

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**DOĞU OVALIK KILIKIA- YUKARIOVA MOZAIKLERİNDE
GEOMETRİK BEZEMELER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fatma YILMAZ

KOCAELİ 2022

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ BİLİM DALI**

**DOĞU OVALIK KILIKIA-YUKARIOVA MOZAİKLERİNDE
GEOMETRİK BEZEMELER**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Fatma YILMAZ

Prof. Dr. Füsun TÜLEK

**Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No:
11/05/2022-12**

KOCAELİ 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vi
HARİTA LİSTESİ	vii
ÇİZİM LİSTESİ.....	viii
RESİM LİSTESİ.....	x
TABLO LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MOZAİK TANIM, TEKNİK VE TARİHSEL GELİŞİM.....	4
1.1. TANIM	4
1.2. TEKNİK ÖZELLİKLER	4
1.3. TARİHSEL GELİŞİM	5
1.4. BİR BEZEME UNSURU OLARAK MOZAİK	8

İKİNCİ BÖLÜM

2. YUKARIOVA MOZAİKLERİ BULUNTU YERLERİ VE KÜLTÜREL TARİHİ.....	10
2.1. COĞRAFYA.....	10
2.2. TARİH.....	11
2.3. MOZAİK BULUNTU YERLERİ	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YUKARIOVA MOZAİKLERİNDE KOMPOZİSYON VE GEOMETRİK BEZEMELER	16
3.1. IZGARA KOMPOZİSYONLAR.....	16
3.2. MERKEZİ KOMPOZİSYONLAR	37
3.3. ÇİZGİSEL KOMPOZİSYONLAR	42
3.4. BEZEME.....	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YUKARIOVA MOZAİKLERİ MİMARİSİ VE YAZITLARI	78
4.1. YAZIT	78
4.2. MİMARİ	82

4.2.1. Dini İşlevli Yapı Grubu	82
4.2.2. Bazilikalar.....	83
4.2.3. Konutlar.....	88
4.2.4. Ölü Gömme Alanı	89

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DEĞERLENDİRME	91
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA	100
EKLER.....	106
ÖZGEÇMİŞ.....	208

ÖNSÖZ

Doğu Ovalık Kilikia- Yukarıova Mozaiklerinde Geometrik Bezeme başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına konu olan mozaikler Osmaniye İli'nde 1998-2005 yılları arasında Tülek tarafından yapılan doktora tez projesinde derlenen ve yine Tülek başkanlığında 2005 yılından bu yana yürütülen Arkeolojik Yüzey Araştırmasında derlenen mozaiklerdir. Ayrıca yeni kurulan Osmaniye Müze uzmanlarının kurtarma kazılarında belgelenen mozaiklerin bir kısmında çalışmaya katılmıştır. Çalışmaya konu mozaikler ilgili projelerin yayın malzemesi olup bilimsel incelemeleri ve yayınları proje başkanı tarafından yapılacaktır.

Yüksek lisans çalışmam sürecinde Osmaniye Yüzey Araştırması ile doktora tezinin malzemesini çalışmama izin verdiği için ve bilimsel yardımını esirgmeden kendimi geliştirebilmem için her türlü imkânı seferber ederek bilgi ve tecrübeleri ile bana destek olan Osmaniye Yüzey Araştırması Başkanı ve tez danışmanım sayın hocam Prof. Dr. Füsün Tülek'e teşekkürlerimi sunarım. Kurtarma kazılarında elde edilen mozaiklerin çalışılması ve arşiv taraması izinleri ve yardımları için Osmaniye Müze Müdürlüğü'ne teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen başta anneme ve babama, sevgili sözlüm Eray Çakar ile sevgili dostlarım Aycan Esen, Hanife Aslan ve Sümeyra Vardar'a varlıkları için teşekkür ederim.

ÖZET

Mozaik, çok renkli küçük küp şeklinde taşların bir araya getirilmesiyle elde edilen bezeme ve kompozisyonlardan oluşan görsel bir sanattır. Çeşitli boyutlarda ve renklerde ve hatta malzemeler ile oluşturulan mozaik aynı zamanda farklılıkların birlikteliğini de vurgular. Yapımında kullanılan küçük boyutlu malzemeler ile kompozisyonun oluşturulması özenli ve ince işçilik gerektirip uzun zaman alır. Mozağin malzemelerinin kakılması ve renklerinin kullanılmasındaki ustalık mozaik atölyesinin de ustalığının göstergesidir.

Çalışmada Doğu Kilikia- Yukarıova'da yer alan geometrik bezemeli mozaiklerin bütüncül bir tanımlama ve değerlendirmesi yapılmaktadır. Geometrik kompozisyonlar çeşitlerine ayrılarak incelenmekte ve kompozisyonlar Türkçe Dili'nde tanımlanmakta ve bu tanımlar metin içinde kullanılmaktadır. Yukarıova mozaikleri çevre merkezlerdeki mozaikler ile biçimsel bakımdan karşılaştırılıp benzer ve farklı özellikleri ile değerlendirilmektedir. Çalışma, Yukarıova'nın antik dönemdeki kentsel gelişimine ve mozaik bağlamında çevre merkezler ile olan ilişkisine ışık tutacak olması bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: mozaik, Osmaniye, Doğu Ovalık Kilikia, Yukarıova.

ABSTRACT

Mosaic is a visual art form in which multicolored tiny cube-shaped stones are used to create decorations and compositions. The mosaic created in various sizes and colors and even with materials also emphasizes the unity of differences. The composition's creation with the small-sized materials used in its construction necessitates careful and fine labour and takes a long time. The mastery in attaching the materials of the mosaic and using the colors is also an indication of the mastery of the mosaic workshop.

The study provides a comprehensive definition and evaluation of geometric decorated mosaics in Eastern Kilikia- Yukarova. Geometric compositions are analyzed by categorizing them, and the compositions are defined in Turkish and used in the text. In terms of style, Yukarova mosaics are compared to mosaics in surrounding centers, and their similarities and differences are examined. The study is important in the way of it sheds light on the urban development of Yukarova in the ancient period and its relationship with the surrounding centers in the context of mosaic.

Key Words: Mosaic, Osmaniye, Eastern Plains of Cilicia, Yukarova.

KISALTMALAR LİSTESİ

ÇİZ.	Çizim
CM	Santimetre
CUM. MAH.	Cumhuriyet Mahallesi
Ç.T	Çakıl Taşı
FIG.	Figür
FOT.	Fotoğraf
GB	Güney Batı
GD	Güney Doğu
INT	İnternet
KM	Kilometre
LEV.	Levha
M	METRE
MOT.	Motif
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
OSMMA	Osmaniye Müze Müdürlüğü Arşivi
OSYA	Osmaniye Yüzey Araştırması
OSYAA	Osmaniye Yüzey Araştırması Arşivi
P	Pano
P.T	Pişmiş Toprak
RES.	Resim
S.	Sayfa
ŞEK.	Şekil
Ü	Ünite
VD.	Ve diğerleri

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Kilikia Bölgesi

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cilicia_Map_by_Heinrich_Kiepert.png

g.....	115
Harita 2: Ovalık Kilikia – Yukarıova Bölgesi Haritası (Novák vd 2019: 3).....	115
Harita 3: Roma Dönemi Kilikia Bölgesi (Bilir, 2014: 289).....	116
Harita 4: Osmaniye konumu (Google Earth)	116
Harita 5: Osmaniye İlçeler haritası http://osmaniye.gov.tr/osmaniye-haritasi	116

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Mozaik Döşeme Yatağı ve Katmanları (Dunbabin, 1999: fig. 288) ...	117
Çizim 2: Sinopie (Dunbabin, 1999: fig. 291)	117
Çizim 3: Gordion Megaron 2 (Yanmış Yapı) Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)	117
Çizim 4: Gordion Yapı A Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)	118
Çizim 5: Assos Athena Tapınağı Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 46).....	118
Çizim 6: Erythrai Ç.T Grifon Mozaïği (Bingöl, 1997: fig. 51).....	118
Çizim 7: Tarsus Ç.T Yunus Mozaïği (Bingöl, 1997 fig. 52).....	118
Çizim 8: Vergina (Dunbabin, 1999: fig. 14).....	119
Çizim 9: Pergamon V Nolu Saray Opus Tessellatum Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 58)	119
Çizim 10: Kat. No. 7 Yanıkkışla Mozaïği.....	120
Çizim 11: Kat. No. 10 Alacami Bazilika Batı Avlu	120
Çizim 12: Alacami Bazilika Panoları	121
Çizim 13: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise.....	122
Çizim 14: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 3	122
Çizim 15: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2	123
Çizim 16: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1	124
Çizim 17: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika	125
Çizim 18: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz (Tülek, 2004: fig. 13.1).....	126
Çizim 19: Kat. No. 3 Domuztepe-Pınarözü Bazilika (Tülek, 2004: fig. 8.4)	127
Çizim 20: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3 (Mot. 17).....	127
Çizim 21: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P6.....	128
Çizim 22: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise.....	128
Çizim 23: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ü3 P1 (Tülek, 2004: fig. 13.9)	129
Çizim 24: Kat. No. 21 Sabanların Sırtı	129
Çizim 25: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 3	129
Çizim 26: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 3	130
Çizim 27: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu 7	130
Çizim 28: Anemurium Hamam III 15 (Campbell, 1998: fig. 35).....	131
Çizim 29: Kat. No. 6 Yazlamazlı Mozaïği	131
Çizim 30: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3.1.....	132
Çizim 31: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P4.....	132
Çizim 32: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu P1	133
Çizim 33: Kat. No. 19 Gençaliler Mozaïği	133
Çizim 34: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe.....	134
Çizim 35: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe mozaik çizimi (OSYAA 2006)	134
Çizim 36: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 2	134
Çizim 37: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 1	135
Çizim 38: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 2a- 2b.....	136
Çizim 39: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Batı Avlu	137
Çizim 40: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 1	137

Çizim 41: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 1 http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm	137
Çizim 42: Kat. No. 15 Çardak mozaïği	138
Çizim 43: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika.....	138
Çizim 44: Anemurium Büyük Hamam III 2b Koridor Mozaïği (Campbell, 1998: fig. 59).....	138
Çizim 45: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 1	139
Çizim 46: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 1 http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm	139
Çizim 47: Kat. No. 11 Dere Mahallesi.....	140
Çizim 48: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel	141
Çizim 49: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm	141
Çizim 50: Misis (Budde, 1969: fig. 4)	142
Çizim 51: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 2	142
Çizim 52: Antakya Hamam D Oda 4 Mozaïği (Campbell, 1988: fig 8).....	142
Çizim 53: Kat. No. 5 Yarbaşı Mozaïği.....	143
Çizim 54: Anemurium Büyük Hamam III 2b (Tülek, 2004: fig. 27.69).....	144
Çizim 55: Adana Misis (Budde, 1969: fig. 28)	144
Çizim 56: Anemurium Al Oda (Campbell, 1998: fig. 59).....	144
Çizim 57: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Şapel.....	145
Çizim 58: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu Pano 2	145
Çizim 59: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Avlu	146
Çizim 60: Kat. No. 13 Şeritbelen Kilise.....	146
Çizim 61: Kat. No. 20 Kızlaroturağı Kilise.....	147
Çizim 62: Kat. No. 9 Aşağı Bozkuyu	147
Çizim 63: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Nef	147
Çizim 64: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Şapel http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm	148
Çizim 65: Kat. No. 1 Kardere Mozaïği.....	148
Çizim 66: Kat. No. 14 Tapu Tepesi.....	149
Çizim 67: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 2	149
Çizim 68: Gafarlı mozaïği	150
Çizim 69: Domuztepe-Pınarözü BazilikaBazilika mozaikte yer alan yazıt (Çambel, 1989: fig. 2).....	150
Çizim 70: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika (Tülek, 2006a: res. 13)	151
Çizim 71: Kat. No. 8 Alacami Bazilika.....	152
Çizim 72: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise Kilise	153
Çizim 73: Kat. No. 20 Kızlar Oturağı Kilise (Tülek, 2014: res. 12).....	153

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Uruk-Warka Duvar Dekorasyonu

<http://cargocollective.com/klink/history-cone-mosaic-mesopotamia> 05.05.2022

.....	154
Resim 2: Gordion Yapı H Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)	154
Resim 3: Altıntepe Bezemesiz Ç.T Mozaik (Karaosmanoğlu, 2008: res. 5).....	154
Resim 4: Assos Nike Ç. T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 44)	155
Resim 5: Pergamon Askleipon Tapınağı Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 45)...	155
Resim 6: Klazomenai Eros ve Psyche Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 50).....	155
Resim 7: Priene Konut Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997 fig. 48)	156
Resim 8: Sinop Ç.T Mozaik (Kaba ve Vural, 2018: res. 4)	156
Resim 9: Korint Kentaur Hamamı (Dunbabin, 1999: fig. 2)	156
Resim 10: Olynthos Ç.T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 5)	156
Resim 11: Sikyon Ç.T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 8)	157
Resim 12: Eretria Ç. T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 6)	157
Resim 13: Rodos (Dunbabin, 1999: fig. 15)	157
Resim 14: Klazomenai Amphititre mozaïği (Bingöl, 1997: fig. 49)	157
Resim 15: Pergamon V Nolu Saray Opus Tessellatum Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 58)	158
Resim 16: Morgantina Ganymedes Mozaïği (https://scholarexchange.furman.edu/art231/45/ 1.05.2022 15.00)	158
Resim 17: Kat. No. 7 Yanıkkışla (OSMMA).....	158
Resim 18: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Batı Avlu Panosu (OSYAA 2019).....	159
Resim 19: Adana Cıvıklı apsis mozaïği (Tülek, 2004: s. 81, fig. 7.1)	159
Resim 20: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise (OSYAA 2016).....	159
Resim 21: Anemurium Hamam III 5 kesişen sekizgen motifi (Campbell, 1998: lev. 170).....	160
Resim 22: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 3 (OSYAA 2019).....	160
Resim 23: Narlıkuyu Poimenos Hamamı kesişen daire motifi (Tülek, 2004: fig. 34.1-2,5)	160
Resim 24: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 6 Pano 1 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 1)	161
Resim 25: Anemurium Exedra Yapı II 12E (Campbell, 1998: lev. 53).....	161
Resim 26: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 5 (OSMMA).....	161
Resim 27: Kat. No. 2 Y1 Ü2 (Yastı ve vd, 2017: res. 11).....	162
Resim 28: Kat. No. 2 Y1 Ü5 (OSMMA)	162
Resim 29: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Bazilika Ü1(OSMMA).....	162
Resim 30: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü2 P1.....	163
Resim 31: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Ü2 P1 (OSMMA)	163
Resim 32: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3 (OSYAA 2019).....	164
Resim 33: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P6 (OSYAA 2019).....	164
Resim 34: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise Kilise (Tülek, 2004: fig. 5.1-5.2)..	165
Resim 35: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ü3 P1 (Tülek, 2004: fig. 13.2-3).....	165
Resim 36: Kat. No. 21 Sabanların Sırtı (OSYAA 2013)	166

Resim 37: Anemurium Hamam III 15 (Campbell, 1998: lev. 165).....	166
Resim 38: Erzincan Altıntepe Kilisesi (Can, 2009: fig. 16)	166
Resim 39: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü2 P2 (OSMMA)	167
Resim 40: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Ü3 P2 (OSMMA)	167
Resim 41: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu 7 (OSYAA 2019).....	168
Resim 42: Dağ Pazarı apsis mozaïği (Tülek, 2004: s. 279, fig. 29.28).....	168
Resim 43: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Ü2 P1 (OSMMA)	168
Resim 44: Yazlamazlı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 21.1).....	169
Resim 45: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P 3.1 (OSYAA 2019).....	169
Resim 46: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P 4 (OSYAA 2019).....	170
Resim 47: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu P1 (OSYAA 2019) ..	170
Resim 48: Kat. No. 19 Gençaliler mozaïği (OSYAA 2013).....	170
Resim 49: Anemurium Hazine Kilisesi III 13C (Campbell, 1998: lev. 179)	171
Resim 50: Antakya İncil Yazıtlı Mozaik ve Ananeosis Mozaïği (Levi, 1947: lev. CXXXI b-d)	171
Resim 51: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe (OSYAA 2006)	171
Resim 52: Antakya Kırmızı Döşemeli Ev (Levi, 1947: fig. 32)	172
Resim 53: Koyuntaş Bazilika Bazilika Ünite 1 (OSMMA)	172
Resim 54: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 1 (OSYAA 2019) ...	173
Resim 55: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 2a-2b (OSYAA 2019)	173
Resim 56: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney batı Avlu (OSYAA 2019)	174
Resim 57: Anemurium Hamam II 7A (Campbell, 1988: lev. 33).....	174
Resim 58: Anemurium Hazine Kilisesi (Campbell, 1988: lev. 180).....	174
Resim 59: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ünite 2 (Tülek, 2004: fig. 13.2-3).....	175
Resim 60: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü7 P1 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 2).....	175
Resim 61: Kat. No. 15 Çardak mozaïği (OSYAA 2005)	176
Resim 62: Antakya Kışla Evi (Levi, 1947: lev. CXXIX a-c).....	176
Resim 63: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 4 (OSMMA).....	176
Resim 64: Antakya Deniz Tanrıçaları Evi (Levi, 1947: s. 279, lev. CXI b)	177
Resim 65: Yakto Kompleksi Oda 21 (Levi, 1947: s. 349, lev. CXXXII c).....	177
Resim 66: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 1 (OSMMA)	177
Resim 67: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel (OSYAA 2019)	178
Resim 68: Baka Oda B mozaïği (Tülek, 2004: fig. 4.16)	178
Resim 69: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2-Ü2-P3 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 4).....	178
Resim 70: Machouka Kilisesi'nin kuzey nefi Campbell, 1988: s. 12, Pl. 43)	179
Resim 71: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ü1 P2 (OSMMA).....	179
Resim 72: Antakya Ge ve Mevsimler Evi (Levi, 1947: lev. LXXXI b).....	179
Resim 73: Hatay Ziyaret Mahallesi Mozaïği (Hatay Müzesi).....	180
Resim 74: Yorkshire Müzesi Mevsimler Mozaïği https://www.yorkarchaeology.co.uk/case-studies-blog/2019/6/3/four-seasons-mosaic-yorkshire-museum	180
Resim 75: Kat. No. 11 Ünite 1 Pano 1 https://www.haberler.com/antik-cagin-mona-lisa-si-osmaniye-de-bulundu-13723478-haberi/	180

Resim 76: Kat. No. 11 Ünite 2 Pano 2 (OSMMA).....	181
Resim 77: Anemurium Nekropolis Kilisesi (Campbell, 1998: lev. 212)	181
Resim 78: Hamam A (Hatay Müzesi).....	181
Resim 79: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 2 (OSYAA 2019).....	182
Resim 80: Sardes Sinagog mozaïği (Campbell, 1979: fig. 15)	182
Resim 81: Kat. No. 5 Yarbaşı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 21.1)	182
Resim 82: Antakya A Evi (Levi, 1947: lev. XCVII d).....	183
Resim 83: Antakya Soteria Mozaïği (Hatay Müzesi).....	183
Resim 84: Zeugma Euphrates Villası Demeter? Gaia? Mozaïği (Zeugma Mozaik Müzesi)	183
Resim 85: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 3 (OSMMA).....	184
Resim 86: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 2 (OSMMA).....	184
Resim 87: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 3 (OSMMA).....	185
Resim 88: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 5 (OSMMA).....	185
Resim 89: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 6 (OSMMA).....	186
Resim 90: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P2 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 10).....	186
Resim 91: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 4 (OSMMA).....	186
Resim 92: Anemurium Ev II 4W mozaïği (Campbell, 1998: fig. 59, lev. 18)....	187
Resim 93: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P1 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 7).....	187
Resim 94: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü1 (OSMMA).....	188
Resim 95: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü4 (OSMMA).....	188
Resim 96: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü5 (OSMMA).....	188
Resim 97: Kat. No 8 Alacami Bazilika Güney Nef (OSYAA 2019)	189
Resim 98: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu Pano 2 (OSYAA 2019)	189
Resim 99: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Avlu (OSYAA 2019)	189
Resim 100: Kat. No. 13 Şeritbelen Kilise (OSYAA 2016).....	190
Resim 101: Kat. No. 14 Tapu Tepesi (OSYAA 2016).....	190
Resim 102: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 1 (OSMMA).....	190
Resim 103: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 1 (OSMMA).....	191
Resim 104: Kat. No. Kat. No. 19 Gençaliler (OSYAA 2013).....	191
Resim 105: Kat. No. 20 Kızlaroturağı Kilise	191
Resim 106: Aşağı Bozkuyu mozaïği (OSYAA 2009)	192
Resim 107: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 2 (OSMMA).....	192
Resim 108: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 3 (OSMMA)	192
Resim 109: Kat. No. 1 Kardere mozaïği (OSMMA)	193
Resim 110: Kat. No. 14 Tapu Tepesi (OSYAA 2016).....	193
Resim 111: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P1.....	194
Resim 112: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü3 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 8)	194
Resim 113: Gafarlı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 10.1).....	194

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı.....	195
Tablo 2: Geometrik Bezemeli Mozaikler Zaman Dizini.....	204
Tablo 3: Mozaik-Mimari Tablosu	205
Tablo 4: Yazıtlı Mozaik Tablosu	206

GİRİŞ

Doğu Ovalık Kilikia- Yukarıova kültürel açıdan zengin ve bakir bir bölgedir. Bölgenin kültürel miraslarından birisi olan mozaikler, antik dönemdeki insanların sanatsal zevkleri ve tercihleri, tabiatı algılayışları hakkında bilgiler vermektedir. Yukarıova mozaiklerinde mitolojik sahneler, hayvan figürleri ve floral betimlerin görülmesinin yanı sıra geometrik bezeme ve kompozisyonların yer aldığı mozaikler ağırlıktadır.

Çalışmanın amacı, Yukarıova'da çeşitli arkeolojik araştırmalarla tespit edilmiş geometrik mozaiklerin bütüncül bir değerlendirmesini yapmaktır. Bütüncül değerlendirmenin yanı sıra geometrik mozaikler üzerindeki kompozisyonlar ve bezeme özelliklerine göre ayrılıp incelenecektir. Çalışmaya konu mozaikler birbirleri ile bölge içi diğer mozaikler ile ve de Anadolu'da diğer merkezlerdeki mozaiklerle karşılaştırılarak benzer veya ayırt edici özellikler tespit edilecektir.

Çalışma kapsamında Yukarıova'da Tülek başkanlığında 1998 ile 2005 yılları doktora tezi çalışmasında derlenmiş ve yine Tülek başkanlığında 2005 yılından bu yana süregelen Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması'nda tespit edilmiş geometrik bezemeli mozaikler yer almaktadır. Ayrıca Osmaniye Müze ekibi tarafından yapılan kurtarma kazılarında belgelenmiş geometrik bezemeler içeren mozaikler de çalışma kapsamına girmektedir.

Mozaiklerin yer aldıkları yapılar, kompozisyon ve bezemeleri Autocad 2019, Adobe Illustrator CC 2018 ve Adobe Photoshop CS6 programları ile dijital çizimleri yapılmıştır. Mozaiklerin çoğunun yüzey araştırması malzemesi olması nedeniyle tamamı açıkta olmayan panoların öncelikle kompozisyon tanımlaması yapılmıştır. Mozaikler çevre merkezlerde yer alan örneklerine göre tamlaması yapılarak çizilmiştir.

Literatür taraması için Kocaeli Üniversitesi ve Alman Arkeoloji Enstitüsü kütüphanelerinden faydalanılmıştır. Osmaniye Yüzey Araştırması kapsamında tespit edilen mozaikler için araştırmanın veri tabanında arşiv çalışması yapılmıştır. Ayrıca Osmaniye Müze Müdürlüğü'nden çalışma izni alınarak Müze Arşiv çalışması da yapılmıştır. Osmaniye Yüzey Araştırması ve Osmaniye Müze veritabanlarından

mozaiklere ait fotoğraflık görseller ve raporlar elde edilmiştir. Yapılan arşiv çalışmaları sonucu toplam 21 adet geometrik bezemeler içeren mozaikli alan olduğu görülmüştür.

Çalışma kapsamına giren mozaiklerin de yer aldığı, tanımlanması ve karşılaştırmalı değerlendirme yapılmasında ağırlıklı olarak F. Tülek 2004 yılına ait ‘*Late Roman and Early Byzantine Floor Mosaics in Cilicia*’ başlıklı ve yayınlanmamış doktora tezinden yararlanılmıştır.

Mozaiklerde geometrik bezeme ve kompozisyonların İngilizce terminolojide tanımlaması yapılırken LDG 1985 yılına ait ‘*Le D cor G om trique De La Mosa que Romaine I*’ başlıklı ve aynı yazarlara ait 2002 yılına tarihli ‘*Le D cor G om trique De La Mosa que Romaine II*’ başlıklı yayınlanlardan yararlanılmıştır.

Çevre mozaik merkezleri olarak Gaziantep ve Antakya mozaikleri  nceklikli olarak incelenmiştir. D. Levi tarafından 1947 yılında yayınlanan ‘*Antioch Mosaic Pavements I-II*’ başlıklı Antakya mozaik k llyatı çalıştığımız mozaiklerin karşılaştırmalı değerlendirmesinde başlıca yararlanılan kaynak olmuştur.

Antakya mozaiklerini ele alan S. Campbell tarafından 1988 yılında yayınlanan ‘*The Mosaics of Antioch*’ başlıklı bir başka çalışma da karşılaştırmada yararlanılan kaynak olmuştur. Yine Campbell’a ait ve Kilikia Bölgesi içerisinde olmasıyla önem arz eden 1998 yılına ait ‘*The Mosaics of Anemurium*’ başlıklı eserdeki mozaikler de karşılaştırma için kullanılmıştır.

Literatür taraması dışında mozaikler sergilendikleri Hatay Müzesi ile Zeugma Mozaik Müzesi gibi müzelerde incelenmiş, fotoğraflanmış ve karşılaştırmalı değerlendirmede kullanılmıştır.

Çalışmada mozaikler kompozisyon, bezeme, yazıt ve mimari başlıklarında incelenmiştir. Kompozisyonlar kendi içlerinde    ana çeşide ayrılmıştır.

Tez  alışması toplam dört bölüm ve sonuç kısmından oluşmaktadır. Bölümler dışında ele alınan mozaikler katalog halinde verilmiş, Temel Sözcük Dağarcığı, Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı, Geometrik Bezemeli Mozaikler Zaman Dizini, Mozaik-Mimari Tablosu ve Yazıtlı Mozaik Tablosu hazırlanmıştır. Birinci bölümde mozaik sanatının genel tanımı, teknik ve tarihsel gelişimi anlatılmış daha sonra ise mozaicin kullanım alanlarına ilişkin bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde Yukarıova’nın

coğrafya ve tarihi bilgileri verilerek mozaik buluntu yerlerinin kültürel bağlamı açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bölümde mozaik buluntuların Osmaniye İli ve İlçelerindeki konum ve dağılımları belirtilmiştir. Üçüncü bölümde tez malzemesi olan mozaikler: kompozisyon ve kompozisyon grupları, bezeme, yazıt ve mimari alt başlıkları ile ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise tez malzemesi mozaikler öncelikle kendi içlerinde, daha sonra çevre mozaik merkezlerindeki mozaikler ile fiziksel, renk ve kompozisyon gibi benzer ve farklı özellikler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MOZAİK TANIM, TEKNİK VE TARİHSEL GELİŞİM

1.1. TANIM

Mozaik, farklı renk ve boyutlarda inorganik malzeme, doğal veya işlenmiş taş, cam, pişmiş toprak ve deniz yumuşakçalarının kabukları gibi küçük küpler şeklinde uygulanan görsel bir sanattır. Mozaik eserin yaratımında belirtilen inorganik malzemeler, kompozisyonun özelliklerine göre önceden çeşitli boyutlarda hazırlanıp ince bir harç tabakasının içine kakılarak uygulanır. Tarih boyunca mozaik genellikle bir yapının iç veya dış yüzeylerine duvara, tavana veya zemine uygulanmıştır. Yapıların zeminlerine döşenen mozaikler, mimariden bağımsız olmamakla beraber işlev hakkında ipuçları sunmaktadır. Aynı zamanda tasarım ve işçilik nedeni ile de yaptıran kişinin toplumsal statüsü ile ilgili bilgiler vermektedir. Örneğin, Antakya Daphne’de yer alan Edebiyatçı Evi mozaiklerinde antik dönem edebiyatında geçen konuların betimini içeren mozaikler, ev sahibinin yaptığı iş ve ilgi alanları hakkında bilgiler vermektedir.

Antik Grekçe’de mozaik kelimesi ψηφο θεσµια- mozaik döşeme anlamına gelmektedir (Liddle ve Scott, 1996); Günümüz mozaik sözcüğü Latince’de mozaik sözcüğü olasılıkla *opus musivum* teriminden türemiş olmakla beraber *opus musivum* terimi literatürde duvar mozaikleri için kullanılmıştır. Yaşlı Plinius ‘*Naturalis Historia*’ adlı eserinde zemin mozaikleri için *pavimentum*, bezeme içeren mozaikler için ise *lithostron* terimlerini kullanmıştır (Plinius, XXXVI: s. 149).

1.2. TEKNİK ÖZELLİKLER

Mozaik hakkında teknik bilgileri ilk olarak antik yazarlardan Vitruvius’un ‘*De Architectura*’ adlı eserinden öğrenmekteyiz. Vitruvius’un kitabında mozaik terminolojisi ve mozaik yapım tekniklerini mozaik döşeme yatağının nasıl hazırlanması gerektiğine dair ayrıntılı bilgiler verilmektedir (Vitruvius, VII 1-3: 151-152). Vitruvius’taki bilgilere göre mozaik yapımındaki ilk aşamada zemin düzenlenir, *statumen* denilen en alt tabakaya büyük taşlar dizilir ve sonra onun üstüne *rudus*

tabakası oluşturulur. Rudus tabakasında moloz taş ile beraber kireç katkılı harç olur ve yerleştirilen bu malzeme tokmak ile dövülür. *Nucleus* denilen bir üst tabakaya kiremit kırığı ile ince kireç katkılı harç konur. Vitruvius’a göre son harçlı tabaka olan *nucleusa* tesseralar yerleştirilir. Tessera yerleştirilirken cetvel ve su terazisi kullanılır (Vitruvius, VII 1-3: 151-152). Ne var ki Vitruvius’ta bilgisi verilmeyen fakat arkeolojik buluntular ile varlığı gözlemlenen *supranucleus*- harç yatağı olarak adlandırılan bir tabaka daha bulunmaktadır. Harç yatağı adeta ince bir şaptır ve tesseralar bu şap içine yerleştirilir (Moore, 1968: s. 57-68) (Çiz. 1).

Mozaik eserin yapımında kullanılan malzeme genellikle dörtgen şeklinde olduğundan Latince *tessera* sözcüğü ile tanımlanır. Tessera, malzeme olarak taş, pişmiş toprak ya da cam olarak inorganik malzemedendir. Kullanılan tessera çoğunlukla yapının bulunduğu coğrafyada elde edilmiştir. Doğadan elde edilebilecek renkler için taşlar kullanılırken, kırmızı tonları için pişmiş toprak ve doğada bulunmayan diğer renkler için ise opak camlar kullanılmıştır (Dunbabin, 1999: s. 279).

Mozaik zanaatkârı tesseraanın yerleştirilmesi aşamasında motiflerin ana hatlarını harç yatağına çizmekteydi. *Sinopie* denilen bu teknikte zanaatkâr harç yatağına kazıma veya boyama yöntemi ile motifin taslağını çizmekteydi. Örneğin Roma’da Domus Aurea’nın kubbesinde figürlerin altında mavi renkte *sinopie* görülmüştür (Dunbabin, 1999: s. 284) (Çiz. 2).

Mozağin harç üzerine kakılmasında farklı teknikler kullanılmıştır; bu teknikler çakıl taşı mozaik, *opus tessellatum*, *opus sectile*, *opus vermiculatum*, *opus signinum* ve *opus spicatum* teknikleridir.

1.3. TARİHSEL GELİŞİM

Erken Neolitik Dönem’den itibaren insanoğlu yaşadığı yapı içerisinde hem hijyene hem de sıvı ızalasyonuna önem göstermiştir. Yaşam alanının zeminindeki toprağı sıkıştırarak geçirimsiz hale getirmiştir ve buna *terrazo* zemin denmektedir. Terrazo zeminlerin Anadolu’da Çayönü (Çambel ve Braidwood, 1980) ve Aşıklı Höyük (Özbaşaran vd, 2010) gibi yerleşimlerde kırmızı ve pembe renklerde kullanımı görülmüştür (Kortanoğlu, 2020). Sıkıştırılmış toprak ve çakıl taşları ile sağlanan bu sıvı geçirimsiz hale getirme çabası mozaik sanatının temel özelliği olarak görmekteyiz.

Mozaik sanatının duvar bezemesi olarak ise Anadolu ve Mezopotamya’da Kalkolitik Dönem’de eş zamanlı olarak örnekleri bulunmuştur. Anadolu’da Şanlıurfa’da yer alan Hassek Höyük’te Orta Salon Evi olarak adlandırılan yapıda kilden elde edilmiş konik çivilerin kullanıldığı ve bir boğa figürünün betimlendiği mozaik duvar panosu tespit edilmiştir (Behm-Blancke, 1981: s. 107). Hassek Höyük duvar panosu bugün Şanlıurfa Müzesi’nde sergilenmektedir. Mezopotamya’da ise MÖ 3. Bin yıla tarihli Uruk-Warka’da Sümerler tarafından renkli pişmiş topraktan konik çiviler ile yapılmış duvar bezemeleri mozaik sanatının örnekleri olarak kabul edilmektedir (Buren, 1946: s. 323, fig. 3) (Res. 1).

Mozaik sanatının gelişimine baktığımızda Anadolu’da Frig Medeniyeti’nin başkenti Gordion’da MÖ 8. yüzyılda Megaron 2’de (Yanmış Bina) ve MÖ 5. yüzyıla tarihli Yapı A ve MÖ 6. yüzyıla tarihli Yapı H’de yer almak üzere üç yapıda çakıl taşı mozaik belgelenmiştir. Gordion’da yer alan çakıl taşı mozaiklerinde iki renkli (siyah-beyaz) geometrik bezemelerin erken örnekleri görülmektedir. (Young, 1965: s. 10). Anadolu’dan diğer çakıl taşı mozaik örnekleri ise MÖ 8. yüzyıla tarihli Altıntepe’de bezemesiz olarak görülmüştür (Karaosmanoğlu, 2008: s. 121-122, res. 5) (Çiz. 3-4, Res. 2-3).

Anadolu’da birçok klasik kentte çakıl taşı mozaikler kazılar ile açığa çıkarılmıştır. Çakıl taşı mozaik buluntuları; MÖ 4. yüzyıl sonu ile 3. yüzyıl ikinci yarısı arasına tarihli Assos’ta iki yapıda ve MÖ 3. yüzyıl ile 2. yüzyıl başı arasına tarihlenen Pergamon, Aphrodisias, Klazomenai, Erythrai ile Priene gibi çeşitli Hellenistik Dönem kentlerde kazılar ile açığa çıkmıştır (Bingöl, 1997: s.73-74,76-77, res. 44). Sinop’ta Serapis Tapınağı’nın alt tabakasında yer alan MÖ 4. yüzyılın ikinci yarısına tarihli bir çakıl taşı mozaik bulunmaktadır (Bingöl, 1997: s. 70, res. 42). Ovalık Kilikia’da ise Tarsus’da MÖ 3. yüzyıl ile 2. yüzyıl başı arasına tarihlenen çakıl taşı yunus mozaïği bulunmuştur (Bingöl, 1997: s.79-80, res. 52) (Çiz. 5-6-7, Res. 4-8).

Anadolu dışında ise MÖ 5. yüzyıl sonu ile MÖ 3. yüzyıl arasına tarihli Korint, Olynthos, Sikyon, Eretria, Vergina, Pella ve Rodos’ta görülmektedir (Dunbabin, 1999: s. 6-16, fig. 1-3, 8-10, 14-15). Örneklerin teknik bakımdan ortak özellikleri ise neredeyse eşit büyüklükte çakıl taşları ile iki ve çok renkli olarak döşenmiş olmalarıdır (Dunbabin, 1999: s. 6) (Çiz. 8, Res. 9-13).

MÖ 3. yüzyıldan sonra çakıl taşı mozaiklerin yanı sıra mozaik ustalarının artık düzenli kesme taş kullanmaya başladıkları bilinmektedir. Bu geçiş belirli bir bölgede birden bire değil aşamalar halinde çok farklı coğrafyalarda gerçekleşmiştir (Dunbabin, 1999: s. 18). Kesme taşlara geçişin sebeplerinden ilki uygun boyutlarda ve renklerde çakıl taşına ulaşmanın her zaman mümkün olmamasıdır. Diğer bir önemli sebep ise estetik kaygıdır; daha ayrıntılı tasarım isteği bu geçişin nedenlerinden biridir (Dunbabin, 1999: s. 18). Örneğin Anadolu'da Klazomenai antik kentinde yer alan MÖ 3. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başına tarihlenen Amphititre betimli mozaikte ana pano tessera ile bordürü ise çakıl taşları ile işlenmiştir (Bingöl, 1997: s. 78, res. 49) (Res. 14).

MÖ 3.- 2. yüzyıllar ile MS 1. yüzyıl arasında kesme taş kullanılan tekniklerden biri *opus signinum*dur. Teknikte, tuğla tozu içeren ince bir harcın üzerine kesme taşlar yerleştirilmiştir. Çakıl taşından geçiş tekniklerinden biri de amorf kesik mermer parçalarının düzenli veya düzensiz yerleştirildiği *opus scutulatum* tekniğidir. Opus scutulatum tekniğinin zamanla ince kesimli iri mermer parçalarından çok renkli kompozisyonların oluşturulduğu *opus sectile* tekniğinin geliştiğini görmekteyiz.

Tesseraların tam olarak küp haline gelmesi ise MÖ 2. yüzyıldan sonra gerçekleşmiştir. Aynı boyutlarda seçilmiş tessera'nın yan yana yerleştirilmesiyle elde edilen mozaik tekniği *Opus Tessellatum*'dur. Anadolu'daki en önemli opus tessellatum üretim merkezi Hellenistik Dönem içerisinde Pergamon'dur. Burada kalite bakımından Hellenistik dönem mozaiklerinin en önemli örnekleri yer almaktadır. Kentteki en önemli mozaik buluntular arasında MÖ 2. yüzyıl ortasına tarihli V no'lu saray yapısında belgelenmiş günümüzde Berlin Pergamon Müzesi'nde sergilenmektedirler (Bingöl, 1997: s. 81-88, fig. 57-59). Pergamon V nolu saray yapısında yer alan mozaiklerde farklı çizgisel kompozisyonlardan oluşan bordürler, floral ve figür betimleri yer almaktadır (Çiz. 9, Res. 15). Anadolu dışında ise opus tessellatum tekniğinde öne çıkan mozaik üretim merkezleri ise İskenderiye ve Morgantina'dır; Morgantina'da MÖ 3. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Ganymedes mozaïği karşımıza çıkmaktadır. (Dunbabin, 1999: s. 21, fig 19) (Res. 16). MÖ 2. ve 1. yüzyıllara gelindiğinde opus tessellatum tekniği üretilen mozaiklerde standart teknik olarak yer almıştır.

Opus tessellatum tekniği ile beraber *opus vermiculatum* tekniği yaygınlaşır. Bu teknikte tessera boyutları 2- 4 mm arası değişmektedir. Tessera boyutlarının küçük olması detayların işlenmesini kolaylaştırmıştır. Özellikle figürlerin yer aldığı panolarda opus tessellatum tekniği ile beraber kullanımı görölmektedir.

Roma döneminde mozaiklerde işlenen kompozisyon bakımından yerel farklılıklar olmaktadır. İtalya menşeli siyah-beyaz biçem oldukça sadedir; genellikle zemin açık renk, motifler koyu renk olarak işlenmiştir. İmparator Hadrianus Dönemi'ndeki *klasisizm* anlayışı ile beraber zemin mozaiklerinde çok renkliliğın yanı sıra mitolojik öyküler de işlenir. Aynı zamanda bu dönemde çok renkli, kıvrımlı, floral bezeli ve mermerden opus sectile zemin mozaiği uygulamaları imparatorluk yapılarında görölür. Severus Hanedanlığı Dönemi'nde ise geometrik motifler ölçek olarak büyür, çok renklilik devam eder ve figür betimlemelerinde ışıık-gölge son derece iri parçalar halinde verilir.

Hristiyanlığın yayılması ile beraber inşa edilen kiliselerin zeminleri de opus tessellatum tekniğinde mozaikler ile bezenmiştir. Erken dönem kilise mozaiklerinde ağırlıklı olarak geometrik bezemeler görölürken MS 5. yüzyıl itibari ile çok renklilik ile beraber floral bezemeler görölmeye başlanır. Opus tessellatum tekniğindeki bu zeminlerde çok renklilik hâkimdir. Kilise zemin mozaiklerinde yapının ünitelerinin litürjik işlev ve anlamına uygun olarak kutsal kitaba göndermeler yer alan figürlü ve floral bezemeler işlenir. Bu mozaikler üstünde *tabula ansata* içerisinde İncil'den pasajlar ve banı yazıtları ile ölen kişiyi anmak amaçlı yazıtlar yer alır. Erken Dönem kilise mozaiklerinde *christogram* da görölür. Cenneti, bolluk ve bereketi ifade eden asma dallarının kıvrımları arasına yerleştirilmiş çeşitli kuş ve litürjik objeler betimlenir.

1.4. BİR BEZEME UNSURU OLARAK MOZAİK

Görsel bir sanat olan mozaiklerde geometrik ve bitkisel motiflerin yanı sıra figürler de içeren iç mekân, doğa ve denizel peyzaj da betimlenmiştir. Mozaikler sanat tarihinde; sanatsal çekicilikleri nedeni ile figürlü sahneleri ile ön planda olmuştur. Yapı içerisinde hem yapının işlevine hem de yapının biriminin işlevine bağılı kalarak bezeme programı belirlenmiştir. Örneğın *cubiculum* zemin mozaiklerinin özel bir

bezeme programı olduğu düşünölmektedir. Bazı cubiculum mozaiklerinde özellikle bir kadın ile erkeğin betimlendiğı ve ‘evlilik teması’ olarak tanımlanan kompozisyonların olduğu örnekler Zeugma antik kenti konutları zemin mozaiklerinde belgelenmiştir (Görkay, 2017).

Mozaikler konut, kamu ve dini yapıların zeminlerini süslemektedir. Söz konusu yapılarda geometrik, floral ve figürlü betimler tercih edilmektedir. Geometrik bezemelerde; sürekli tekrar eden motiflerden oluşan ızgara kompozisyonlar, madalyon veya *tabula ansata* içerisinde yazıtları ön plana çıkaran merkezi kompozisyonlar ve bordür veya ayraç olarak kullanılan çizgisel kompozisyonlar yer almaktadır. Floral betimlerin yer aldığı mozaiklerde çeşitli ağaç, çalılık, asma dalları ve çiçekler gibi betimler görölmektedir. Hayvan figürlerinde ise çoğunlukla vahşi ve evcil hayvanlar zemin mozaiklerinde yer almaktadır.

İnsan figürlü mozaiklerde ise mitolojik öykülerde ilahların yaşamları ile beraber, ölümlü insanoğlunun öyküleri, roman kahramanları, kent, deniz ve doğa peyzajı betimlemeleri görölmektedir. Mozaik bezemeler, yapının sahibinin sanatsal zevkini ve kültürünü yansıttığı gibi varlıklı olduğunu da gösterir. Ayrıca figürlü mozaiklerde işlenen tema yalnızca yapıyı süslemek ile kalmaz bir mesaj taşır ve yapıya anlamlar da yükler.

Mozaikler sanat olmalarının yanı sıra mimari açıdan da önemlidirler. Mozaikler yapıda estetik etki bir yana sıvı geçirimsizlik sağlamaları açısından antik dönem yapılarında pratik bir işlevleri vardı. Mimari açıdan bakıldığında hem iç mekânlar hem de dış mekânlarda mozaik kaplamanın tercih edildiğı görölmektedir. İç ve dış mekânların yanı sıra mozaikler havuz zeminlerini de süslemekteydi.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YUKARIOVA MOZAİKLERİ BULUNTU YERLERİ VE KÜLTÜREL TARİHİ

Ovalık Kilikia sınırları içerisinde bulunan Yukarıova – Osmaniye Bölgesi geometrik mozaik buluntuları, Osmaniye İli ve İlçeleri'nin şehir merkezlerinde ve kırsal alanlarında dağılım göstermektedir. Çalışma kapsamı gereğince Ovalık Kilikia-Yukarıova Bölgesi'nin Roma Dönemi coğrafi sınırları ve tarihi ele alınmaktadır.

1.1. COĞRAFYA

Antik kaynaklarda Kilikia Bölgesi'nin 'Dağlık- *Trakheia*' ve 'Ovalık- *Pedias*' olarak ikiye ayrıldığı görülmektedir. Romalı yazar Strabon, çalışma kapsamına giren Ovalık Kilikia'nın antik sınırlarını Soli-Pompeipolis kentinden Issos'a kadar ve kuzeyde Kappadokia'nın sınırına kadar uzandığını belirtir (Strabon, XIV. 5.1). Strabon, bugün Çukurova denilen Ovalık Kilikia'yı *Aleian* Ovası olarak tanımlamaktadır (Strabon, XIV. 5. 17). Ovalık Kilikia adında da geçtiği gibi büyük nehirler ile sulanan alüvyonlu ve verimli bir ovayı kapsamaktadır. Bölge günümüzde Çukurova ve batısını; kabaca başta Adana ve Osmaniye illeri ile kısmen Mersin ili ve Hatay'ın ilinin kuzey kısmında yer alan Issos Ovası'nı kapsamaktadır (Harita 1). Ovalık Kilikia, ovanın ortasından kuzey-güney Anazorbos Kayalı Bazilikağı ve güneyden kuzeye doğru uzanan Misis Kireç Sırtları'nın adeta ikiye bölmesi ile kuzey-kuzey doğuda kalan kısmı Yukarıova, Akdeniz'e kıyısı olan, güney-güney batı kısmı ise Aşağıova olarak ikiye ayrılmaktadır (Tülek, 2016: s. 52) (Harita 2).

Ovalık Kilikia'da ovanın batı kısmının, Çukurova'nın verimliliğini sağlayan Seyhan- *Saros* Nehri (Strabon, XII. 2.3) ve doğu kısmının, Yukarıova'nın verimliliğini sağlayan Ceyhan- *Pyramos* (Strabon, XIV. 5.16) Nehri bulunmaktadır. Toros Dağları'ndan doğan Seyhan Nehri ovada akarak Akdeniz'e dökülmektedir. Yukarıova'nın en önemli su kaynağı olan Ceyhan Nehri ise Kahramanmaraş'tan doğup tüm ovada menderesler yaparak Akdeniz'e dökülmektedir.

Ovalık Kilikia Anadolu, Kıbrıs, Mısır, Ege, Suriye ve Mezopotamya ile siyasi ve kültürel etkilerin görülebileceği kesişim alanında olması ile önemli bir konumda bulunmaktadır. Bölgede Amanos ve Toros Dağları üzerinde yer alan farklı bölgelere ulaşımın sağlandığı geçitler yer almaktadır. Ovalık Kilikia'ya dağlardan geçişi sağlayan *Kilikia Pylai* olarak tanımlı geçitler vardır. Toros Dağları üzerinde Gülek Boğazı ile Kappodokia'ya; Amanos Dağları üzerinde ise Belen Geçidi ile Kuzey Suriye'ye; Aslanlı Bel ile Yukarı Fırat Havzası'na; Kısık Boğazı ile de İskenderun Ovası ile Akdeniz'e geçiş sağlanmaktadır (Tülek, 2012: s. 33).

Çalışmamıza konu incelediğimiz malzemenin buluntu yeri olan Osmaniye İli Yukarıova'nın büyük bir kısmını kapsamaktadır (Harita 4). Yukarıova'nın kuzeyde Toros ve doğuda Amanos Dağları ile çevrili kapalı bir havza gibi olduğu görülmektedir. Dağlar ile çevrili olan ve ulaşımın geçitler vasıtası ile sağlandığı Osmaniye bölgesi tüm yolların kavşağında bulunmakta ve Kısık Boğazı'ndan Akdeniz'e ulaşmaktadır (Tülek, 2016: s. 52). Osmaniye'nin üçte ikisi Toros ve Amanos Dağlarından oluşmaktadır; Ceyhan Nehri'nin menderesleri günümüz Osmaniye ve Adana illerinin sınırlarını belirlemekte bu nedenle de Yukarıova'nın güneydoğu kısmı ile kuzeybatı kısmı Osmaniye ilinin ovalık kısmını oluşturmaktadır (Tülek, 2017: s. 142). İlin topraklarının verimliliğini sağlayan en önemli su kaynağı Ceyhan Nehri'dir. Nehir üzerinde kurulu Osmaniye sınırları içerisinde yer alan Berke ve Aslantaş Barajları bulunmaktadır. Ovada ayrıca Ceyhan Nehri'nin kollarından olan Kesik, Savrun, Sumbas, Sabunçay ve Karaçay gibi çaylar güneye doğru akarak ovanın verimliliğini sağlamaktadır (Tülek, 2017: s. 142).

1.2. TARİH

Ovalık Kilikia Bölgesi verimli toprakları ile tarih boyunca insanların yerleşmek için tercih ettiği bir bölge olma özelliği taşımaktadır. Ovalık Kilikia Bölgesi, komşu bölgelere geçişlerin sağlandığı korunaklı kapılara, boğazlara ve geçitlere sahiptir. Bu geçitlerin büyük kısmı sarp dağlık alanlardadır ve askeri hareketler için son derece stratejik öneme sahiptir; bu nedenle de tarih boyunca bölgenin geçiş yollarını gören yükseltilere kaleler inşa edilmiştir. Bu kalelerden Asur Yıllıkları'nda bile bahsedildiği görülmektedir (Fuchs, 1994: s. 455).

Kilikia Bölgesi'nin bir Roma eyaleti olması çeşitli askeri girişimlerin bir sonucudur (Harita 3). Bölgeye ilk Roma müdahalesinin nedeni Akdeniz'de ortaya çıkan korsan etkinlikleri ile Pontus Kralı IV. Mithridates'in Roma'ya karşı isyan etmesi olmuştur. Kilikia Bölgesi'nde yapılan korsanlık hakkında Strabon eserinde geniş bilgilere yer vermektedir. Bölgenin korsanlık aktiviteleri için harekât üstü olarak kullanılan ilk yeri bölgenin batısında yer alan Dağlık Kilikia Bölgesi'nde yer alan Korakesion kenti idi. Strabon korsanların en önemli geçim kaynağının köle ticareti ve yağma olduğunu belirtir (Strabon, XIV 5.2). Kilikia Bölgesi'ndeki siyasi iktidar boşluğu ve korsanların farklı bölgelerden destek almaları bölgede rahat hareket etmelerini de sağlamıştır (Strabon, XIV 5.2). Roma, korsanlara müdahale etmek için ilk olarak Marcus Antonius Orator'u MÖ 102-101 yıllarında bölgeye göndermiştir (Beek, 2016: s. 99). Antonius Orator'un bölgeye gönderilmesi Kilikia Bölgesi'nin korsanlardan temizlenmesi için yeterli olmamıştır.

MÖ 67 yılında ise *Lex Gabina* (Gabinus Yasası) ile Roma'nın geniş yetkiler verdiği General Pompeius'un bölgede yaptığı askeri seferler başarılı sonuçlanmıştır. Pompeius Korakesion'da korsanları ve Pontos Kralı IV. Mitridates'i yenerek Bithynia ve Kilikia bölgelerinin kontrolünü ele geçirmiştir (Borgia, 2017: s. 300). Pompeius daha sonra korsanlık faaliyetlerini engellemek amacı ile saygın korsanları kentlere yerleştirmiştir. Yerleştirdiği kentler arasında Mallos, Adana, Epiphaneia, Soli bulunmaktadır. Daha sonra Soli kentinin adını da değiştirerek Pompeiopolis yaparak kendi adını vermiştir. Pompeius, MÖ 64 yılında Amisos'ta Anadolu Eyaletleri ile ilgili düzenlemeler yapmıştır. Bunun yanı sıra Kilikia Eyaleti için yapılan düzenlemeler, Ovalık ve Dağlık Kilikia ile Lykia, Pamphylia, Pisidia'yı içine alan bir *Provincia Cilicia* oluşturulmuştur (Syme, 1939: s. 299). Kilikia Bölgesi'nin her iki kısmını da kapsayan bu yeni eyaletin başkenti Tarsus olmuş ve bölgenin bir kısmı Roma'ya bağlı yerel krallıklara bırakılmıştır. Roma'nın Kilikia Bölgesi'nin doğu ve batının farklı yönetimi ile belirlediği siyasi planlama İmparator Vespasianus dönemine kadar devam etmiştir (Borgia, 2017: s. 303). Bunun yanı sıra otoriteyi sağlamlaştırmak amacı ile İmparator Vespasianus; Ovalık Kilikia'nın kuzeydoğusunda Roma'ya bağlı kalacak olan Tarkondimotos adında yerel bir krala bırakmıştır (Jones, 1976: s. 191).

Bölgede kentleşme sürecinin siyasi-tarihi olaylar ile paralel olarak incelenmesi gerekmektedir. Yukarıova'nın antik kentleri; Neronias-Eirenepolis, Hierapolis-

Kastabala ve Flaviopolis kentleridir. Bu üç kent arasında sadece Hierapolis- Kastabala kentine ait mozaik buluntusu yoktur.

Antik Neronias-Eirenepolis kentine bakıldığında kentin kurucusu Roma'ya bağlı olan yerel krallardan Kommagene Kralı IV. Antiochos'dur. Kral IV. Antiochos, İmparator Claudius'un MS 50 yılında evlat edindiği Nero'yu onurlandırmak amacı ile MS 51-52 yıllarında Ovalık Kilikia'nın kuzey doğusunda Neronias adını verdiği bir kent kurar (Sayar, 2010: s. 181). MS 72 yılına gelindiğinde ise Kral IV. Antiochos'a ait olan toprakların Kommagene kısmı Suriye'ye bağlanır iken, Doğu ve Batı Kilikia kentleri ile yeni bir Kilikia Eyaleti kurulur (Sayar, 2010: s. 181). Kilikia Eyaleti'nin yeniden düzenlenmesi ile birlikte İmparator Vespasianus, Neronias adını Eirenepolis olarak değiştirir.

Roma İmparatorluğunun MS 3. Yüzyılının ikinci yarısında, MS 260 yılında Sasani Kralı I. Şapur Neronias- Eirenepolis kentini ele geçirmiştir (Honigmann, 1950: s. 46). Ovalık Kilikia'nın I-II olarak ayrılmasından sonra Neronias- Eirenepolis'in Anazarbos ile beraber Kilikia II'de yer aldığını görmekteyiz (Honigmann, 1950: s. 40). Honigmann, *Notitia Dignitatum*'a dayanarak Neronias- Eirenepolis kentinin mızrakların üretildiği kent olarak anıldığını belirtir (Honigmann, 1950: s. 53). Kentin sikkelerine bakıldığında ise Demeter, Dionysos, Askleipos ve Hygie betimleri yer almaktadır. Diğer bir sikke grubu ise Askleipos ve Hygiea'nın betimlerinin yer aldığı gruptur; kent yakınında bulunan Haruniye Kaplıcaları dönem içinde belli bir kült merkezi olmuştur (Hill, 1900: lev. XIV).

Yukarıova'da kurulan diğer bir kent ise Kadirli ilçesi ile lokalize olan antik Flaviopolis kentidir. Flaviopolis kenti ayrıca bölgede Roma Dönemi'nde kurulan son kent olma özelliği taşımaktadır. Genel olarak Kilikia Bölgesi'nde Romalılaşmış yeni kentler kurulması MÖ 1. yüzyıl ortalarında başlayıp MS 1. yüzyıl çeyreğine kadar devam etmiştir (Sayar, 1999: s. 212).

Flaviopolis kentinin konumu antik kaynaklar ile doğrulansa da, kent adını taşıyan bir yazıt bulunamamıştır (Tülek, 2004: 40; Bayliss, 1997: 57). Ayrıca Hicks de çalışmasında yer verdiği Kadirli yazıtları arasında kentin adına rastlamamıştır (Hicks, 1890: s. 236). Bu etkenin yanı sıra Flaviopolis adından anlaşılacağı üzere kentin yerleşim tarihinin en erken MS 74 yılına; Flavian Hanedanlığı (MS 67-79

Vespasian, MS 78-81 Titus ve MS 81-96 Domitianus) dönemine indiği anlaşılmaktadır (Bossert ve Alkım, 1947: s. 2; Tülek, 2004: s. 40). Kadirli İlçe merkezinde Alacami Bazilika dışında Bossert ve Alkım'ın çalışmaları sırasında Savrun Çayı üzerinde bir köprü ile Sülemiş Tepe adını taşıyan bir tepelyi incelemişlerdir. Burada Roma Dönemi'ne tarihlenen tümü soyulmuş mezar kalıntılarına ulaşmışlar ve tepelyi ölü gömme alanı ile ilişkilendirmişlerdir (Bossert ve Alkım, 1947: s. 3). İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen 1932 yılında kanalizasyon çalışması sırasında, yaklaşık 2 m derinlikte imparator Hadrian veya Antoninus Pius olduğu düşünülen bronz bir heykel keşfedildiği belirtilmiştir (Bayliss, 1997a: s. 60).

1.3. MOZAİK BULUNTU YERLERİ

Osmaniye İli ve ilçeleri, Anadolu ve Doğu Akdeniz'in arkeolojik potansiyele sahip önemli yerleşim alanlarındandır. Yukarıova- Osmaniye İli'nde 25 yıldır sürdürülen arkeolojik yüzey araştırmaları kapsamında tespit edilen mozaikler ilin 6 ilçesine yayılmıştır. Buluntular ovalık, tepelik ve dağlık alanlarda konumlu yapı zeminlerinde tespit edilmişlerdir. Bölgede çok sayıda höyük, antik yerleşim, antik kent, kale ve nekropol alanları yer almaktadır. Yukarıova- Osmaniye Bölgesi geometrik mozaik buluntuları daha çok Roma ve sonrası dönemlerinin bir kültür malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Geometrik bezemeli mozaikler Osmaniye İli'nin Bahçe, Düziçi, Hasanbeyli, Kadirli, Merkez ve Sumbas ilçelerinde dağılım göstermektedir. 7 adet ilçesi olan ilin 6 ilçesinde yer alan toplam 21 adet geometrik bezemeli mozaik çalışma kapsamına girmektedir (Harita 5) (Tülek, 2004; 2006a; 2006b; 2007a; 2007b; 2008; 2009a; 2009b; 2009c; 2010a; 2010b; 2010c; 2011b; 2012; 2014; 2015; 2016).

İlçelerde mozaiklerin dağılımına baktığımızda; Bahçe'de kırsal alanda bir köy evinin bahçesinde yer alan ve günümüzde üzeri kapalı olarak muhafaza edilen 1 adet mozaikli alan yer aldığı görülmektedir; Kardere mozaığı.

Düziçi ilçe merkezinde ve kırsalda olmak üzere 5 adet mozaikli alan görülür. İlçede yer alan mozaikler dini işleve sahip yapı tiplerine aittirler; Cumhuriyet Mahallesi, Domuztepe-Pınarözü BazilikaBazilikası, Koyuntaş Bazilika Bazilika, Yarbaşı, Yazlamazlı mozaikleri.

Hasanbeyli İlçesi kırsal alanında; Amanos Dağları'nın üst kısımlarında görülen 1 adet mozaikli alan söz konusudur; Yanıkkışla mozaigi.

Kadirli İlçe merkezi ve kırsalda olmak üzere 7 adet geometrik bezemeli mozaik tespit edilmiştir. İlçede tespit edilen mozaikler arasında 2 adedi kent merkezinde diğerleri ise kırsalda tespit edilmiştir; Alacami Bazilika, Aşağı Bozkuyu, Balıklağagözü Kilise Kilise, Dere Mahallesi, Karatepe-Sarıdüz, Şeritbelen, Tapu Tepesi mozaikleri.

Merkez İlçe'de ise tümü kırsal alanda olmak üzere 3 adet mozaikli alan yer almaktadır. İlçedeki mozaikler konut, ölü gömme alanı ve bazilikaya aittirler; Çardak, Kayalı Bazilika, Mağaralı Tepe mozaikleri.

Son olarak Sumbas İlçesi'nde tümü kırsalda olmak üzere 4 adet mozaikli alan söz konusudur; Gafarlı, Gençaliler Köyü, Kızlar Oturağı Kilise, Sabanların Sırtı mozaikleri.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YUKARIOVA MOZAİKLERİNDE KOMPOZİSYON VE GEOMETRİK BEZEMELER

Yukarıova mozaiklerinde çalışma kapsamı gereğince mozaik kompozisyonlar üç çeşide ayrılarak incelenmektedir; ızgara, merkezi ve çizgisel kompozisyonlar. Çizgisel kompozisyonlar genellikle mozaiklerin bordür kısımlarında karşımıza çıkmaktadır. Izgara ve merkezi kompozisyonlar ise ana tasarımı oluşturmaktadır (Tablo 1). Geometrik bezemeler ise ızgara ve merkezi kompozisyonlar içerisinde tekil bezeme unsuru olarak kullanılmaktadır. Geometrik bezeme çeşitleri kendi içlerinde de tiplere ayrılmaktadır. Mozaiklerin karşılaştırılmasında ana kaynak olarak kullanılan *Le D cor G om trique De La Mosa ique Romaine* kısaca LDG kısaltması ile metin içinde kullanılmaktadır.

3.1. IZGARA KOMPOZİSYONLAR

Izgara kompozisyonlar, geometrik bir motifin yatay-dikey düzlemde alt alta ve yan yana dizilmesi ile oluşturulmaktadır; dik açılı düzenlenen kompozisyonların yanı sıra e ik düzenlenmiş olanları da bulunmaktadır. Yukarıova mozaiklerinde ızgara kompozisyonlar kendi içlerinde farklı tiplere ayrılmış olup toplam 19 adet ızgara kompozisyon tespit edilmiştir.

Kesişen Daireler (Mot. 16 Tip 2):

Kesişen daireler, İngilizce terminolojide *intersecting circle* olarak kullanılmaktadır (LDG, 1985: 372, Pl. 237 b, 239 f, 238 b-f). Kesişen dairelerden oluşan ızgara kompozisyonlarda kesişen daire motifinin uygulandığı 6 ayrı motif değişkeni vardır. Yanıkkı la ve Alacami Bazilika mozaiklerinde Tip 2 motif görülmektedir. Izgara kompozisyonda uygulanmış Tip 2 kesişen dairenin ayırt edici özelliği daire içlerinde bezeme yer almamasıdır. Tip 2 kesişen dairelerden oluşan kompozisyonun Yukarıova dışında benzeri bulunamamıştır.

Kat. No. 7 (Res. 17, Çiz. 10)

Yanıkkişla mozağinde Tip 2 kesişen daireler, tek sıra işlenmiş siyah tessera çizgi ile hayvan figürlerinden ayrılmıştır. Zemin beyaz ve açık mavi renk tessera ile döşenmiştir. Dairelerin dış hatları ise siyah renkte vurgulanarak kesişim alanları boş bırakılmıştır.

Kat. No. 8 (Res. 18, Çiz. 11, 12)

Alacami Bazilika'da kesişen daireler Tip 2 Batı Avlu Panosu'nda bulunmaktadır. Daireler turuncu renk tessera ile işlenmiş bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatlarında bordo renk kullanılmıştır. Panoda dairelerin dış hatlarında bordo, kesişim alanlarında ise beyaz renk kullanılmıştır.

Tip 2 kompozisyonda Alacami Bazilika mozaik panosu ile Yanıkkişla mozağı arasında renk farklılıkları bulunmaktadır. Kompozisyonda Alacami Bazilika'da turuncu, sarı ve beyaz renkler tercih edilir iken, Yanıkkişla mozağinde beyaz, açık mavi ve siyah renkler ile işlenmiştir. Alacami Bazilika'da renklerin uygulanışı düzenlidir. Yanıkkişla'da açık mavi ve beyaz tessera'nın harca yerleştirilmesinde düzensizlik söz konusudur.

Kilikia Bölgesi'nde kesişen daire motifinden oluşan Tip 2 ızgara kompozisyona benzer bir örnek Adana'da Cıvıklı Kilise'de karşımıza çıkmaktadır (Res. 19). MS 6. yüzyıla tarihli apsis mozağinde yer alan kompozisyonda Yanıkkişla mozağinde olduğu gibi açık renk zemin tercih edildiği görülmektedir (Tülek, 2004: s. 81, fig. 7.1).

Kesişen Daireler (Mot. 16 Tip 3) :

Izgara kompozisyonda uygulanmış Tip 3 kesişen dairelerin ayırt edici özelliği daire içlerinde eşkenar dörtgenlerin yer almasıdır. Tip 3, yalnızca Balıklağagözü Kilise mozağinde görülmektedir. Tip 3 kompozisyonun Yukarıova mozaikleri arasında bir benzeri olmayıp Kilikia Bölgesi içerisinde benzerlerine ulaşılmıştır.

Kat. No. 10 (Res. 20, Çiz. 13)

Balıklağagözü Kilise Kilise mozağinde kesişen daireler Tip 3, 2016 yılında in situ olarak üstü açık vaziyette görülen mozaikte belgelenmiştir (Tülek, 2016)

Yayınlanmayan Araştırma Raporu). Kesişen daireler beyaz zemin üzerine yeşil, bordo ve turuncu renkler ile işlenmiştir. Dairelerin kesişim alanlarında dönüşümlü olarak yeşil ve turuncu renkler kullanılmıştır.

Kilikia Bölgesi'nde Tip 3 kompozisyon benzeri Anemurium MS 3.- 4. yüzyıllar arasına tarihli Hamam III 5'de ve Nekropolis Kilisesi güney koridor mozaikleri arasında karşımıza çıkmaktadır (Campbell, 1998: s. 64, lev. 165, 170, 212-213) (Res. 21). Balıklağagözü Kilise mozağinde olduğu gibi dairelerin kesişimleri dönüşümlü olarak iki renkli işlenmiştir. Farklı özellikleri ise Nekropolis Kilisesi mozağinde daire içlerinde kare yer alır iken Balıklağagözü Kilise mozağinde eşkenar dörtgen bulunmaktadır.

Kesişen Daireler (Mot.16 Tip 4) :

Izgara kompozisyonda uygulanmış Tip 4 kesişen dairelerin ayırt edici özelliği daire merkezlerine kareler yerleştirilmiş olmasıdır. Tip 4, Yukarıova'da Alacami Bazilika mozaiklerinde yer almaktadır. Yukarıova'da başka bir örneği olmayan kompozisyonun Kilikia Bölgesi genelinde benzerleri görülmekte fakat kompozisyonun Kilikia Bölgesi'nde uygulanışının birebir aynısı bulunamamıştır.

Kat. No. 8 (Res. 22, Çiz. 14, 12)

Alacami Bazilika'da Tip 4, Kuzey Nef Pano 3'te yer alır. Burada koyu renk bir zemin üzerine işlenmiş olan dairelerin kesişim alanları açık beyaz renk ile işlenmiştir. Merkezde yer alan karenin dış hatları beyaz renk, içleri ise zeminin rengini taşımaktadır.

Kilikia Bölgesi'nde Tip 4 kompozisyon benzeri Anemurium MS 3.- 4. yüzyıllar arasına tarihli Hamam III 5'de (Res. 76) Nekropolis Kilisesi güney koridor mozaikleri arasında karşımıza çıkmaktadır (Campbell, 1998: s. 64, lev. 165, 170, 212-213). Alacami Bazilika mozaik panosunda olduğu gibi Nekropolis Kilisesi mozağinde de daire içlerinde kare motifi yer almaktadır. Fakat kompozisyonun renk yelpazesinde farklılıklar bulunmaktadır. Tip 4 kompozisyona Kilikia Bölgesi'nden ikinci bir örnek ise Mersin'de ise Narlıkuyu Poimenos Hamam MS 4. yüzyılın son çeyreğine tarihli mozağinde görülmektedir (Budde, 1969: s. 104; Tülek, 2004: s. 324, fig. 34.1-2,5)

(Res. 23). Burada kompozisyon Alacami Bazilika’da mozaik panosunda olduğu gibi daireler koyu zemin üzerine kesişim alanları beyaz renk tercih edilerek işlenmesinin yanı sıra Tip 3’ün özelliği olan dairelerin merkezinde yer alan kareler de görülmektedir.

Kesişen Daireler (Mot.16 Tip 5) :

Izgara kompozisyonunda uygulanmış Tip 5 kesişen dairelerin ayırt edici özelliği içlerinde üçlü tesseraların oluşturduğu dört yapraklı çiçek motifi yer almasıdır. Tip 5 Yukarıova’da başka bir örneği olmayan kompozisyon Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır. Kilikia Bölgesi’nde ise kompozisyonun benzerleri görülmektedir.

Kat. No. 2 (Res. 24, Çiz. 15)

Kesişen daireler Tip 5, Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 6’da yer alır. Ünite de kesişen daireler beyaz zemin üzerine işlenmiştir. Dairelerin kesişim alanlarında siyah renk tessera kullanılmıştır. Dairelerin merkezlerinde Tip 5 kesişen dairelerin ayırt edici özelliği olan siyah tessera ile işlenmiş üçlü tesseraların oluşturduğu dört yapraklı çiçek motifi görülür.

Kesişen dairelerden oluşan Tip 5 ızgara kompozisyonu Kilikia Bölgesi’nde Anemurium kentinde MS 2.- 3. yüzyıllar arasına tarihli Exedra Yapı II 12E mozağında görülmektedir (Campbell, 1998: lev. 53) (Res. 25). Burada Cumhuriyet Mahallesi mozaik panosunda olduğu gibi Tip 5’in ayırt edici özelliği olan üçlü tesseraların oluşturduğu dört yapraklı çiçek motifi görülür. Renk kullanımına bakıldığında ise Cumhuriyet Mahallesi’nde kompozisyon beyaz zemin üzerine kesişim alanları siyah renkte işlenirken Anemurium örneğinde tam tersi renk kullanımı görülmektedir.

Kesişen Daireler (Mot.16 Tip 6) :

Izgara kompozisyonunda uygulanmış Tip 6 kesişen dairelerin ayırt edici özelliği merkezlerinde küçük daireler yer almasıdır. Tip 6 kesişen dairelerin benzerine LDG’de karşılaşılmamıştır. Tip 6, Yukarıova’da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde görülmüştür. Tip 6 kompozisyonun Yukarıova dışında benzeri bulunamamıştır.

Kat. No. 2 (Res.26, Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 5 mozağinde yer alan Tip 6 kesişen daireler ızgara kompozisyonunda daireler beyaz bir zemin üzerinde dış hatları koyu renk ile işlenmiştir. Dairelerin kesişim alanları ise kahverengi tessera ile doldurulmuştur. Dairelerin merkezlerinde tipin belirleyici özelliği olan küçük daireler görülmektedir. Kompozisyonda dairelerin dış hatları siyah tessera ile verilir iken içlerinde kahverengi tessera kullanılmıştır.

Kesişen Sekizgenler (Mot. 17 Tip 2) :

Kesişen sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *intersecting octagons* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 260, Pl. 169 e). Kesişen sekizgenlerin iki tipi mevcuttur; Tip 1 çizgisel kompozisyonda Tip 2 ise ızgara kompozisyonlarda kullanılmıştır. Tip 2, Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi, Koyuntaş Bazilika ve Karatepe-Sarıdüz mozaiklerinde görülmektedir. Kompozisyonun benzeri Kilikia Bölgesi ve çevre mozaik merkezlerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 27-28, Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi'nde ızgara kompozisyonda uygulanmış kesişen sekizgenler Tip 2, Yapı 1 Ünite 2 ve Ünite 5'te görülmektedir. Kesişen sekizgenler, Ünite 2'de beyaz renk zemin üzerine dış hatları siyah renk tessera ile işlenmiştir. Sekizgenlerin içlerinde kareler, kesişim alanlarında ise baklavalılar yer almaktadır. Ünite 5'de ise kesişen sekizgenler Ünite 2'de olduğu gibi beyaz bir zemin üzerine siyah ince dış hatlar ile işlenmiştir. Sekizgenlerin içlerindeki kare alanlar kahverengi renk tessera ile doldurulmuştur.

Kat. No. 4 (Res. 29, Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika'ta kesişen sekizgenler Tip 2, narteks Ünite 1 ve bema Ünite 4'te yer almaktadır. Tip 2 Cumhuriyet Mahallesi mozağinde olduğu gibi sekizgenlerin merkezinde kare, kesişim alanlarında ise baklavalılar yer almaktadır. Ayrıca merkezde yer alan karelerin içleri çok renkli tessera ile ve çok renkli işlenmiş zikzak motifi ile doldurulmuştur.

Kat. No. 12 (Res. 9 Çiz. 18)

Karatepe-Sarıdüz'de Ünite 1 Pano 1'i bezeyen Tip 2 kesişen sekizgenler ızgara kompozisyonu Koyuntaş Bazilika ve Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde uygulanan ile benzerlik göstermektedir; sekizgenlerin merkezinde kare kesişimlerde baklavalara yer almakta ve renk uygulaması da aynılık göstermektedir.

Kesişen sekizgenler Tip 2 ızgara kompozisyonu Cumhuriyet Mahallesi, Koyuntaş Bazilika ve Karatepe-Sarıdüz mozaiklerinde beyaz zemin üzerine dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmıştır. Kesişim alanlarının tümünde baklava motifi tercih edilirken, sekizgenlerin içlerinde kareler yer almaktadır. Koyuntaş Bazilika ve Cumhuriyet Mahallesi panolarında karelerin içleri dolgu iken Karatepe-Sarıdüz'de kareler boş bırakılmıştır.

Tip 2 kompozisyonun Kilikia Bölgesi'nde benzer örneği Anemurium MS 3.- 4. yüzyıllar arasına tarihli Hamam III 5'de Nekropolis Kilisesi güney koridor mozaiklerinde görülür (Campbell, 1998: s. 64, lev. 165, 170, 212-213) (Res. 21). Çevre merkezler arasında olan Antakya'da ise Hamam F'de karşımıza çıkmaktadır (Campbell, 1988: s. lev. 154).

Aralarında Daireler Oluşturan İçbükey Kenarlı Sekizgenler (Mot. 18) :

Aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu, İngilizce terminolojide *outlined orthogonal pattern of adjacent irregular octagons with four concave sides (forming circles)* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 258, Pl. 168 a). Yukarıova mozaiklerinde altı ayrı zemin mozaiginde bulunmaktadır. Kompozisyon Kilikia Bölgesi, çevre mozaik merkezleri ve Anadolu'da benzer örnekleri görülmektedir.

Kat. No. 2 (Res. 30 Çiz.15)

Cumhuriyet Mahallesi'nde aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu Yapı 2 Ünite 2 Pano 1'de yer alır. Panoda daire ve içbükey kareler beyaz bir zemin üzerine dış hatları siyah renk tessera ile işlenmiştir. İçbükey kenarlı karelerin merkezlerinde eşkenar dörtgenler yer almaktadır.

Kat. No. 3 (Çiz. 19)

Domuztepe-Pınarözü BazilikaBazilika'da aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu hayvan figürlerinin olduğu panonun doğu kenarında ki panoyu bezemektedir. Mozaikte daireler ve içbükey kenarlı karelerin merkezlerinde küçük ebatta kareler yer almaktadır.

Kat. No. 4 (Res. 31 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika'ta Ünite 2 Pano 1'de dairelerin içlerinde kap betimleri, eşkenar dörtgen bezemeleri ve hayvan figürleri yer almaktadır. Koyuntaş Bazilika'ta daireler Cumhuriyet Mahallesi'ne göre daha büyük ebatta işlenmiştir. İçbükey kenarlı karelerin merkezlerinde eşkenar dörtgen bezemeleri yerleştirilmiştir. Daire ve içbükey kenarlı kareler beyaz renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatlarında siyah ve bordo renk tessera kullanılmıştır.

Kat. No. 8 (Res. 32-33, Çiz. 20-21, 12)

Alacami Bazilika'da motif Güney Avlu Pano 3 ve Pano 6'da bulunmaktadır. Her iki panoda da daire ve içbükey kenarlı kareler sarı renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatlarında beyaz renk tessera kullanılmıştır. Daire ve içbükey kenarlı karelerin içlerinde çok renkli tessera ile eşkenar dörtgenler işlenmiştir. Pano 6'da farklı olarak sadece bir adet 8 parçaya dilimlenmiş daire görülmüştür.

Kat. No. 10 (Res. 34 Çiz. 22)

Balıklağagözü Kilise mozağinde, daire ve içbükey kenarlı kareler koyu renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatlarında beyaz renk tessera kullanılmıştır. Dairelerin içlerinde Süleyman'ın Düğümü ve çarkıfelek motifleri yer almaktadır.

Kat. No. 12 (Res. 35 Çiz. 18, 23)

Karatepe-Sarıdüz'de Ünite 3 Pano 1'de daire ve içbükey kenarlı kareler beyaz renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve daire içlerinde koyu renk tessera kullanılmıştır. İçbükey kenarlı karelerin merkezlerinde eşkenar dörtgen yer almaktadır. İçbükey kare ve dairelerin dış hatları tümünden siyah renk tessera ile vurgulanmıştır.

Kat. No. 21 (Res. 36 Çiz. 24)

Sabanların Sırtı mozağında daire ve içbükey kenarlı kareler beyaz zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatlarında siyah tessera kullanılmıştır. Dairelerin içlerinde kırmızı renkler ile işlenmiş iki küçük daire daha yer alır iken içbükey kareler bezemesizdir.

Aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu Cumhuriyet Mahallesi, Karatepe, Koyuntaş Bazilika ve Sabanların Sırtı mozaiklerinde renk kullanımına bakıldığında ortak özellik olarak beyaz zemin üzerine koyu renk dış hatlar ile işlendiği görülmektedir. Alacami Bazilika ve Domuztepe-Pınarözü Bazilika'da yer alan mozaik panolarda ise kompozisyon koyu renk zemin üzerine açık renk ile dış hatları vurgulanmıştır. Kompozisyonda tercih edilen bezeme çeşidi ise çoğunlukla eşkenar dörtgenlerdir. Koyuntaş Bazilika'da yer alan kompozisyon diğer alanlardan farklı olarak tümenden geometrik unsurlar ile bezeli değildir. Dairelerin içlerinde hayvan figürleri ve kap betimleri yer almaktadır. Diğer alanlarda ise kompozisyonda yer alan hem kareler hem de dairelerin içleri çeşitli geometrik motifler ile süslüdür. Sabanların Sırtı mozağında kompozisyon diğer alanlara oranla daha kaba işçilikli; tessera biçimleri ve boyutları ile tessera diziliminde düzensizlik söz konusudur.

Çevre merkezlerde kompozisyonun benzer örnekleri; Antakya MS 4. yüzyıla tarihli Kaoussie Kilisesi Oda 11 mozağının bordürü (Campbell, 1988: s. 46, Pl. 137), ile Anemurium Hamamı III 15 MS 6. yüzyıl tarihli mozaiklerinde yer alır (Campbell, 1998: s. 64, Pl. 165) (Res. 37). Anadolu'dan diğer örnekler ise Perge'de Macellum yapısında yer alan MS 5. yüzyıl ilk yarısına tarihlendirilen mozaik (Işıklıyaya, 2010: s.76, Res. 24-25), MS 6. yüzyıla tarihlendirilen Erzincan Altıntepe Kilisesi mozağında görülmektedir (Can, 2009: s. 10, fig. 16) (Res. 38).

Balık Pulu (Mot. 19) :

Balık Pulu, İngilizce terminolojide *scales* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 336, Pl. 215 c). Balık pullarından oluşan ızgara kompozisyonu Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi, Koyuntaş Bazilika, Alacami Bazilika ve Karatepe-Sarıdüz mozaiklerinde olmak üzere dört alanda görülmektedir. (Bezemesi balık pulu olan

kompozisyonlar aynı zaman biteviye kompozisyon olarak da değerlendirilirler.) Kompozisyonun benzerleri Kilikia Bölgesi, çevre mozaik merkezleri ve Anadolu’da görülmektedir.

Kat. No. 2 (Res. 39 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi’nde Yapı 2 Ünite 2 Pano 2’de yer alan balık pulu içeren ızgara kompozisyonu beyaz renk zemin üzerine işlenmiştir. Pulların dış hatlarında kahverengi ve açık mavi renk tessera kullanılmıştır. Pulların içlerinde ise kahverengi üçgenler yer almaktadır.

Kat. No. 4 (Res. 40 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika Ünite 3 Pano 2’de yer alan balık pulu kompozisyonu, beyaz renk zemin üzerine dış hatları siyah ve gri renklerle işlenmiştir. Pulların içlerinde ise dış hatları siyah renk, içi ise gri renk ile doldurulmuş üçgenler yer almaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 41 Çiz. 25-26-27, 12)

Alacami Bazilika’da balık pullarından oluşan ızgara kompozisyon hem yapı içinde hem de yapı dışında yer almaktadır. Bazilikanın batı girişinde bulunan ünitesi Narteks Pano 3’te pullar sarı, kırmızı ve beyaz renklerde dönüşümlü olarak yerleştirilmiştir. Güney Avlu Pano 7’de ise sarı renk zemin üzerine pulların dış hatları beyaz renk ile vurgulanmıştır.

Kat. No. 12 (Çiz. 18)

Karatepe-Sarıdüz Ünite 3 Pano 2’de balık pulları beyaz zemin üzerine yerleştirilmiştir. Pulların dış hatlarında kırmızı ve siyah renk tessera ile çift şeritli olarak işlenmiştir.

Cumhuriyet Mahallesi, Karatepe ve Koyuntaş Bazilika’da yer alan mozaik panolarda pullar beyaz zemin üzerine koyu dış hatları ile vurgulanarak işlenmiştir. Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 7 mozaiginde ise koyu zemin üzerine beyaz renk tessera ile dış hatları vurgulanmıştır. Yine Alacami Bazilika Narteks Pano 3’te diğer panolardan farklı olarak renk kullanımında dönüşümlülük vardır. Pullarda bir sıra kırmızı, bir sıra sarı ve bir sıra ise beyaz renk kullanılarak işlenmiştir. Ayrıca burada yer alan pulların çapı diğer alanlarda olduğundan daha dardır. Koyuntaş Bazilika ve

Karatepe-Sarıdüz mozağında pullar daha iri olarak işlenmiştir. Cumhuriyet Mahallesi ve Koyuntaş Bazilika mozaiklerinde pulların içlerinde koyu renkli üçgen motifi yer almaktadır.

Kilikia Bölgesi'nde Anemurium kentinde MS 6. yüzyıl Hamam III 15 mozaikleri arasında görülmektedir (Campbell, 1998: fig. 35). Hamam III 15 mozağında Alacami Bazilika mozaik panosunda olduğu gibi pullar dönüşümlü kullanılmış renkler ile verilmiştir (Çiz. 28).

Cumhuriyet Mahallesi, Karatepe ve Koyuntaş Bazilika'da yer alan balık pulundan oluşan ızgara kompozisyona çevre merkezlerde örnekler; Anemurium MS 6. yüzyıllara tarihli iki yapı Hamam III 15 mozağı ve Nekropolis Kilisesi kuzey nef mozağı (Campbell, 1998: s. 64, Pl. 164, 195) ve Antakya MS 5. yüzyıl tarihli Kaoussie Kilisesi Oda 11 mozağında görülmektedir (Campbell, 1988: s. 46). Dağ Pazarı MS 5. yüzyıla tarihli Apsis mozağında görülen balık pulu beyaz renk zemin üzerine siyah dış hatlar ile işlenmiştir (Tülek, 2004: s. 279, fig. 29.28) (Res. 42). Anadolu'dan diğer örnekler ise Bursa Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Pano 2 ve 4 mozağı (Tülek, 2009(c) s. 143, res. 2; Çıtakoğlu, 2016: s. 21-23, res. 14, 16), MS 4.- 6. yüzyıllara tarihli Bodrum Torba Manastırı Keşiş Evi mozağında karşımıza çıkmaktadır (Özet, 2009: s. 72, fig. 9).

Çapraz Izgara (Mot. 20 Tip 1) :

Çapraz ızgara kompozisyonu, İngilizce terminolojide *grid of serrated simple filets* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 188, Pl. 124 d). Yukarıova'da Koyuntaş Bazilika, Yazlamazlı, Alacami Bazilika ve Gençaliler mozaiklerinde görülmektedir. Kompozisyonun benzerleri Kilikia Bölgesi ve çevre mozaik merkezlerinde görülmektedir.

Kat. No. 4 (Res. 43 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika Ünite 2 Pano 1'de kompozisyon içerisinde hayvan figürleri ile floral ve kap betimleri ve eşkenar dörtgen bezemesi yer almaktadır. Kompozisyon beyaz renk zemin üzerine çift sıra siyah tessera ile işlenmiştir.

Kat. No. 6 (Res. 44 Çiz. 29)

Yazlamazlı mozaïi, Koyuntaş Bazilika ile oldukça benzerdir. Burada da çapraz ızgara kompozisyonunun içerisinde hayvan figürleri ile kap betimleri yer almaktadır. Çapraz ızgara beyaz zemin üzerine çift sıra siyah tessera ile işlenmiştir.

Kat. No. 8 (Res. 45-46-47 Çiz. 30-31-32, 12)

Alacami Bazilika'da çapraz ızgara kompozisyonu dış mekânda üç ayrı panoda görülür. Güney Avlu Pano 3'te sarı renk zemin üzerine beyaz renk tessera ile işlenmiş çapraz ızgara görülmektedir. Izgaranın içlerinde bordo, siyah ve beyaz renklerde daire ve kare motifleri yer almaktadır.

Güney Avlu Pano 4'te de kompozisyon Pano 3 ile birebir aynı renk yelpazesinde işlenmiştir. Pano 4 mozaïi ile Pano 3 mozaïi arasında tek fark ızgara içlerinde eşkenar dörtgen motiflerinin yer almasıdır.

Kompozisyonun Alacami Bazilika'da görüldüğü diğer pano Güney Doğu Avlu Pano 1'dir. Burada diğer panolar ile aynı renk uygulaması ile bezemesiz olarak işlenmiştir.

Kat. No. 19 (Res. 48 Çiz. 33)

Gençaliler mozaïinde yer alan çapraz ızgara kompozisyonu iki ayrı alanda görülmüştür; in situ mozaik ve yerinden çıkarılmış mozaik parça. Izgara içlerinde çiçek goncaları ve dört yapraklı çiçekler yer almaktadır. Kompozisyonda beyaz renk zemin üzerine turuncu-sarı, koyu yeşil, kahverengi, siyah ve beyaz renklerde ince işçilikli tessera kullanılmıştır (Tülek, 2015: s. 343).

Çapraz ızgara kompozisyonunun işleniş biçimi Koyuntaş Bazilika ve Yazlamazlı panolarında oldukça benzerdir. Her ikisinde de çapraz ızgaranın içinde hayvan figürleri, kap betimleri ve çeşitli bezemeler yer almaktadır. Her iki mozaik pano da beyaz zemin üzerine dış hatları siyah renk tessera ile işlenmiştir. Alacami Bazilika mozaik panolarında ise koyu zemin üzerine dış hatlar beyaz renk tessera ile işlenmiştir. Gençaliler mozaïinde yer alan kompozisyon diğer alanlardan farklı bir işleniş tarzına sahiptir. Burada kompozisyonun işlenişinde çiçekçik biçimleri kullanılmıştır. Izgaraların içlerinde dairesel çiçek goncaları ve dört yapraklı çiçekler yer almaktadır.

Koyuntaş Bazilika ve Yazlamazlı mozaik panolarına Kilikia Bölgesi'nde benzer örnek MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl başına tarihli Adana Karlık mozağinde yer almaktadır. Burada çapraz ızgaralar içinde yer alan hayvan figürleri ile benzerlik göstermektedir (Tülek, 2004: s. 120, fig. 14.1). Diğer benzer bir örnek Silifke'de MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihli mozaikte görülmektedir (Tülek, 2004: s. 353-354, fig. 36.1-2).

Gençaliler mozağine Kilikia Bölgesi'nde benzer örnek MS 6. yüzyıl ilk çeyreğine tarihli Anemurium Hazine Kilisesi III 13C'de görülmektedir (Res. 49) (Campbell, 1998: s. 41, lev. 179). Diğer iki örnek ise Antakya'da yer alan MS 5. yüzyıl ikinci yarısına tarihli İncil Yazıtlı Mozaik ve Ananeosis Mozağı'nda karşımıza çıkmaktadır (Res. 50) (Levi, 1947: s. 320, lev. CXXXI b-d). Örnekler kompozisyonun işleniş tarzı, kullanılan bezemeler ve renk yelpazesi ile Gençaliler mozağı ile benzerlik gösterirler.

Çapraz ızgara kompozisyonun bezemesiz olarak benzer bir örneği Zeugma MS 2.-3. yüzyıllar arasına tarihli geometrik havuz mozağında görülmektedir.

Dama Tahtası Şeklinde Çapraz Izgara (Mot. 20 Tip 2) :

Dama tahtası şeklinde çapraz ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *polychrome orthogonal pattern of adjacent squares in four colours counterchanged, creating the effect of a grid of rows of tangent poised squares* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 203, Pl. 133 b). Kompozisyon Yukarıova'da Mağaralı Tepe mozağında görülmektedir. Yukarıova'da kompozisyonun bir örneği yer almakta ve çevre mozaik merkezlerinde benzerleri bulunmaktadır.

Kat. No. 17 (Res. 51 Çiz. 34-35)

Mağaralı Tepe mozağında yer alan çapraz Tip 2 ızgara kompozisyonunun renklendirmesi dama tahtası biçiminde yapılmıştır. Burada kompozisyon beyaz zemin üzerine, dışta ilerleyen kareler siyah, içtekiler ise bordo renk tessera kullanılarak işlenmiştir.

Mağaralı Tepe hem mozaikte yer alan Tip 2 ızgara kompozisyonu ile hem de mozağın yer aldığı yapı ile çalışma kapsamında tek örnektir. Kompozisyonun benzeri

yakın merkezlerden Antakya’da; MS 2. yüzyıla tarihli Kırmızı Döşemeli Ev’de yer almaktadır (Levi, 1947: s. 87, fig. 32). (Res. 52) Her iki mozaik, açık renk bir zemin üzerine gittikçe koyulaşan bir renk yelpazesi ile işlenmiştir.

Basit Izgara (Mot. 21) :

Basit ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *grid of simple filets* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 186, Pl. 123 c). Kompozisyon Yukarıova’da Domuztepe-Pınarözü Bazilika, Koyuntaş Bazilika ve Alacami Bazilika mozaiklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 3 (Çiz. 19)

Domuztepe-Pınarözü Bazilika’da görülen basit ızgara kompozisyonu koyu renk bir zemin üzerine yerleştirilmiş ve dış hatları açık renk tessera ile işlenmiştir. Koyu ve açık renklerin ızgarada bir arada kullanılması kompozisyona derinlik kazandırmıştır.

Kat. No. 4 (Res. 53 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika’da narteks olan Ünite 1’in kuzey ucunda karşımıza çıkan kompozisyon, beyaz zemin üzerine siyah dış hatlar ile işlenen ızgaranın içlerinde eşkenar dörtgen yer almaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 54-55-56 Çiz. 36-37-38-39, 12)

Alacami Bazilika’da sıkça kullanılan basit ızgara kompozisyon dış mekânda beş panoda görülmektedir; narteks önünde yer alan portikonun Pano 2’sinde, Güney Avlu Panoları ve Güney Batı Avlu’da karşımıza çıkmaktadır.

Portiko Pano 2’de kompozisyon bordo, sarı ve beyaz renklerin dönüşümlü kullanılması ile işlenmiştir.

Güney Avlu Pano 1’de kompozisyon sarı renk bir zemin üzerine beyaz renk dış hat ile işlenmiştir, içlerinde ise eşkenar dörtgenler yer almaktadır. Pano 2A ve 2B’de ızgara dönüşümlü olarak beyaz ve sarı renklerle işlenmiş ve yine merkezlerinde çok renkli eşkenar dörtgenler yer almaktadır.

Güney Batı Avlu'da bulunan tek mozaik panoda ise basit ızgara kompozisyonun sınır çizgileri bezemeler ile belirlenmiştir. Kareler, eşkenar dörtgen, elipsler ve çapraz çizgiler bezeme olarak kullanılmıştır. Kompozisyonda beyaz zemin üzerine, sarı ve bordo renkler ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

Kompozisyon Alacami Bazilika'da 5 adet mozaik panoda yer alır. Alacami Bazilika mozaik panoları ve Domuztepe-Pınarözü Bazilika mozağinde kompozisyon koyu renk üzerine beyaz renk dış hatlar ile işlenmiştir. Koyuntaş Bazilika mozaik ünitesinde ise beyaz renk üzerine koyu renk kullanılmıştır. Alacami Bazilika ve Koyuntaş Bazilika mozaiklerinde ızgaranın iç kısımlarında bezeme olarak eşkenar dörtgenler yer alır iken, Domuztepe Bazilika mozağinde kompozisyonun içleri koyu renk ile dolgu ile işlenerek bezemesiz bırakılmıştır. Çevre merkezlerde Anemurium kentinde MS 5. yüzyıla tarihli Hamam II 7A (Res. 57) ve Hazine Kilisesi zemin mozaiklerinde basit ızgara kompozisyonu karşımıza çıkmaktadır (Res. 58) (Campbell, 1998: s. 64, lev. 33, 180-181)

Aralarında Eşkenar Dörtgen Oluşturan Teğet Sekizgenler -Merkezlerinde Kareler- (Mot. 22 Tip 1) :

Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizgenlerden oluşan ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *outlined orthogonal pattern of adjacent octagons (forming squares)* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 251, Pl. 163 c). Kompozisyonun iki değişken tipinin uygulanışı Alacami Bazilika ve Karatepe-Sarıdüz mozaiklerinde görülmektedir. Tip 1 kompozisyonun ayırt edici özelliği sekizgenlerin içlerinde karelerin yer almasıdır. Tip 2 ise bezemesiz sekizgenlerden oluşmaktadır.

Kat. No. 8 (Çiz. 40-41, 12)

Alacami Bazilika'da narteks önünde yer alan portikoda kompozisyon Pano 1 mozağinde karşımıza çıkmaktadır. Panoda sekizgenler sarı ve beyaz renklerde dönüşümlü olarak işlenmiştir. Sekizgenlerin içlerinde yer alan kareler ve aralarında oluşturduğu eşkenar dörtgenlerde ise bordo renk tessera kullanılmıştır.

Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizgenlerden oluşan Tip 1 ızgara kompozisyonu Kilikia Bölgesi'nde Anemurium kenti MS 3.- 4. yüzyıllar arasına

tarihli Nekropolis Kilisesi güney nef mozağinde görülmektedir (Campbell, 1998: lev. 212). Nekropolis Kilisesi güney nef mozağinde Tip 1 kompozisyonda sekizgen içlerinde yer alan karelerde bezeme yer alır iken Alacami Bazilika mozaik panosunda kareler bezemesiz verilmiştir.

Aralarında Eşkenar Dörtgen Oluşturan Teğet Sekizgenler (Mot. 22 Tip 2) :

Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizlerden oluşan ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *tangent octagons forming diamonds* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 251, Pl. 163 a).

Kat. No. 12 (Res. 59 Çiz. 18)

Karatepe-Sarıdüz mozaiklerinde Ünite 2'yi bezeyen Tip 2 kompozisyonu koyu renk üzerine açık renk tessera ile işlenen ve aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizlerden oluşmaktadır. Tip 2 kompozisyonun ayırt edici özelliği sekizgenlerin içlerinin boş bırakılmasıdır.

Aralarında İç Bükey Kareler Oluşturan Daireler (Mot. 23) :

Aralarında iç bükey kareler oluşturan dairelerden oluşan ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *orthogonal pattern of tangent circles (forming concave squares)* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 360, Pl. 231 a). Kompozisyon Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi ve Çardak mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 60 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 8'de dikdörtgen bir alanı bezeyen kompozisyonda, koyu renk zemin üzerine beyaz renk tessera ile işlenmiş daireler yerleştirilmiştir. Dairelerin aralarında oluşan içbükey kareler koyu zemin ile aynı renktedir.

Kat. No. 15 (Res. 61 Çiz. 42)

Çardak mozaığı kompozisyonunda bezeme bordo zemin üzerine beyaz renkte işlenen dairelerden oluşmuştur. Çardak mozaığında Cumhuriyet Mahallesi panosundan farklı olarak daireler birbirlerine daha uzak konumlandırılmıştır.

Aralarında iç bükey kareler oluşturan dairelerden oluşan ızgara kompozisyonu Çardak mozağinde daireler koyu bir zemin üzerine beyaz olarak renkte işlenmiştir. Cumhuriyet Mahallesi mozaik panosunda tam tersi bir renk uygulaması vardır. Kompozisyonun benzeri Anemurium kentinde Nekropolis Kilisesi Kuzey Şapel mozağinde görülmektedir. Yukarıova mozaiklerinden farklı olarak Nekropolis Kilisesi mozağinde daire içlerinde bezeme yer alır (Campbell, 1998: Pl. 196). Çevre merkezler arasında ise kompozisyon Antakya'da MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Kışla Evi zemin mozaikleri arasında görülmektedir (Res. 62) (Levi, 1947: s. 316, lev. CXXIX a-c).

Köşelerden Teğet Kareler ve Aralarında Oluşmuş Yatay-Dikey Baklavalalar (Mot. 24) :

Köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalardan oluşan ızgara kompozisyonu İngilizce terminolojide *centralized excerpt of an orthogonal pattern of adjacent squares and lozenges* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 229, Pl. 408 a). Kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 63 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 4 mozağinde dikdörtgen bir alanda görülen köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalardan oluşan ızgara kompozisyonu geometrik ve floral bezemelerle birlikte işlenmiştir. Karelerin içlerinde prizma, dört ilmekli düğüm, sekiz ilmekli dairesel düğüm, çok renkli zikzak ve parantez şeklinde motifler yer almaktadır. Baklavalarda ise bordo renk üzerine beyaz renkte kalp biçimli sarmaşık yaprakları görülmektedir.

Kompozisyon Kilikia Bölgesi'nden benzer örnekleri Anemurium'da MS 2.- 3. yüzyıllara tarihli Büyük Hamam III 2B'nin koridor mozaığının panoları arasında yer almaktadır (Çiz. 44) (Campbell, 1998: s. 30, fig. 29). Kayalı Bazilika panosunda kare ve baklava dilimlerinin içlerinde çeşitli bezemeler yer alırken Anemurium'da eşkenar dörtgenler ile doldurulmuştur. Diğer iki örnek ise Antakya Deniz Tanrıcaları Evi (Res. 64) ile Yakto Kompleksi Oda 21'de (Res. 65) görülmektedir (Levi, 1947: s. 279, lev. CXI b; s. 349, lev. CXXXII c). Motifte yer alan kare ve baklavalarda Kayalı Bazilika panosunda olduğu çeşitli bezemeler yer almaktadır. Özellikle Yakto Kompleksi Oda

21 panosunda kare içinde yer alan dikdörtgenler prizması bezemesi aynı şekilde Kayalı Bazilika panosunda da tercih edilmiştir. Deniz Tanrıçaları Evi'ndeki panoda da yine kare içinde yer alan zikzak bezemesi Kayalı Bazilika panosu ile benzerdir.

Izgara Düzendeki Dönüşümlü Yerleştirilmiş Aralarında Dikdörtgenler Olan Baklava ve Kareler (Mot. 25) :

Izgara düzendeki dönüşümlü yerleştirilmiş aralarında dikdörtgenler olan baklava ve karelerden oluşan ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *grid of outlined bands, with a lozenge inscribed in the rectangles and a poised square in the squares on the intersections* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 222, Pl. 146 c). Kompozisyon Yukarıova'da Alacami Bazilika ve Dere Mahallesi mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 8 (Çiz. 45-46, 12)

Alacami Bazilika narteksinde iç mekânda yer alan Pano 1'de karşımıza çıkan kompozisyon sarı renk bir zemin üzerine çok renkli olarak işlenmiştir. Pano 1'de ızgara düzendeki yer alan kare ve eşkenar dörtgenlerin içlerinde motifler yer almaktadır. Kompozisyonda kare ve baklavalarda zikzak ve parantez biçimde motiflerin yanı sıra floral motifler de kullanılmıştır.

Kat. No. 11 (Res. 66 Çiz. 47, 12)

Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 1 mozağinde görülen kompozisyon koyu renk bir zemin üzerine dış hatları beyaz tessera ile işlenmiştir. Koyu ve açık renkler ile kompozisyon ışık-gölge oyunları ile verilmiş bezeme olarak ise sadece sekizgen motifi görülmektedir.

Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 1 mozağinde görülen kompozisyonda kare ve baklava motifleri Alacami Bazilika'da yer alan panoya göre daha büyük ebatta uygulanmıştır.

Kompozisyon çevre merkezler arasında yer alan Antakya'da iki örnekle karşımıza çıkmaktadır. İlki MS 305-350 yılına tarihli Hamam E mozaiklerinde ve MS 300-325 yıllarına tarihli Hamam D mozağinde karşımıza çıkmaktadır (Campbell,

1988: s. 10, 17, lev. 38). Her iki mozaikte de kare ve baklava motifi içlerinde çok renkli işlenmiş motifler ile benzerlik gösterir.

Eşkenar Dörtgenlerden Oluşan Dama Tahtası (Mot. 26):

Eşkenar dörtgenlerden oluşan dama tahtasından ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *chessboard pattern and the squares containing an inscribed poised square, alternately outlined and in counterchanged* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 182, Pl. 120 f). Kompozisyon Yukarıova'da Alacami Bazilika mozaiklerinde yer almaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 67 Çiz. 48-49, 12)

Alacami Bazilika' de Kuzey Şapel Panosu'nda görülen kompozisyon beyaz renk zemin üzerine siyah renk tessera ile işlenmiştir. Kompozisyonda karelerin içerisinde kuş figürleri yer almaktadır.

Kompozisyon Kilikia Bölgesi'nde Adana'da yer alan Baka Oda B mozaiginde görülmektedir (Res. 68) (Tülek, 2004: s. 70, fig. 4.16). Alacami Bazilika panosu Baka'dan farklı olarak karelerde kuş figürleri içermekteyken, Baka örneğinde geometrik bezemeler görülmektedir.

Eğik Yerleştirilmiş Eşkenar Dörtgenler (Mot. 27):

Eğik yerleştirilmiş eşkenar dörtgenlerden oluşan ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *orthogonal pattern of tangent poised crossed (creating the effect of a grid of filets, the compartments containing inscribed poised serrated squares)* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 186, Pl. 123 e). Kompozisyon Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 2 (Res. 69 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 2 Pano 3'te yer alan kompozisyonda koyu renk tessera ile içi doldurulmuş olan karelerin merkezine tek sıra siyah tesseredan oluşan yatay-dikey çizgiler yerleştirilmiştir. Karelerin dış konturları yine tek sıra

tesseractan siyah hat ile işlenmiştir. Panonun hasar görmüş kısmında sekiz parçaya bölünmüş daire motifi yer almaktadır.

Kilikia Bölgesi'nde kompozisyon Anemurium kentinde MS 5. yüzyıla tarihli Hamam II 7A Oda P (Res. 57) ile Kutsal Havariler Kilisesi Atrium mozağinde karşımıza çıkmaktadır (Campbell, 1998: s. 64, Pl. 60, 106). Bu örneklerin farkı eğik karelerin merkezinde birleşen ve ayrıca her kareyi birbirlerine bağlayan düz çizgiler yer almaz. Yapı 2; Ünite 2- Pano 3'te dikkat çekici diğer unsur sekiz parçaya bölünmüş daire motifidir. Böyle bir daire motifi Antakya MS 6. yüzyıla tarihli Machouka Kilisesi'nin kuzey nefinde karşımıza çıkmaktadır (Res. 70) (Levi, 1947: s. 626, Pl. CXL e; Campbell, 1988: s. 12, Pl. 43). Burada ki sekiz parçaya bölünmüş daire motifi için Campbell; olasılıkla bir tabula lusoria olabileceğini ifade etmiştir (Campbell, 1988: s. 12).

Basit Örgü ile İşlenmiş Aralarında Kareler ve Gamalı Haç Şeklinde Menderes Yer Alan Motif (Mot. 28):

Kompozisyon İngilizce terminolojide *orthogonal pattern of spaced swastika-meander with recessed returns, the spaces staggered and containing a square* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 306, Pl. 194 c). Kompozisyon Yukarıova'da Dere Mahallesi mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 11 (Res. 71 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 2 mozağinde kompozisyon gamalı haç biçimli menderes ve basit örgü motifi ile işlenmiştir. Kompozisyon altı adet kare içermekte ve her bir kare içinde mevsim kişileştirmeleri ve yazıtlar yer almaktadır. Kompozisyonda yer alan örgü motifi beyaz zemin üzerine çok renkli olarak işlenmiştir. Örgü motifinin dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmıştır.

Kompozisyon Antakya'da Ge ve Mevsimler Evi mozağinde yer almaktadır (Res. 72) (Levi, 1947: s. 346, lev. LXXXI b). Kompozisyon, Hatay Müze'de sergilenen MS 6.-7. yüzyıllara tarihli Ziyaret Mahallesi mozağinde bordür olarak görülmektedir (Res. 73). Anadolu dışında ise Yorkshire Müzesi'nde sergilenen MS 3.-4. yüzyıllara tarihlenen Mevsimler Mozağı'dır (Res. 74). Burada motifin merkezinde farklı olarak Medusa yer almaktadır.

Dönüşümlü Olarak Yerleştirilmiş Daire ve Dikdörtgenler(Mot. 29):

Dönüşümlü olarak yerleştirilmiş daire ve dikdörtgenlerden oluşan ızgara kompozisyonun benzerine LDG’de karşılaşılmamış, Yukarıova’da Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 75 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 1’de karşımıza çıkan kompozisyon dikdörtgen ve daire panellerin içlerinde çok renkli zikzak, çarkıfelek ve Süleyman’ın Düğümü motiflerinin yanı sıra hayvan figürleri içermektedir. Hayvan figürleri dikdörtgen panellerin içerisinde betimlenmiştir.

Köşelerinde Kareler Taşıyan Eşkenar Dörtgenler (Mot. 30):

Köşelerinde kareler taşıyan eşkenar dörtgenlerden oluşan ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *grid of bands bearing poised squares of two size tangent at the opposite corners* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 224, Pl. 147 a). Kompozisyon Yukarıova’da Dere Mahallesi mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 11 (Res. 76 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 2 mozağinde yer alan kompozisyon beyaz zemin üzerine bordo, açık mavi, turuncu, sarı ve siyah renkler kullanılarak işlenmiştir. Eşkenar dörtgenlerin içlerinde yer alan karelerde; üst üste binen çok renkli balık pulu, Süleyman Düğümü, iç içe geçmiş ilmekli kare, çok renkli zikzak ve çok renkli parantez biçimli motifler içermektedir.

Köşelerinde kareler taşıyan eşkenar dörtgenlerden oluşan ızgara kompozisyon Kilikia Bölgesi’nde Adana’da MS 5. yüzyıla tarihli Misis mozaikleri arasında bulunmaktadır (Çiz. 50) (Budde, 1969: s. 44, fig. 4). İkinci ve üçüncü örnekler Anemurium’da yer alan MS 6. yüzyıla tarihli Nekropolis Kilisesi zemin mozaikleri (Res. 77) ile MS 5.- 6. yüzyıllara tarihli Kutsal Havariler Kilisesi narteks mozaığında görülmektedir (Campbell, 1998: s. 42, lev. 212, XII). Kilikia Bölgesi’ne yakın önemli bir mozaik merkezi olan Antakya’da MS 4. yüzyıla tarihli Hamam A mozaikleri arasında bulunmaktadır (Levi, 1947: s. 273, lev. CX d; Campbell, 1988: s. 13, lev. 46)

(Resim 78). Kompozisyonun örneklerinde Dere Mahallesi mozaik panosunda olduğu gibi içerisinde çok renkli işlenmiş çeşitli bezemeler yer almaktadır.

Aralarında Kum Saati Oluşturan İzgara Düzeninde Büyük ve Küçük Daireler (Mot. 31):

Aralarında kum saati oluşturan ızgara düzende büyük ve küçük dairelerden oluşan ızgara kompozisyon İngilizce terminolojide *grid of bands with the compartments circumscribed by tangent circles and with small circles tangent to the larger at the intersections* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 224, Pl. 147 b). Kompozisyon Yukarıova'da Alacami Bazilika mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 8 (Res. 79 Çiz. 51, 12)

Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 2 mozağında karşımıza çıkan kompozisyon oldukça tahrip olmuş vaziyettedir. Beyaz renk zemin üzerine dış hatları siyah renkte işlenmiş kahverengi daireler yerleştirilmiştir. Daire içinde yer alan karelerde Süleyman'ın Düğümü motifi görülmektedir.

Kompozisyonun çevre merkezlerde benzer bir örneği Antakya'da yer alan MS 4. yüzyıla tarihli Hamam D Oda 4 mozağında görülmektedir (Campbell, 1988: fig 8) (Çiz. 52) Kompozisyonun ikinci bir benzer örneği Zeugma Mozaik Müzesi'nde sergilenen MS 4.-5. yüzyıllar arasına tarihli İslahiye Çerçili mozağıdır. Anadolu'da benzer bir örneği ise Sardes Sinagog mozağında görülmektedir (Res. 80) (Campbell, 1979: fig. 15). Her üç mozaikte de kompozisyon açık renk zemin üzerine koyu renkte işlenmiş ve daire içlerinde geometrik bezemeler yer almaktadır.

3.2. MERKEZİ KOMPOZİSYONLAR

Merkezi kompozisyonlar, kompozisyonu oluşturan geometrik unsurlar büyük ölçekte ve çoğunlukla iç içe geçerek bir bütünlük içinde ve zemin mozaığının orta kısmını ön plana çıkaracak şekilde düzenlenlenmişlerdir. Yukarıova mozaiklerinde toplam altı adet merkezi kompozisyon yer almaktadır. Kompozisyonlar kendi içlerinde tiplere ayrılmaktadır; sekiz köşeli yıldız, merkezi madalyona ilmeklerle bağlı dört daire, kare içine teğet yerleştirilmiş daire, kare içine yerleştirilmiş madalyon, kare içine yerleştirilmiş baklava, baklava içine yerleştirilmiş madalyondan oluşan merkezi kompozisyonlar Yukarıova mozaiklerinde görülmektedir.

Sekiz Köşeli Yıldız (Mot. 32):

Sekiz köşeli yıldız kompozisyonu İngilizce terminolojide *star of two interlaced squares inscribed in a circle* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 89, Pl. 288 a). Kompozisyon Yukarıova'da Yarbaşı mozaığında görülmektedir.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozaığında öncelikle kare alanda iç teğet bir daire ile iç içe geçmiş gökkuşağı bandı ve basit örgüden iki karenin oluşturduğu sekiz köşeli yıldız kompozisyonu görülmektedir. Yıldızın içinde ise daha küçük madalyonlar yer almaktadır. En içteki madalyonda yazıt ve khi-rho yer alır.

Kilikia Bölgesi'nde kompozisyon Anemurium kentinde; MS 2. ve 3. yüzyıllara tarihli Büyük Hamam III 2B'nin zemin mozaığında karşımıza çıkmaktadır (Çiz. 54) (Campbell, 1997: s. 64, fig. 27). Yarbaşı mozaığında sekiz köşeli yıldız bir daire ve daha sonra ise kare tarafından çevrelenir iken, Anemurium örneğinde kompozisyon öncelikle sekizgen daha sonra bir kare ile çevrelenmiştir. Yıldızın merkezinde ise Yarbaşı'nda madalyonun merkezinde monogram yer alırken Anemurium örneğinde sekiz köşeli yıldız kompozisyonu tekrarlanmış durumdadır. Antakya'da ise kompozisyonun birkaç örneği yer almaktadır. Buradan ilk örnek, MS 2.-3. yüzyıla ait A Evi'nin zemin mozaığıdır (Res. 82) (Levi, 1947: s. 105, 625, lev. XCVII d). Mozaikte, sekiz köşeli yıldızın her köşesi Yarbaşı örneğinden farklı olarak örgü motifi ile bezelidir. Fakat motifin dışında yer alan karenin dört köşesinde kullanılan pelta motifi Yarbaşı mozaığı ile benzerlik teşkil etmektedir. Bir diğer fark ise; Yarbaşı

mozağında sekiz köşeli yıldızın merkezinde iç içe geçen daireler mevcut iken, A Evi mozaığının merkezinde sekizgen mevcuttur. Antakya'dan diğer bir örnek, MS 400 yılına tarihli Apolausis Hamamı Soteria mozağıdır (Res. 83) (Levi, 1947; s. 306, 626, lev. LXVIII a). Soteria mozağı, motifin gidişatı açısından Yarbaşı mozağına oldukça benzerdir. Daire içine yerleştirilmiş sekiz kollu yıldızın kollarında Yarbaşı'nda olduğu gibi gökkuşağı bandı ile basit örgü motifini kullanılmıştır. Yıldızın merkezinde Yarbaşı gibi dairesel bir alan yer alır. Fark olarak burada Soteria figürü betimi yer almaktadır. Kompozisyon, Adana Misis'te yer alan bazilika mozaiklerinde de görülmektedir (Çiz. 55) (Budde, 1969: s. 58, fig. 28). Buradaki örnekte kare içinde yer alan sekiz kollu yıldız motifi dıştan ve içten ilmekli düğümlerle daireler oluşturmuştur. Yıldızın kollarında Yarbaşı mozağında olduğu gibi gökkuşağı bandı ve basit örgü motifini ile betimlenmiştir. Yakın merkezlerden biri olan Zeugma'da yer alan Demeter- Gaia Mozağı'nda görmekteyiz (Res. 84). Burada diğer örneklerde olduğu gibi kare bir alana yerleştirilmiş teğet bir daire ve dairenin içinde sekiz köşeli yıldız görülmektedir. Yıldızın köşeleri basit örgü ve gökkuşağı renkleri ile dalgalanan kuşak betimi görmekteyiz.

Merkezi Madalyona İlmeklerle Bağlı Dört Daireden Oluşan Merkezi Kompozisyon (Mot. 33):

Kompozisyon İngilizce terminolojide *composite pattern, interlaced (here in monochrome band, the points of tangency interlooped, the outer circle having loops with eyelets)* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 216, Pl. 397 a). Kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 85 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika mozaiklerinde Ünite 1 Pano 3 mozağında kompozisyon kare içine yerleştirilmiştir. Mozağın tahrip olması nedeniyle sadece iki küçük daire görünür durumdadır. Merkezdeki dairenin küçük dairelere bağlanan ilmeklerinde aralarında sütunlar yer alan elips ve eşkenar dörtgenler ile gökkuşağı bandından oluşan çizgisel kompozisyonlar yer alır. Küçük dairelerin içinde Süleyman'ın Düğümü motifini, merkezdeki dairenin içinde ise dairesel olarak hareket halinde betimlenmiş

hayvan figürleri bulunmaktadır. Merkezi dairenin içindeki madalyonda ise sekiz ilmekli dairesel düğüm motifi görülmektedir.

Kare İçine Teğet Yerleştirilmiş Daire (Mot. 34 Tip 1):

Kare içine teğet yerleştirilmiş daireden oluşan merkezi kompozisyonun benzerine LDG'de karşılaşılmamıştır. Kare içine teğet yerleştirilmiş dairenin iki tipi mevcuttur. Tip 1'de daire kareye teğet yerleştirilir iken Tip 2'de daire kareye teğet değildir. Kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 86 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 1 Pano 2 mozağında yer alan kompozisyonda kare içine teğet yerleştirilmiş daire basit örgü ve üçgen motifi ile çevrilidir. Kare ile daire arasında yer alan boşluklarla kap betimleri ve kuş figürleri görülmektedir. Dairenin içinde dairesel olarak betimlenmiş asma dalları ile kuş figürleri yer almaktadır. Dairenin merkezinde tahrip olmuş vaziyette olan dalga motifi ile çevrili madalyonda olasılıkla yine kap betimlemesi vardır.

Kare içine teğet yerleştirilmiş daireden oluşan Tip 1 merkezi kompozisyon Kilikia Bölgesi'nde yer alan Anemurium kenti MS 3.-4. yüzyıla tarihli Mezar BI 16A, Ev II 4W ve Al oda mozağında görülmektedir (Campbell, 1998: fig. 59, lev. 18, 25) (Çiz. 56). Kayalı Bazilika mozaik panosunda daire içerisinde kuş figürleri ve asma dalları yer alırken Anemurium kenti mozaiklerinde daire içlerinde geometrik motifler söz konusudur.

Kare İçine Yerleştirilmiş Daire (Mot. 34 Tip 2):

Kare içine yerleştirilmiş daireden oluşan merkezi kompozisyonun benzerine LDG'de karşılaşılmamıştır. Tip 2'de daire hem daha küçük hem de kareye teğet yerleştirilmemiştir. Kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde iki ayrı mozaik panoda görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 87- 88 Çiz. 43)

Tip 2, Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 3 ve Pano 5 mozaiklerinde bulunmaktadır. Pano 3 mozağinde kare içinde yer alan üçgen motifi ile çevrili madalyon kuyruğu açık vaziyette bir tavus kuşu içermektedir. Kare ile dairenin arasında yer alan boşlukları kuş figürleri doldurmaktadır. Madalyon içi beyaz tessera ile işlenmiştir. Pano 5 mozağinde ise dairenin etrafını üçgen ve basit örgü motifleri çevrelemektedir. Kare ve daire arasında yer alan boşlukları floral motifler doldurmaktadır.

Kare içine yerleştirilmiş daireden oluşan Tip 2 merkezi kompozisyonun benzerine Kilikia Bölgesi'nde yer alan Anemurium kenti MS 3.- 4. yüzyıllar arasında tarihli Yol Kenarı mozaiklerinde görülmektedir (Campbell, 1998: lev. III).

Kare İçine Yerleştirilmiş Baklava (Mot. 35 Tip 1):

Kare içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan Tip 1 merkezi kompozisyon İngilizce terminolojide *lozenge contained in a square* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 102, Pl. 299 d). Kompozisyon iki tipe ayrılmaktadır; Tip 1'de baklava motifi kare bir alana yerleştirilmiş ve içi boş bırakılmıştır. Tip 2'de baklava motifi dikdörtgen bir alan içerisinde ve içinde madalyon yer almaktadır. Tip 1, Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 89 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 2 Pano 6 mozağinde merkezi kompozisyon açık mavi zemin üzerine dış hattı siyah renk ile vurgulanmış bordo renkli üçgen motifi ile çevrili bir baklava motifi yer almaktadır. Baklava motifinin içinde açık mavi zemin üzerinde kuş figürü bulunmaktadır. Baklava ile kare arasında yer alan boşluklarda kuş figürleri, baklava motifinin alt kısmında ise yazıt vardır.

Kare içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan Tip 1 merkezi kompozisyonu Anemurium kenti MS 5. yüzyıl Hamam II 7A mozağinde görülmektedir (Campbell, 1998: lev. 29). Kayalı Bazilika mozaik panosunda baklava motifi merkezinde ve kare ile baklava motifi arasında yer alan boşluklarda kuş figürleri ile bezeli iken Anemurium mozağinde daire motifi yer alır. Her iki mozaikte de baklava motifinin etrafı üçgen motifi ile çevrilidir.

Dikdörtgen İçine Yerleştirilmiş Baklava –Merkezinde Madalyon- (Mot. 35 Tip 2):

Dikdörtgen içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan merkezi kompozisyon İngilizce terminolojide *circle contained in a lozenge* olarak geçmektedir (LDG, 2002: 102, Pl. 299 e). Tip 2, Yukarıova’da Cumhuriyet Mahallesi ve Kayalı Bazilika mozaiklerinde görülmektedir.

Kat. No. 2 (Res. 90 Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1 Ünite 1 Pano 2 mozağinde kompozisyon dikdörtgen içinde beyaz zemin üzerine çift sıra olarak yerleştirilmiş siyah tessera ile dış hatları işlenmiş baklava motifi görülmektedir. Baklava motifinin içindeki madalyonun çevresi dış motifi ile çevrilmiştir. Madalyon içerisinde ise yazıt ile madalyonun kuzey ve güney yönünde iki küçük daire motifi görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 91 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika’da Ünite 1 Pano 4 mozağinde kompozisyon dikdörtgen içine yerleştirilmiş baklava ve baklava motifinin içinde tahrip olmuş vaziyette madalyon yer almaktadır. Baklava motifinin ve madalyonun çevresi gökkuşağı bandı Tip 2 ile çevrilidir.

Kompozisyonda Cumhuriyet Mahallesi panosunda beyaz, siyah ve sarı renkte tessera kullanılmıştır. Kayalı Bazilika mozaik panosunda ise kompozisyon kırmızı, açık mavi, sarı ve beyaz renkte tessera ile işlenmiştir. Baklava motifinin merkezinde Cumhuriyet Mahallesi ve Kayalı Bazilika mozaik panolarında madalyon yer almaktadır. Cumhuriyet Mahallesi panosunda madalyon içerisinde yazıt yer alır iken Kayalı Bazilika’da madalyon tahrip olmuştur.

Dikdörtgen içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan Tip 2 merkezi kompozisyonu Kilikia Bölgesi’nde yer alan Anemurium kenti MS 3.-4. yüzyıla tarihli Ev II 4W mozağinde görülmektedir (Campbell, 1998: fig. 59, lev. 18) (Res. 92). Cumhuriyet Mahallesi mozaik panosunda Tip 1 merkezi kompozisyonunda baklava motifi içerisinde madalyon ve yer alırken Anemurium kenti mozağinde menderes motifleri ile bezelidir. Anemurium kenti mozağı dikdörtgen ve baklava motiflerinin yerleştirilişi bakımından benzerlik teşkil etmektedir.

3.3. ÇİZGİSEL KOMPOZİSYONLAR

Çizgisel kompozisyonlar geometrik veya floral motiflerin çizgisel bir sıra halinde dizilmesiyle oluşturulmaktadır. Çizgisel kompozisyonlar genellikle geometrik, floral ve figürlü bezemelerden oluşan zemin mozaiklerinin etrafını çevreleyen bordürlerdir. Yukarıova mozaiklerinde 28 adet çeşit çizgisel kompozisyon yer almaktadır. Kompozisyonlar arasında en fazla çeşide sahip olan grubu üçgen motifi oluşturur.

Üçgen Motifi (Mot. 1):

Türkçe önerisi Üçgen motifi olarak değerlendirmeye alınan motifin, İngilizce terminolojide ismi *crowstep-saw tooth* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 39, Pl. 10 a). Üçgen motifinden oluşan çizgisel kompozisyonlar Yukarıova mozaiklerinde en çok kullanılan kompozisyonlar arasında yer almaktadır. Ayrıca Yukarıova mozaiklerinde toplam on mozaik buluntu alanında sıklıkla bordür olarak kullanıldığı görülmüştür.

Kat. No 2 (Res. 27, 90, 93-94-95-96 Çiz.16)

Cumhuriyet Mahallesi'nde üçgen motifinden oluşan çizgisel kompozisyon Yapı 1'e ait Ünite 1 ve Ünite 2 mozaiklerinde bordürde karşımıza çıkmaktadır. Ünite 1 mozaiginde siyah-beyaz üçgen motifi, hayvan figürleri ile floral betimlerin yer aldığı Pano 1'in etrafını çevrelemektedir. Yine Ünite 1 içerisinde yer alan dikdörtgen bir alandan oluşan yazıtlı Pano 2 mozaiginin etrafı da siyah-beyaz üçgen motifi ile çevrilidir.

Yapı 1'in farklı bir birimine ait Ünite 2 mozaigi üç aşamalı bordüre sahiptir. Ünitenin en içte yer alan bordür kompozisyonu siyah-beyaz renkte üçgen motifinden oluşan çizgisel kompozisyon ile bezelidir.

Yapı 2 Ünite 1 mozaiginin iki aşamalı bordürü bulunmaktadır. Mozaigin en içteki bordüründe siyah-beyaz renklerde tercih edilmiş üçgen motifinden oluşmaktadır. Ünite 1 mozaigi hayvan figürleri ve floral betimler ile bezelidir.

Yapı 2'nin farklı bir birimine ait Ünite 4 mozaigi hayvan figürleri ile floral motiflerden oluşmaktadır. Ayrıca Ünite 4 mozaiginde bir adet yazıt yer almaktadır. Ünitide bordür kompozisyonu olarak siyah-beyaz renkte üçgen motifi görülmektedir.

Ünite 5 mozaïği Yapı 2’de büyük bir birimin kaplamaktadır. Mozaik geometrik kompozisyonlar ile bezeli ve üç aşamalı bordürü vardır. ikinci aşamasında siyah-beyaz üçgen bulunmaktadır.

Kat. No. 4 (Res. 29, 31, 40, 43, 53 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika’da batıda yer alan narteksi bezeyen Ünite 1 mozaïği geometrik kompozisyonlardan oluşmaktadır (Yastı vd, 2016a: 654). Dikdörtgen bir alanda yer alan ünitenin tek bordürü siyah-beyaz üçgen motiftir.

Ana nefi kapsayan Ünite 2 mozaïği geometrik kompozisyon içinde yer alan hayvan figürleri de içermektedir. (Yastı vd, 2016a: 654). İki aşamalı bordüre sahip olan ünitenin en dıştaki bordürü siyah-beyaz üçgenlerden oluşmaktadır. Ünitenin doğu ve güneyinde yer alan üçgenlerin siyah renkte olanlarının dik köşeleri içe doğru bakarken, kuzeyde yer alan siyah renk üçgenler dışa doğru bakmaktadır. Batı kısmı ise tahrip olmuş vaziyettedir.

Kuzey nefi kapsayan Ünite 3 mozaïği dikdörtgen bir alanda yer alır ve tümünden geometrik kompozisyonlardan oluşan üç panodan oluşmaktadır. Siyah-beyaz üçgen motifi sadece Pano 2’de görülmektedir.

Apsis ve bema birimlerini kapsayan Ünite 4 mozaïğinde, bema geometrik kompozisyonlardan oluşurken apsis hayvan figürlüdür. Ünitenin tek aşamalı olan bordüründe siyah-beyaz üçgen motifi yer alır. Koyuntaş Bazilika Bazilika’da tümünden bordür olarak üçgen motifinin tercih edildiği görülmüştür.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozaïğinde üçgen motiflerinin diğer ünite ve panolardan farklı bir kullanımı söz konusudur. Sekiz köşeli yıldız merkezi kompozisyonun içinde yer alan iki adet dairenin etrafını çevrelediği görülmüştür (Tülek, 2004: s. 172). Üçgenler bordürlerde olduğu gibi bitişik nizamda, kırmızı ve beyaz renkte işlenmiştir.

Kat. No. 6 (Res. 44 Çiz. 44)

Yazlamazlı mozaïğinde üç aşamalı bordüre sahip olan mozaïğin, ilk aşaması siyah-beyaz üçgen motifinden oluşmaktadır (Tülek, 2004: s. 174).

Kat. No. 8 (Res. 18, 22, 33, 97, 98, 99 Çiz. 11, 14, 21, 57, 58, 59, 12)

Alacami Bazilika'da üçgen motifinden oluşan çizgisel kompozisyon sekiz panoda görülmektedir. Kuzey Nef Pano 3, geometrik kompozisyonlar ile bezelidir. Panoyu çevreleyen üçgen motifi kırmızı-beyaz renkte işlenmiştir.

Kuzey Şapel, geometrik kompozisyonla bezeli olmasının yanı sıra hayvan figürleride içermektedir. Kare panonun etrafını çevreleyen üçgen motifi, siyah ve beyaz renklerde; siyah renkli üçgenler dışa dönük olarak işlenmiştir.

Güney Nef, mozaiginde hayvan figürlerinden oluşan friz ile beraber tabula ansata içerisinde yazıt yer almaktadır. Mozaik iki aşamalı bordüre sahiptir ve bordürün ilk aşamasını kırmızı ve beyaz renkte üçgen motifi oluşturmaktadır.

Güney Şapel, mozaiği hayvan figürleri ile floral motifler içermektedir. Neredeyse kare bir alanı kapsayan mozaik iki aşamalı bordüre sahiptir. İlk aşamadaki bordür siyah-beyaz üçgen motifi bulunmaktadır.

Güney Doğu Avlu Pano 2 mozaiği bazilikanın günümüzde avlusunda yer almaktadır. Panoda hayvan figürleri ile beraber floral motiflere sahiptir. Beş aşamalı bordüre sahip olan panonun ikinci aşamasında üçgenler işlenmiştir. Üçgenler kırmızı ve beyaz renktedir.

Batı Avlu Pano geometrik kompozisyonlu mozaiginde, panonun bordüründe kırmızı ve beyaz renkte üçgen motifi yer alır.

Güney Avlu Pano 6 mozaiği tümenden geometrik kompozisyonlar içermektedir. Bordüründe yer alan siyah-beyaz üçgenler panoyu çevrelemektedir.

Kuzey Avlu Pano mozaiginde tümenden geometrik kompozisyonlar söz konusudur. Bordürde yer alan çizgisel kompozisyon bordo ve beyaz renkte işlenmiş üçgen motifinden oluşmaktadır.

Kat. No. 10 (Res. 34; Çiz. 14)

Balıklağagözü Kilise mozaiği üç aşamalı bordüre sahiptir. Bordürün ilk ve üçüncü aşamasında siyah-beyaz renkte üçgen motifleri söz konusudur.

Kat. No. 13 (Res. 100 Çiz. 60)

Şeritbelen mozağında bordür iki aşamalıdır. İkinci aşamada kırmızı-beyaz renklerde işlenmiş üçgen motifleri bulunmaktadır.

Kat. No. 14 (Res. 101)

Tapu Tepesi mozağında bordo renkli basit bant arasına işlenmiş siyah-beyaz renk tessera ile işlenmiş üçgen motifi görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 86, 87, 89, 102, 103 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 1 Pano 1 mozağının iki aşamalı bir bordür düzeni olduğu görülmektedir. Hayvan figürleri ile floral betimlemeler yer alan panonun ikinci aşama bordüründe siyah-beyaz renkte üçgen motifi ile çevrilidir.

Ünite 1 Pano 2 mozağında üçgen motifi bordürden ziyade Yarbaşı örneğinde olduğu gibi dairenin etrafını çevrelediği görülmektedir.

Ünite 2 Pano 1 mozağı dikdörtgen bir alanı kapsamaktadır. Hayvan figürleri ile bezeli panonun iki aşamalı bordüre sahip olduğu görülmüştür. Bordürün ikinci aşaması siyah-beyaz renkte üçgen motifi görülmektedir.

Ünite 2 Pano 3 mozağında dairenin ertafı bordo renk üçgen motifi ile çevrilidir. Ünite 2 Pano 5 mozağı ile aynı tasarım söz konusudur. Kompozisyondaki en dışta ve en içte yer alan daireler bordo-beyaz renkte üçgen motifi ile çevrelenmiştir.

Ünite 2 Pano 6 mozağında kare içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan merkezi kompozisyon görülmektedir. Bordo-beyaz renkte üçgen motifi baklava motifinin iç kısmında yer almaktadır.

Kat. No. 19 (Res. 104 Çiz. 33)

Gençaliler'de in situ olarak belgelenen panoda üç aşamalı bordür olduğu görülmektedir. Bordürün ilk ve üçüncü aşaması bordo-beyaz renk üçgen motiflerinden oluşmaktadır.

Kat. No. 20 (Res. 105 Çiz. 61)

Kızlar Oturağı'nda 2013 yılında tespit edilen mozaik iki aşamalı bordürden oluşmaktadır. Bordürün ikinci aşaması bordo-beyaz renkte üçgen motifinden oluşmaktadır.

Çizgisel kompozisyonlar arasında Yukarıova geometrik mozaiklerinde en sık kullanılan kompozisyon üçgen motiftir. Toplam 11 mozaik buluntu alanında ünite ve panolarda kullanılmıştır. Üçgen motifi başta geometrik, figürlü ve floral betimlemeler içeren mozaik ünite ve panolarda bordür kompozisyonu olarak kullanılmıştır. Üçgenler siyah-beyaz ve bordo-beyaz renk ikilisinde tercih edildikleri görülmüştür. Üçgen motifi kare veya dikdörtgen olan panoların bordürlerinde kullanılmasının yanı sıra -Yarbaşı ve Kayalı Bazilika panolarında olduğu gibi-madalyonların etrafını da çevrelemektedir. Üçgenlerin bordürlerde yönleri Yukarıova mozaiklerinde genellikle ana kompozisyona dönüktür. Fakat Koyuntaş Bazilika Ünite 2 mozağinde üçgenlerin yönleri ünitenin her köşesinde farklıdır. Kompozisyon ağırlıklı olarak siyah ve beyaz renkte işlense de; Gençaliler, Kayalı Bazilika, Alacami Bazilika ve Yarbaşı mozaik panolarında bordo ve beyaz renk tercih edilmiştir. Çevre merkezlerde de sıkça kullanılan üçgen motifine birkaç örnekle bakmak gerekirse; ilk olarak Anemurium kentinin Nekropolisi'nde Mezar B1 16A'nın ön odasında yer alan MS 4. yüzyılın başına tarihli mozaikte (Campbell, 1998: s. 55, fig. 60), üçgen motifinin kullanımı Cumhuriyet Mahallesi Ünite 1 Pano 2 ile oldukça benzerdir. Her iki panoda dikdörtgen bir alanı kapsamaktadır ve üçgen motifi dikdörtgen bir alanı bağımsız olarak çevrelemektedir. Yine Anemurium'da MS 5. yüzyıla tarihli Hamam II 7A hem ızgara hem de üçgen kompozisyonun yer almasıyla Koyuntaş Bazilika Ünite 1 mozağı benzerlik göstermektedir (Res. 57) (Campbell, 1988: lev. 33). Anemurium'dan diğer bir benzer örnek ise MS 2. ve 3. yüzyıllara tarihli Büyük Hamam III 2B'de yer almaktadır (Campbell, 1997: s. 64, fig. 27). Burada Yarbaşı'nda olduğu sekiz köşeli yıldız içerisinde yer alan madalyon üçgen motifi ile çevrilidir.

Diş Motifi (Mot. 2):

Türkçe öneriye diş motifi olarak çevirilmiş olan motifin İngilizce terminolojide adı *dentils* olarak geçmektedir. Diş motifinden oluşan ızgara kompozisyon

Yukarıova’da Cumhuriyet Mahallesi, Yazlamazlı, Alacami Bazilika ve Mağaralı Tepe mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 90 Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi’nde Vaftizhane olarak tanımlı Yapı 1’in Ünite 1 Pano 2 mozağinde baklava içine yerleştirilmiş yazıtlı dairenin dış kısmını dış motifi ile çevrenmektedir. Aynı yapının Ünite 2 mozağinde üç aşamalı bordürün en iç aşamasında ve Ünite 3 mozağinde görülmektedir. Cumhuriyet Mahallesi’nde yer alan dış motifleri tümünden siyah renk iki sıra tessera ile işlenmiş oldukları görülmüştür.

Kat. No. 6 (Res. 44 Çiz. 40-41)

Yazlamazlı mozağinde dış motifi, iki aşamalı olan bordürün ikinci aşamasında görülmüştür. Siyah renk tessera ile işlenmiş motif merkezi kompozisyona göre dışa dönük tasarlanmıştır.

Kat. No. 8 (Res. 54 Çiz. 37, 12)

Alacami Bazilika’da yapı dışında yer alan iki adet panoda dış motifinden oluşan çizgisel kompozisyon yer almaktadır. İlk olarak Güney Avlu Pano 1 mozağinde, motif siyah renkte iki sıra tessera ile işlenmiştir. Güney Doğu Avlu Pano 2 mozağı ise beş aşamalı bordüre sahiptir. Panonun bordürünün ilk aşaması siyah renkte dış motifinden oluşmaktadır.

Kat. No. 17 (Res. 51 Çiz. 34-35)

Mağaralı Tepe’de yer alan ızgara kompozisyonla bezeli mozağın bordüründe bordo renkte iki sıra tessera ile işlenmiş dış motifi yer almaktadır.

Dış motifleri Cumhuriyet Mahallesi, Yazlamazlı ve Alacami Bazilika mozaiklerinde siyah renkte iki sıra tessera ile işlenmiştir. Mağaralı Tepe’de yer alan dış motifinde ise bordo renk kullanılmıştır. Cumhuriyet Mahallesi’nde iki panoda görülen kompozisyonun farklı kullanımları söz konusudur. Yapı 1 Ünite 1 Pano 2 mozağinde kompozisyon madalyonun etrafını çevreler iken, aynı yapıda yer alan Ünite 3 mozağinde dikdörtgen bir alanda geometrik bir bezemenin etrafını çevrelemektedir. Ünite 3 mozağinde dışlarda her ne kadar iki sıra tessera kullanımı

görülse de Pano 2 mozaigine oranla daha büyük ebatta tessera ile işlenmiştir. Alacami Bazilika ve Mağaralı Tepe mozaiklerinde ise tesseralar daha ince ve küçük seçilmiştir.

Çevre merkezlerden motife örnekler Antakya Aion Evi'nde MS 6. yüzyıla tarihli Oda 3 figürlü mozaiginde bordür olarak görülmektedir (Campbell, 1998). Yukarıova mozaiklerinde olduğu gibi siyah renk tessera ile iki sıra olarak işlenmiştir.

Dalga Motifi (Mot. 3):

Türkçe önerisi dalga motifi olarak değerlendirmeye alınan motifin İngilizce terminolojide *wave pattern* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 156, Pl. 101 b). Yukarıova mozaiklerinde dalga motifinden oluşan çizgisel kompozisyon bordür ve daire etrafını çevrelemektedir. Kompozisyon Yukarıova'da Alacami Bazilika ve Kayalı Bazilika'da görülmektedir.

Kat. No. 8 (Res. 98 Çiz. 58, 12)

Alacami Bazilika'da kompozisyon yapının avlusunda hayvan figürlü Güney Doğu Avlu Pano 2 mozaiginde karşımıza çıkmaktadır. Beş aşamalı bordüre sahip panoda dalga motifi; üçüncü ve dördüncü aşamalarda kırmızı renkte işlendiği görülmektedir. Panoda dalga motifleri merkezi sahneye göre; üçüncü aşamada dışa bakarken, beşinci aşamada içe doğru bakmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 86 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 1 Pano 2'de karşımıza çıkmaktadır. Fakat Alacami Bazilika'de olduğu gibi bir bordür düzenlemesi olarak değil, panoda yer alan merkezi madalyonu çevrelediği görülmektedir. Motifte burada da kırmızı renk tessera kullanılmıştır.

Dalga motifi Kayalı Bazilika mozaik panosunda kap betimlemesi içeren madalyonun çevresinde beyaz zemin üzerine kırmızı renk tessera ile işlenmiştir. Aşağı Bozkuyu'da siyah renk tessera ile işlenmiştir. Alacami Bazilika ve Aşağı Bozkuyu mozaiginde bordür olarak kullanılan motif, Kayalı Bazilika mozaik panosunda ise bir madalyonun etrafını çevrelemektedir.

Çevre merkezlerde kompozisyon; Antakya'da Bird-Rinceau Evi'nde bordür kompozisyonu olarak yer almaktadır (Levi, 1947: s. 366, lev. XCI). Burada dalganın

içe doğru yarım kıvrımlı olması açısından benzerlik taşımakta fakat renk yelpazesi Yukarıova mozaiklerinde farklıdır. Antakya'dan ikinci bir örnek; MS 5. yüzyıl ikinci yarısına tarihli Seleucia Martyrion mozağinde görülmektedir (Levi, 1947: s. 359, lev. LXXXVI). Kompozisyon burada Alacami Bazilika mozaik panosunda olduğu gibi hayvan figürlü bir panoyu çevrelemektedir. Ayrıca dalgalar burada Yukarıova 'da yer alan örneklerine oranla daha küçük ebatta işlenerek dar bir bordür oluşturur. Benzerlik gösterdikleri diğer bir nokta ise açık renk zemin üzerinde koyu renkte işlenmiş olmalarıdır. Anadolu'dan diğer bir örnek Zeugma Mozaik Müzesi'nde sergilenen yayınlanmamış MS 5. yüzyıla tarihli Sulumağara mozağinde karşımıza çıkmaktadır. Burada dalga kıvrımları benzer bir şekilde kıvrılır ve Alacami Bazilika ile Kayalı Bazilika mozaik panolarında olduğu gibi beyaz zemin üzerine bordo renkte işlenmiştir. Zeugma'dan ikinci bir örnek MS 2.- 3. yüzyıla tarihli Gaia Mozaği'dir. Burada dalga motifi içinde figür yer alan bir madalyonu çevrelemesi ile Kayalı Bazilika mozaik panosu ile oldukça benzerdir.

Kesişen Sekizgen (Mot. 17 Tip 1):

Kesişen sekizgen motifi İngilizce terminolojide *intersecting octagons* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 67, Pl. 28 c). Tip 2 ve Tip 3 kesişen sekizgenler ızgara kompozisyonlarda yer almaktadır. Tip 1 kompozisyon ise Yukarıova'da tek bir örnekle Kayalı Bazilika mozaiklerinde bordüründe çizgisel kompozisyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 85, 91 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika Bazilika'da ana nefte yer alan Ünite 1 Pano 3 ve 4 mozaiklerinin ortak bordür motifi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada kesişen sekizgenler açık ve koyu renklerle kullanılarak işlenmiştir. Sekizgenlerin merkezinde kareler yer almaktadır. Söz konusu karelerde de yine açık ve koyu renklerle kullanılarak sekizgenlerin merkezlerine derinlik verilmiştir.

Tip 1 kompozisyon Yukarıova'da tek bir örnek ile temsil edilir. Kompozisyonun benzer bir örneği Adana Baka MS 5. yüzyıla tarihli mozaği doğu parçasında görülmektedir. Diğer bir benzer örnek ise Antakya Anka Kuşu Evi'nde MS 6. yüzyıla tarihli mozaikler arasında görülmektedir (Levi, 1947: s. 626; Campbell, 1998: lev.

120). Kompozisyon, ızgara kompozisyonlu bir panonun bordüründe yer almaktadır. Renk kullanımı bakımından Kayalı Bazilika'dan oldukça farklıdır fakat kesişen sekizgenlerin çizgisel tasarımı açısından benzerlik teşkil etmektedir.

Uç Noktalarından Birbirine Teğet Eşkenar Dörtgenler (Mot. 4):

Uç noktalarından birbirine teğet eşkenar dörtgen motifinden oluşan çizgisel kompozisyon İngilizce terminolojide *row of tangent poised squares* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 45, Pl. 15 a). Kompozisyon Yukarıova'da Domuztepe-Pınarözü Bazilika, Yarbaşı, Dere Mahallesi, Alacami Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 3 (Çiz. 19)

Domuztepe-Pınarözü Bazilika mozaiklerinde kompozisyon, yazıt ve hayvan figürleri ile floral motiflerin bir arada olduğu panonun etrafını kesintisiz olarak çevrelemektedir (Tülek, 2004: s. 82).

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozaiklerinde dört aşamalı olarak tasarlanan bordür düzenlemesinde kompozisyon en iç kısımda yer almaktadır (Tülek, 2004: s. 171). Motif, mozaikte yer alan diğer bordür kompozisyonlarına göre daha geniş bir alanda ebat olarak büyük olmasının yanı sıra, koyu bir zemin üzerine açık renk tessera ile işlenmiştir.

Kat. No. 11 (Res. 71 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 2 mozaiklerinde doğu ucunda uç noktalarından teğet kare motifi yer almaktadır. Motif burada beyaz bir zemin üzerine kırmızı renk tessera ile işlenmiştir. Panoda mevsim kişileştirmesi ile beraber geometrik kompozisyon yer almaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 67 Çiz. 25-26, 48-49, 12)

Alacami Bazilika'da yapı içinde yer alan mozaikleri arasında iki panoda karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak Narteks Pano 3'te motifin panodaki merkezi kompozisyonun sadece batı köşesinde işlendiği görülmektedir. Birbirlerine teğet kareler kırmızı zemin üzerine beyaz renk tessera ile işlenmiştir (Tülek, 2004: s. 53).

İkinci olarak ise Kuzey Şapel panosunda görülmektedir. Panonun batı köşesinde Narteks Pano 3'te olduğu gibi kırmızı zemin üzerinde beyaz renktedir.

Kat. No. 16 (Res. 91 Çiz. 43)

Kompozisyon Kayalı Bazilika Bazilika'da Ünite 1 Pano 4 mozaığının sadece batı köşesinde en dış kısımda yer almaktadır. Bordo renk bir zemin üzerine içi açık mavi tessera ile doldurulmuştur. Karelerin dış hatları beyaz tessera ile vurgulanmıştır.

Kompozisyonun Yukarıova mozaiklerinde farklı tarzda kullanımları söz konusudur. Domuztepe ve Alacami Bazilika Kuzey Şapel'de hayvan figürlü panoları çevreleyen bir bordür kompozisyonu iken, Alacami Bazilika Narteks Pano 3, Kayalı Bazilika, Dere Mahallesi ve Yarbaşı'nda bordür olarak değil, panoların sadece bir tarafına işlenmektedir. Örneğin Kayalı Bazilika'da olasılıkla bazilikanın giriş yönü olan batı kısımda yer almaktadır. Kompozisyonun, Yukarıova'da koyu zemin üzerine açık renk kullanılarak işlendiği görülmektedir. Çevre merkezlerde bordür olarak Adana'da MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl başına tarihli Karlık Ana Nef Mozaığı'nde (Tülek, 2004: s. 120, fig. 14.1) ve Antakya'da Kışla Evi'nde ızgara kompozisyonu çevreleyen bordür olarak görülmektedir (Levi, 1947: s. 626, Lev. CXXIX d).

Aralarında Sütunlar Yer Alan Kare ile Elips Dizisi (Mot. 5):

Motif İngilizce terminolojide *row of poised squares and horizontal spindles tangent to intervening colonnettes* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 60, Pl. 23 c). Yukarıova mozaiklerinde sadece iki alanda farklı kullanımlarla karşımıza çıkmaktadır görülmektedir.

Kat. No. 4 (Res. 31, 43 Çiz. 17)

Koyuntaş Bazilika Bazilika'da motif geometrik kompozisyonlar içerisinde hayvan figürlerinin yer aldığı Ünite 2 Pano 1 mozaığının etrafını çevrelemektedir. Panoda bordo bir zemin üzerine kare, elips ve sütunlar beyaz renk tessera ile işlenmiştir. Kare ve elipslerin içleri koyu renkle işlenerek ışık-gölge verilmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 85 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 1 Pano 3 mozağında görülen kompozisyon Koyuntaş Bazilika'dan farklı olarak bordür tasarımı değildir. Burada motif dairesel bir geometrik kompozisyonun etrafını çevrelemektedir. Kompozisyon, bordo renk bir zemin üzerine beyaz renk tessera ile işlenmiştir.

Koyuntaş Bazilika'da elips, kare ve sütunlar daha büyük ebatla işlenirken Kayalı Bazilika'da alanın sınırlı olmasından kaynaklı küçük ebat tercih edilmiştir. Çevre merkezler arasında yer alan Antakya'da kompozisyon Arap Deresi'nde tespit edilmiş MS 6. yüzyıla tarihli mozaikte bordür süslemesi olarak görülmektedir (Levi, 1947: s. 626, lev. CXXXVIII e). Kompozisyon Yukarıova örneklerinde olduğu gibi koyu renk bir zemin üzerine açık renk ile işlenmiştir.

Basit Menderes- Tek Dönüşlü (Mot. 6 Tip 1):

Basit menderesin tek dönüşlü varyasyonu İngilizce terminolojide *simple meander with single returns* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 75, Pl. 33 e). Basit menderes motifi iki tipten oluşmaktadır; tiplerin ayırtı edici özelliği ise Tip 1'de tek dönüşlü iken Tip 2'de menderes parçalı olarak işlenmesidir. Tip 1 kompozisyon Yukarıova'da Balıklağagözü Kilise mozağında bulunmaktadır.

Kat. No. 10 (Res. 34 Çiz. 22)

Balıklağagözü Kilise'de tek dönüşlü basit menderes motifinden oluşan çizgisel kompozisyon üç aşamalı bordürün orta kısmında yer almaktadır (Tülek, 2004: s. 76). Motif beyaz bir zemin üzerine siyah renk tessera ile işlenmiştir.

Basit Menderes- Parçalı (Mot. 6 Tip 2):

Basit menderesin parçalı varyasyonu olan motifin İngilizce terminolojide *segmented simple meander* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 75, Pl. 33 a). Tip 2 kompozisyon Yukarıova mozaiklerinde Alacami Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 98 Çiz. 58, 12)

Alacami Bazilika'da Güney Doğu Avlu Pano 2 mozağında karşımıza çıkan Tip 2 kompozisyon hayvan figürlü panonun dördüncü aşamada yer alan bordürünü oluşturmaktadır. Beyaz zemin üzerine siyah tessera ile işlenmiş ve diğer bordürlere oranla daha geniş bir alana yerleştirilmiştir.

Aralarında Dikdörtgenler Yer Alan Tek Dönüslü Gamalı Haç Şeklinde Menderes (Mot. 7 Tip 1):

Aralarında dikdörtgenler yer alan tek dönüslü gamalı haç şeklinde menderes İngilizce terminolojide *swastika meander of spaced swastikas with a horizontal rectangle in each space* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 82, Pl. 38 b). Motif iki tipe ayrılmaktadır. Tip 1'de gamalı haç şeklinde menderesler aralarında dikdörtgenler oluşturur iken Tip 2'de kareler oluşturmaktadır. Tip 1 kompozisyon Yukarıova mozaikleri arasında Çardak mozağında bulunmaktadır.

Kat. No. 15 (Res. 61 Çiz. 42)

Çardak'ta yer alan tümenden geometrik olan mozağın bordürünü aralarında dikdörtgenler oluşturan yer alan tek dönüslü gamalı haç şeklinde menderes motifinden oluşan Tip 1 çizgisel kompozisyon oluşturmaktadır. Kompozisyon, beyaz renk bir zemin üzerine kahverengi tessera ile işlenmiştir. Dikdörtgenler ise mavi tessera ile doldurulmuştur.

Kompozisyon Kilikia Bölgesi'nde yer alan Adana'da MS 5. yüzyıla tarihli Baka mozağında bordür olarak görülmüştür (Tülek, 2004: s. 70, fig 4.16). Çardak'ta yer alan kompozisyon açık renk zemin üzerine koyu renkte işlenmiş ve aralarda yer alan dikdörtgenlerin içi bezemesiz bırakılmıştır. Fakat Baka mozağında dikdörtgenlerde bezemeler görülmektedir.

Aralarında Kareler Yer Alan Tek Dönüslü Gamalı Haç Şeklinde Menderes (Mot. 7 Tip 2):

Aralarında kareler yer alan tek dönüslü gamalı haç şeklinde menderes İngilizce terminolojide *swastika-meander of spaced single-returned swastikas with a square in*

each space olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 83 Pl. 39 e). Tip 2 kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika ve Aşağı Bozkuyu mozaiklerinde yer almaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 34, 88, 89 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Tip 2 kompozisyon Ünite 2 Pano 4, 5 ve 6 mozaiklerinin ortak bordürü olarak karşımıza çıkmaktadır. Kompozisyon beyaz zemin üzerine mavi ve bordo renklerin dönüşümlü olarak kullanılması ile işlenmiştir. Karelerin içlerinde açık mavi ile işlenmiş daha küçük kare yer alırken, küçük karenin merkezinde ise içi dolu bordo kare yer almaktadır.

Kat. No. 9 (Res. 106 Çiz. 62)

Aşağı Bozkuyu mozağinde Tip 2 kompozisyonu, beyaz bir zemin üzerine siyah renk tessera ile işlenmiştir. Karelerin içlerinde daha küçük işlenmiş kırmızı renkte bir kare daha yer alır.

Kayalı Bazilika ve Aşağı Bozkuyu mozağinde kompozisyon beyaz zemin üzerine işlenmiş; Kayalı Bazilika'da açık mavi ve bordo renkleri, Aşağı Bozkuyu'da ise siyah ve bordo renkleri kullanılmıştır. Mendereslerin aralarında yer alan karelerde her iki alanda da daha küçük daireler işlenmiş bezemesiz bir şekilde bırakılmıştır. Çevre merkezlerde Antakya'da Atrium Evi MS 2. yüzyıla tarihli Dans Eden figürlerin panellerinde bordür olarak görülmektedir. Burada da kareler bezemesizdir. Diğer bir benzer örnek ise Misis MS 5. yüzyıla tarihli mozaikler arasında yer almaktadır (Budde, 1969: fig. 29). Renk kullanımı ise Yukarıova örneklerinden farklı olarak sarı zemin üzerine işlenmiştir.

Ters-Düz Lotus Motifi (Mot. 8):

Ters-düz lotus motifi, İngilizce terminolojide *polychrome row of adjacent trifid calices, alternately inverted, horizontally and identically shaded* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 112, Pl. 62 a). Ters-düz lotus dizisinden oluşan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi, Alacami ve Kayalı bazilikalarında bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 53, 96 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi'nde kompozisyon Yapı 2 Ünite 3 ve 5 mozaiklerinde karşımıza çıkmaktadır. Ünite 3 mozaïği tümten geometrik kompozisyonludur. Ünitenin tek aşamalı bordüründe ters-düz lotus motifi dizisinden oluşan çizgisel kompozisyon görölmektedir. Lotuslar kahverengi, açık mavi ve beyaz olmak üzere üç farklı renkte işlenmiştir. Ünite 5 mozaïğinin ise üç aşamalı bordürü olduğu görölmektedir. Ters-düz lotus motifi ise en içteki bordürde yer almaktadır. Lotuslar turuncu, bordo, siyah ve beyaz olmak üzere dört farklı renkte işlenmiştir.

Kat. No. 18 (Res. 97 Çiz. 63, 12)

Alacami Bazilika'da ters-dz lotus motiflerinden oluşan çizgisel kompozisyon Güney Nef Pano mozaïğinde karşımıza çıkmaktadır. Panonun iki aşamalı bordürünün en iç kısmında yer alır. Lotus motiflerinde renkler dönüşümlü olarak verilmiştir. Sarı, turuncu, kahverengi, beyaz, gri tonları ve siyah renkler ile işlenmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 87, 107 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 2 Pano 2 ve 3 mozaiklerinin ortak bordürü olarak yer almaktadır. Lotus motifleri bordo, siyah, açık mavi ve beyaz renkler ile işlenmiştir.

Yukarıova'da kompozisyon, ızgara kompozisyonlu panolar ile hayvan figürlerinin yer aldığı panoları çevrelemektedir. Lotusların yer aldığı kompozisyonda Yukarıova panolarında renk yelpazesinin diğerkompozisyonlara oranla geniş tutulduğu görölmüştür. Genel renk dağılımı sarı, turuncu, kahverengi, beyaz, gri tonları, bordo, açık mavi ve siyahtır.

Kilikia Bölgesi'nde lotus motifinden oluşan çizgisel kompozisyon ilk olarak Adana'da MS 5. yüzyıl sonu- 6. yüzyıl başına tarihli Karlık ana nef mozaïğinde hayvan figürleri içeren panoda yine bordür olarak kullanıldığı görölmüştür (Tülek, 2004: s. 120, fig. 14.1). Bölgeden ikinci bir örnek Anemurium kentinde MS 5. Yüzyıla tarihli Kutsal Havariler Kilisesi ızgara kompozisyon içeren narteks mozaïğini çevrelemektedir. Çevre merkezler arasında yer alan K.Maraş'da yer alan MS 4. -6. yüzyıllara tarihli Oda Mozaïği'nde hayvan figürlü panoda bordür olarak yer almaktadır (Ersoy, 2014: s. 88, ek. 75; Dumankaya, 2018: s. 12, fig. 2). Motife verilen

örneklerde Yukarıova mozaiklerinde olduğu gibi lotus motifleri ters-düz olarak tek renk zemin üzerine üç renkli olarak işlenmiştir.

Sarmaşık Sarmalı (Mot. 9 Tip 1):

Sarmaşık sarmalı İngilizce terminolojide *ivy scroll* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 114, Pl. 64 d). Sarmaşık sarmalı motifinden oluşan çizgisel kompozisyon iki tipe ayrılmaktadır. Tip 1 kompozisyonu ile Tip 2 kompozisyonu arasındaki ayırt edici özellik Tip 2’de sarmalların birbirine geçmiş olarak işlenmesidir. Tip 1 kompozisyonu Yukarıova’da Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 108 Çiz. 47)

Dere Mahallesi’nde Tip 1 kompozisyonu mitolojik sahneden oluşan Ünite 2 Pano 3 mozağının bordüründe karşımıza çıkmaktadır. Panoda kalp biçimli sarmaşık yaprakları stilize olarak işlenmiştir. Yapraklar dönüşümlü olarak sağa ve sola yaslı durmaktadırlar. Kırmızı renk bir zemin üzerine dallarda ve yaprakların yarısında beyaz renk, yaprakların diğer yarısında ise kahverengi ile dış hatları siyah renk ile verilmiştir.

Birbirine Geçmiş Sarmaşık Sarmalı (Mot. 9 Tip 2):

Birbirine geçmiş sarmaşık sarmalı İngilizce terminolojide *interlaced ivy scroll* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 115, Pl. 64 f). Tip 2 kompozisyonu Yukarıova’da Yazlamazlı mozağında bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 44 Çiz. 29)

Yazlamazlı mozağının yalnızca bir köşesinde birbirine geçmiş olarak işlenmiş sarmaşık sarmalı yer almaktadır (Hild ve Hellenkemper, 1990: 460; Tülek, 2004: 175). Sarmaşık yaprağı stilize kalp şeklinde işlenmiştir. LDG’de yer alan örnekten farklı olarak Yazlamazlı mozağında dairesel kıvrımın içerisinde sarmaşık dalları da görülmektedir. Kompozisyon beyaz zemin üzerine dış hatlarında siyah tessera ile işlenmiştir.

Dalgalı Kuşak Motifi (Mot. 10 Tip 1):

Türkçe önerisi dalgalı kuşak olarak değerlendirmeye alınan motif, İngilizce terminolojide *row of tangent juxtaposed bells, forming tangent inverted bells and an undulating line* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 110, Pl. 60 g). Dalgalı kuşak motifinden oluşan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Yarbaşı ve Alacami Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozaiginde kompozisyon ana kompozisyonun üst kısmında dikdörtgen bir alanda bordür olarak görülmektedir. Açık ve koyu renklerle işlenmiş olan dalgalı kuşak motiflerinin içlerinde beyaz renk tessera ile işlenmiştir.

Kat. No. 8 (Res. Çiz. 57,64, 12)

Alacami Bazilika'da kompozisyon Güney Şapel mozağının iki aşamalı bordürünün en iç kısmında yer alır. Kompozisyonda renklerle açık ve koyu tonların yanı sıra gri tonları ile beraber sarı ve turuncu renkleri de dönüşümlü olarak kullanılmıştır.

Kat. No. 11 (Res. 76 Çiz. 47)

Dere Mahallesi'nde dalgalı kuşak motifinden oluşan çizgisel kompozisyon bordür olarak kullanılmamıştır. Ünite 2 Pano 2 mozaiginde yer alan badem şeklinde işlenmiş alanda yer alan insan figürünün etrafını çevrelemektedir. Kompozisyon sarı, turuncu, yeşil ve gri renklerle işlenmiştir.

Kompozisyon hem Kilikia Bölgesi'nde hem de çevre mozaik merkezlerinde oldukça sık karşılaşılan bordür süslemelerinden biridir. Çevre merkezlerde kompozisyon Antakya'da MS 4. yüzyıla tarihlenen Hamam D Oda 3 mozaiginde görülmektedir (Campbell, 1988: s. 16, lev. 65-66). Kompozisyon, Anemurium'da ise Yol Kenarı Binası Koridor B' de kare bir panelin etrafını çevrelemektedir. Benzer örneklerde Yukarıova mozaiklerinde olduğu gibi kompozisyon çok renkli ve içlerinde üç tesseredan işlenmiş üç yapraklı çiçek motifi yer almaktadır.

Üç Boyutlu Gölgeleştirilmiş Dalgalı Kuşak Şeklinde Sarmaşık Sarmalı Motifi (Mot. 10 Tip 2):

İngilizce terminolojide *three-dimensional undulating and twisted ribbon with a twig alternately inverted in each* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 115, Pl. 65 f). Üç boyutlu gölgeleştirilmiş dalgalı kuşak şeklinde sarmaşık sarmalından oluşturulan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 85 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da kompozisyon kare bir alanda yer alan Ünite 1 Pano 3 mozağının bordüründe yer almaktadır. Kompozisyonda LDG'de görülen örneğinden farklı olarak sadece sarmaşık yaprağı değil, dairesel olarak betimlenmiş meyvelerde görülmektedir. Yaprak ve meyveler dönüşümlü olarak yerleştirilmiştir. Kompozisyon bordo bir zemin üzerine açık renkler ile işlenmiştir.

Motif çevre merkezlerde Antakya'da MS 5. yüzyıl ikinci yarıya tarihli Philia Salonu hayvan figürlü panonun bordür kompozisyonu ile yine Antakya'da yer alan Ge ve Mevsimler Evi'nin üst tabaka mozağında mevsim kişileştirmeleri yer alan panonun bordürü olarak iki ayrı örnek olarak karşımıza çıkmaktadır (Levi, 1947: lev. CLXXIV a; s. 346, lev. LXXXI b). Diğer bir örnek ise MS 5. yüzyıla tarihli Korykos mozaikleri arasında görülmektedir (Campbell, 1998: s. 9, fig. 12).

Üç örnekte de Kayalı Bazilika'da olduğu gibi kompozisyon koyu renk zemin üzerine açık renk tessera ile işlenmiştir. Kuşaklar arasında her iki panoda da kalp şeklinde sarmaşık yaprakları ile daire biçimli meyve betimleri yer almaktadır.

Basit Örgü (Mot. 11 Tip 1):

Basit örgü olarak Türkçe önerisi değerlendirmeye alınmış olan motif İngilizce terminolojide *simple guilloche* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 121, Pl. 71 a). Örgü motifinden oluşan çizgisel kompozisyonlar kendi içlerinde 5 tipe ayrılmaktadır. Tip 1 çizgisel kompozisyonu basit örgü motifi içermektedir. Tip 1 çizgisel kompozisyon Yukarıova mozaiklerinde en sık kullanılan çizgisel kompozisyonlar arasındadır.

Kat. No. 1 (Res. 109 Çiz. 65)

Kardere mozağinde B-basit örgüden oluşan çizgisel kompozisyon görülmektedir (Tülek, 2019 Yayınlanmamış Rapor). Kompozisyon mozaikte koyu zemin bir üzerine beyaz tessera ile işlenmiştir.

Kat. No. 2 (Res. 94 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2’de motif, hayvan figürlü ve floral motiflerin yer aldığı Ünite 1’in etrafını çevrelemektedir. Koyu renk bir zemin üzerine kahverengi ve beyaz renk tesseralarla gölgeli olarak işlenmiştir.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozağinde kompozisyon bordür tasarımı olarak değil sekiz kollu yıldız merkezi kompozisyonunda yer almaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 97 Çiz. 63, 12)

Alacami Bazilika Güney Nef mozağinde kompozisyon Yarbaşı’nda olduğu gibi bordür olarak kullanılmamıştır. Güney Nef mozağinde yer alan ilmeklerle birbirine bağlı daire ve elipsler motifinde kompozisyon ilmeklerde kullanılmıştır. Kompozisyon koyu renk bir zemin üzerine kahverengi ve beyaz renkte gölgeli olarak işlenmiştir.

Kat. No. 11 (Res. 71 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 2 mozağinde basit örgü ile işlenmiş aralarında kareler ve gamalı haç şeklinde menderesler yer almaktadır. Ayrıca Pano 2 mozağinde yer alan basit örgü, Pano 3 mozağıne tek sıra halinde uzanarak dıştan ikinci bordürünü oluşturmaktadır.

Kat. No. 14 (Res. 110 Çiz. 66)

Tapu Tepesi mozağinde kareye teğet yerleştirilmiş daire ve merkezini dörde bölen haç motifi basit örgü ile işlenmiştir.

Tip 1 basit örgü motifinin bordür olarak kullanımı sadece Cumhuriyet Mahallesi ünitesinde söz konusudur. Diğer alanlarda merkezi kompozisyonda kullanıldığı

görülmüştür. Yukarıova’da kompozisyon koyu renk zemin üzerine açık renk tesseralar kullanılarak işlenmiştir.

Mozaiklerde yoğun olarak tercih edilen motife çevre merkezlerden örnek olarak MS 5. yüzyıla tarihli Dağ Pazarı mozağında bordür olarak görülmektedir. Burada koyu zemin üzerine açık renkte işlenmiştir. Antakya’da yer alan MS 3.- 4. yüzyıllara tarihli Ge ve Mevsimler Evi ile Anemurium’da yer alan MS 4. yüzyıl başına tarihli Mezar B1 16A’da basit örgünün Yarbaşı ve Tapu Tepesi’nde olduğu gibi merkezi kompozisyon içerisinde kullanıldığı görülmüştür (Levi, 1947: s. 346, lev. CXXXII a; Campbell, 1998: s. 54-55, fig. 59).

Üç Kollu Örgü (Mot. 11 Tip 2):

İngilizce terminolojide outlined *three-strand guilloche* olarak geçen motifin Türkçe önerisi üç kollu örgü olarak değerlendirmeye alınmıştır (LDG, 1985: s. 122, Pl. 72 a). Üç kollu örgü motifinden oluşan Tip 2 çizgisel kompozisyon Yukarıova’da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 96 Çiz. 15)

Cumhuriyet Mahallesi’nde Tip 2 çizgisel kompozisyonu Yapı 2 Ünite 5 mozağında görülmektedir. Tip 2 kompozisyon mozağın üç aşamalı bordürünün en dış kısmına koyu renk zemin üzerine beyaz ve kahverengi renkler ile işlenmiştir.

Tip 2 üç kollu örgü çevre merkezlerde Hatay’da MS 5.-6. yüzyıllara tarihli İncirli Köyü mozağında görülmektedir (Çelik, 2013: s. 6, res. 5). Burada da kompozisyon koyu zemin üzerine açık renkte işlenmiştir. Antakya’da ise MS 4. Yüzyıla tarihli Hamam A’da ızgara kompozisyon içeren panoda görülmektedir (Levi, 1947: s. 273, lev. CX d; Campbell, 1988: s. 13, lev. 46). Burada Cumhuriyet Mahallesi’nden farklı olarak kompozisyon çok renkli işlenmiştir.

Dört Kollu Örgü (Mot. 11 Tip 3):

Motif, İngilizce terminolojide *four strand guilloche* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 123 Pl. 73 c). Dört kollu örgü motifinden oluşan Tip 3 çizgisel kompozisyonu

Yukarıova’da Cumhuriyet Mahallesi ve Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 111 Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1 Ünite 1 Pano 1 mozaığının üç aşamalı bordürünün orta kısmında Tip 3 kompozisyonu yer almaktadır. Kompozisyon koyu renk üzerine beyaz ve kahverengi renk tesseralar ile işlenmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 107 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika’da Tip 3 kompozisyonu Ünite 2 Pano 2 ve 3 mozaikleri arasında ayraç olarak yer almaktadır. Kompozisyonun ayraç olarak kullanımı sadece Kayalı Bazilika mozaiklerinde görülmektedir.

Tip 3 dört kollu örgü motifi Cumhuriyet Mahallesi mozaik panosunda kompozisyon bordür olarak kullanılırken, Kayalı Bazilika’da Ünite 2 Pano 2 ve Pano 3 mozaikleri arasında ayraç görevi görmektedir.

Çevre merkezlerde Tip 3 dört kollu örgü motifi MS 5. yüzyıla tarihli Korykos mozaikleri arasında görülmektedir (Campbell, 1998: s. 9, fig. 12). Diğer bir benzer örnek ise Misis MS 5. yüzyıla tarihli mozaikler arasında yer almaktadır (Budde, 1969: fig. 29). Tip 3 motif burada kare bir alanda yer alan merkezi bir kompozisyonun etrafını çevreler.

Düz Dilli Çift Anahatlı Örgü Motifi (Mot. 11 Tip 4):

Motif, İngilizce terminolojide *round-tongued double guilloche opened to form eyelets* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 124, Pl. 74 f). Düz dilli çift anahatlı örgü motifinden oluşan Tip 4 çizgisel kompozisyonu Yukarıova’da Alacami ve Kayalı bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 79, Çiz. 12)

Alacami Bazilika’da motif, Kuzey Nef Pano 2’de bordür motifi olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada motifin koyu renk zemin üzerine kahverengi ve beyaz renk tesseralar kullanılarak işlendiği görülmektedir. Motifin işlenişinde düzensizlik söz konusudur.

Kat. No. 16 (Res. 103 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Ünite 2 Pano 1 mozağinde Tip 4 kompozisyonu görülmektedir. Dikdörtgen bir alanda yer alan hayvan figürlü olan panonun en dışta yer alan bordüründe görülmektedir.

Tip 4 düz dilli çift anahatlı örgü motifinden oluşan çizgisel kompozisyon Hatay'da MS 4.-5. yüzyıla tarihli Muratpaşa Kızılıkaya Kilisesi'nde yer alan hayvan figürleri ile bezeli panonun bordüründe görülmüştür. Antakya'da ise Ananeosis Mozaği'nde yine bordür olarak karşımıza çıkmaktadır (Levi, 1947: s. 320, lev. CXXXI d). Burada da Kayalı Bazilika'da olduğu gibi koyu zemin üzerine çok renkte işlendiği görülmektedir. Anadolu'da ise MS 5.-6. yüzyıla tarihli Amisos mozağinde çok renkli ve iki sıra olarak işlendiği görülmektedir (Aybek ve Öz, 2012: s. 22, fig. 4). Fakat kompozisyon biçim olarak Kayalı Bazilika ile benzerdir.

Yuvarlak Dilli Halkalar Oluşturacak Şekilde İşlenmiş Örgü Motifi (Mot. 11 Tip 5):

Motif İngilizce terminolojide *outlined round-tongued double guilloche* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 120, Pl. 75). Yuvarlak dilli halkalar oluşturacak şekilde işlenmiş örgü motifinden oluşan Tip 5 çizgisel kompozisyonu Yukarıova'da Genaçaliler mozağinde bulunmaktadır.

Kat. No. 19 (Res. 104 Çiz. 33)

Gençaliler'de Tip 5 kompozisyon in situ olarak görülmüş mozaikte bulunmaktadır. Mozağin üç aşamalı bordüründe orta kısımda yer almaktadır (Tülek, 2015: s. 342). Tip 5 kompozisyonu beyaz bir zemin üzerinde dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmıştır. Halkaların iç kısımlarında ise dönüşümlü olarak kahverengi ve turuncu ile koyu yeşil ve gri renkler kullanılmıştır.

Tip 5 yuvarlak dilli halkalar oluşturacak şekilde işlenmiş örgü motifinden oluşan çizgisel kompozisyon çevre merkezlerde Antakya MS 2.-3. yüzyıla tarihli A Evi ve MS 5. yüzyıla tarihli Ananeosis Mozaği'nin bordür süslemeleri olarak görülmektedir (Campbell, 1988: s. 25, 28, lev. 76-80, 81-83).

Teğet Sekizgenler Dizisi (Mot. 22 Tip 3):

Motif, İngilizce terminolojide *row of adjacent outlined octagons* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 66, Pl. 27 a). Teğet sekizgenler dizisi üç tipe ayrılmıştır; Tip 1 ve 2 ızgara kompozisyonlarda yer almaktadır. Teğet sekizgenler dizisinden oluşan Tip 3 çizgisel kompozisyonu Yukarıova'da Tapu Tepesi ve Alacami Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No 14 (Res. 110 Çiz. 66)

Tapu Tepesi mozaığında kompozisyon bordürde görülmektedir. Kompozisyon beyaz zemin üzerine dış hatları siyah ile vurgulanmış içleri ise dönüşümlü olarak sarı ve kırmızı renkte işlenmiştir. Sekizgenlerin içlerinde yer alan karelerin ise sadece dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmış içleri boş bırakılmıştır.

Kat. No. 8 (Res. 79 Çiz. 51, 12)

Alacami Bazilika'da kompozisyon Kuzey Nef Pano 2 mozaığında yer alır ve en dış bordürü oluşturmaktadır. Kompozisyon bordo renk zemin üzerine dış hatları siyah renk ile vurgulanmış, içleri ise beyaz renkte işlenmiştir. Merkezlerinde yer alan karelerin de sekizgenler gibi dış hatları siyah renkte verilmiştir.

Teğet sekizgenler Tip 3 kompozisyonu Tapu Tepesi mozaığında açık renk zemin üzerine dış hatları siyah ile vurgulanmış içleri ise dönüşümlü olarak sarı ve kırmızı renkte işlenir iken Alacami Bazilika mozaik panosunda koyu renk zemin üzerine açık renkte işlenmiş olduğu görülmüştür.

Tip 3 kompozisyonu çevre merkezler arasında yer Antakya'da MS 4. yüzyıla tarihli Hamam E Oda 3 mozaığında bordür olarak karşımıza çıkmaktadır (Campbell, 1998). Tip 3 kompozisyonun Yukarıova örneklerinde olduğu gibi sekizgenlerin merkezlerinde kareler yer almaktadır.

İlmeklerle Birbirine Bağlı Daireler (Mot. 12):

İlmeklerle birbirine bağlı daireler, İngilizce terminolojide *pair of undulating asymmetrically bands, interlooped forming circles* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s.

119, Pl. 69 f). İlmeklerle birbirine bağlı dairelerden oluşan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Şeritbelen Kilise mozağinde bulunmaktadır.

Kat. No. 13 (Res. 57 Çiz. 60)

Şeritbelen Kilise'de karşımıza çıkan kompozisyon iki aşamalı bordürün en dış kısmını oluşturmaktadır. Kompozisyon beyaz bir zemin üzerine dönüşümlü olarak ilmeklerinde kırmızı ve sarı renkler kullanılmıştır. Ayrıca motifin dış hattı siyah tessera ile vurgulanmıştır. Dairelerin içlerinde kırmızı ve siyah renkler ile işlenmiş gül goncaları yer almaktadır.

Kompozisyon Kilikia Bölgesi'nde Şeritbelen mozağına en yakın örnek MS 5. yüzyıla tarihli Adana Baka mozağında yer almaktadır (Tülek, 2004: s. 68, fig. 4.10-4.6). Burada motif Şeritbelen'de olduğu gibi bordür süslemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dairelerin içlerinde Şeritbelen'de olduğu gibi gül goncası yer almaktadır. Diğer bir örnek Anemurium kentinde Kutsal Havariler Kilisesi narteksinde yazıt panelinin altında görülmektedir (Campbell, 1998: s. 23, lev. XI). Söz konusu benzer motifi sahip örneklerin MS 5. yüzyıl ile MS 6. yüzyıla tarihli oldukları görülmüştür.

İlmeklerle Birbirine Bağlı Daire ve Elipsler (Mot. 13):

İlmeklerle birbirine bağlı daire ve elipsler, İngilizce terminolojide *strapwork of circles and horizontal lozenges interlooped tangentially, in asymmetrically shaded bands* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 132, Pl. 82 c). İlmeklerle birbirine bağlı daire ve elipslerden oluşan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Alacami Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 8 (Res. 97 Çiz. 63, 12)

Alacami Bazilika'da kompozisyon Güney Nef Panosu mozağının hayvan figürlü frizini uzun köşelerinden çevrelemektedir. Kompozisyonda daire ve elipsleri birbirine bağlayan ilmekler basit örgü ve gökkuşağı bandı ile işlenmiştir. Kompozisyon siyah, beyaz ve bordo renkler kullanılarak işlenmiştir. Ayrıca daire ve elipslerin içlerinde hayvan figürleri yer almaktadır.

İlmeklerle birbirine bağlı daire ve elips motiflerinden oluşan çizgisel kompozisyon Kilikia Bölgesi'nde Anemurium kenti MS 6. yüzyıla tarihli Hazine

Kilisesi mozaikleri arasında görülmektedir (Campbell, 1998: fig. 41). Burada Alacami Bazilika mozaik panosunda olduğu gibi daire ve elips motiflerini birbirine bağlayan ilmekler basit örgü ve gökkuşağı bandı ile işlenmiştir. Ayrıca Hazine Kilisesi mozağinde daire ve elips motiflerinin içinde Alacami Bazilika mozaik panosunda olduğu gibi hayvan figürleri yer alır. Kompozisyona diğer bir benzer örnek ise yine Anemurium kentinden Hamam II 7A Oda A i mozağinde görülmektedir (Campbell, 1998: lev. 32). Burada elips ve daire motiflerinin içi bezemesiz bırakılmıştır.

Kesişen ve Teğet Daireler Dizisi (Mot. 14):

Kesişen ve teğet daireler dizisi, İngilizce terminolojide *row of outlined intersecting and tangent circles* olarak geçmektedir. Kesişen ve teğet daireler dizisinden oluşan çizgisel kompozisyon Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 27 Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi'nde kompozisyon Yapı 1 Ünite 2 mozağinde görülmektedir. Kompozisyon ünitenin üç aşamalı bordürünün orta bordürüdür. Beyaz bir zemin üzerine dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmıştır. Kompozisyonda dairelerin kesişen kısımları da koyu renk ile vurgulanmıştır. Ayrıca kare ünitenin köşelerinde yer alan daireler diğer dairelere oranla daha büyük ebatta işlenmiştir.

Gökkuşağı Bandı (Mot. 15 Tip 1):

Gökkuşağı bandı Tip 1, İngilizce terminolojide *asymmetrically shaded band* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 32, Pl. 6 c). Gökkuşağı bandı iki tipe ayrılmaktadır. Tipler arasındaki fark tessera'nın yerleştiriliş biçimidir, Tip 1'de düz yerleştirilir iken Tip 2'de tessera çapraz olarak yerleştirilmektedir. Tip 1 gökkuşağı bandı Yukarıova'da Yarbaşı, Dere Mahallesi, Alacami ve Kayalı bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No 5 (Res. 81)

Yarbaşı mozağinde Tip 1 gökkuşağı bandı, örgü motifinde olduğu gibi sekiz kollu yıldız kompozisyonunu oluşturan karelerden birini oluşturmaktadır. Bandın iç kısmında açık renkler, dış kısmında ise koyu renkler kullanılmıştır.

Kat. No. 8 (Res. 97)

Alacami Bazilika’da Tip 1 gökkuşağı bandı Güney Nef mozağinde görülmektedir. Mozaikte daire ve elipsleri birbirine bağlayan ilmeklerde basit örgü ile beraber kullanıldığı görülmüştür.

Kat. No. 11 (Res. 75)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 1 mozağinde Tip 1 gökkuşağı bandı Yarbaşı ve Alacami Bazilika’da olduğu gibi bordür olarak kullanımı söz konusu değildir. Gökkuşağı bandı panoda içlerinde hayvan figürlerinin yer aldığı ızgara kompozisyonda kare ve dairelerin etrafını çevrelemektedir. Bantta kırmızı, sarı, beyaz ve gri tonları kullanılmıştır.

Kat. No. 16 (Res. 85)

Kayalı Bazilika’da Tip 1 gökkuşağı bandı Ünite 1 Pano 3 mozağinde dairesel bir merkezi kompozisyonun yarısını çevrelemektedir. Bantta, açık mavi, sarı, bordo ve siyah renkleri kullanılmıştır.

Tip 1 gökkuşağı bandı mozaik panolarda sıklıkla tercih edilen motifler arasındadır. Yukarıova’da 4 alanda görülen motifin renk yelpazesi mozaik panolarda aynıdır. Çevre merkezlerden Antakya’da MS 4. yüzyıla tarihli Hamam E Oda E ve MS 5. yüzyıl ikinci yarıya tarihli Kışla Evi Oda B mozaiklerinde görülmektedir (Campbell, 1988).

Gökkuşağı Bandı (Mot. 15 Tip 2):

Gökkuşağı bandı Tip 2, İngilizce terminolojide *serrated and symmetrically shaded band* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 32, Pl. 6 d). Tip 2 gökkuşağı bandı Yukarıova’da Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 85, 91)

Kayalı Bazilika'da Ünite 1 Pano 3 ve 4 mozağinde karşımıza çıkan Tip 2 gökkuşağı bandında dış hatlarda tessera çapraz bir şekilde yerleştirilmiş olup bordo renkler kullanılmıştır. İç kısımlarında ise açık renkler tercih edilmiştir.

Pano 3 mozağinde Tip 2 gökkuşağı bandı bordür olarak değil, merkezde yer alan madalyonun etrafını çevrelemektedir. Pano 4 mozağinde ise hem dikdörtgen panonun bordürü olarak hem de kareye teğet yerleştirilmiş baklava motifinin etrafını çevrelemektedir. Ayrıca baklava içerisinde yer alan oldukça tahrip olmuş madalyonun da çevresinde görülmektedir.

Kesişen Daireler (Mot. 16 Tip 1):

Kesişen daireler, İngilizce terminolojide *intersecting circles* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 9, Pl. 46 a). Kesişen dairelerden oluşan kompozisyonlar üç tipe ayrılmaktadır; Tip 2 ve 3 ızgara kompozisyonlara girmektedir. Kesişen dairelerden oluşan çizgisel kompozisyon Tip 1 Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi ve Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi'nde Tip 1 kompozisyon Yapı 1'de yer alan hayvan figürleri ve floral betimlerle bezeli Ünite 1'in bordüründe görülmektedir. Ünitenin batı köşesinde üç aşamalı düzenlenen bordürde Tip 1 kompozisyon en dışta yer alır. Doğu köşesinde ise bordür iki aşamalıdır; Tip 1 kompozisyon burada ise en dıştadır. Daireler açık renk bir zemin üzerine işlenmiş kesişimleri ise dönüşümlü olarak açık ve koyu renk tessera ile dış hatları verilmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 85-86 Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da Tip 1 kompozisyonu Ünite 1'de yer alan Pano 2 ve 3'ün etrafını çevreleyen en dıştaki ortak bordür olarak kullanılmıştır. Daireler mavi bir zemin üzerine kesişimleri bordo, dış hatları ise siyah renk tessera ile vurgulanmıştır. Dairelerin merkezinde beyaz ve bordo renk tessera ile doldurulmuş küçük kareler yer almaktadır.

Yukarıova’da Tip 1 kompozisyonu açık renk zemin üzerine koyu renkler ile işlenmiştir. Cumhuriyet Mahallesi’nde kesişim alanlarında iki renk dönüşümlü kullanılmış fakat Kayalı Bazilika’da -bordo-tek renk kullanılmıştır.

3.4. BEZEME

Geometrik bezemelerin Yukarıova mozaiklerinde, ızgara, merkezi ve çizgisel kompozisyonlar içerisinde tekil olarak kullanılmış 14 adet çeşidi tespit edilmiştir (Tablo 1).

Süleyman'ın Düğümü (Mot. 36 Tip 1):

Türkçe önerisi Süleyman'ın Düğümü olarak değerlendirilen motifin İngilizce terminolojide *Solomon knots* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 42). Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi, Alacami ile Kayalı bazilikaları ve Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 90)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1 Ünite 1 Pano 2 mozağinde motif kare içine teğet yerleştirilmiş baklava motifi ile kare arasında yer alan boşlukta görülmektedir. Bezeme beyaz renk zemin üzerine dış hatları siyah renk ile vurgulanmış içi ise sarı-turuncu renk tessera ile doldurulmuştur.

Kat. No. 8 (Res. 79 Çiz. 12)

Alacami Bazilika'da motif Kuzey Nef Pano 2'de kompozisyonun içerisinde yer alan dairelerin içinde işlenmiş karelerde söz konusu bezeme görülmektedir. Koyu renk zemin üzerine beyaz ve kahverengi tesseralarla işlenmiştir.

Kat. No. 11 (Res. 39)

Dere Mahallesi'nde motif hayvan figürlerinin yer aldığı ızgara kompozisyonlu Ünite 1 Pano 1 mozağinde daireler içerisine işlenmiştir. Motif panoda toplam altı adettir.

Kat. No. 16 (Res. 75)

Kayalı Bazilika'da motif Ünite 1 Pano 3 mozağinde yer alan merkezi daireye bağlı iki adet küçük dairenin içinde yer almaktadır. Motif beyaz zemin üzerine bordo ve açık renkler ile işlenmiştir.

Motif Yukarıova’da yer alan örneklerinde üç renkli olarak işlenmiş ve içte açık renkle başlayıp dışa doğru koyu renkler kullanılmıştır.

Süleyman ’ın Düğümü ile İç İç Geçmiş İlmekli Kare (Mot. 36 Tip 2):

Motif, İngilizce terminolojide *square of interlaced bands with loops (Solomon knot and square with loops, interlooped)* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 43). Yukarıova’da Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 76)

Dere Mahallesi’nde motif Ünite 2 Pano 2 mozağında köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalara ızgara kompozisyonunda kare içerisinde işlenmiştir. Motif sarı, turuncu, yeşil ve beyaz renkler ile işlenmiştir.

Motif bölgede yer alan Anemurium kentinde MS 3.-4. yüzyıllara tarihli Building on the Point mozaiklerinde bezeme olarak görülmektedir (Campbell, 1998: 1, Pl. 11). Dere Mahallesi’nde yer alan örnekte olduğu gibi Anemurium mozağında da dört renkli olarak işlenmiştir.

Üç Boyutlu Dikdörtgenler Prizması (Mot. 37):

Üç boyutlu dikdörtgenler prizması, İngilizce terminolojide *cuboid* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 39). Motif, Yukarıova’da Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 63)

Kayalı Bazilika’da motif Ünite 2 Pano 4 mozağında köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalara ızgara kompozisyonunda kare içerisinde yer almaktadır. Prizmalar karenin dört köşesinden çıkmakta ve beyaz, bordo ve açık mavi renklerde işlenmiştir.

Sekiz İlmekli Dairesel Düğüm (Mot. 38):

Sekiz ilmekli dairesele düğüm, İngilizce terminolojide *knot eight loops* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 43). Motif, Yukarıova'da Kayalı Bazilika mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 16 (Res. 63)

Kayalı Bazilika'da motif Ünite 2 Pano 4 mozağinde köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalara ızgara kompozisyonunda kare içerisinde yer almaktadır. Motif beyaz zemin üzerine dış hatları siyah renk ile vurgulanmış motifin iç kısımlarında bordo renk kullanılmıştır. İkinci olarak Ünite 1 Pano 3 mozağinde yer alan motif madalyon içerisinde işlenmiştir.

Sekiz ilmekli dairesele düğüm motifi, Kilikia Bölgesi'nde yer alan Anemurium kentinde MS 5. yüzyıla tarihli Kutsal Havariler Kilisesi mozağinde bezeme olarak yer alır (Campbell, 1998: Pl. XII). Burada motif sekizgen bir alan içerisine yerleştirilmiş ve Kayalı Bazilika mozaik panosuna oranla ilmeklerin daire içerisinde çıkışı daha düzensizdir.

Çok Renkli Çarkıfelek (Mot. 39):

İngilizce terminolojide bezeme *turning wheel in polychrome* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 43). Yukarıova mozaiklerinde sadece bir alanda karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 75)

Dere Mahallesi'nde yer alan hayvan figürleri ile ızgara kompozisyonlu Ünite 1 Pano 1'de daire içerisinde işlenmiştir. Çarkıfelek bezemesinde turuncu, siyah, beyaz ve gri renkler kullanılmıştır.

Motifin benzer bir örneği Adana Baka MS 5. yüzyıla tarihli apsis mozağinde görülmektedir (Tülek, 2004: fig. 4.3).

Dört İlmekli Daire (Mot. 40):

Bezeme, İngilizce terminolojide *circle with loops* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 38). Yukarıova'da bezeme tek bir alanda görülmektedir.

Kat. No. 16 (Res. 63)

Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 4'de yer alan karelerin içerisinde dört ilmekli daire bezemesi görülmektedir. Kare içine yerleştirilmiş daire aynı zamanda kare ile de dört ilmekle bağlıdır. Dairenin merkezinde gül goncası yer almaktadır. Bezemede, bordo ve açık mavi renkler kullanılmıştır.

Altıgen (Mot. 41):

Altıgen, İngilizce terminolojide *hexagon* olarak geçmektedir (LDG, 2002: s. 36). Motif, Yukarıova'da Yarbaşı ve Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozağinde dalgalı kuşak motifi ile çevrili dikdörtgen alanda yer almaktadır. Koyu renk zemin üzerine beyaz renkte işlenen altıgenlerin içlerinde bordo renkte eşkenar dörtgenler yer almaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 71)

Dere Mahallesi'nde motif Ünite 1 Pano 2 ve Pano 3 mozaiklerinin ortak bordüründe görülmektedir. Altıgenler burada beyaz zemin üzerine içi bordo renk ile işlenmiştir.

Çok Renkli Zikzak (Mot. 42 Tip 1):

Çok renkli zikzak, İngilizce terminolojide *zigzag rainbow-pattern of simple filets* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 314, Pl. 199 c). Çok renkli zikzak iki tipe ayrılmaktadır. Tiplerin ayırıcı özelliği zikzakların tasarımıdır. Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi, Alacami ile Kayalı bazilikaları ve Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 90)

Cumhuriyet Mahallesi'nde Tip 1 motif Ünite 1 Pano 2 mozağinde kare içine yerleştirilmiş baklava motifi ile kare arasında yer alan boşlukta yer almaktadır. Çok renkli zikzak motifi siyah, sarı ve beyaz renkler kullanılarak işlenmiştir.

Kat. No. 8 (Çiz. 45-46, 67, 12)

Alacami Bazilika'da Tip 1 motif yapı içinde narteks Pano 1 ve 2 mozağinde görülmektedir. Pano 1 mozağinde motif, ızgara kompozisyonda kare bir alan içerisinde betimlenmiştir. Pano 2 mozağinde ise panonun tümünü bezemektedir.

Kat. No 11 (Res. 75 Çiz. 47)

Dere Mahallesi'nde Tip 1 motif Ünite 1 Pano 1 mozağinde ızgara kompozisyonda yerleştirilmiş dikdörtgen alanların içerisinde görülmektedir. Motif sarı, bordo, gri ve siyah renklerde dönüşümlü yerleştirilerek işlenmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 63)

Kayalı Bazilika'da Tip 1 motif Ünite 2 Pano 4 mozağinde kare alan içerisinde yer almaktadır. Motif bordo, açık mavi ve beyaz renklerde ve zikzaklar sık bir şekilde işlenmiştir.

Tip 1 motifin, Cumhuriyet Mahallesi, Alacami Bazilika, Dere Mahallesi ve Kayalı Bazilika mozaiklerinde üç renkli olarak işlendiği görülmektedir. Fakat Cumhuriyet Mahallesi, Alacami ve Kayalı bazilikaları mozaik panolarında zikzak motiflerinin daha sık işlenmiştir. Dere Mahallesi mozaik panosunda ise zikzak diğer mozaik panolardan farklı olarak tekrarlamamaktadır.

Çok renkli zikzak Tip 1 motifi Kilikia Bölgesi'nde yer alan Anemurium kentinde MS 5. yüzyıla tarihli Kutsal Havariler Kilisesi mozağinde bezeme olarak yer alır (Campbell, 1998: Pl. XII). Tip 1 motifin Cumhuriyet Mahallesi, Kayalı ve Alacami bazilika mozaiklerinde olduğu gibi zikzaklar daha sık ve üç renkli işlenmiştir.

Çok Renkli Dış Şeklinde İşlenmiş Zikzak Motifi (Mot. 42 Tip 2):

Motif, İngilizce terminolojide *rainbow pattern of zigzag rows of tangent poised squares* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 315, Pl. 200 c). Tip 2 motif Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 112 Çiz. 16)

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1 Ünite 3'de karşımıza çıkan Tip 2 motif, panonun tümünü bezemektedir. Zikzakların dış hatları siyah renk tessera ile vurgulanmıştır. İçlerinde ise beyaz ve turuncu renkler işlenmiştir.

Çok renkli dış şeklinde işlenmiş zikzak Tip 2 motifi Kilikia Bölgesi'nde Anemurium kenti MS 6. yüzyıla tarihli Hazine Kilisesi'nde ızgara kompozisyon içeren güney nef mozağinde kare bir alanda bezeme olarak kullanıldığı görülmektedir (Campbell, 1998: lev. XIV). Çevre merkezler arasında yer alan Anktaya'da ise 25 L mozaik parçasında motif görülmektedir (Campbell, 1988: lev. 230). Tip 2 motif Cumhuriyet Mahallesi'nde olduğu gibi verilen örneklerde de çok renkli olarak işlenmiştir.

Çok Renkli Ağ Bezemesi (Mot. 43):

Çok renkli ağ bezemesi, İngilizce terminolojide *pattern of spaced bilaterally dentilled filets, the dentils opposed and staggered, forming the same pattern (here of bichrome double filets)* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 169, Pl. 112 f). Motif Yukarıova'da Dere Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 71 Çiz. 47)

Dere Mahallesi Ünite 1 Pano 2 ve 3 mozaiklerinin ortak bordüründe dikdörtgen bir alanda yer almaktadır. Motif bordo, siyah, beyaz, sarı ve açık mavi renk tessera ile kullanılmıştır.

Çok Renkli Tesseraların Bitişik Nizamda Dizilmesi ile Oluşturulmuş Bezeme (Mot. 44):

Çok renkli tesseraların bitişik nizamda dizilmesi ile oluşturulmuş bezeme, İngilizce terminolojide *polychrome pattern of juxtaposed simple filets, forming contiguous bands of rainbow pattern* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 167, Pl. 110 c). Motif, Yukarıova'da Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 2 (Res. 90)

Cumhuriyet Mahallesi'nde yer alan yazıtlı olan Yapı 1 Ünite 1 Pano 2 mozağinde kare içine sığdırılmış baklava ile kare arasında yer alan boşluğa işlenmiş olduğu görülmektedir.

Çok renkli işlenmiş ağ ve çok renkli tesseraların bitişik nizamda dizilmesi ile oluşturulmuş motifler Anemurium kentinde MS 6. yüzyıla tarihli Nekropolis Kilisesi kuzey nefte yer alan ızgara kompozisyonunda kareler içerisinde kullanılmıştır.

Çok Renkli İşlenmiş Parantez Şeklinde Motif (Mot. 45):

Çok renkli işlenmiş parantez şeklinde motif, İngilizce terminolojide *polychrome pattern of striped bands and triple filet of superposed stepped chevrons, the rows of four repeating colours forming a rainbow pattern* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 169, Pl. 112 e). Motif, Yukarıova'da Alacami ve Kayalı bazilikaları mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 8 (Çiz 46, 12)

Alacami Bazilika'da yer alan Narteks Pano 1 mozağinde motif ızgara kompozisyonunda kare bir alan içerisinde betimlenmiştir.

Kat. No. 16 (Res. 63)

Kayalı Bazilika'da motif Ünite 2 Pano 4 mozağinde kare bir alan içerisinde yer almaktadır. Motif beyaz, bordo ve açık mavi renk tessera ile işlenmiştir.

Çok renkli işlenmiş parantez şeklinde motif Kayalı ve Alacami bazilikalarında ızgara kompozisyon içerisinde kare alanlara yerleştirilmiştir. Her iki alanın mozaik panosunda da üç renkli olarak işlenmiştir.

Kilikia Bölgesi'nde Anemurium kentinde MS 6. yüzyıl tarihli Hamam III 15 mozaikleri arasında görülmektedir (Campbell, 1988: fig. 36). Bölgeden ikinci bir örnek ise yine Anemurium kentinde yer alan MS 5. yüzyıla tarihli Kutsal Havariler Kilisesi mozağinde bezeme olarak görülmektedir (Campbell, 1998: Pl. XII). Motif Kutsal Havariler Kilisesi'nde Alacami ve Kayalı bazilikaları mozaik panolarında olduğu gibi ızgara kompozisyon içerisinde üç renkli işlenmiştir.

Çok Renkli Üst üste Binen Balık Pulları (Mot. 46):

Çok renkli üst üste binen balık pulları, İngilizce terminolojide *imbrication* olarak geçmektedir (LDG, 1985: s. 339, Pl. 218 c). Motif, Yukarıova'da Dere Mahallaesi mozaiklerinde bulunmaktadır.

Kat. No. 11 (Res. 76)

Dere Mahallesi'nde motif Ünite 2 Pano 2 mozağinde yer alan ızgara kompozisyon içerisinde kare bir alanda yer almaktadır. Motif açık mavi ve beyaz, bordo ve siyah, turuncu ve beyaz renk tessera ile işlenmiştir.

Motifin benzer bir örneği Misis MS 5. yüzyıla tarihli mozaikler arasında yer almaktadır (Budde, 1969: fig. 29). Burada merkezi bir kompozisyon içerisinde motif bezeme olarak çok renkli işlenmiştir.

Pelta (Mot. 47):

Pelta, İngilizce terminolojide de aynı isimle kullandığı görülmektedir (LDG, 2002: s. 35) Motif Yukarıova'da Yarbaşı mozağinde bulunmaktadır.

Kat. No. 5 (Res. 81 Çiz. 53)

Yarbaşı mozağinde motif kare içine teğet yerleştirilmiş daire ile kare arasında yer almaktadır. Peltanın dış hatları beyaz tessera ile içi ise koyu renkte işlenmiştir.

Yarbaşı mozağinde yer alan pelta kullanımının benzer bir örneği MS 3.-4. yüzyıla tarihli Al Oda mozağinde görülmektedir (Tülek, 2004: fig. 26.10). Kareye teğet yerleştirilmiş daire ve kare arasına yerleştirilmiştir. Burada peltaların uç kısımları düzdür. Diğer bir örnek ise Zeugma MS 2.-3. yüzyıla tarihli Demeter Mozaği'nde görülmektedir. Pelta motifinin kullanımı Yarbaşı mozaği ile oldukça benzerdir.

Baklava İçine Yerleştirilmiş Daire ve Eşkenar Dörtgen (Mot. 48):

Baklava içine yerleştirilmiş daire ve eşkenar dörtgen motifi benzerine LDG'de karşılaşılmamıştır. Motif Yukarıova'da Gafarlı mozağinde bulunmaktadır.

Kat. No. 18 (Res. 113 Çiz. 68)

Gafarlı mozağinde motif bordürde görülmektedir. Beyaz zemin üzerine koyu renk ile işlenen baklava motifi içine, açık renk bir daire ve tekrardan dış hatları koyu renk ile işlenmiş eşkenar dörtgen yer almaktadır.

Motifin benzer kullanımları Kilikia Bölgesi'nde Anemurium antik kenti MS 2. ve 3. yüzyıllara tarihli Büyük Hamam III 2B'nin Oda B/C'nin zemin mozağının bordürü olarak yer almaktadır (Campbell, 1998: lev. 124). Gafarlı mozaği ile renk kullanımı açısından oldukça benzerdir; koyu renk baklava diliminin içinde beyaz renk daire görülmektedir. Bölgeden diğer iki örnek ise Antakya mozaiklerinde görülmüştür; ilki MS 2. yüzyıl Trajan Evi Oda 3 zemin mozağının bordürüdür (Campbell, 1988: s. 83, lev. 211). Gafarlı mozağinden farklı olarak daire içindeki eğik kare; uçlarından daireye teğet bir şekilde yerleştirilmiş olup daha ince işçiliklidir. Antakya'dan diğer örnek MS 2.- 3. yüzyıl Isis'in Gizemler Evi'nde karşımıza çıkmaktadır (Levi, 1947: s. 163, lev. CII a-b). Burada da motif olasılıkla bordür olarak kullanılmıştır. Gafarlı mozaği Tülek tarafından MS 5. yüzyılın başlarına tarihlenebilir (Tülek, 2004: s. 94).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YUKARIOVA MOZAİKLERİ MİMARİSİ VE YAZITLARI

Yukarova-Osmaniye Bölgesi'nde yer alan mozaikler içerisinde toplam sekiz adet alanda yazıt yer almaktadır. Söz konusu yazıtlar kiliseler ve konutlarda bulunmaktadır. Yazıtlar çoğunlukla kilise zeminlerinde yer alır ve tümü Grekçe olarak yazılmışlardır.

4.1. YAZIT

Cumhuriyet Mahallesi'nde iki adet yazıt bulunur. İlk yazıt vaftizhane işlevi olduğu düşünülen Yapı 1 Ünite 1 Pano 2'de yer almaktadır (Res. 48). Yazıt burada dikdörtgen içine yerleştirilmiş baklava motifi ve baklava içinde yer alan madalyona işlenmiştir. Yazıt, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. M H Sayar tarafından “Bu hamam (veya vaftizhane) adil piskoposumuz Prokopios zamanında 500 yılının 14. İndiktionda (14. vergi döneminde) tamamlandı” şeklinde tercüme edilmiştir (Yastı, vd. 2017: 279; Gerçek ve Yastı, 2016: s. 21). Cumhuriyet Mahallesi'nde ikinci bir yazıt ise Yapı 2 Ünite 3'te yer almaktadır. Hayvan figürleri ile floral betimlerin yer aldığı üniteye yazıt basit örgü ile çevrili bir madalyon içerisine işlenmiştir. Yazıt, Sayar tarafından tercüme edilmiştir; “Görkemli krallığın anısı için en dindar oğlu Julianus Tanrının en kutsal evine meyveler taşıdı” yazmaktadır (Osmaniye Müze, 2017: Yayınlanmamış Raporu). Yazıtların içeriklerine baktığımızda; Cumhuriyet Mahallesi yazıtı; hem yıl verilmesi hem de yapının işlevine ilişkin bilgi vermesiyle önemlidir. Yazıtta ayrıca piskopos ismi de (Prokopios) geçmektedir. Bu nedenle Cumhuriyet Mahallesi yazıtı bir bağış yazıtı kategorisine girmektedir.

İkinci yazıt içeren mozaik Domuztepe-Pınarözü BazilikaBazilikaBazilika'da yer almaktadır (Çiz. 69). Yazıt, eşkenar dörtgenlerin oluşturduğu dikdörtgen bir çerçeve içerisinde işlenmiştir. Yazıtın beyaz zemin üzerine her satırının altı renkli tessera ile çizilmiştir. Altı satırlık Grekçe olan yazıtı Robert tarafından çevirilmiş, Grabar tarafından MS 6. yüzyıla; Russel tarafından ise MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Yazıtta: “İsa Peygamber / Gerçek Işık / Ölmüşleri hatırla / En küçükünden en

büyüğüne kadar / Tacı onlara sun.” yazmaktadır (Çambel, 1989: s. 193; 1983: s. 158). Domuztepe-Pınarözü Bazilika’da yazıtın içeriğinin İncil’den pasajlar ve dua olduğu görülmektedir.

Yarbaşı’nda ise iki panoda yazıt yer almaktadır. İlk olarak dikdörtgen bir alanda yer alan geometrik kompozisyonla çevrili dört satırlık yazıt Grekçe olarak işlenmiştir: “φίλων / ελouch / ..ηνιδω” (Tülek, 2004: s. 173) (Res. 72). Yazıtın Türkçe ’ye çevirisi yapılmamıştır. Yarbaşı’nda ikinci yazıt ise sekiz köşeli yıldız kompozisyonunun içinde yer alan madalyona işlenmiştir. Madalyonda İsa’nın monogramı olan Khi-Rho ile Khi-Rho’nun dört kolunun etrafında “EIXΘYC” yazısı görülmektedir (Tülek, 2004: s. 171-172) (Res. 42)

Karatepe-Sarıdüz’de ise çevirisi yapılmamış olan 6 satırlık Grekçe harfler ile yazılmış bir yazıt yer alır (Res. 15). Harfler, beyaz zemin üzerine siyah yazı ile yazılmıştır. Yazıtın tessera ölçüleri; yer aldığı arka planda 1.5 x 0.8 cm, harflerinde 1 x 1.2 cm’dir. Harflerin yüksekliği 5.5 cm ve genişliği 4 cm’dir (Tülek, 2004: s.112).

Kayalı Bazilika’da iki adet yazıtlı pano yer almaktadır. İlk yazıt Ünite 1 Pano 1’in kuzey uçta -sol üst köşesinde-, tabula ansata içerisinde Grekçe harfler ile yazılmış üç satır bir yazıt yer almaktadır (Res. 59).

“-----θαλιος
-----ιος ἀπέδοκε
-----δι τεταρτης”

Burada ikinci satır sonunda ‘sundu’, üçüncü satır sonunda ise ‘dördüncü’ kelimeleri okunabilmiştir (Yastı ve Koçer, 2016: 644).

Diğer bir yazıt ise Ünite 2 Pano 6 mozaiğinde görülmektedir (Res. 47). Burada kare içine sığdırılmış baklava kompozisyonunun batı ucunda- alt kısmında- bordo zemin üzerine, beyaz tesseralar ile işlenmiş olan Grekçe yazıt yer almaktadır. Yazıt 7 satırdan oluşmakta fakat oldukça tahribat görmüştür. Sayar tarafından çevirisi yapılan yazıt:

“ἐπὶ
Θεοσ
Ουλ ασεν

Οε	κων
EY	ωσεν
ΥΠ	ἐαυτου και
παν	υωκου αὐτου”

“.....rahipliği döneminde tanrı dostu Val..... kendi imkanlarıylayaptırdı” yazıldığı belirtilmiştir (Yastı ve Koçer, 2016: s. 643). Kayalı Bazilika’da yer alan yazıtların her ikisi de bağış yazıtı statüsündedir.

Alacami Bazilika’da ise bir adet yazıt yer almaktadır. Güney Nef mozaikinde koridorun batı ucunda yazıtlı bir tabula ansata içerisine işlenmiştir (Res. 73) Tabula ansata ölçülerine baktığımızda dış taraftan yaklaşık 1.79 cm, iç kısmının kuzey tarafından 1.22 x 88 cm, güney taraftan ise 85 cm’dir. Kireç taşından tessera kırmızı, beyaz, sarı ve pembe renklerde. Ayrıca tesseralar harflerde 0,5 -1 cm arasında değişirken; bordürde ise 1.2 x 1 cm ölçülerindedir. Harflerin boyutları ise 7.4- 5 cm arasındadır (Tülek, 2004: s. 52). Yazıt 6 satırdan oluşur ve harfler kırmızı zemin üzerine beyaz renklerle işlenmiştir (Tülek, 2004: s. 51).

E/ ΟΥΑΓ/ ΔΤΟΥΚΑΙΘΕ
C/ /ΙΣΚΟΠΟΥ
ΗΜ/ /ΙΝΤΩΑΔ
ΕΛΦΟ/ /ΟΛΥΧΡΟΝΙΟΥ
ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥΚΕΗΓΟΥΜΕΝΟΥ
ΑΜΑΕΥΖΑΜΕΝΟΙΕΠΛΗΡΩ
CANTON/ /ΑΟΝΤΟΥΤΟΝ
CYNΤ/(ΟΙC)/ΑΔΕΛΦΟΙC

Yazıtın çevirisi Sayar tarafından yapılmıştır: “En aziz ve dindar piskopos... ve yıllar boyu rahiplik ve yöneticilik yapmış olan kardeşi... bu kutsal eseri, yeminlerini yerine getirmek için, din kardeşleriyle birlikte tamamladılar.” (Çambel, 1997: s. 49). Çeviriden anlaşıldığı üzere Alacami Bazilika’da yer alan yazıt bir bağış yazıtı statüsündedir.

Dere Mahallesi’nde yer alan yazıtlar ise diğer yazıtlardan farklı olarak birkaç özellik birden taşımaktadır. İlk olarak Ünite 2 Pano 3’ün alt kısmında yer alan tabula ansata içerisinde; 4 satırlık Grekçe bir yazıt yer almaktadır (Res. 66).

“ΓΕΓΟΝΕΚΑΛΙΠΙCΜΕΤΑΠΟΛΟΥΔΕ
ΚΑ ΜΑΤΟΥΟΜΕΝΚΑΜΑΤΟC ΔΥCΤΡΟΥΙΚΑΛΙ
ΠΑΡΗΛ ΘΕΝΤΟΔ...ΔΙΑΜΕΝΙΔ..”

Yazıtın 3. ve 4. satırı tahrip olmuştur. Yazıt, Sayar tarafından çevrilmiştir: “Ey Metapoloudes! Güzel bir emeğe dönüş (alın teri ol). Emek, Dystros ayının 20. günü geldi” (Osmaniye Müze Yayınlanmamış Rapor, 2019; Ersoy vd, 2022: s. 64).

Dere Mahallesi’nde yer alan diğer yazıt mitolojik figürlü panolarda kişi isimleridir (Res. 38). İlk olarak Ünite 2 Pano 3’te “AINIAC” Ainias, “ΔΙΔW” Dido, “AC KANIOC” Askanios (Ersoy vd, 2022: s. 63). İkinci olarak Aphrodite’nin doğuş sahnesinde yer alan isimler görülmektedir. Burada Nereid kızlarının ve tritonun üzerinde yazıtlar görülmektedir: “XΑΡΟΠΗ”, “ΤΕΡΠΙΟΜΕΝΗ”, “ΤΡΕΙ ΤΛΥΝΙΚ”, “ΚΑΚΚΙΕ-Π ΙΑ”(Ersoy vd, 2022: s. 59-60). Üçüncü olarak ise Mevsimler Mozaïği’nde yer alan yazıtlar oluşturmaktadır. “ΘΕΡΟC”, “ΜΕCΟΠΙWΠΟΝ” geç sonbahar, “ΕΥΤΕ ΚΝΕΙΑ”, “ΑΙΑΡ” bahar, “ΧΕΙΜΩΝ” kış, “ΕΥΤΥΧWСXPW” “İsa’ya iyi talihle sunuldu”, şeklinde çevirileri yapılmıştır (Osmaniye Müze Müdürlüğü, 2019 Yayınlanmamış Rapor; Ersoy vd, 2022: s. 61-62).

4.2. MİMARİ

Yukarıova mozaikleri ağırlıklı olarak dini yapılarda, konut ve villa rusticalar, ölü gömme alanlarında da ele geçmiştir. Fakat bir mozaikli alanın mimari konteksti bilinmemektedir: Kardere. Söz konusu mozaikli alan müze tespiti ile görülmüştür (Tablo 3).

4.2.1. Dini İşlevli Yapı Grubu

Düziçi ilçesinde yer alan Cumhuriyet Mahallesi'nde günümüzde Antik Neronias-Eirenopolis kentine ait yapılara, yüzey araştırması ve kurtarma kazıları sonucunda ulaşılmıştır. Daha sonra Osmaniye Müze tarafından 2016- 2017 yıllarında yapılan kurtarma kazılarında mozaikli alana ait kalıntılar açığa çıkarılmış iki adet yapı grubu görülmüştür. Bu yapılar; Yapı 1 ve Yapı 2 olarak adlandırılmıştır.

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1 (Çiz. 16)

Yapı 1, tüm yapının ve kazı alanının da kuzey batısında yer alır ve neredeyse kare bir plana sahiptir 2016 yılında kazıda dört bölüm açığa çıkarılmıştır. 8.50x7.50 cm ebatında ana mekân ve yapının kuzey kısmında ortasında havuz yer alan iki bölümden oluşur. Havuzun içi mozaikle kaplıdır ve üst duvarında ise pişmiş toprak plakalar yer alır. Yapının duvar kalınlığı kuzeyde 55 cm, doğuda ise 60 cm olarak farklı ölçüler vermiştir. Ayrıca duvarlar Horosan harcı ile moloz taş örgülüdür. (Yastı vd, 2017: s. 279). 2017 yılında ikinci kazıda ise yapının doğu, batı ve güneyinde yapıya birleşik olan başka kare bölümler de açığa çıkarılmıştır. Bunun yanı sıra ise güneyinde yarım daire biçiminde görünen duvar dikkat çekicidir.

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 (Çiz. 15)

Yapı 2, Yapı 1'den zemin mozaiği yer almayan pişmiş toprak plakalarla kaplı ve doğuya uzanan bir ara yol ile ayrılmaktadır. Yapı 1'in kuzey kısmında kalan Yapı 2'nin kurtarma kazılarında açılan bölümlerine baktığımızda iki adet uzun ince bölümler göze çarpmaktadır. Yapı 1'in hemen yanındaki koridor, doğuda yer alan birbirine açılan 4 adet mozaikli odaya götürür. Yine bu ilk koridorun kuzeyinde yer alan dikdörtgen bölümler vardır. Kazı alanının en kuzeyindeki ince uzun bölüm ise ilk bölüm ile paraleldir. Her ikisinin de zemin mozaiği geometrik motiflidir. Yapı 1'in doğusu ve güneyinde yer alan bölümler tam olarak belirgin değildir.

Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1, yapı içerisinde bir adet havuz ve yazıt yer almaktadır. Yazıttan yola çıkılarak yapının hamam veya vaftizhane işlevi olduğu düşünülmektedir (Gerçek ve Yastı, 2016). Daha sonraki yıl ise hemen yakınında yer alan Yapı 2 açığa çıkarılmıştır (Yastı vd, 2017). İki yapının arasında pişmiş topraktan plakalarla döşenmiş bir sokak ve sokağın altında su kanalı olduğu görülmüştür. Her iki yapının zemin mozaiklerinden yola çıkılarak yapıların dini işlevi olduğu düşünülmektedir. Yapı 2 olarak adlandırılan yapının söz konusu mozaiklerinin yönlerinin kilise olması için uygun olmadığı da görülmektedir. Yapı 1 ve Yapı 2'nin konumu, mozaiklerindeki kompozisyon tercihleri ve çok birimli olması göz önüne alındığında *episkopeion* yapısı olma ihtimalini akla getirmektedir. Episkopeion yapıları piskoposların ikametgâhı olarak kullanılan yapılardır. Anadolu'da episkopeion olarak tanımlı yapılar Olympos, Side, Efes ve Milet antik kentlerinde yer almaktadır (Ceylan, 2007: s. 169). Episkopeion yapıları dini, idari ve konut gibi işlevleri yerine getirmekteydi. Anadolu'da yer alan episkopeoionlara bakıldığında Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2'de olduğu gibi episkopeoionlar birçok birimden, birbirine bağlanan koridor, oda ve salonlardan oluşmaktadırlar. Söz konusu kentlerde yer alan episkopeionların idari işlevleri olan birimleri olduğu gibi konut işlevine dair *triclinium* benzeri birimleri de olduğu görülmektedir (Ceylan, 2007: s. 192). Piskopos, kentin önemli bir lideri olması nedeni ile onun idari işlerini yürüteceği ve konaklayacağı kendine ait yapısının büyük ölçekte ve özenli mozaikler ile bezeli olması şaşırtıcı değildir.

4.2.2. Bazilikalar

Yukarıova- Osmaniye Bölgesi mozaiklerinin çoğunlukla bazilika planlı kiliselerin zeminlerini süsledikleri görülmüştür. Söz konusu 12 adet alan bazilika planlı yapıların zemin mozaığıdır. Osmaniye'de yer alan bazilikalar üç nefli bir plana sahip olmakla beraber aynı zamanda batıda narteks ve doğuda apsisleri bulunmaktadır.

Domuztepe-Pınarözü Bazilika

Domuztepe, Düziçi ilçesi sınırlarında yer almaktadır. Burada höyük, villa rustica ve bazilika olmak üzere üç ayrı alan söz konusudur. Bazilika, Domuztepe Höyüğü'nün 1 km güney doğusunda ormanlık alan içinde yer almaktadır. Ormanlık alan içerisinde

üç nefli bir bazilika planı veren kalıntılar görülmüştür (Çambel, 1983: s. 158. Tülek, 2004: s. 83). 1960'lı yıllara kadar üzerinde günümüz evlerinin olmasından dolayı tahribatı yüksektir.

Alanda bir adet sütun kaidesi, bir adet sütun parçası ve bir adet payanda yüksek ihtimalle in situ değildir. Bunun yanı sıra yine alandan ele geçen iki adet 1x2 m ölçülerinde kesme taş bloklar bazilikadan önceki bir evreye aittir (Tülek, 2004: s. 84). Ayrıca apsisin 10 m kuzey doğusunda dikdörtgen bir payanda ile üç basamaklı bir merdiven yer alır. Bu merdiven alanda bazilikanın yanı sıra ikinci bir yapının olma ihtimalini düşündürmektedir (Tülek, 2004: s. 84).

Bazilikanın çevresi 24x32 m ölçülerinde, bazilikanın kendisi ise tahmini olarak 15x26 m olarak ölçülmüştür (Çambel, 1983: s. 158; Tülek, 2004: s. 84). Doğuda apsis, 1 m yüksekliğinde ki duvarı içeriye doğru 1.20 m derinliğinde kavislidir. Apsisin iç genişliği 4.85 m'dir ve duvar dâhil apsis yaklaşık 7 m genişliğindedir. Alanda okunan plan; üç nefli, apsisin iki yanında odaları olan bir bazilikaya işaret etmektedir. Güney tarafında ise apsisten batıya doğru gözlenen bir duvar temeli izlenmiştir. Duvarlar moloz taş örgülüdür (Tülek, 2004: s. 84).

Koyuntaş Bazilika (Çiz. 17, 70)

Koyuntaş Bazilika Bazilika, Düziçi ilçesinde Ceyhan Nehri'nin 250 m doğu kıyısında yer almaktadır. Yapı doğu batı uzantılı üç nefli bazilika planlı bir kilisedir (Yastı vd, 2016a: s. 654). Yapının yarım daire apsis dıştan düz duvarla zarflanmıştır. Apsisin her iki yanında ise yarım daire dışa çıkık vaziyette küçük apsisleri bulunan yan odalar yer almaktadır. Yan odalar apsisten 1 m daha dışa çıkık durumdadırlar (Yastı vd, 2016a: s. 654).

Yapının ölçülerine baktığımızda pastaphorium odalarının apsislerinden nartekse kadar 17.50 m uzunluğunda, ana apsisten nartekse kadar ise 16.50 m uzunluğundadır. Yapının genişliği 15 m'dir. Günümüze en sağlam gelmiş olan kuzey nefin doğusunda 1 m'lik kapı girişi ile girilen pastaphorium odasıdır. Oda 65 cm duvar kalınlığı, 3 m genişliğinde, 2.5 m uzunluğundadır. Yine odanın 115 cm genişliğinde ve 105 cm derinliğinde küçük bir apsisi mevcuttur. Zemini pişmiş toprak plakalarla döşelidir (Yastı vd, 2016a: s. 654).

Yapının en fazla tahribata uğrayan güney nefine ait bir duvar kalıntısına rastlanmamıştır. Bu kısımda ikinci kullanım evresine ait devşirme malzemelerle eklenen bir oda olduğu görülmüştür. Odanın daha erken dönemlerde ışık olarak kullanıldığı ön görülmüştür. Orta nef ile güney nefin doğuda kesiştiği noktada bir sütun kaidesi ele geçmiştir. Yapıda bunun dışında sütun kaidesi görülmemiştir (Yastı vd, 2016a: s. 657).

Yarbaşı

Yarbaşı Düziçi ilçesinde yer almaktadır. Yapının hakkında ayrıntılı bilgi sunacak mimari buluntular yer almasa da mozaığın üzerinde yer alan Khi-Ro yazısına göre değerlendirdiğimizde; mozaığın büyük bir ihtimalle bir kiliseye ait olduğu öngörülebilir. Kilise planının; Yarbaşı çevresinde ve Osmaniye ili sınırlarında çokça karşımıza çıkan üç nefli bazilika olduğu düşünülmektedir (Tülek, 2004; 2006 (a)).

Yazlamazlı

Düziçi ilçesinde yer alan Yazlamazlı'da 1986 yılında Adana Müzesi tarafından yapılmıştır. Kurtarma kazısının ön raporlarında ve Tülek'in verdiği bilgilere göre yapının duvarlarının tahrip edilmiş olduğu ve yapının 35x40 m ölçülerinde üç nefli bir kilise olduğu anlaşılmıştır (Tülek, 2004: s.174).

Yanıkkişla

Hasanbeyli ilçesinde yer alan Yanıkkişla zemin mozaığının yer aldığı yapı üç nefli bazilika planlıdır. Yüzeyde görünen apsisi kaçak kazı çukuru ile tahrip edilmiştir. Ayrıca alanda sütun kaideleri, kesme blok taşlar görülmektedir(Tülek, 2007(a): 68).

Alacami Bazilika (Çiz. 71)

Kadirli ilçesi antik Flaviopolis kenti sınırlarında yer alan Alacami Bazilika, kentin önemli bir yapısıdır. Alacami Bazilika'de birden çok yapı evresi bulunmaktadır; ilk yapı evresinde beşik tonozlu hipogeum yer almaktadır. İkinci yapı evresi bazilika; MS 5. yüzyılın sonlarında iki aşamalı olarak; öncelikle ana gövdesi ardından narteksinin inşa edildiği düşünülmektedir (Bayliss, 1997: s. 60; Tülek, 2004: s. 42). MS 12. yüzyılda ise orijinal apsis ve yapı duvarları korunarak içeriye bir şapel inşa edilmiştir. Son olarak kilise, MS 15. yüzyılda camiye çevrilerek yapıya mihrap ve minare eklenmiştir (Bayliss, 1997: s. 60; Tülek, 2004: s. 42).

Yapının ikinci yapı evresi olan bazilikaya baktığımızda; doğudaki apsisinin dış duvardan çıkıntılı üç nefli olduğu görülmektedir. Bazilikanın ölçüleri 33x19.5 m'dir. Apsisin genişliği 8.3 m iç derinliği ise 5.5 m'dir (Hill, 1996: s. 176). Bayliss bazilikanın galerilerle donatılmış ve neflerin birbirinden sütunla ayrılmış olduğunu belirtir (Bayliss, 1997: s. 62-63). Ana nef, yan neflere oranla daha geniştir ve çatısı yüksektir. Neflerin üzeri kırma çatı ile örtülüdür (Çizim 13). Apsis yarım daire şeklinde dışa çıkıktır ve her iki yanında kuzey ve güneyde olmak üzere şapeller yer almaktadır (Tülek, 2004: s. 41). Yine apsisin dışa çıkık yarım daire duvarında üç büyük kemerli pencere yer alır ve yarım kubbe ile örtülüdür (Bayliss, 1997: s. 65).

Narteks planının bir parçası olsa da daha geç bir tarihte yapıya eklenmiştir (Bayliss, 1997: s. 63). Narteks önünde bir portiko yer alır ve buradan basamaklar vasıtasıyla nartekse girilmektedir. Buradan yapıya giriş her biri ana nef ve yan koridorlara açılan üç kapı aralığı ile erişim sağlanmaktadır (Tülek, 2004: s. 41). Bu girişler dışında ikisi kuzeyde ve biri güneyde yer alan girişlerde mevcuttur. Bayliss, narteks duvarlarının yapının yan duvarları ile aynı yükseklikte olduğunu ayrıca iç kısımda yer alan kiriş delikleri ikinci bir kata işaret ettiğini belirtir (Bayliss, 1997: s. 68).

Karatepe-Sarıdüz (Çiz. 18)

Karatepe-Sarıdüz Kadirli ilçesinde mozaik günümüzde bir köy evinin zemininde yer almaktadır. Ünite ve panolar evin içinde ve parçalanmış olarak da evin dışında da görülmektedir. Mozaik, köy evi gibi doğu-batı ekseninde oturtulmuştur. Ev, kuzeyden 18.31 m, güneyden 17.50 m uzunluğunda ve 11m genişliğindedir. Ayrıca evin batısında ön kısmında 1.50 m ölçüsünde parçalanmış mozaik yer almaktadır (Görseli mevcut değil) (Tülek, 2004: s. 112). Tülek, evin orta kısım ile güney kısmı arasında in situ olarak bulunan bir sütun ile güneyde yer alan yazıt olması nedeniyle mozaığın olasılıkla bir kiliseye ait olabileceğini belirtmiştir (Tülek, 2004: s. 112). Bunun yanı sıra zemin mozaiklerinin dekorasyon seçimine baktığımızda; ait olduğu yapının üç nefli bazilikal planlı olduğu öngörülmektedir.

Şeritbelen Kilise

Şeritbelen Kilise Kilise, yarım daire apsisli, üç nefli bazilika planlıdır. Yapı içerisinde çatı kiremitlerinin yanı sıra mimari eleman olarak sütun kaideleri görülmüştür (Tülek 2016, Yayınlanmayan Araştırma Raporu).

Kayalı Bazilika (Çiz. 43)

Kayalı Bazilika'da mozaiklerinin yer aldığı yapı; mozaiklerin yönü ve yazıtlardan yola çıkılarak doğu-batı uzantılı üç nefli bazilika planlı bir kilise olduğu görülmektedir (Yastı ve Koçer, 2016: 641-642). Yapının günümüzde sadece iki nefi; güney ve orta nefler görünür durumdadır. Ayrıca iki nef arasında 6 adet sütun kaidesi boşlukları yer almaktadır. Kaidelerden sadece 4. sırada yer alan in situ durumda görülmüştür. Dikdörtgen şekilli olan kaide 65 cm uzunluğunda 50 cm genişliğindedir (Yastı ve Koçer, 2016: 645). Yapının kuzey nefi ve nefe ait zemin mozaïği ise yapılan kazıda görülmemiş ve olasılıkla tarımsal faaliyetlerle yok olmuştur (Yastı ve Koçer, 2016: s. 645).

Balıklaağagözü (Çiz. 72)

Balıklaağagözü Kilise, Sumbas İlçesi İlbistanlı Köyü konumlu antik yerleşimin sınırları içerisinde yer almaktadır (Tülek, 2016 Yayınlanmayan Araştırma Raporu). Kilise, doğu-batı ekseninde üç nefli bazilika planlı bir kilisedir. Yapının kuzey, güney nef duvarları göreceli olarak ayakta ve doğuya bakan apsis de görünür durumdadır (Tülek, 2004: s. 75). Apsis dışı çıkık ve yarım daire ve derinliği 3 m'dir. Apsis zemini nef zemininden 20 cm daha yüksektir. Güney nef 3.50 m genişliğinde, ana nef ise 11.60 x 8.60 m ölçülerindedir (Tülek, 2004: s. 75).

Gafarlı

Merkez ilçede yer alan Gafarlı' da mozaïğin ait olduğu yapı, üç nefli bazilika planlı bir kilisedir (Hild ve Hellenkemper, 1990: s. 221). Tülek, yapının apsis ve kuzey nef duvarlarının temel seviyesinde görünür durumda olduğunu fakat yapının ana ve güney nefi Kesiksuyu Barajı'nın Ceyhan Nehri ile birleştiği tepeden aşağıya kaydığını belirtmiştir (Tülek, 2004: s. 94).

Kızlar Oturağı (Çiz. 73)

Sumbas ilçesinde yer alan Kızlar Oturağı antik yerleşimi kilise ve kült merkezinden oluşmaktadır. Mozaik, yerleşimin kuzey kenarında kaçak kazılarla ortaya çıkarılmış duvarları 1 m. kadar ayakta olan kiliseye aittir. Kilise tek nefli, apsisin her iki yanında pastoforia odaları olan bir plana sahiptir (Tülek, 2014: s. 338).

4.2.3. Konutlar

Bölgede mozaiklerin yer aldığı 5 ayrı konut yapısı yer almaktadır. Konutlar arasında üç adet villa rusticada yer almaktadır.

Dere Mahallesi (Çiz. 47)

Dere Mahallesi Kadirli ilçesinde antik Flaviopolis kenti sınırları içerisinde yer almaktadır. Mozaiklerin ait olduğu yapı Osmaniye Müze Müdürlüğü tarafından yapılan kazılarda Roma Dönemi'ne ait bir konut- *villa urbana* olduğu anlaşılmıştır. Kurtarma kazılarında konuta ait bir atrium ve atriumun başında çeşme, impluvium, triclinium ve latrina bulunmuştur (Ersoy vd, 2022: 59).

Aşağı Bozkuyu

Aşağı Bozkuyu'da mozağin ait olduğu yapının, bölgede çokça karşımıza çıkan antik çiftlik evi/villa rustica olduğu düşünülmektedir (Tülek, 2010(c): s. 46). Alanın kazısı yapılmadığından dolayı; yapının ayrıntılı mimari anlatımı için veriler yetersizdir.

Tapu Tepesi

Tapu Tepesi Kadirli ilçesinde yüksek rakımlı bir tepe üzerinde kurulu bir alandır. Alanda üst kotta görülen iki açıklıkta mozaiklerin yanı sıra tepenin alt kotunda kubbeli olduğu görülen yapı görülmüştür. Tapu Tepesi mozaiklerinin ait olduğu yapının villa rustica olduğu düşünülmektedir (Tülek 2016, Yayınlanmamış Araştırma Raporu).

Sabanların Sırtı

Sabanların Sırtı antik yerleşimi Sumbas ilçesinde yer almaktadır. Alan 2013 yılı Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması'nda tespit edilmiştir. Alanda yer alan köy evinin batısında çok sayıda yapı duvarları ve işlik taşları görülmüştür (Tülek, 2015: s. 335). Doğusunda ise çok birimli bir yapı kalıntısı ile zemin mozaïği görülmüştür. Tülek, arazide yer alan işlik taşları ve zeytinyağı işliklerine sahip olması nedeniyle Sabanların Sırtı'nı antik bir köy görünümünde olduğunu belirtmektedir (Tülek, 2015: s. 335). Mozaïğin ait olduğu yapının işlevini ise yine Tülek tarafından villa rustica olduğu belirtilmektedir.

Villa rustica-çiftlik evleri, birbirine bağılı veya bağımsız ve her birinin farklı işlevleri olan birimlerden oluşmaktadır. Tek veya iki katlı olabilen bu yapılar, geniş bir alana yayılır ve Roma Pazarı için önem arz ederdi. Konum olarak kentler arasındaki yol güzergâhında ve kentlere kolayca ürün ulaştırmak için ise yakın mesafelerde konumlandırılmıştır (Ürkmez ve Akın-Ürkmez, 2017: s. 111).

Çardak

Çardak, Osmaniye Merkez ilçede bir tepe üzerinde yer alan mozaïğin parçalanmış kısımlarında tabanın altında kapalı birimler olduğu tespit edilmiştir (Tülek, 2004: s. 78). Bu durumda toprak üstünde görülen zemin mozaïğinin Tülek tarafından ait olduğu yapının iki katlı bir Geç Antik Dönem yapısı olduğu belirtilmiştir (Tülek, 2004: s. 78; 2008: s. 308).

4.2.4. Ölü Gömme Alanı

Yukarıova'da mozaik görülen bir diğerk alan ise ölü gömme alanıdır. Ölü gömme ile ilişkili sadece bir mozaik çalışma kapsamında yer almaktadır.

Mağaralı Tepe

Mağaralı Tepe'de doğu sırtında üç gözlü bir mağara ve mezar ya da sarnıç olduğu düşünölen çukurlar yer almaktadır. Batı sırtında ise; batı ve güney batı yamacını çevreleyen trapez ağızlı çok sayıda kaya mezar göröldüğü belirtilmiştir (Tülek, 2007a: s.66). Ayrıca yine batı sırtın zirvesinde olmak üzere, dik kayaya oyulmuş kaya mezar; güney batı eteğinde ise beşik tonozlu ikiz mezar göröldüğü

belirtilmiştir. Söz konusu ikiz mezarların önünde ki açıklıkta 1 m’lik kısmı görünür durumda olan mozaik görülmüştür (Tülek, 2007a: s. 66). Mağaralı Tepe’de ayrıca tonozlu mezarları çevreleyen bir duvarın varlığı tespit edilmiştir, bu duvar mezarların yanı sıra mozaikli alanı da kapsadığı ve söz konusu olan mozaığın ölü gömme alanı ile ilgili olduğu düşünülmektedir (Tülek, 2007a: s. 66). Tülek, Mağaralı Tepe hakkında Prehistorik çağlardan başlayarak Orta Bizans dönemine kadar ölü gömme alanı olarak kullanılmış bir nekropol ve ölü gömme kültü ile ilgili bir açık hava kutsal alanı olabileceğini belirtmiştir (Tülek, 2007a: s. 66).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DEĞERLENDİRME

Yukarıova- Osmaniye Bölgesi mozaikleri üç grup kompozisyona ve bezemelere ayrılarak incelenmiştir. Akdeniz havzasında açığa çıkarılmış basım tarihine kadar bilinen tüm mozaik repertuvarını kapsayan LDG temel karşılaştırma kaynağı olarak kullanılmıştır. Yukarıova mozaiklerinde yer alan kompozisyon ve bezemelerin LDG’de bulunanlar ve son dönem çevre mozaik merkezlerinde açığa çıkarılmışlar ile karşılaştırmaları yapılmış ve benzerleri bulunmuştur. Yukarıova mozaiklerinde yer alan bazı kompozisyonların benzerleri ise eserde yer almamaktadır. Yukarıova mozaikleri arasında tekil örnekler görülmektedir. Tekil olarak görülen kompozisyon ve motif örnekleri başka bölgelerde olup Yukarıova’da tek örnek ile temsil edilmektedirler. Ayrıca Yukarıova mozaikleri arasında kendi içinde benzer kompozisyon ve motive sahip örnekler de çok sayıdadır.

Mozaiklerimiz arasında ne LDG’de ne de karşılaştırma için kullandığımız Anadolu’daki başlıca mozaik üretim merkezleri olan Antakya, Zeugma ve Kilikia Bölgesi mozaikleri arasında benzeri olmayan ızgara, merkezi ve çizgisel kompozisyonlar bulunmaktadır. Bunun yanı sıra LDG’de benzeri bulunan fakat Antakya, Zeugma ve Kilikia Bölgesi mozaikleri arasında benzeri olmayan kompozisyonlar da vardır.

Yukarıova mozaik repertuvarımızda özgün başka yerde örneği bulunmayan kompozisyonlar bulunmaktadır. 3 adet ızgara kompozisyon: kesişen daireler motifinden oluşan Tip 6 (Cumhuriyet Mahallesi) hem Akdeniz havzası mozaiklerinde (LDG, 1985) hem de başlıca mozaik merkezlerinde benzeri görülmemiştir. Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizgenler Tip 2 (Karatepe-Sarıdüz) Akdeniz havzasında (LDG, 1985) benzeri görülmüş fakat başlıca üretim merkezlerinde benzeri görülmemiştir. Dönüşümlü yerleştirilmiş daire ve dikdörtgen motiflerinden oluşan ızgara kompozisyon (Dere Mahallesi) hem Akdeniz havzası mozaiklerinde (LDG, 1985) hem de başlıca mozaik merkezlerinde benzeri görülmemiştir.

1 adet merkezi kompozisyon, merkezi madalyona ilmekler ile bağlı dört daireden oluşan merkezi kompozisyon (Kayalı Basilika) hem Akdeniz havzası

mozaiklerinde (LDG, 2002) hem de başlıca mozaik merkezlerinde benzeri görülmemiştir.

6 adet çizgisel kompozisyonun her biri biricik olup yalnızca Yukarıova mozaiklerinde görülmekte ve çevre mozaik merkezlerinde aynı özellikte uygulanmış örnekleri bulunamamıştır. Özgün çizgisel kompozisyonlardan biri stilize yapraklı sarmaşık sarmalıdır (Dere Mahallesi); Akdeniz havzası mozaiklerinde de birebir örneği bulunamamıştır. Kesişen ve teğet daireler motif dizisinden oluşan bant (Cumhuriyet Mahallesi), gökkuşağı bandı Tip 2 (Kayalı Bazilika) ve kesişen dairelerden oluşan Tip 1 (Kayalı Bazilika) çizgisel kompozisyonları Akdeniz havzası mozaiklerinde (LDG, 1985) benzeri görülmüş fakat başlıca üretim merkezlerinde benzeri görülmemiştir. Basit mendereslerden oluşan Tip 1 (Balıklarağagözü Kilise) ve Tip 2 (Alacami Bazilika) kompozisyonları Akdeniz havzasında (LDG, 1985) benzeri görülmüş fakat başlıca üretim merkezlerinde benzeri görülmemiştir.

Motiflere baktığımızda pelta (Yarbaşı) ve baklava içine yerleştirilmiş daire ve eşkenar dörtgen (Gafarlı) motifleri Yukarıova mozaikleri arasında birer örnek ile temsil edilmektedir. Pelta motifinin benzer bir örneği Kilikia Bölgesi'nde Al Oda mozağinde bulunmaktadır. Akdeniz havzası mozaiklerinde (LDG, 1985) ve başlıca yakın mozaik merkezlerinde benzerleri bulunamamıştır.

Yukarıova'da mozaikleri içerisinde tek örnek ile temsil edilen kompozisyonlar da görülmektedir; 9 adet ızgara kompozisyonun Yukarıova mozaikleri arasında birer örneği yer almamaktadır. Tekil örnekli ızgara kompozisyonlar, dama tahtalı çapraz ızgara, eşkenar dörtgenli teğet sekizgenler Tip 1 ve Tip 2, teğet kareler arası yatay-dikey baklavalara, eşkenar dörtgenli dama tahtası, eğik eşkenar dörtgenler, gamalı haçlı menderes, dönüşümlü daire ve dikdörtgenler ve kum saatli ızgara kompozisyonudur. Yukarıova mozaikleri arasında kompozisyon tekil olmak ile beraber yukarıda saydığımız 9 adet ızgara kompozisyonun benzerleri Kilikia Bölgesi mozaikleri arasında bulunmakta olup çevre mozaik merkezlerinde ve hatta Anadolu genelinde zemin mozaiklerinde örnekleri vardır.

Merkezi kompozisyonlar arasında Yukarıova mozaiklerinde tekil örnek ile temsil edilen 5 adet merkezi kompozisyon bulunmaktadır; bunlar sekiz köşeli yıldız (Yarbaşı), merkezi madalyona ilmekler ile bağlı dört daireden oluşan kompozisyon,

kare içine teğet yerleştirilmiş daire, kare içine yerleştirilmiş daire ve kare içine yerleştirilmiş baklava (Kayalı Bazilika) kompozisyonları tek örnek ile temsil edilirler. Yukarıova mozaikleri arasında yukarıda saydığımız 5 adet merkezi kompozisyon benzerleri Kilikia Bölgesi mozaikleri arasında bulunmakta olup çevre mozaik merkezlerinde zemin mozaiklerinde örnekleri vardır.

Yukarıova mozaikleri çizgisel kompozisyonları her biri tekil örnekler olup birbirinden farklıdır; 8 adet olan çizgisel kompozisyonlardan kesişen sekizgen Tip 1 (Kayalı Bazilika), basit menderes Tip 1 (Balıklağagözü Kilise), basit menderes Tip 2 (Alacami Bazilika), aralarında dikdörtgenler yer alan tek dönüşlü gamalı haç şeklinde menderes Tip 1 (Çardak). Sarmaşık sarmalı Tip 1 (Dere Mahallesi) ve birbirine geçmiş sarmaşık sarmalı Tip 2 (Yazlamazlı), üç boyutlu gölgelendirilmiş dalgalı kuşak şeklinde sarmaşık sarmalı Tip 2 (Kayalı Bazilika), üç kollu örgü Tip 2 (Cumhuriyet Mahallesi) kompozisyonlar Yukarıova'da tek örnek ile temsil edilirler. Yukarıova mozaikleri arasında yukarıda saydığımız 8 adet merkezi kompozisyon benzerleri Kilikia Bölgesi mozaikleri arasında bulunmakta olup çevre mozaik merkezlerinde zemin mozaiklerinde örnekleri vardır.

Izgara kompozisyonlar arasında en çok değişikene sahip motif kesişen dairelerdir (Mot. 16 Tip 2-6). Kesişen dairelerden oluşan kompozisyonlar arasında Yukarıova mozaiklerinde en sık kullanılan Tip 2 kompozisyonudur. Motif genellikle üç renkte işlenmektedir. Yukarıova mozaikleri arasında en sık kullanılan ise ızgara kompozisyonlar arasında aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenler motifinden oluşan kompozisyonudur (Mot. 18); toplam 7 mozaik buluntu alanında görülmektedir. Kompozisyon üç renkli olarak açık veya koyu zemin üzerine işlenmektedir. Kompozisyonda daire ve sekizgenlerin içlerinde çeşitli bezemeler de yer almaktadır; örneğin Balıklağagözü Kilise mozaïği.

Merkezi kompozisyonlar diğer kompozisyonlardan sayıca azdır. Söz konusu kompozisyonlar en fazla iki tipe ayrılmaktadır. Yukarıova mozaiklerinde en sık kullanılan merkezi kompozisyon dikdörtgen içine yerleştirilmiş baklava motifinden oluşan merkezi kompozisyonudur (Mot. 35 Tip 2); 2 mozaik buluntu alanında görülmüştür. Açık renk zemin üzerine işlenen kompozisyonun içerisinde yer alan madalyonda yazıt ve kap betimi yer alır (Cumhuriyet Mahallesi ve Kayalı Bazilika).

Çizgisel kompozisyonlar arasında en çok değışkene sahip olan örgü motifleridir (Mot. Tip 1-5) Örgü motifi tipleri arasında Yukarıova mozaiklerinde en çok tercih edilen Tip 1 basit örgüdür; 6 mozaik buluntu alanında görölmüştür. Örgü motiflerinin işlenişinde üç renk kullanılmaktadır. Yukarıova mozaiklerinde en sık kullanılan çizgisel kompozisyon ise üçgen motiftir (Mot. 1); 11 mozaik buluntu alanında yer almaktadır. Üçgen motifi başta geometrik, figürlü ve floral betimlemeler içeren mozaik ünite ve panolarda bordür kompozisyonu olarak kullanılmıştır. Üçgenler siyah-beyaz ve bordo-beyaz renk ikilisinde tercih edildikleri görölmüştür. Üçgen motifi kare veya dikdörtgen olan panoların bordürlerinde kullanılmasının yanı sıra - Yarbaşı ve Kayalı Bazilika panolarında olduğu gibi-madalyonların etrafını da çevrelemektedir.

Çalışma kapsamında yer alan Yukarıova geometrik mozaiklerinin benzer örnekleri MS 2. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar tarihli Kilikia Bölgesi ve çevre mozaik merkezlerinde yer aldıkları görölmektedir (Tablo 2). Bunun yanı sıra çalışma kapsamında yer alan bazı mozaikler Tülek doktora tezi kapsamında ve kurtarma kazı sonuçlarında üslup özelliklerine, mimari ve küçük buluntularına dayanarak tarihlenmesi yapılmıştır.

Cumhuriyet Mahallesi mozaikleri üslup özelliklerine göre Tülek tarafından MS 5. yüzyıl sonu ile MS 6. yüzyıl başlarına (Tülek, 2004: s. 93), kurtarma kazısı sonuç raporunda ise MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmiştir (Türkmenoğlu ve vd, 2018: s. 27). Domuztepe-Pınarözü Bazilika mozaigi, *ypsilon* formu ve yazıtın özellikleri açısından Grabar tarafından MS 6. yüzyıl sonuna, Russell tarafından MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Tülek tarafından ise mozaik üslup özelliklerine göre MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir (Çambel, 1989: s. 193; Tülek, 2004: s. 88). Koyuntaş Bazilika zemin mozaikleri, Tülek tarafından mozaikte üslupsal özellikler dikkate alınarak MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir (Tülek, 2004: s. 125). Osmaniye Müze Müdürlüğü kurtarma kazı ekibi tarafından ise ele geçen sikkeler ve diğer buluntulardan yola çıkarak yapı çevresindeki yerleşimin Roma İmparatoru Macrianus Junior Döneminden (MS 260-261) itibaren başlayarak Doğu Roma İmparatorluğu döneminde de devam ettiğini belirtmişlerdir (Yastı vd, 2016a: s. 658). Yarbaşı mozaigi, Tülek tarafından kompozisyon düzeni ve anikonik karakterde olması nedeni ile MS 4. yüzyılın sonuna atanması gerektiği belirtilmiştir (Tülek, 2004: s. 173).

Yazlamazlı zemin mozaïği; MS 5. yüzyılın ikinci yarısına tarihli Domuztepe ve Koyuntaş Bazilika mozaikleri ile benzer unsurlar gözetilerek, üslup özelliklerine göre MS 5. yüzyılın ikinci yarısına veya MS 6. yüzyıl başına tarihlendirilmektedir (Hild ve Hellenkemper, 1990: 460; Tülek, 2004: 175). Alacami Bazilika Bayliss tarafından mimari özelliklerine dayanarak MS 5. yüzyıl sonu ile MS 6. yüzyıl başlarına (Bayliss, 1997a: s. 79), Tülek tarafından ise mozaiklerdeki üslupsal özelliklerine göre MS 5. yüzyıl ortalarına tarihlenmektedir (Tülek, 2004: s. 55). Dere Mahallesi'nde yer alan mozaikler kurtarma kazıları sonucu; mimari kalıntılar, küçük buluntular ve sikkeler ışığında MS 3. yüzyılın sonu 4. yüzyılın başına tarihlenmektedir (Ersoy vd, 2022: s. 66). Karatepe-Sarıdüz mozaikleri Tülek tarafından üslup ve estetiğindeki sadelikten yola çıkılarak MS 5. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Tülek, 2004: s. 115). Çardak mozaïği Tülek tarafından biçimsel bir temelde MS 5. yüzyıla tarihlenmiştir. (Tülek, 2004: s. 78). Kayalı Bazilika, kurtarma kazı ekibince alanda bulunan sikkelere dayanarak MS 3. yüzyıldan başlayarak MS 4. ve 5. yüzyıllara kullanım gördüğü belirtilmiştir (Yastı ve Koçer, 2016: s. 645). Balıklağagözü Kilise mozaïği, Tülek tarafından üslup özellikleri gözetilerek MS 5. yüzyılın ortalarına tarihlendirilmiştir (Tülek, 2004: s. 77). Gafarlı mozaïği Tülek tarafından MS 5. yüzyılın başlarına tarihlenmiştir (Tülek, 2004: s. 94).

Yukarıova- Osmaniye Bölgesi mozaiklerinde renk yelpazesine bakıldığında; sarı, bordo, yeşil, açık mavi, kahverengi ve beyaz renklerin ağırlıklı olarak tercih edildiği görülmektedir. Tesseraların çoğunlukla doğal taşlardan elde edildiği düşünüldüğünde bu durumun çevresel faktörlerden kaynaklı olduğu akla gelmektedir.

Çalışma kapsamında yer alan mozaiklerin tümü; opus tessellatum tekniğinde döşenmiş zemin mozaikleridir. Mozaiklerde tessera çoğunlukla kireçtaşı malzemedendir. Bu durumun nedenini Tülek, bölgenin jeomorfolojik bileşiminin ağırlıklı olarak kireçtaşı olması nedeni ile yerel kireçtaşı ocaklarından yararlanıldığını belirtmiştir (Tülek, 2004: 380). Fakat birkaç alanda farklı malzemelerden elde edilmiş tesseralar yer alır. Tülek tarafından Kilikia mozaikleri üzerine yapılan petrografi çalışmasında Alacami Bazilika'da dağılmış halde olan tesseraların mermer oldukları tespit edilmiştir. (Tülek, 2006 (c): s. 406). Dere Mahallesi ve Cumhuriyet Mahallesi mozaiklerinde ise opak cam-smalti malzemenin özellikle figürlerin işlenişinde kullanıldığı görülmüştür.

Yazıt

Yukarıova mozaikleri arasında yer alan yazıtlar bağış, İncil'den bölümler, dua, kişileştirme yazıtları ve Christogram içermektedir. Cumhuriyet Mahallesi yazıtı hem yıl verilmesi hem de yapının işlevine ilişkin bilgi vermesiyle önemlidir. Yazıtta ayrıca piskopos ismi de (Prokopios) geçmektedir. Bu nedenle Cumhuriyet Mahallesi yazıtı bir bağış yazıtı kategorisine girmektedir. Diğer bir bağış yazıtı ise Kayalı Bazilika mozağinde yer almaktadır. Yazıtta rahip ismi geçmekte fakat tahrip olması nedeni ile okunması yapılmamıştır. Bir başka bağış yazıtı ise Alacami Bazilika'da yer alır. Burada da bağışı yapanların ismi fakat tahribat nedeni ile tanımlanması yapılamamıştır. Domuztepe-Pınarözü Bazilika yazıtında ise İncil'den pasajlar ve dua yer almaktadır. Yarbaşı yazıtı ise çevirisi yapılmamıştır fakat Christogram içermesi açısından önemlidir. Diğer çevirisi yapılmayan yazıtlar ise Karatepe-Sarıdüz yazıtıdır.

Dere Mahallesi'nde yer alan yazıtlar ise diğer yazıtlardan farklı olarak birkaç özellik birden taşımaktadır. İlk olarak tabula ansata içerisinde yer alan yazıt bağış ve dua içerikli bir yazıt olması ile dikkat çekicidir. Dere Mahallesi mozaiklerinde yer alan diğer yazıtlar ise kişileştirme yazıtlarıdır.

Mimari

Mozaiklerin değerlendirmesinde önemli bir ölçüt de ait oldukları mimaridir. On iki adet mozaik bazilikalarda, beş adet mozaik villa rustica- konutlarda, bir adet mozaik dini işlevli yapı grubunun zemininde, bir adet mozaik ölü gömme alanında, bir adet mozaik buluntu alanının ise ait olduğu mimari konteksti bilinmemektedir. Bu genel tabloya bakıldığında mozaiklerin üç çeşit yapı türüne ait oldukları görülür (Tablo 2); sivil yapılar (konut, villa rustica), dini yapılar (bazilika, dini işlevli yapı grubu) ve ölü gömmeye ilişkin yapılarda bulunmaktadır.

Yukarıova-Osmaniye Bölgesi mozaik buluntularının ait oldukları yapıların çoğunluğunu bazilikalar oluşturmaktadır. Bölgede yer alan bazilikalar genelde üç nefli bir plana sahip ve birer kilise olduklarını gösterir narteks ve apsis özellikli üniteleri bulunmaktadır. Diğer dikkat çekici özellikleri ise apsisin her iki yanında yan nef bitiminde küçük üniteler bulunmaktadır. Bu 9 adet bazilika Yukarıova erken dönem kiliseleri arasında doğu cephesinde dışa çıkık apsislidirler. Bu odaları genelde doğu kısımlarında düz duvarlı oldukları fakat Koyuntaş Bazilika'da olduğu gibi küçük bir

yarım daire apsisi de olduğu gör÷lmektedir. Bazilikaların tümünde iç mekânlar zemin mozaikleri ile bezelidir. Bazilikalar arasında avlusu olan ve avlusu mozaik ile bezeli olan tek yapı Alacami Bazilika'dır. Bazilikalara ait mozaiklerde hayvan figürleri geometrik kompozisyonlar ile beraber işlenmiştir. Mozaikler bazilikaların narteks, kuzey-güney nef ve yan odaları gibi zeminlerini süslemektedir.

Yukarıova'da ölü gömme alanına ait çalışma kapsamına giren Mağaralı Tepe mozaığıdır. Mağaralı Tepe mozaığı ikiz mezarların önünde yer alan açıklıkta gör÷lmüştür (Tülek, 2007a: s. 66). Mozaik burada geometrik kompozisyonlar ile bezelidir.

Cumhuriyet Mahallesi'nde iki yapıdan oluşan Dini İşlevli Yapı Grubu yukarıda belirtilen yapı türlerinden ikinci gruba aittir. Cumhuriyet Mahallesi mozaikleri hayvan figürleri, asma dallarından oluşan floral ve geometrik motifler bezelidir.

Mozaiklerin yer aldığı dikkat çekici diğ er bir yapı türü villa rusticadır. Aşağı Bozkuyu, Tapu Tepesi ve Sabanların Sırtı'nda yer alan mozaikler villa rustica yapılarına aittirler. Yukarıova'da tespit edilmiş villa rustica yapılarının zeminlerinde geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar tercih edilmiştir.

Dere Mahallesi ise bölgede Roma Dönemi'nde yapı villa urbana olarak tanımlanmıştır (Ersoy vd, 2022: 59). Yapının zemin mozaikleri mitolojik figürlü sahneler, kişileştirme, hayvan figürleri ve geometrik motifler ile bezelidir.

SONUÇ

Çalışma sonucunda Yukarıova- Osmaniye Bölgesi'nde yer alan geometrik mozaiklerinin bütüncül bir tanımlama ve değerlendirmesi yapılmıştır. Mozaiklerde yer alan kompozisyonlar çeşitlerine ayrılarak üç başlıkta incelenmiştir: Izgara, merkezi ve çizgisel kompozisyonlar. Kompozisyonların aynı zamanda Türkçe önerileri hazırlanmış ve çalışma içerisinde bu isimler ile anılmıştır.

Çizgisel kompozisyonlar toplam 19 alanda; ızgara kompozisyonlar 14 alanda; son olarak merkezi kompozisyonlar ise 3 alanda görülmektedir. Kompozisyonların bir arada kullanıldığı ünite ve panolar da Yukarıova mozaiklerinde görülmektedir. Özellikle çizgisel kompozisyonların bordür düzenlemesi olarak kullanılmasından dolayı hem ızgara hem de merkezi kompozisyonlar ile birlikte kullanımı yaygındır. Kompozisyonların yanı sıra 14 adet çeşit geometrik motifin bezeme olarak kullanıldığı görülmüştür.

Yukarıova- Osmaniye Bölgesi mozaiklerinde 2 adet ızgara, 1 adet merkezi ve 1 adet çizgisel kompozisyonun Akdeniz havzası mozaiklerinde (LDG, 1985; 2002) benzeri görülür iken başlıca mozaik üretim merkezlerinde görülmemiştir. 22 adet ızgara, merkezi ve çizgisel kompozisyonlar Yukarıova mozaiklerinde tek bir örnek ile temsil edilmektedir. Değerlendirmede vurguladığımız bu özellik Dere Mahallesi, Kayalı ve Alacami bazilikaları mozaiklerinde görülmüş olan tekil örnekler bu mozaiklerin atölyelerinin ve ustalarının farklı olduğunu göstermektedir.

Yukarıova'da opus tessellatum tekniğinde üretilen zemin mozaiklerinde, bölgenin jeomorfolojik nedenler ile ağırlıklı olarak kireçtaşı malzemedan üretilmiş tessera kullanılmıştır.

Yukarıova mozaik buluntu alanlarının Tülek doktora tez çalışması ve kurtarma kazıları neticesinde tarihlemeleri yapılmış ve MS 3. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar tarihli oldukları görülmüştür. Ayrıca Yukarıova mozaiklerinin hem Kilikia Bölgesi hem de çevre mozaik merkezlerinde yer alan MS 2. yüzyıldan MS 6. yüzyıla kadar benzer örnekleri olduğu tespit edilmiştir.

Yazıtlar mozaiklerde tabula ansata veya geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar içerisinde işlendikleri görülmüştür. Tümü Grekçe olan yazıtlar bağış,

İncil'den bölümler, dua, kişileştirme yazıtları ve Christogram içeriklidir. Sayısal çoğunluğu bağış yazıtları oluşturmakta, sırası ile İncil'den bölümler ve tek örnek ile İsa'nın monogramı olan Christogram bulunmaktadır. Yazıt içeriklerinin çoğunluğunun bağış yazıtlarından oluşmasının nedeni Yukarıova'da yer alan mozaiklerin çoğunun dini işlevi olan yapılara ait olmasından kaynaklıdır.

Mozaiklerin zeminlerini süslediği yapıların sayısal çoğunluğunu bazilika planlı yapılar oluşturmaktadır. Yukarıova'da 12 adet bazilikanın zemini mozaikler ile süslüdür. Bazilikalardan sonra sayısal çoğunluğa sahip yapı grubu ise konutlardır. Villa urbana ve villa rustica olarak tanımlanmış yapıların zeminleri değişen kalitelerde mitolojik sahneler ve hayvan figürlerinin yanı sıra floral ve geometrik motifli zemin mozaikleri ile süslüdür. Buradan çıkardığımız sonuca göre özellikle Hristiyanlığın yayılmasından sonra kilise zeminlerinde ağırlıklı olarak geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar ile bezenmiştir. Bazilika planlı kiliselerde apsis ve ana nef zeminleri hayvan figürleri ile beraber floral motifler ile bezelidir. Yapının girişi olan narteks ve neflerde ise geometrik motiflerin ağırlık olarak tercih edildiği görülmektedir.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar

Antik Kitaplar

- Plinius (2017). Doğa Tarihi 1. ve 2. Kitap (Naturalis Historica I-II). (çev. İnanç Pastırmacı). İstanbul: Say Yayınları.
- Strabon (2000). Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika XII-XIII- XIV) (çev. Adnan Pekman). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Vitruvius (2017). Mimarlık Üzerine On Kitap. (çev. Çiğdem Dürüşken). İstanbul: Alfa Yayıncılık.

Modern Kitaplar

- Balmelle, Catherine v.d (1985). Le décor géométrique de la mosaïque romaine. Répertoire graphique et descriptif des compositions linéaires et isotropes, Paris, Picard.
- Balmelle, Catherine v.d (2002). Le décor géométrique de la mosaïque romaine. II, Répertoire graphique et descriptif des décors centrés, Paris, Picard.
- Bingöl, Orhan (1997). Malerei und Mosaik in der Türkei, Mainz, Philipp von Zabern.
- Budde, Ludwig (1969). Antike Mosaiken in Kilikien. Frühchristliche Mosaiken in Misis-Mopsuestia I. Recklinghausen. Bonn.
- Buren Van, E. Douglas (1946). 'Archaic Mosaic Wall Decoration'. Artibus Asiae, Sayı. 9, No. 4, s. 323-345.
- Campbell, Sheila (1988). The Mosaics of Antioch. Kanada: Ponfital Institute of Mediaeval Studies.
- Campbell, Sheila (1998). The Mosaics of Anemurium. Kanada: Ponfital Institute of Mediaeval Studies.
- Dunbabin, Katherine M.D (1999). Mosaics of the Greek and Roman World. London: Cambridge University Press.
- Fuchs, Andreas (1994). Die Inschriften Sargons II. aus Khorsabad. Göttingen: Cuvillier.
- Hild, Friedrich., Hansgerd Hellenkemper (1990). Kilikien und Isaurien: TIB Band 5 Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- Hill, George Francis (1900). Catalogue Of The Greek Coins Of Lycaonia Isauria And Cilicia. The Trustees, London.
- Hill, S J (1996). The Early Byzantine Churches of Cilicia and Isauria. Birmingham Byzantine and Ottoman Monographs I. Aldershot, Brookfield.
- Levi, Doro (1947). Antioch Mosaic Pavements I, II Princeton: Princeton University Press.

- Liddle, H. G., Robert Scott (1996). A Greek-English Lexicon. Oxford: Clarendon Press; Oxford University Press
- Novák, M., Ekin Kozal, Deniz Yaşın (2019). Sirkeli Höyük Ein Urbanes Zentrum am Puruna-Pyramos im Ebenen Kilikien Vorbericht der Schweizerisch-Türkischen Ausgrabungen 2006-2015. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag.
- Jones, A.H.M (1971). The Cities of the Eastern Roman Provinces. Second Edition, Oxford at the Clarendon Press, London.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

- Abbasoğlu, H., Wolfram Martini (1996). ‘Perge Akropolisi’nde 1995 Yılında Yapılan Çalışmalar’. Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 18, Cilt: 2, 51-63.
- Aybek, S., Ali Kazım Öz (2012). ‘Mosaic Researches at Amisos, 1996’. Journal of Mosaic Research, Sayı: 5, 13-23.
- Bayliss, R (1997a). ‘The Alacami Basilika in Kadirli: Transformations of a Sacred Monument’ Anatolian Studies, Volume 47, 57 – 87.
- Beek, Aaron L (2016). ‘The Pirate Connection: Roman Politics, Servile Wars, and the East’. TAPA, 146(1), 99–116.
- Behm-Blancke, Manfred (1981). ‘Hassek Höyük 1980 Kazı Dönemi’. 3. Kazı Sonuçları Toplantısı, 103-108
- Bilir, Ahmet (2014). Roma Dönemi Doğu Akdeniz Ticaretinde Kıyı Kilikya Bölgesi’nin Yeri ve Önemi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bossert, H Th, U B, Alkim (1947). Karatepe, Kadirli ve Dolayları İkinci Ön-rapor. İÜ Ed. Fak. Eski Önasya Kültürlerini Araştırma Enstitüsü Yayınları, 3, İstanbul.
- Borgia, Emanuela (2017). ‘Cilicia and the Roman Empire: Reflections On Provincia Cilicia and its Romanisation’, Studia Europaea Gnesnensia, Sayı 16, 295-318.
- Can, Birol (2009). ‘Erzincan Altın-tepe Church with Mosaic’. Journal of Mosaic Research, Sayı 3, 5-13.
- Çambel, H., Robert J. Braidwood (1980). ‘Çayönü Tepesi ve Hilar Mağaraları 1979 Yılı Çalışmaları’. Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 2, 121-125.
- Çambel, Halet (1983). ‘Karatepe-Aslantaş, Aslantaş Barajı Gölü Alanı ve 1982 Dönemi Çalışmaları’. Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 5, s. 153-158.
- Çambel, H., M Akif Işın, Serge Sadler (1986). ‘Domuztepe 1985 Çalışmaları’. Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 8, Cilt 1, s. 329-345.
- Çambel, Halet (1986). ‘Domuztepe: Son Araştırmalar Işığında Yeni Bir Değerlendirme’. Anadolu Araştırmaları, Sayı 10, 31-50.
- Çambel, Halet (1989). “Ein Villa Rustica in den südlichen Auslaufern des Antitaurus am Fusse des Domuztepe.” Festschrift für Jale İnan, 191-193

- Çambel, Halet., Akın Aksoy, Joann Freed vd (1991). “Karatepe-Aslantaş ve Domuztepe 1989-1990 Dönem Çalışmaları” Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 12, 99-427.
- Çambel, Halet (1997). “Kadirli’de Bir Anıt Eser: Tarihi Roma Bazilikası”. Alacami Bazilika Türkiye 27:81, 42-53.
- Çelik, Ömer (2013). ‘İncirli Köyü – I Mozaikleri’. Journal of Mosaic Research, Sayı 6, 1-7.
- Ceylan, Burcu (2007). ‘Episkopeia in Asia Minor’. Housing in Late Antiquity, Sayı 3.2, 169-194.
- Dumankaya, Oktay (2018). ‘Room and Corridor Mosaics from the Ancient City of Germanicia and its Iconographic Assessment’. Journal of Mosaic Research, Sayı 11, 9-25.
- Ersoy, Ayşe (2014). Germanicia Antik Kenti ve Mozaikleri. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ersoy, A., Kürşat Koçer, Murat Serin (2022). ‘Flaviopolis Antik Kenti ve Roma Evi Mozaikleri’ Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, Sayı: 8, 57-75.
- Gerçek, A., Nalan Yastı (2016). ‘Neronias-Eirenopolis Kurtarma Kazısı: İlk Bulgular’. Çukurova Araştırmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 14-31.
- Görkay, Kutalmış (2017). “Mosaic Programmes in Domestic Contexts at Zeugma”, Journal of Mosaic Research, Sayı: 10, 183-211.
- Honigmann, Ernest (1950). ‘Neronias-Irenopolis in Eastern Cilicia’. Byzantion, Sayı 20, 39-61.
- Işıklıkaya, Işıl Rabia (2010). Perge Mozaikleri Macellum, Güney Hamam ve Geç Dönem Meydanı Doğu Portiği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Işıklıkaya- Laubscher, Işıl Rabia (2016). ‘Perge Mozaik Atölyeleri ve Akdeniz Havzası Mozaik Ekolleri İçerisindeki Yeri’. Adalya, Sayı: XIX, 169-227.
- Kaba, H., Hüseyin Vural (2018). ‘Arkeoloji ile Geçen Yetmiş Yıl - Kazılar Işığında Sinop Arkeolojisi’. Şu Kitapta: Ed. Özgür Kıran. Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop. Ankara: Berikan Yayıncılık, 439-464.
- Karaosmanoğlu, Mehmet (2008). ‘Altıntepe Urartu Kalesi 2007 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları’. Kazı Sonuçları Toplantısı, Sayı 30, Cilt: 1, 119-138.
- Kortanoğlu Savrum, Müge (2020). ‘Anadolu’da Neolitik Dönem Terrazzo Tabanlı Yapılar’. Şu Kitapta: Ed. Barış Gür, Semra Dalkılıç. Anadolu Prehistoryasına Adanmış Bir Yaşam: Jak Yakar’a Armağan Kitabı. İstanbul: Bilgin Kültür Sanat, 323-332.
- Özbaşaran, M., Güneş Duru, Didem Teksöz vd (2010). ‘Yaşayan Geçmiş: Aşıklı Höyük’. TÜBA-KED, Sayı 8, 215-228.
- Özet, Aykut (2009). ‘Bodrum-Torba Monastery Mosaics’. Journal of Mosaic Research, Sayı 3: 71-82.

- Sayar, M. H (2010). 'Historical Geography, Ancient Cities and Harbors in Cilicia Tracheia and in Cilicia Pedias.' *L'Anatolie des peuples, des cites et des cultures Colloque International de Besançon. Volume I. Autour d'un projet d'atlas historique et archeologique de l'Asie Mineure France*, s. 175-181.
- Syme, Ronald (1939). "Observations on the Province of Cilicia", Şu Kitapta: (Edited W. M. Calder, J. Keil), *Anatolian Studies*, Presented W. H. Buckler. Manchester: Manchester University Press, s. 299-332.
- Tülek, Füsun (2004). Late Roman and Early Byzantine Floor Mosaics in Cilicia, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Illinois Üniversitesi, ABD.
- Tülek, Füsun (2006a). 'Kilikya Bölgesi Mozaikleri Araştırması 2001-2003' Araştırma Sonuçları Toplantısı, Sayı 23, Cilt 1, 397-404.
- Tülek, Füsun (2006b). 'Türkiye Mozaik Çalışmaları Kilikia Mozaik Külliyyatı', *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı 123, 113-122.
- Tülek, Füsun (2006c). 'Kilikya Mozaiklerinin Petrografisi'. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Sayı 23, Cilt 1, 405-410.
- Tülek, Füsun (2007a). 'Osmaniye Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanter Çalışması 2006', *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, Sayı 6, 63-76.
- Tülek, Füsun (2007b). 'Osmaniye İli Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanter Çalışması 2005'. *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, Sayı 6, 47-62.
- Tülek, Füsun (2008). 'Osmaniye İli ve İlçelerinde Arkeolojik Yüzey Araştırması 2005 Yılı Çalışması', *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Sayı 25, Cilt 1, 305-326.
- Tülek, Füsun (2009a). 'Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2008', *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, Sayı 7, 158-163.
- Tülek, Füsun (2009b). 'A Mosaic Image of a Peacock from Osmaniye (Plain Cilicia): A Contribution to the Corpus of Cilician Floor Mosaics', *SOMA 2008 Proceedings of the XII Symposium on Mediterranean Archaeology*, 43-50.
- Tülek, Füsun (2009c). 'Bitinya-Paflagonya Bölgeleri Mozaik Külliyyat 2007 Çalışması'. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Sayı 26, Cilt 3, 141-146.
- Tülek, Füsun (2010a). 'Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2008 Yılı Çalışması', *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Sayı 27, Cilt 3, 69-81.
- Tülek, Füsun (2010b). 'Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2009', *ANMED Anadolu Akdenizi Haberleri*, Sayı 8, 159-164.
- Tülek, Füsun (2010c). 'Osmaniye Arkeolojik Varlıklar Envanter Çalışması 2009', *TÜBA-KED*, Sayı 8, 43-64.
- Tülek, Füsun (2011a). 'The Bejewelled Lady of Sinope'. (Ed.) Mustafa Şahin. XI. Uluslararası Antik Mozaik Sempozyumu. İstanbul: Ege Yayınları: 921-926.
- Tülek, Füsun (2011b). 'Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2009 Yılı Çalışması', 28. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Cilt 1, 373-387.

- Tülek, Füsün (2012). 'Osmaniye Arkeolojik Varlıklar Envanteri 2010 - 2013 Yılları Çalışmaları'. TÜBA-KED, Sayı 10, 31-59.
- Tülek, Füsün (2014). '2012 Yılı Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırmaları'. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Sayı 31, Cilt 1, 304- 312.
- Tülek, Füsün (2015). 'Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2013 Yılı Çalışması' Araştırma Sonuçları Toplantısı, Sayı 32, Cilt 2, 329-352.
- Tülek, Füsün (2016). 'Bereketli Ovanın Arkeolojik Varlık Zengini Osmaniye'. (Ed.) Aslı Sezgin, Ayça Gerçek, Tuğba Yolcu. Stratejik Kalkınmada Kent Değerleri Sempozyumu Her Yönüyle Osmaniye. Osmaniye: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Yayınları: 52-58.
- Ürkmez, Ö., Seray Akın-Ürkmez (2017). 'Nif Yakınlarındaki Ulucak 476 Villa Rustica'sına Ait Bir Nekropolis'. Arkeoloji ve Sanat Dergisi, Sayı 155: 107-126.
- Yastı, M N., Halil Çoşar, Ahmet Türkmenoğlu (2016a). 'Osmaniye İli, Düziçi İlçesi, Olukluçunur Köyü Mozaikli Alan Kurtarma Kazısı 2015'. 25. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu. 653-664.
- Yastı M N., Ahmet Türkmenoğlu, Utku Arınç (2016b). 'Osmaniye Müze Müdürlüğü Kadirli Alacami Bazilika Kurtarma Kazısı 2015'. 25. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu ve II. Uluslararası Müzecilik Çalıştayı. 627-640.
- Yastı, M N., Kürşet Koçer (2016). 'Osmaniye Müze Müdürlüğü Kayalı Bazilika Mozaikleri Kurtarma Kazısı'. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu ve II. Uluslararası Müzecilik Çalıştayı, Sayı 25, 641-652.
- Yastı, M N., Halil Çoşar, Ahmet Türkmenoğlu, Zeynep Kabuklu, Kürşet Koçer (2017). 'Osmaniye İli, Düziçi İlçesi, Cumhuriyet Mahallesi Mozaikli Alan Kurtarma Kazısı 2016'. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu, Sayı 26, 277-288.
- Young, Rodney S (1965). 'Early Mosaics at Gordion'. Expedition, Sayı, 3, Cilt 7, 5-13.
- Türkmenoğlu, A., Zeynep Kavuklu, Halil Çoşar, Utku Arınç (2018). 'Osmaniye, Düziçi, Cumhuriyet Mahallesi, Mozaikli Alan Kurtarma Kazısı'. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu, Sayı 27, 25-38.

3. Elektronik Kaynaklar

06. 02. 2020 <http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm>
05. 05. 2022 <http://cargocollective.com/klink/history-cone-mosaic-mesopotamia>
1. 05. 2022 <https://scholarexchange.furman.edu/art231/45/>
06. 02. 2020 <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/osmaniyede-ortaya-cikarilan-bin-500-yillik-mozaikler-roma-donemine-isik-tutuyor-392725.html>

1. 05. 2022 <https://www.yorkarchaeology.co.uk/case-studies-blog/2019/6/3/four-seasons-mosaic-yorkshire-museum>

06. 02. 2020 <https://www.haberler.com/antik-cagin-mona-lisa-si-osmaniye-de-bulundu-13723478-haberi/>

EKLER

KATALOG

KAT. NO. 1

Resim: 109

Çizim: 65

Buluntu Yeri: Bahçe Kardere

Tespit Yılı: 2019

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Siyah, beyaz ve bordo

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bilinmiyor

Yayın: Tülek, 2019 Yayınlanmayan Araştırma Raporu (Müze tespiti ile üstü kapalı-Bilgi raporu müzeden alınmıştır)

Tanım: Çizgisel kompozisyon

KAT. NO. 2

Resim: 24, 26, 30, 39, 60, 69, 90, 93-96, 111-112

Çizim: 15-16

Buluntu Yeri: Düziçi Cumhuriyet Mahallesi

Tespit Yılı: 2004

Malzeme: Taş, cam

Renkler: Koyu kırmızı, beyaz, siyah, kahverengi, yeşil, sarı, pembe, gri, açık mavi, lacivert

Ölçüler: (Yapı 2 Ünite 3) 1.52 x 2.50 m; (Yapı 2 Ünite 1) 4.15 x 2.50 m

Tessera Ölçüleri: 1. 5 x 1. 2 cm - 0. 6 x 0. 5 cm (Yapı 2 Ünite 1 ve 3 tesseralarını içermektedir).

Yoğunluk: 48 T/dm²; yarım floral motifte: 50 T/dm²; 110 T/dm²; Lotus kaliksleri: 172 T/dm²; üzüm yaprağı: 120 T/dm² (Yapı 2 Ünite 1 ve 3)

Yapı: Dini İşlevli Yapı Kompleksi

Yayın: Tülek, 2004. Gerçek ve Yastı, 2016. Yastı vd, 2017. Türkmenoğlu vd, 2018.

Tanım: Çizgisel, ızgara ve merkezi kompozisyonlar

KAT. NO. 3

Çizim: 19, 69

Buluntu Yeri: Düziçi Domuztepe-Pınarözü

Tespit Yılı: 1947; kazılar: 1948-1952

Malzeme: Kalker (Kireçtaşı)

Renkler: Kahverengi, beyaz, açık mavi

Ölçüler: 15 x 26 m

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Bossert ve Çambel, 1946. Bossert ve Alkım, 1947. Alkım, 1948; 1950(a); 1950(b); 1950(c); 1952(a); 1952(b); 1952(c). Çambel vd, 1986. Çambel, 1983; 1986; 1989. Rossiter ve Freed, 1989. Çambel vd, 1991. Tülek, 2004; 2006(a)

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 4

Resim: 29, 31, 40, 43, 53

Çizim: 17, 70

Buluntu Yeri: Düziçi Koyuntaş Bazilika

Tespit Yılı: 2001-2003; kurtarma kazısı; 2015

Malzeme: Kireçtaşı

Renkler: Beyaz, siyah, kahverengi, kırmızı, sarı, pembe ve gri

Ölçüler: Yapı Ölçüleri; yan oda apsistlerinden uzunluk: 17.50 m; apsisten nartekse 16.50 m; genişlik: 15 m

Tessera Ölçüleri: Ünite 1, Ünite 2 Pano 1, Ünite 3 ve Ünite 4: 7 mm-11 mm; Ünite 2 Pano 2: 14 mm-20 mm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2004; 2006(a); 2006(b); 2008; 2007(a). Yastı vd, 2016a.

Tanım: Çizgisel, ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 5

Resim: 81

Çizim: 53

Buluntu Yeri: Düziçi Yarbaşı

Tespit Yılı: 2001; kurtarma kazısı: 2001

Malzeme: Kireçtaşı

Renkler: beyaz, siyah, kırmızı, kahverengi ve sarı

Ölçüler: 6x12 m

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2004; 2006 (a).

Tanım: Çizgisel ve merkezi kompozisyonlar

KAT. NO. 6

Resim: 44

Çizim: 29

Buluntu Yeri: Düziçi Yazlamazlı

Tespit Yılı: kurtarma kazısı: 1986

Malzeme: kireçtaşı, pişmiş toprak

Renkler: siyah, beyaz, kırmızı (pişmiş toprak) ve çeşitli renk tonları

Ölçüler: 33 x 14.40 m.

Tessera Ölçüleri: 1-1.5 cm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Hild ve Hellenkemper, 1990; Tülek, 2004; 2006(a); 2006(b)

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 7

Resim: 17

Çizim: 10

Buluntu Yeri: Hasanbeyli Yanıkkışla

Tespit Yılı: 2004 (tescil)

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Kahverengi, kırmızı, beyaz, siyah ve gri

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2007(a). Tülek, 2006 Yayınlanmamış Araştırma Raporu.

Tanım: Izgara kompozisyon

KAT. NO. 8

Resim: 18, 22, 32-33, 41, 45-47, 54-56, 67, 79, 97-99

Çizim: 11-12, 14, 20-21, 25-27, 30-32, 36-41, 45-46, 48-49, 51, 57-59, 63-64, 67, 71

Buluntu Yeri: Kadirli Alacami Bazilika

Tespit Yılı: kazılar 1961

Malzeme: Mermer, kireçtaşı (Bazilika ve portiko mozaikleri)

Renkler: Siyah, sarı, kırmızı, beyaz, kahverengi ve gri

Ölçüler: 33 x 19.5 m (bazilika ölçüsü)

Tessera Ölçüleri: 0,6-1 cm iç, 1-1,5 m dış (Bazilika ve portiko mozaikleri)

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Bossert ve Alkım, 1947. Çambel, 1997. Bayliss, 1997 (a). Hill, 1996. Tülek, 2004. Yastı vd, 2016 (b).

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 9

Resim: 106

Çizim: 62

Buluntu Yeri: Kadirli Aşağı Bozkuyu

Tespit Yılı: 2009

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Siyah, beyaz ve kırmızı

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: 0.5-0.6 mm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Villa rustica-konut

Yayın: Tülek, 2010(b); 2010(c)

Tanım: Çizgisel kompozisyonlar

KAT. NO. 10

Resim: 20, 34

Çizim: 13, 22, 72

Buluntu Yeri: Kadirli, Balıklağagözü Kilise Kilise

Tespit Yılı: 2005

Malzeme: Kireçtaşı

Renkler: Sarı, siyah, beyaz, gri ve kırmızı

Ölçüler: Pano 1: Kuzey-güney 15.60 x doğu-batı 11.60 m.

Tessera Ölçüleri: Pano 1: Beyaz: 1.2 x 1.5; kırmızı: 1,5 x 1,5 cm

Yoğunluk: 36 T/dm²

Yapı: Bazilika

Yayın: (Tülek, 2004: s. 75; Tülek, 2016 Yayınlanmayan Araştırma Raporu).

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 11

Resim: 66, 71, 108

Çizim: 47

Buluntu Yeri: Kadirli Dere Mahallesi

Tespit Yılı: kurtarma kazıları: 2018

Malzeme: Opak cam, kireçtaşı

Renkler: Sarı, kırmızı, yeşil, turuncu, siyah, gri, yeşil, bej, açık mavi

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Konut

Yayın: Osmaniye Müze Müdürlüğü Yayınlanmamış Rapor, 2019.

Tanım: Çizgisel, ızgara ve merkezi kompozisyonlar

KAT. NO. 12

Resim: 35, 59

Çizim: 18, 23

Buluntu Yeri: Kadirli Karatepe-Sarıdüz

Tespit Yılı: 1989-1990

Malzeme: Kireç taşı

Renkler: Siyah, beyaz, kırmızımsı kahverengi, gri, sarı ve kahverengi

Ölçüler: 18.31 x 11 m (günümüz evin)

Tessera Ölçüleri: yazıt: zemin: 1.5 x 0. 8 cm, harfler: 1 x 1. 2 cm; pullar: 1 x 2 cm; zemin: 1.5 x 2 cm; kuzey bezemeler 2 x 3 ~3 x 3 cm.

Yoğunluk: yazıt: 60 T/dm²; grid of squares: 27 T/dm²; scales: 36 T/dm²

Yapı: Bazilika

Yayın: Çambel, 1991. Tülek, 2004.

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 13

Resim: 100

Çizim: 60

Buluntu Yeri: Kadirli Şeritbelen Kilise

Tespit Yılı: 2016

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Sarı, kırmızı, beyaz ve siyah

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Kuzey Nef ucunda 1.50 x 1.50

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek 2016, Yayınlanmayan Araştırma Raporu.

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 14

Resim: 101, 110

Çizim: 66

Buluntu Yeri: Kadirli, Tapu Tepesi

Tespit Yılı: 2016

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Siyah, beyaz, turuncu ve sarı

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Konut-Villa rustica

Yayın: Tülek 2016, Yayınlanmayan Araştırma Raporu.

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 15

Resim: 61

Çizim: 42

Buluntu Yeri: Merkez, Çardak

Tespit Yılı: 1976

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Bilinmiyor

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: İki katlı konut?

Yayın: Hellenkemper, 1976. Hild ve Hellenkemper 1990. Sayar, 2001. Tülek, 2004. Tülek, 2006 (a).

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 16

Resim: 63, 85-89, 91, 102-103, 107

Çizim: 43

Buluntu Yeri: Merkez, Kayalı Bazilika

Tespit Yılı: 2004

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Beyaz, siyah, mavi, gri, sarı ve kırmızı

Ölçüler: 115 m²

Tessera Ölçüleri: 4-7 mm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2006a; 2008; 2009c; Yastı ve Koçer, 2016.

Tanım: Çizgisel, ızgara ve merkezi kompozisyonlar

KAT. NO. 17

Resim: 51

Çizim: 34-35

Buluntu Yeri: Merkez Mağaralı Tepe

Tespit Yılı: 2006

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Beyaz, siyah ve kırmızı

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: 1 cm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Ölü gömme alanı

Yayın: Tülek, 2007a

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 18

Resim: 113

Çizim: 68

Buluntu Yeri: Sumbas, Gafarlı

Tespit Yılı: 1990

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Kahverengi, siyah ve beyaz renklerde

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: 1x1 cm

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Hild ve Hellenkemper, 1990; Tülek, 2004; 2006a.

Tanım: Çizgisel Kompozisyon

KAT. NO. 19

Resim: 48, 104

Çizim: 33

Buluntu Yeri: Sumbas, Gençaliler Köyü

Tespit Yılı: 2013

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Turuncu-sarı, koyu yeşil, kahverengi, siyah ve beyaz

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2015.

Tanım: Çizgisel ve ızgara kompozisyonlar

KAT. NO. 20

Resim: 105

Çizim: 61, 73

Buluntu Yeri: Sumbas, Kızlaroturağı Kilise

Tespit Yılı: 2013

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Bordo, siyah, beyaz

Ölçüler: Bilinmiyor

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bazilika

Yayın: Tülek, 2015.

Tanım: Çizgisel kompozisyon

KAT. NO. 21

Resim: 36

Çizim: 24

Buluntu Yeri: Sumbas, Sabanların Sırtı

Tespit Yılı: 2013

Malzeme: Bilinmiyor

Renkler: Bordo, siyah ve beyaz

Ölçüler: 0.90 x 0.90 m

Tessera Ölçüleri: Bilinmiyor

Yoğunluk: Bilinmiyor

Yapı: Bilinmiyor

Yayın: Tülek, 2015.

Tanım: Izgara kompozisyon

HARİTALAR

Harita 1: Kilikia Bölgesi

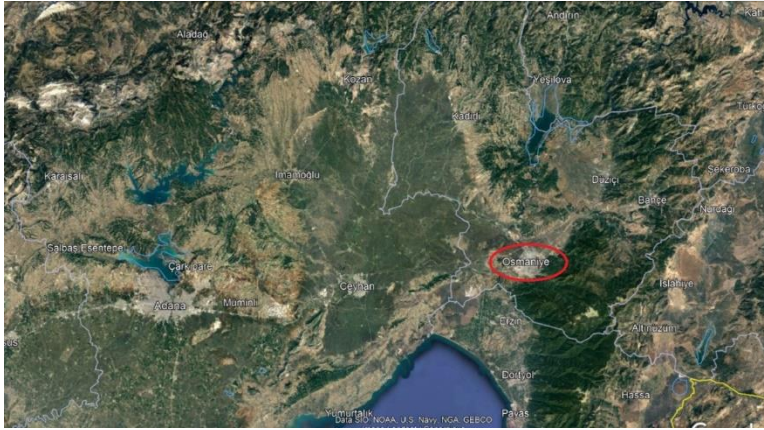
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cilicia_Map_by_Heinrich_Kiepert.png

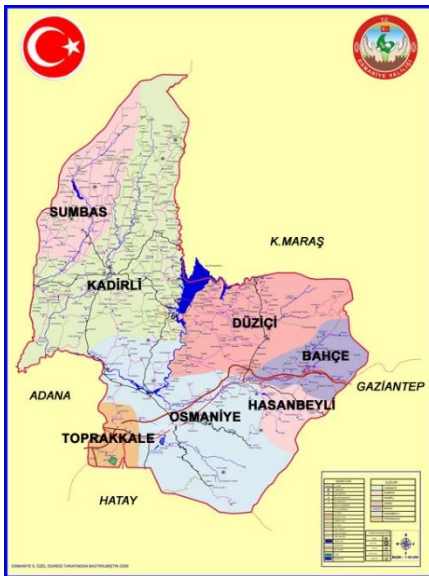
Harita 2: Ovalık Kilikia – Yukarıova Bölgesi Haritası (Novák vd 2019: 3)

Harita 3: Roma Dönemi Kilikia Bölgesi (Bilir, 2014: 289)

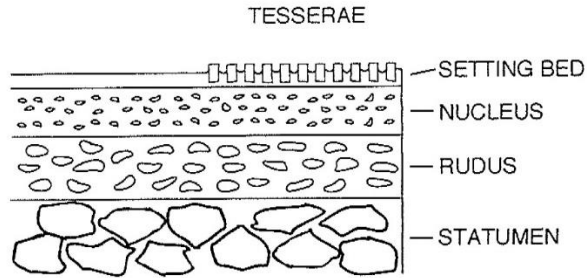

Harita 4: Osmaniye konumu (Google Earth)

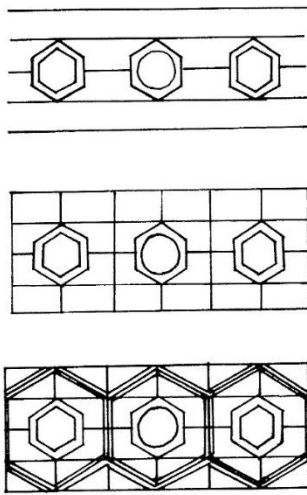

Harita 5: Osmaniye İlçeler haritası <http://osmaniye.gov.tr/osmaniye-haritasi>

ÇİZİMLER

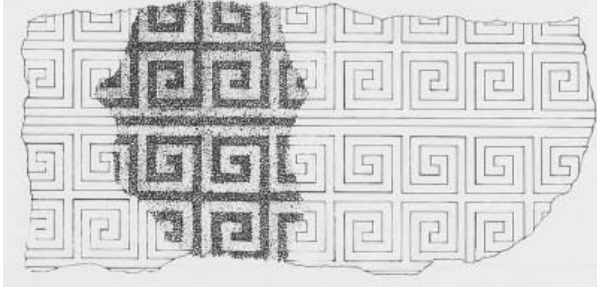
Çizim 1: Mozaik Döşeme Yatağı ve Katmanları (Dunbabin, 1999: fig. 288)

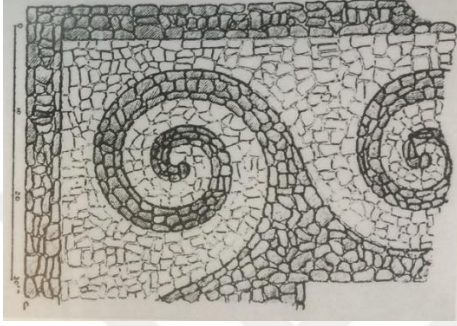
Çizim 2: Sinopie (Dunbabin, 1999: fig. 291)

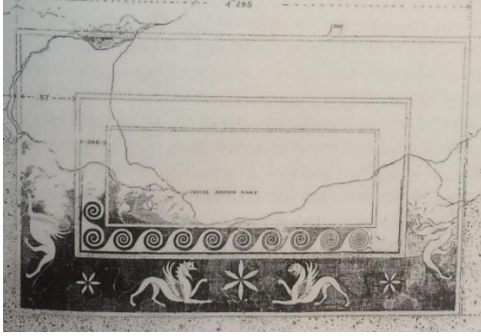
Çizim 3: Gordion Megaron 2 (Yanmış Yapı) Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)

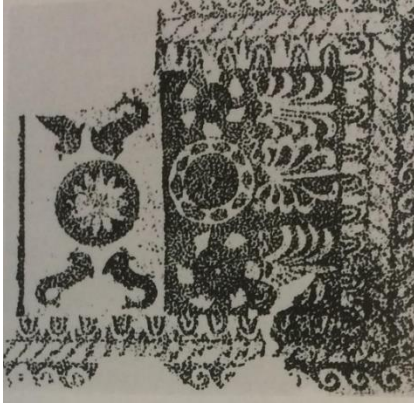
Çizim 4: Gordion Yapı A Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)

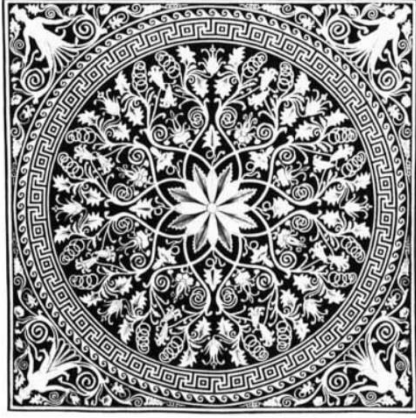
Çizim 5: Assos Athena Tapınağı Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 46)

Çizim 6: Erythrai Ç.T Grifon Mozaïği (Bingöl, 1997: fig. 51)

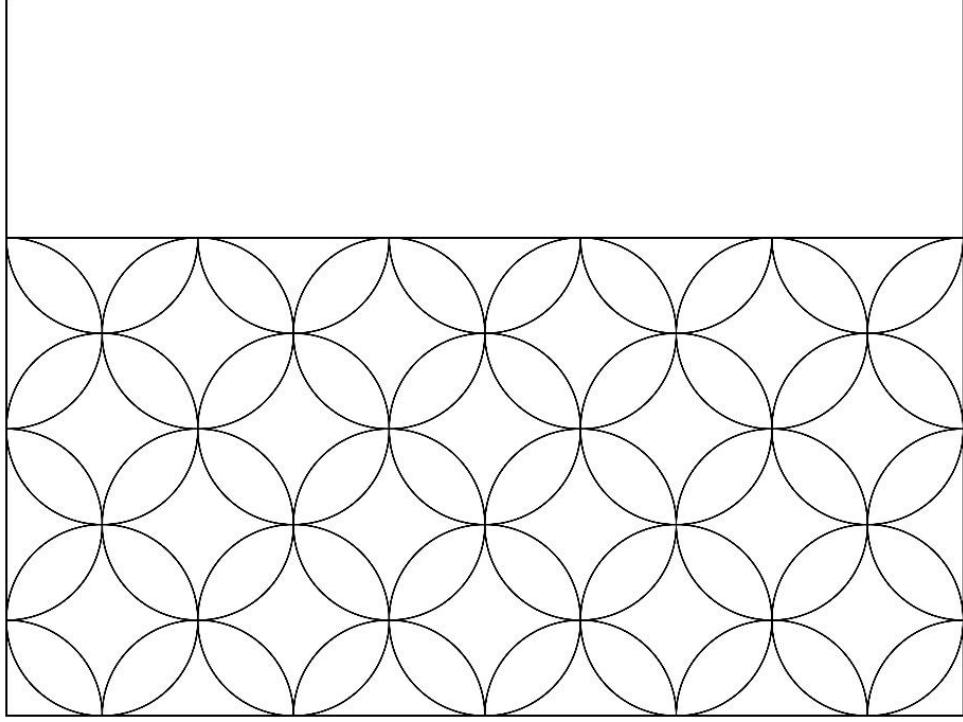
Çizim 7: Tarsus Ç.T Yunus Mozaïği (Bingöl, 1997 fig. 52)

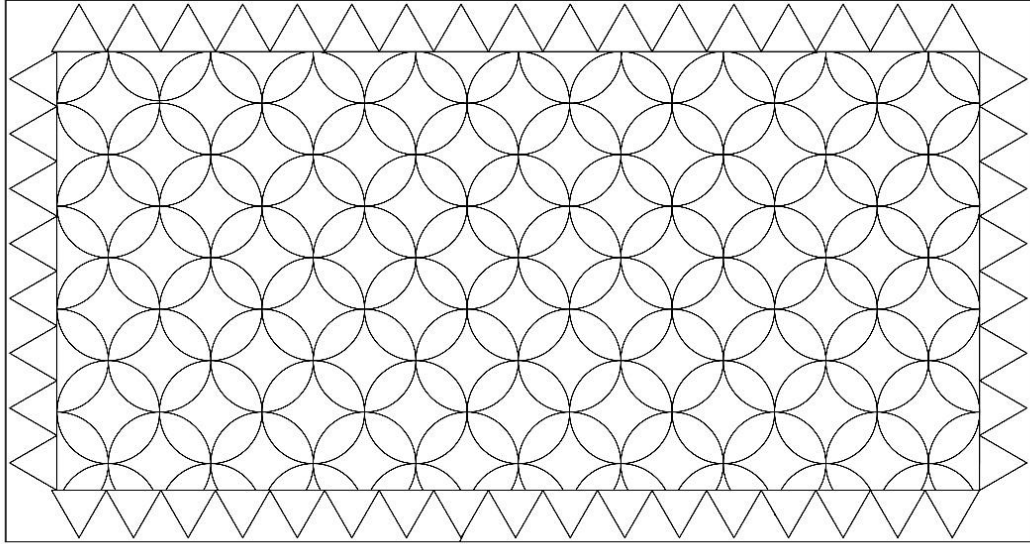
Çizim 8: Vergina (Dunbabin, 1999: fig. 14)

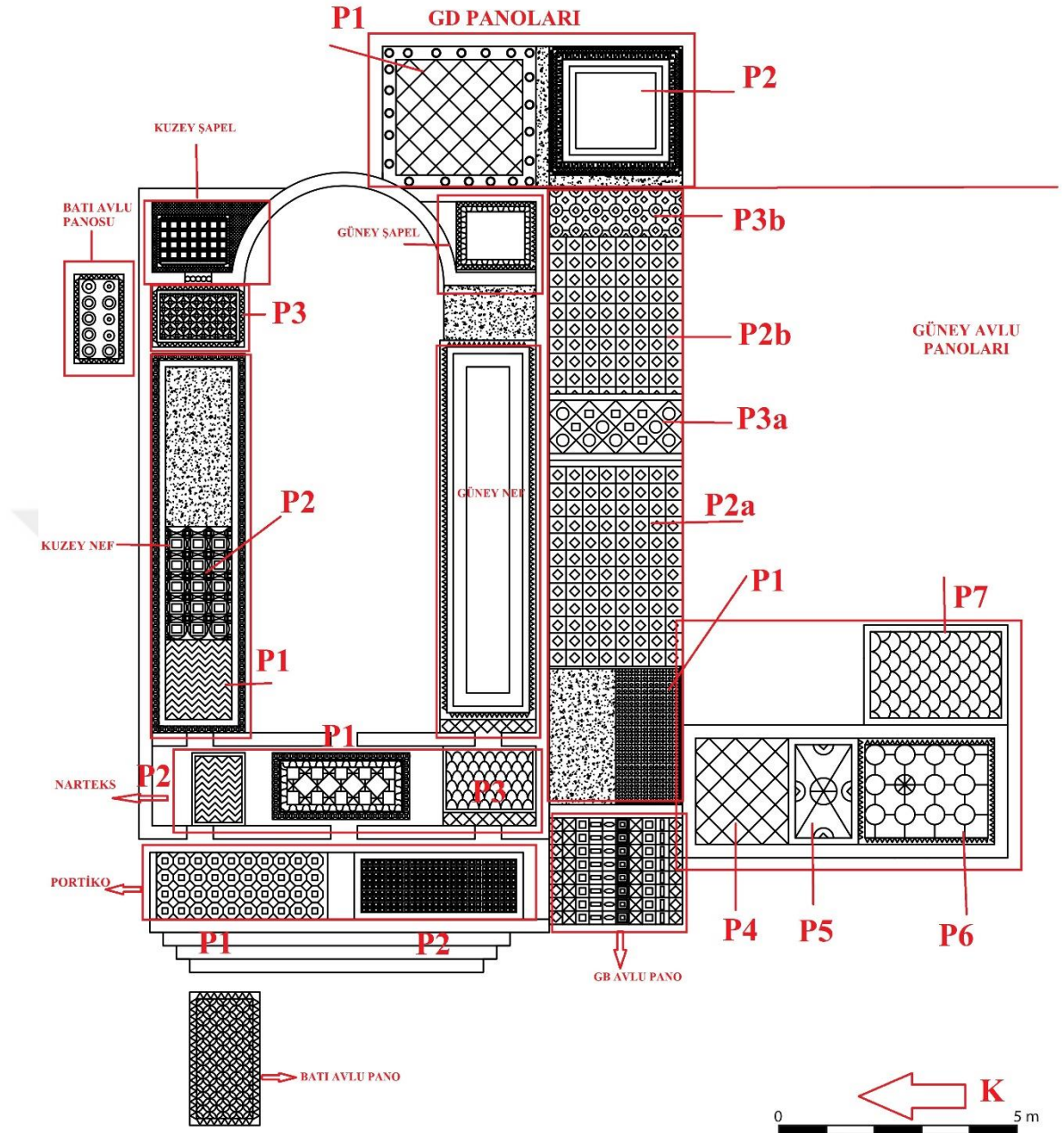
Çizim 9: Pergamon V Nolu Saray Opus Tessellatum Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 58)

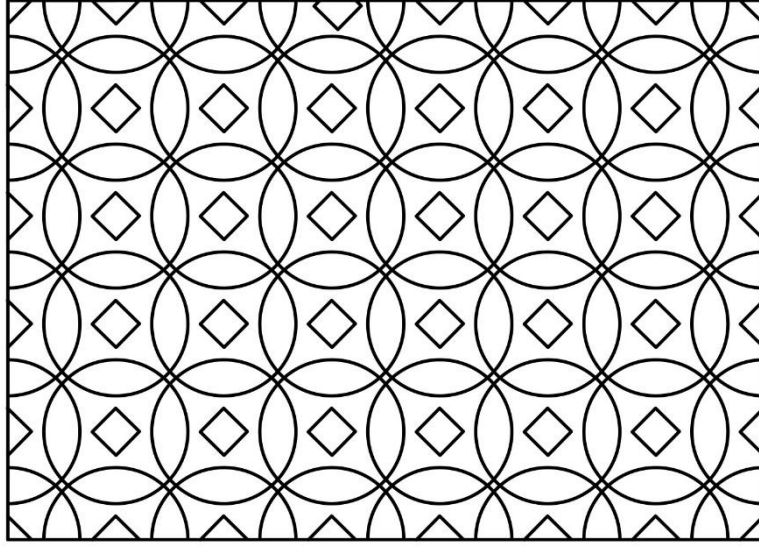
Çizim 10: Kat. No. 7 Yanıkkışla Mozaiği

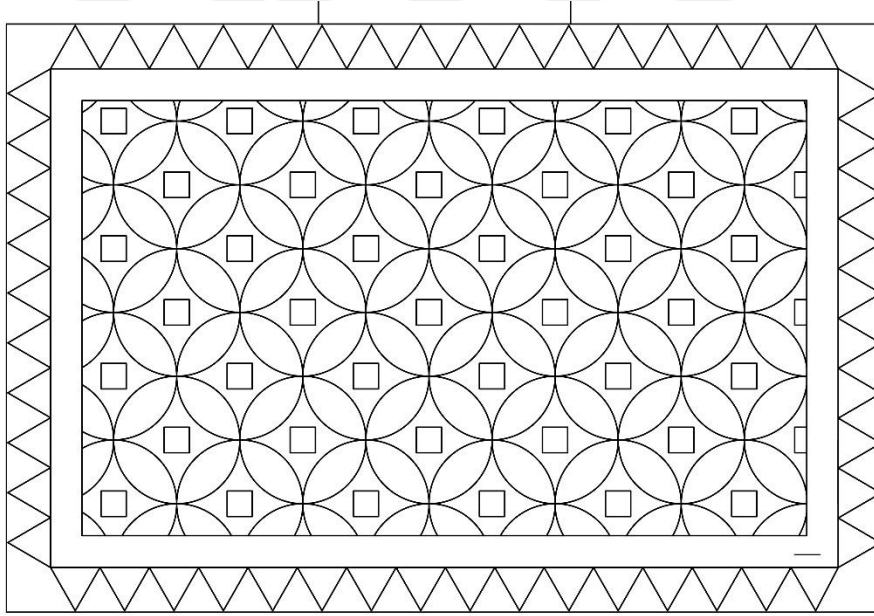
Çizim 11: Kat. No. 10 Alacami Bazilika Batı Avlu

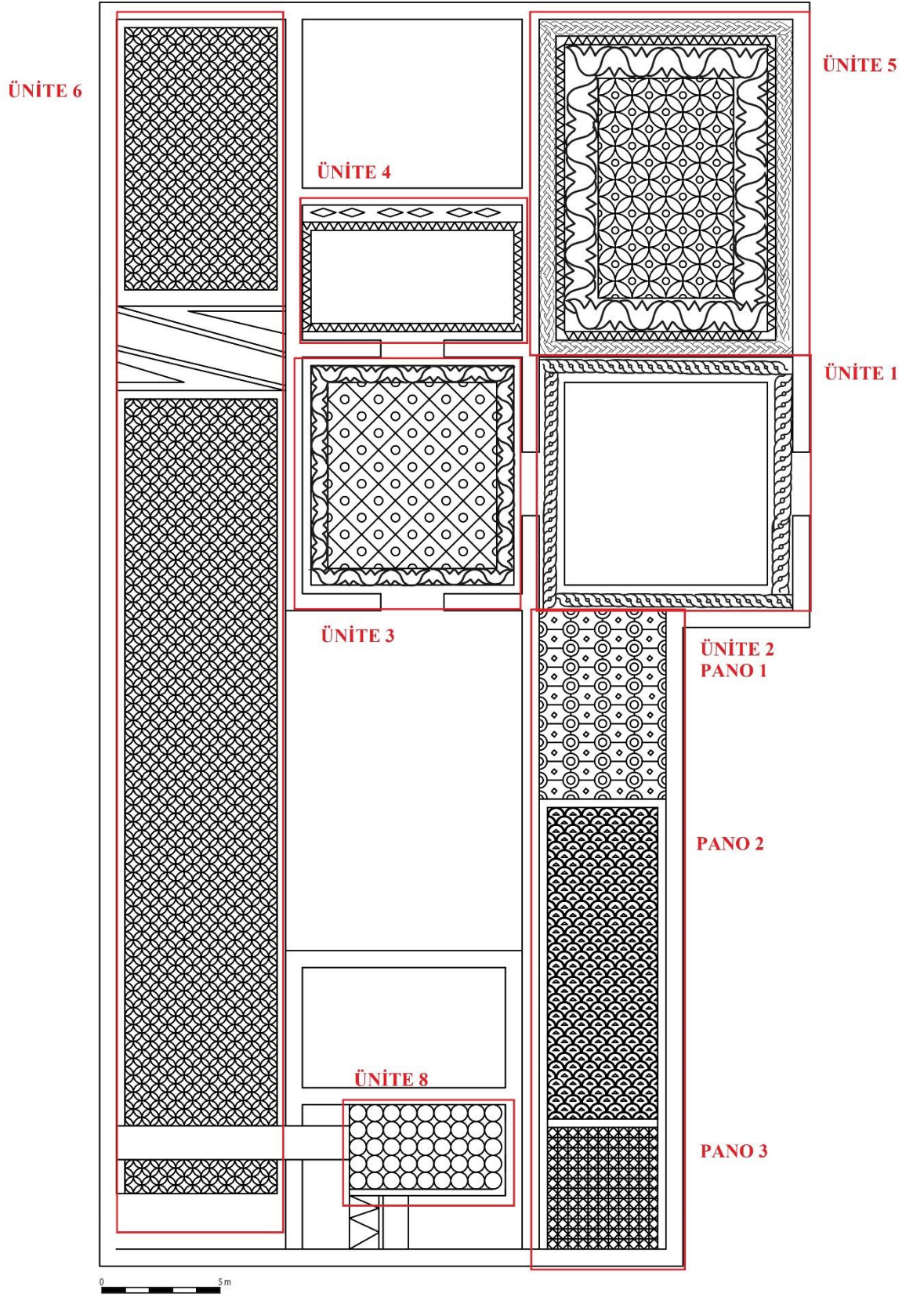
Çizim 12: Alacami Bazilika Panoları

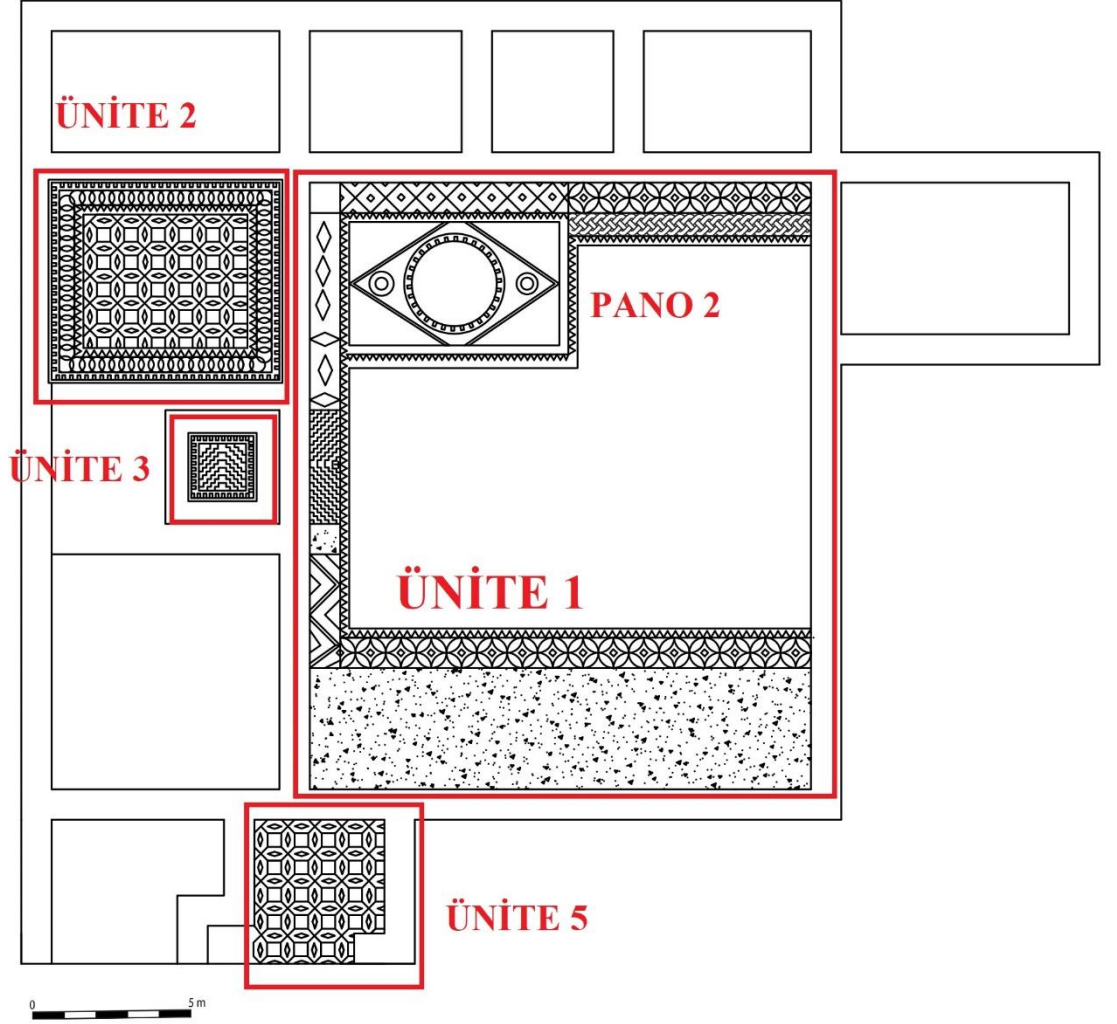
Çizim 13: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise

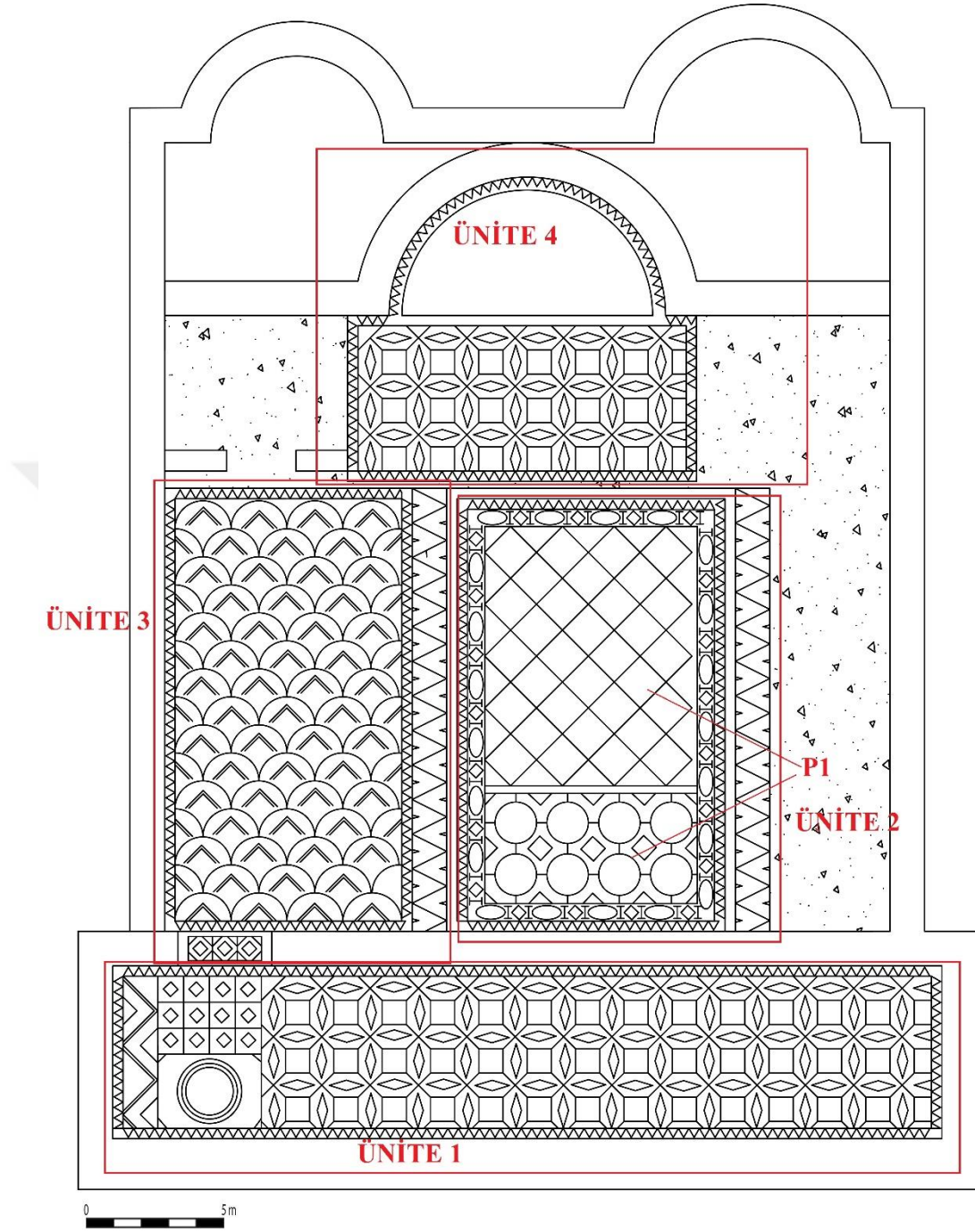
Çizim 14: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 3

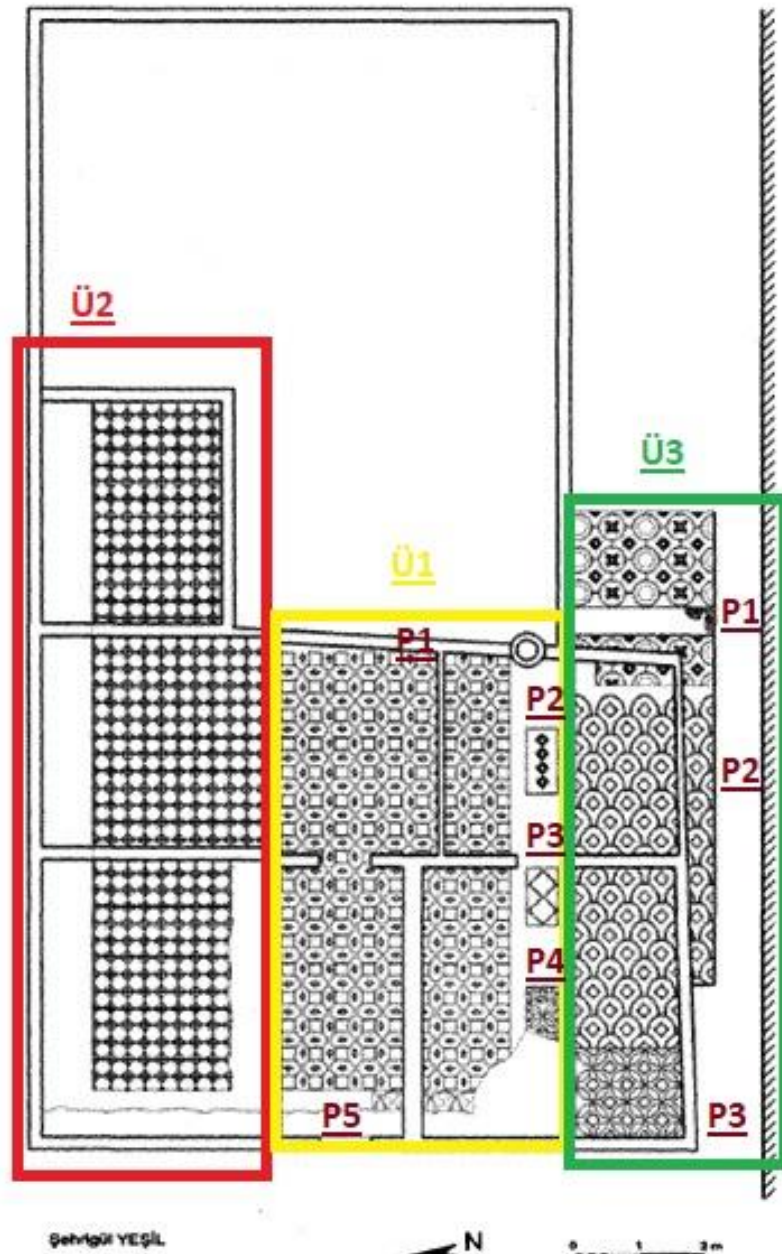
Çizim 15: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2

Çizim 16: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 1

Çizim 17: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika

Şehircilik YERİ
Fig. 13. 1. Karatepe-Saridüz, (Osmaniye). Floor mosaic layout.

Çizim 18: Kat. No. 12 Karatepe-Saridüz (Tülek, 2004: fig. 13.1)

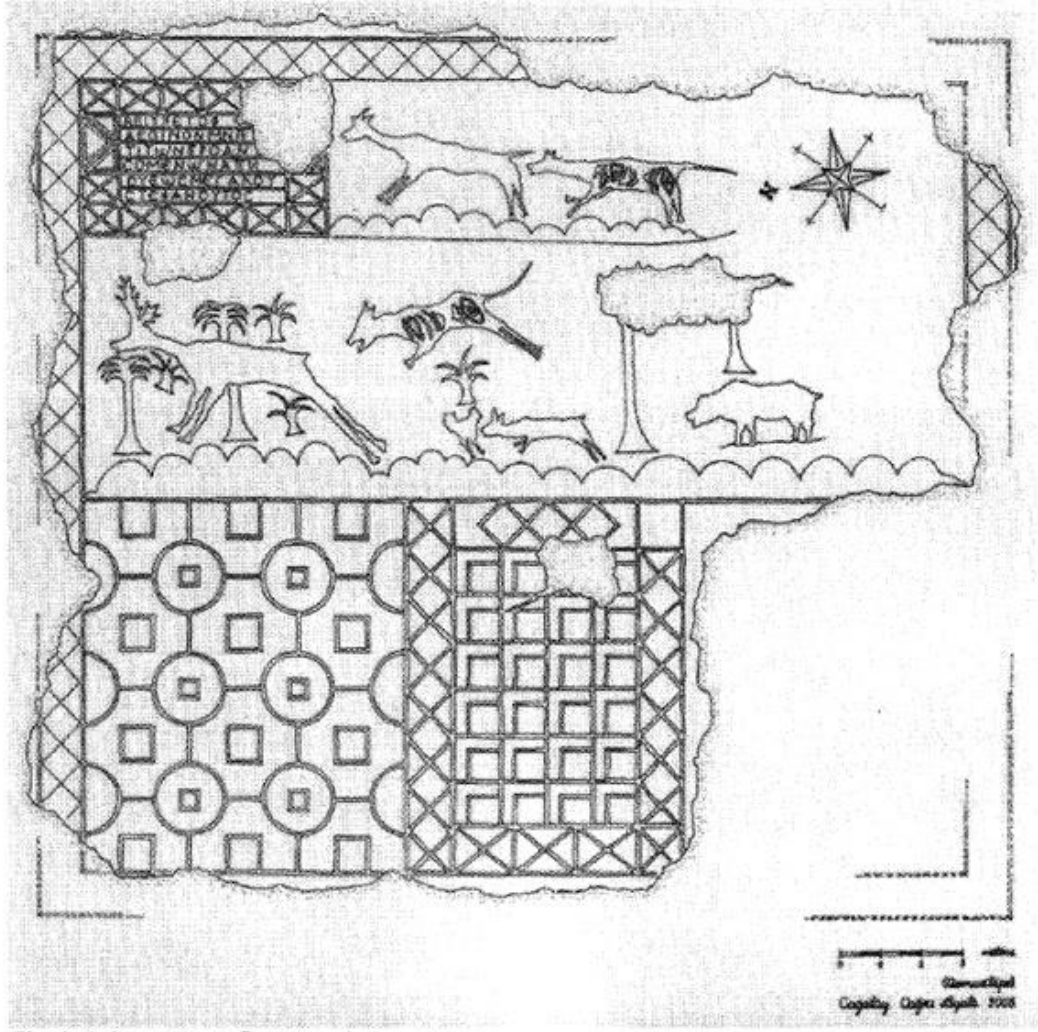
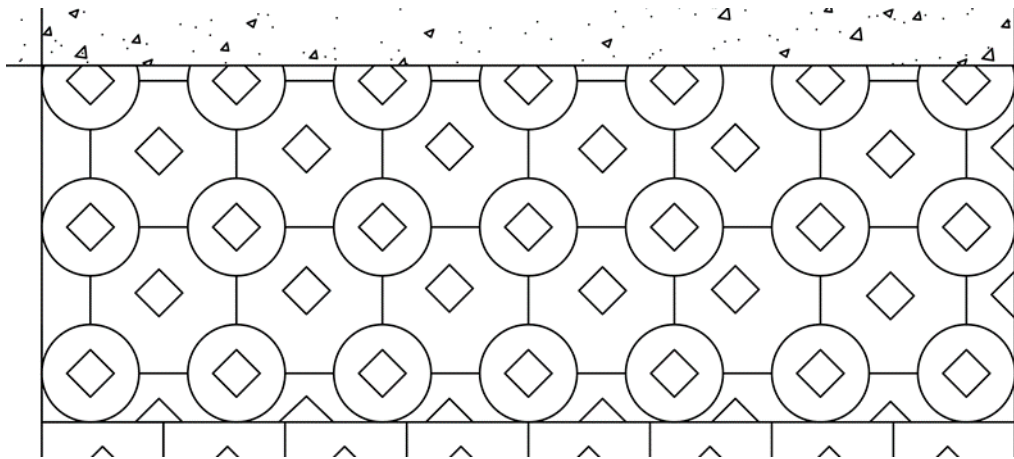
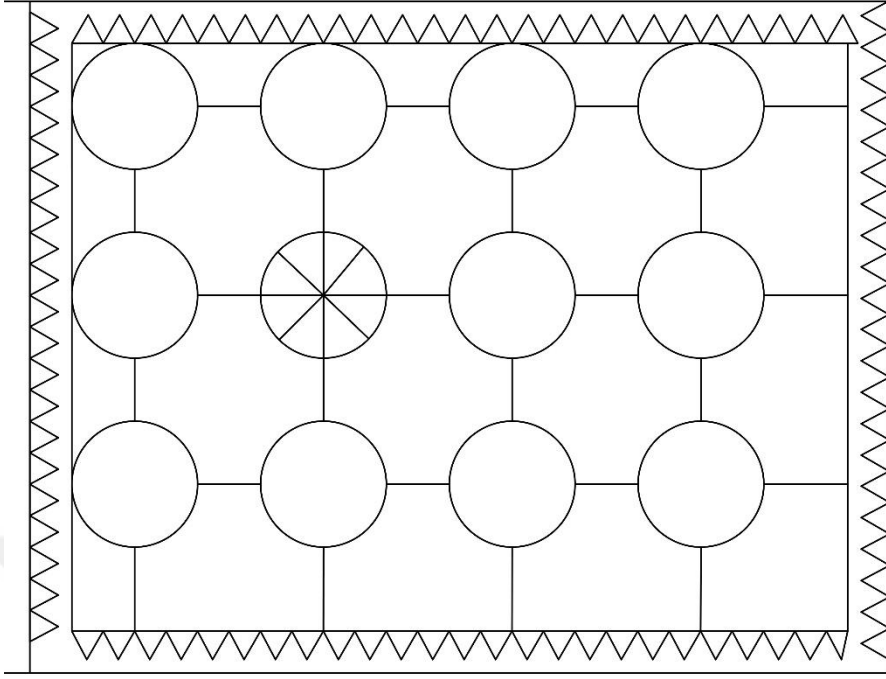

Fig. 8. 4. Same. Nave floor mosaic layout.

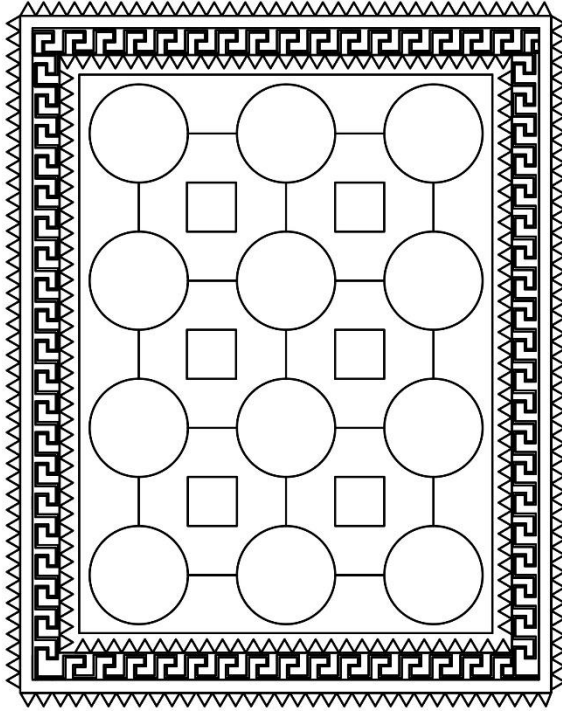
Çizim 19: Kat. No. 3 Domuztepe-Pınarözü Bazilika (Tülek, 2004: fig. 8.4)

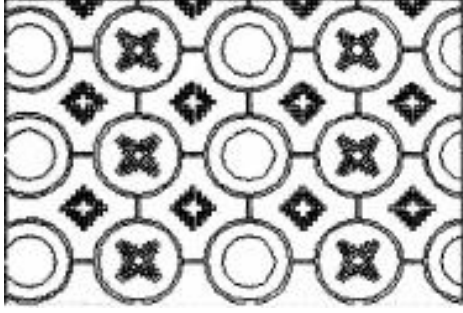
Çizim 20: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3 (**Mot. 17**)

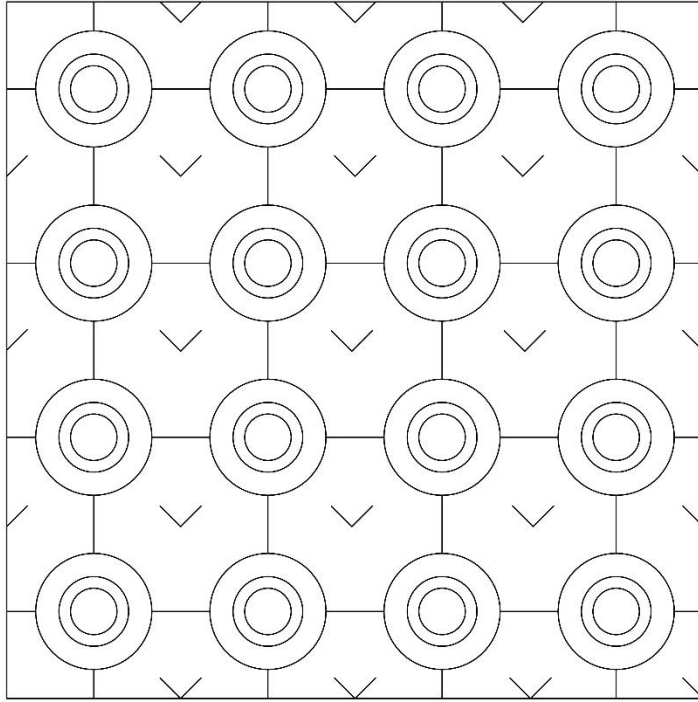
Çizim 21: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P6

Çizim 22: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise

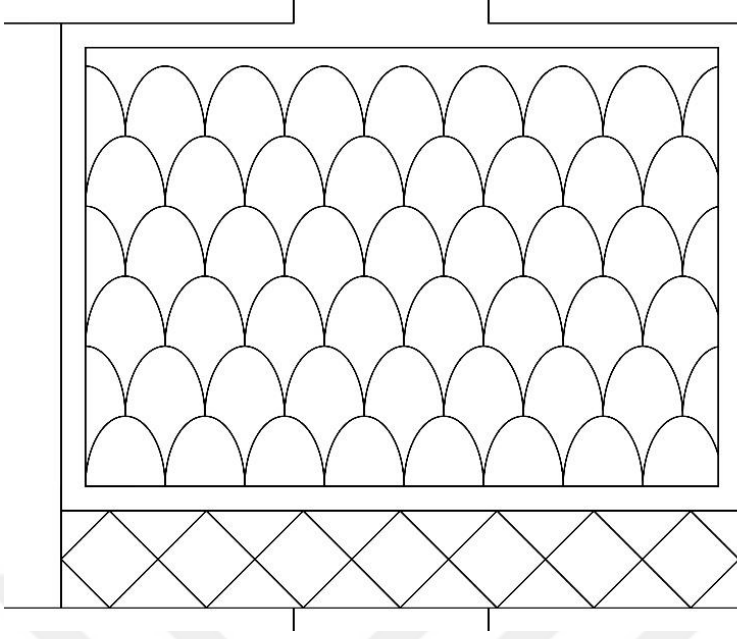
Çizim 23: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ü3 P1 (Tülek, 2004: fig. 13.9)

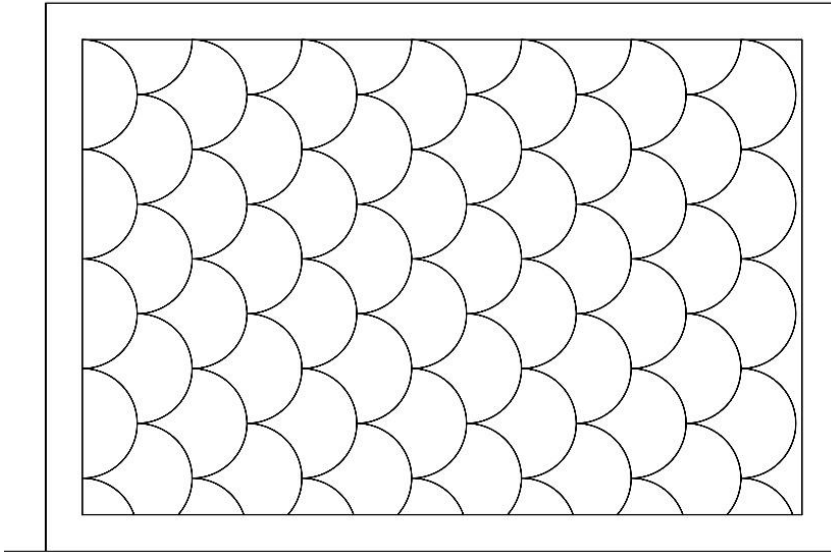
Çizim 24: Kat. No. 21 Sabanların Sırtı

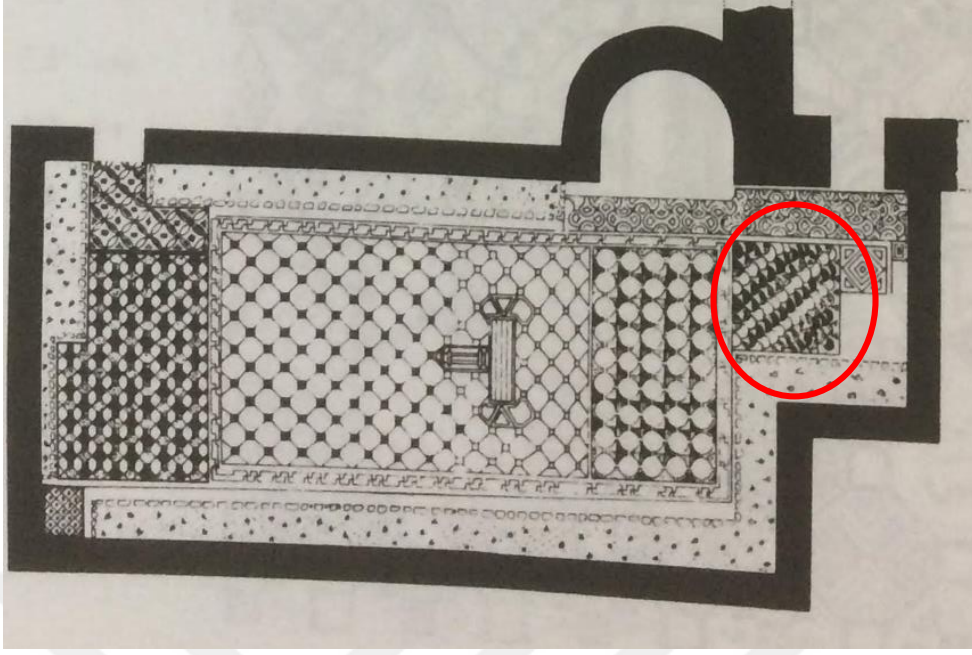
Çizim 25: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 3

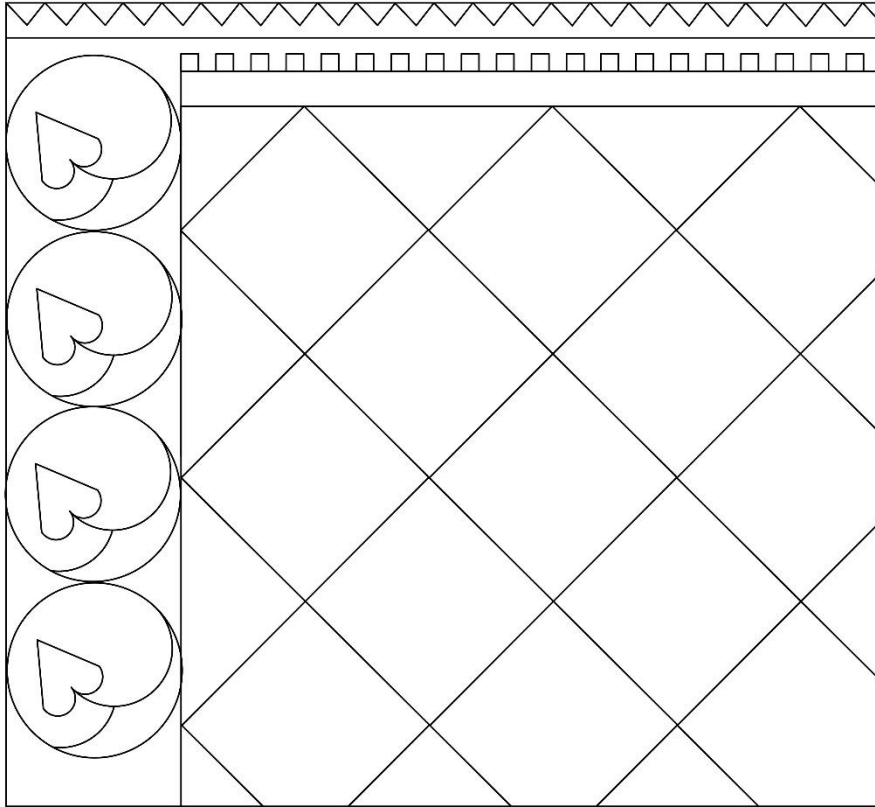
Çizim 26: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 3

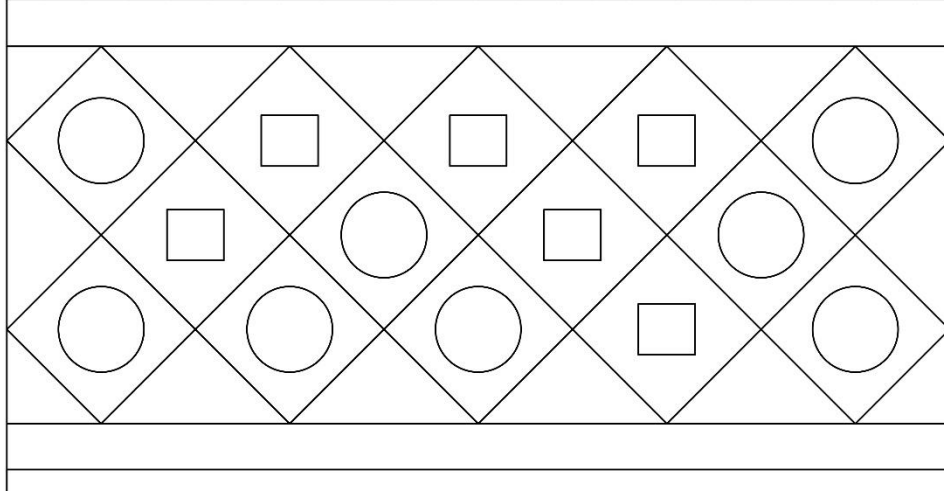
Çizim 27: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu 7

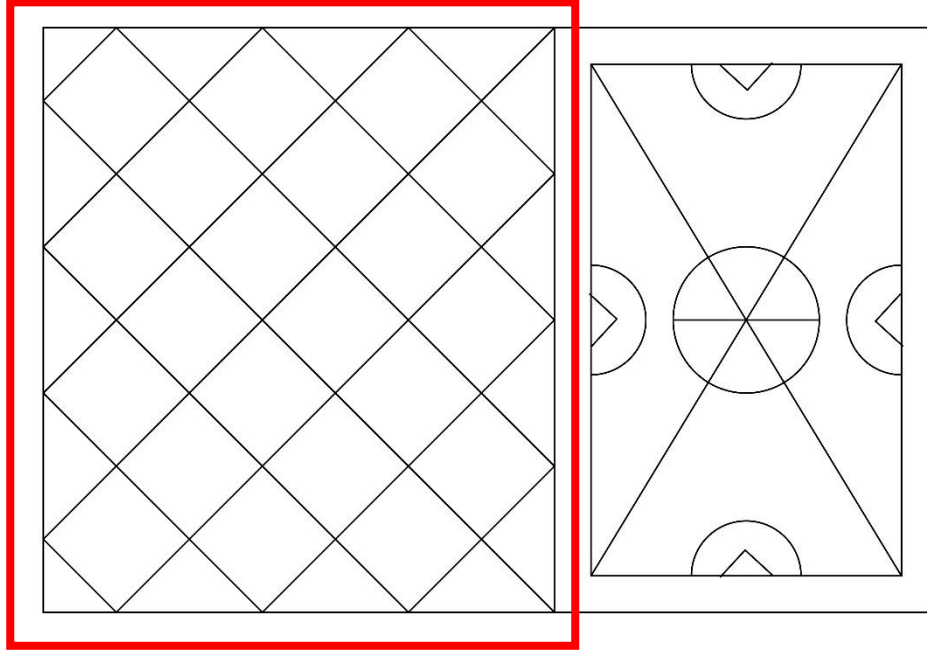
Çizim 28: Anemurium Hamam III 15 (Campbell, 1998: fig. 35)

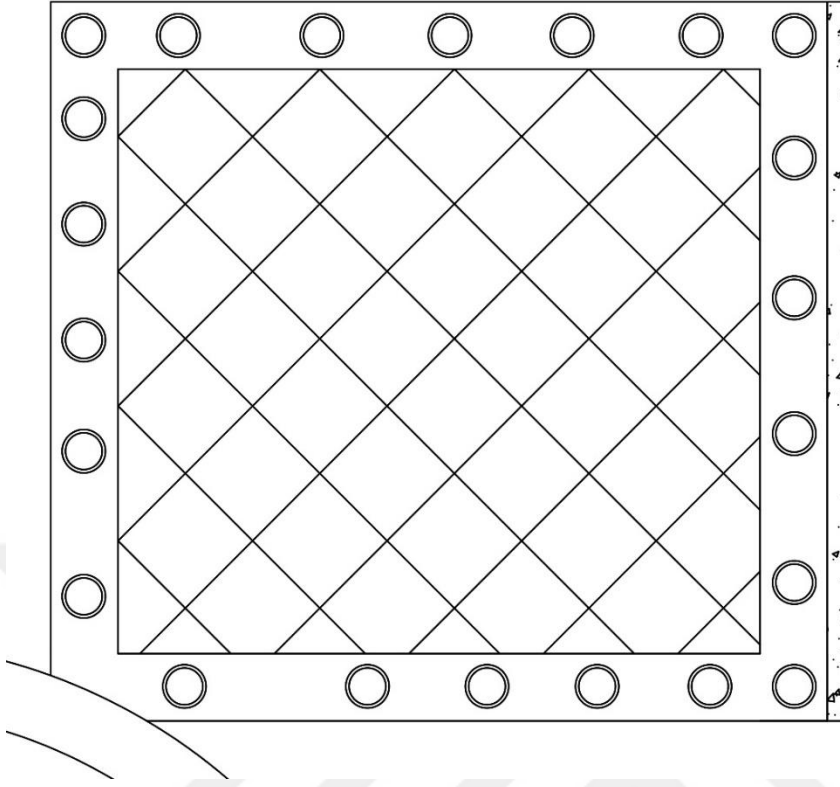
Çizim 29: Kat. No. 6 Yazlamazlı Mozaïği

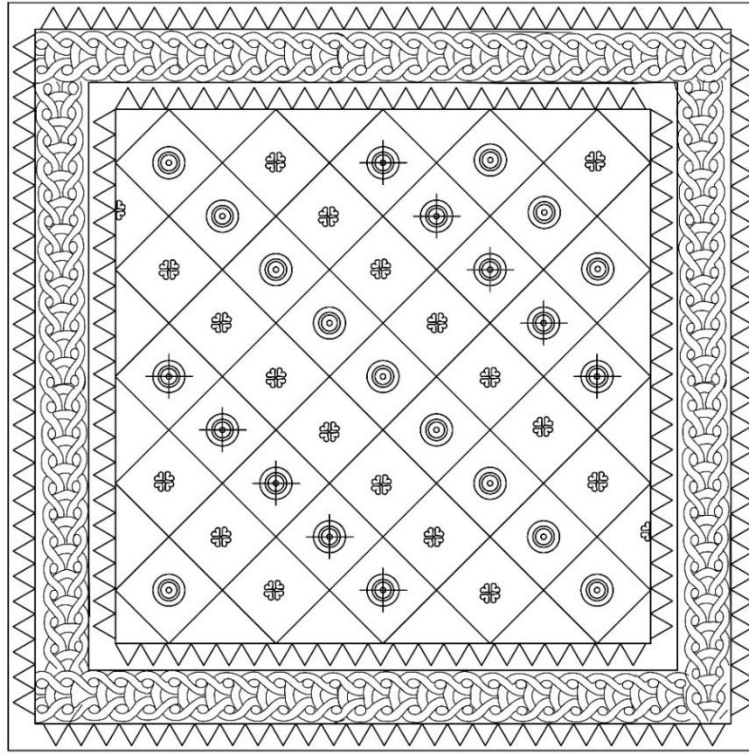
Çizim 30: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3.1

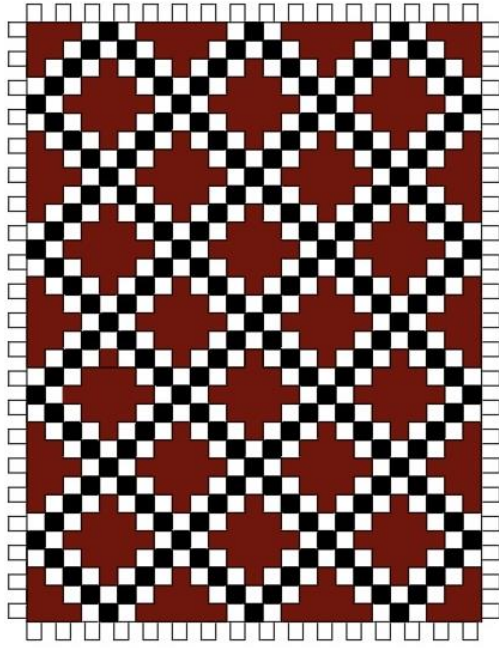
Çizim 31: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P4

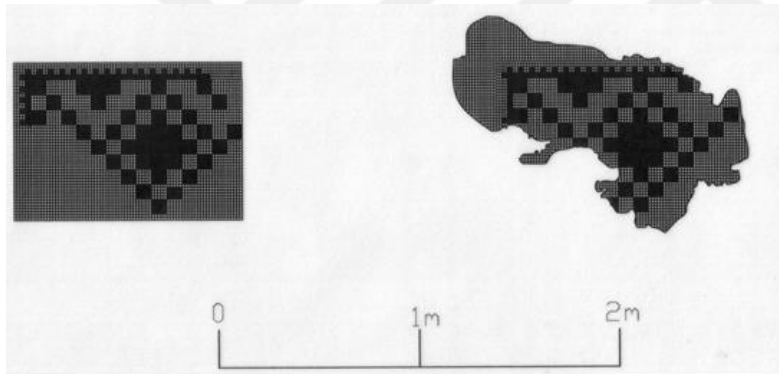
Çizim 32: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu P1

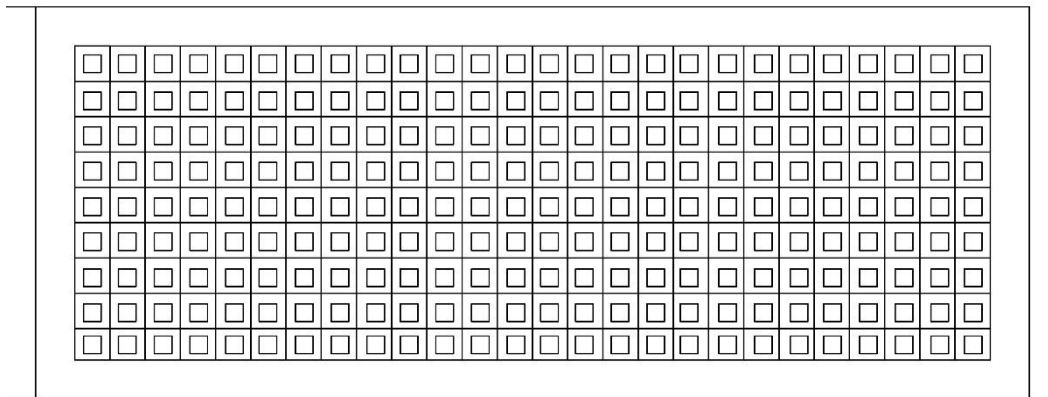
Çizim 33: Kat. No. 19 Gençaliler Mozaïği

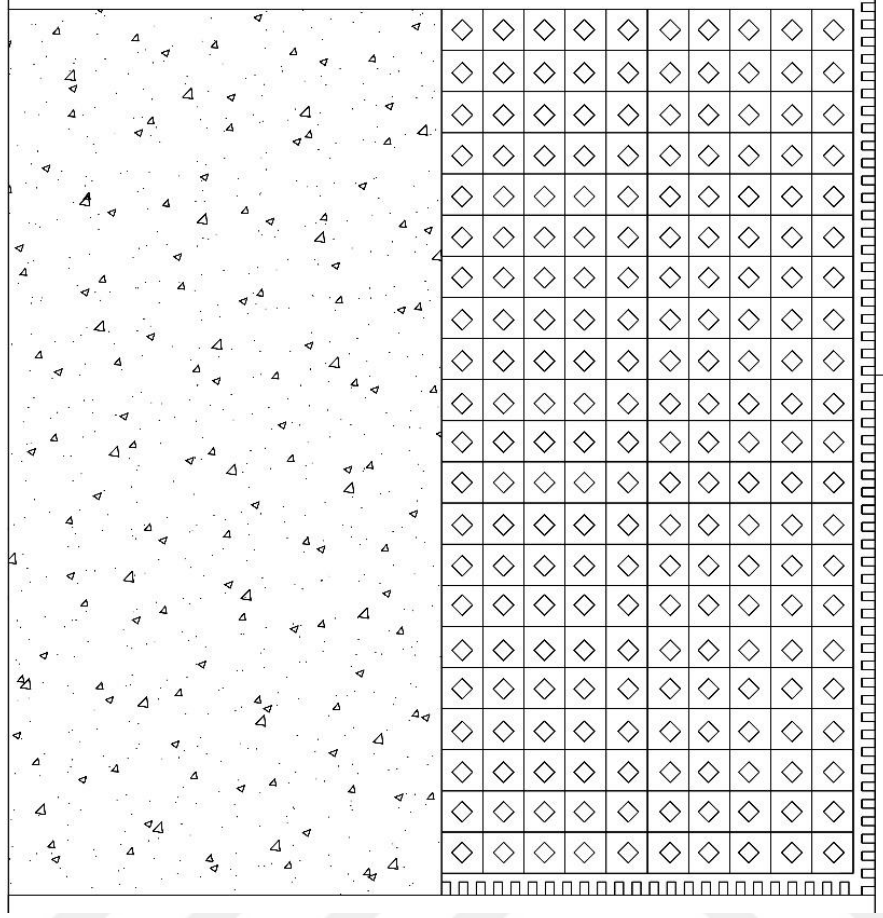
Çizim 34: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe

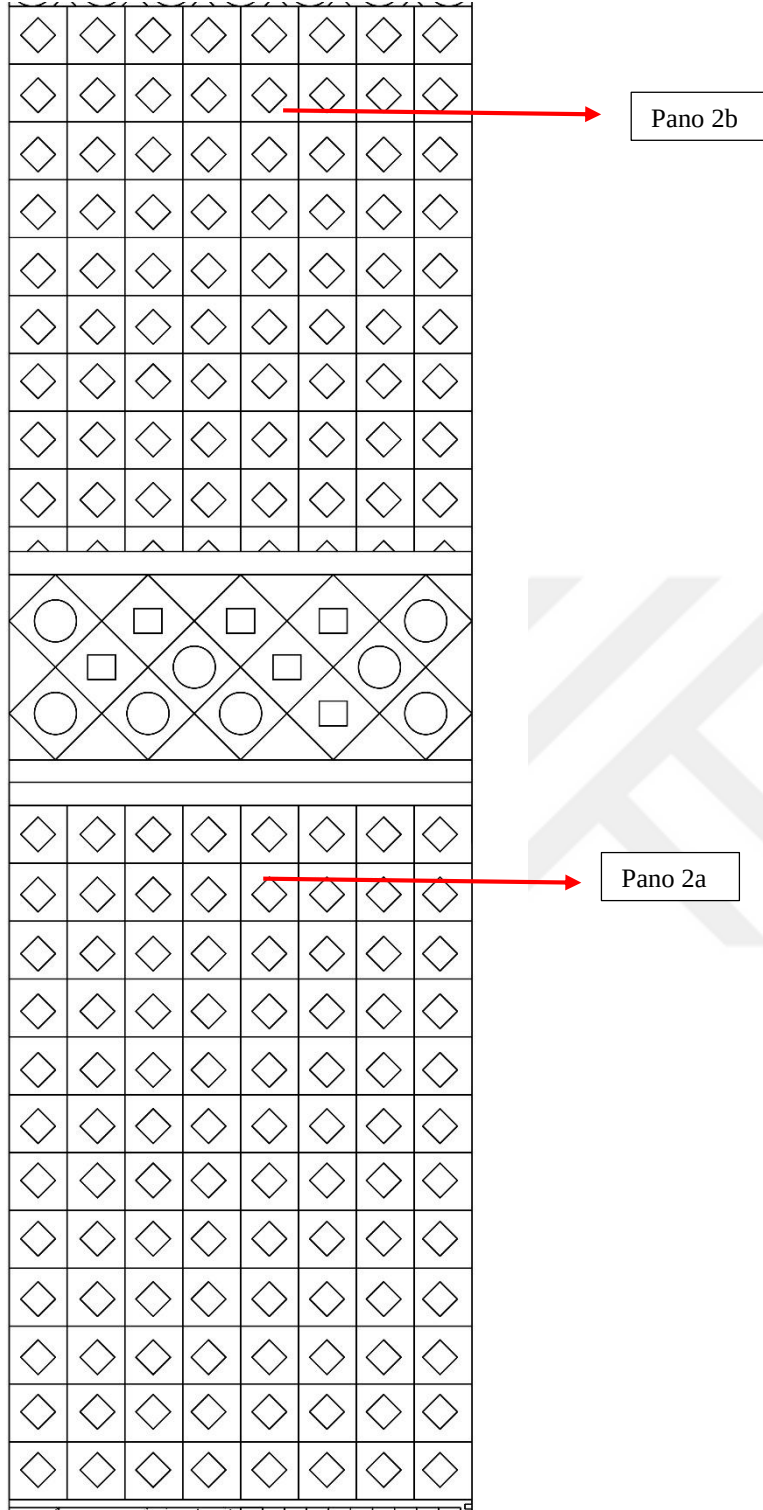
Çizim 35: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe mozaik çizimi (OSYAA 2006)

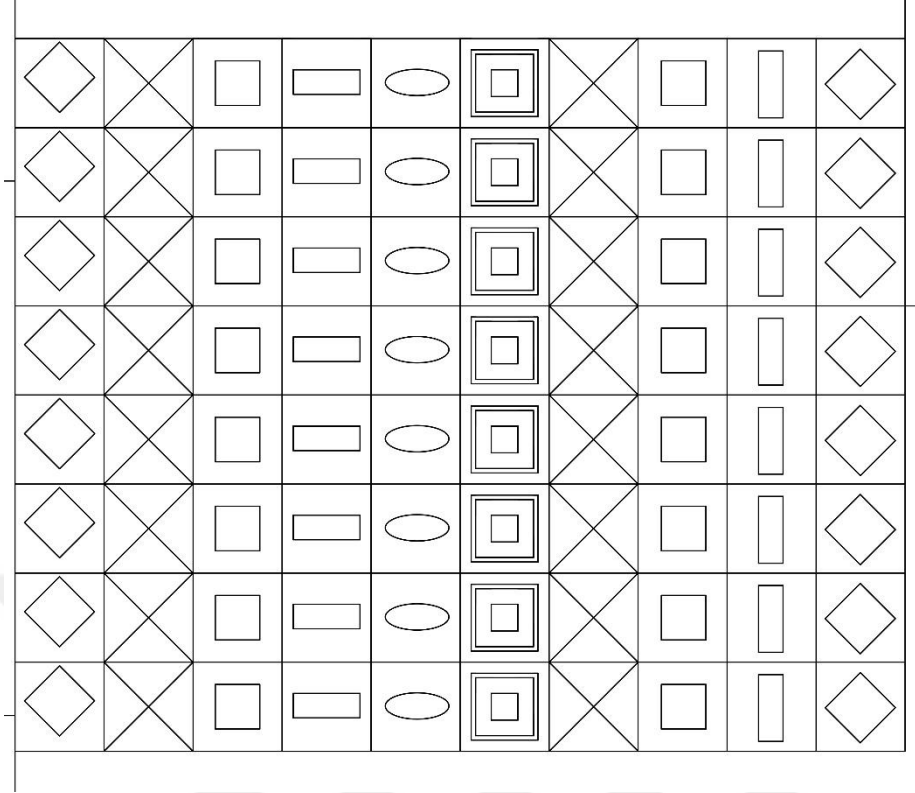
Çizim 36: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 2

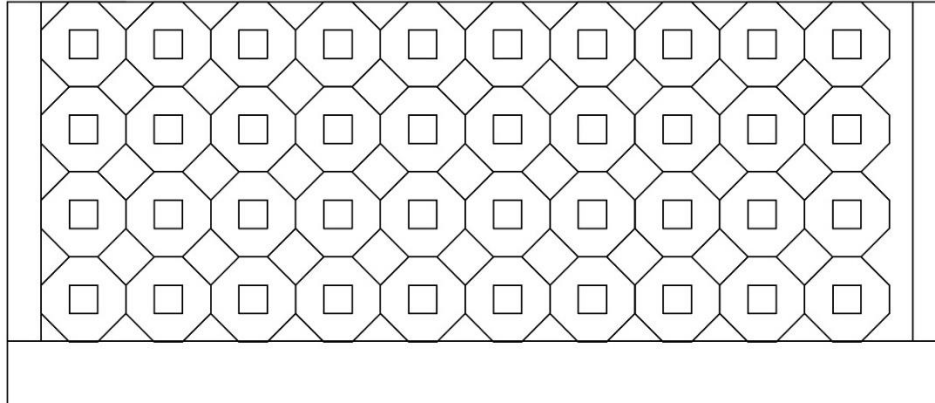
Çizim 37: Kat. No. 8 Alacami Basilika Güney Avlu Pano 1

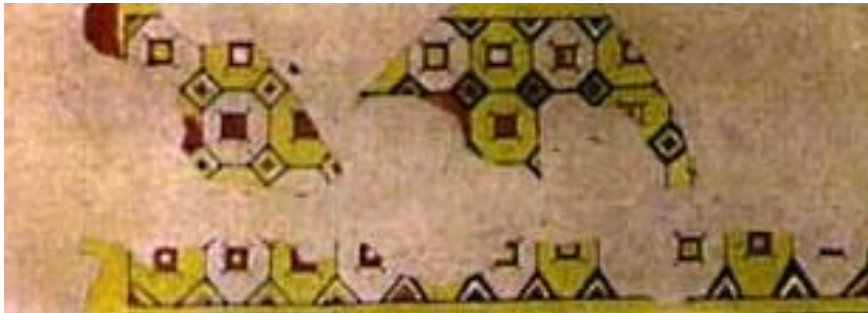
Çizim 38: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 2a- 2b

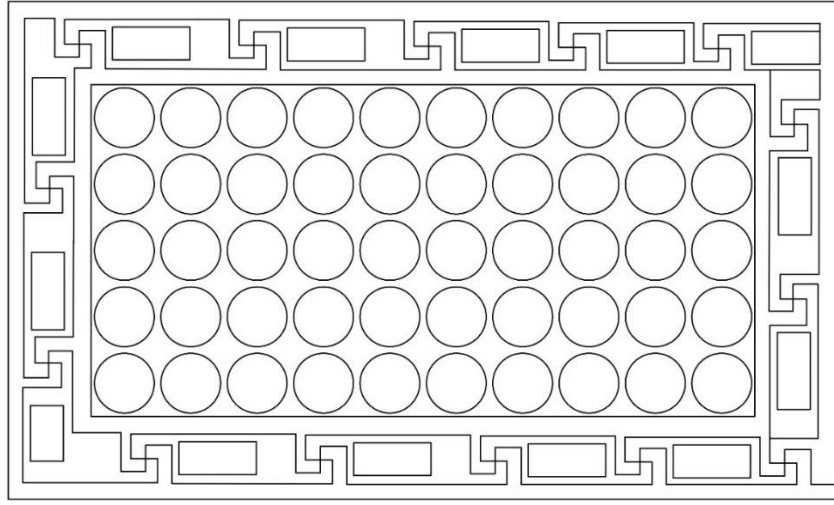
Çizim 39: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Batı Avlu

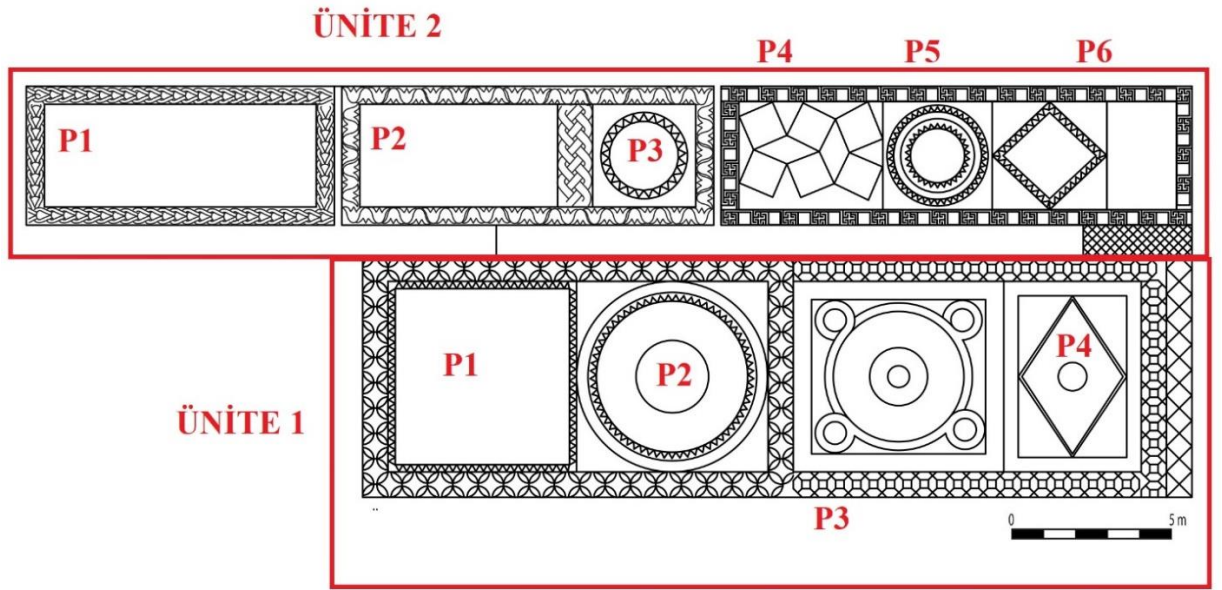
Çizim 40: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 1

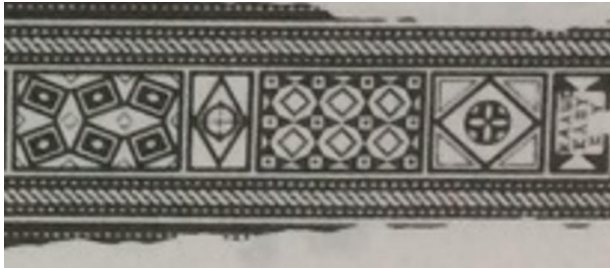
Çizim 41: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Portiko Pano 1 <http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm>

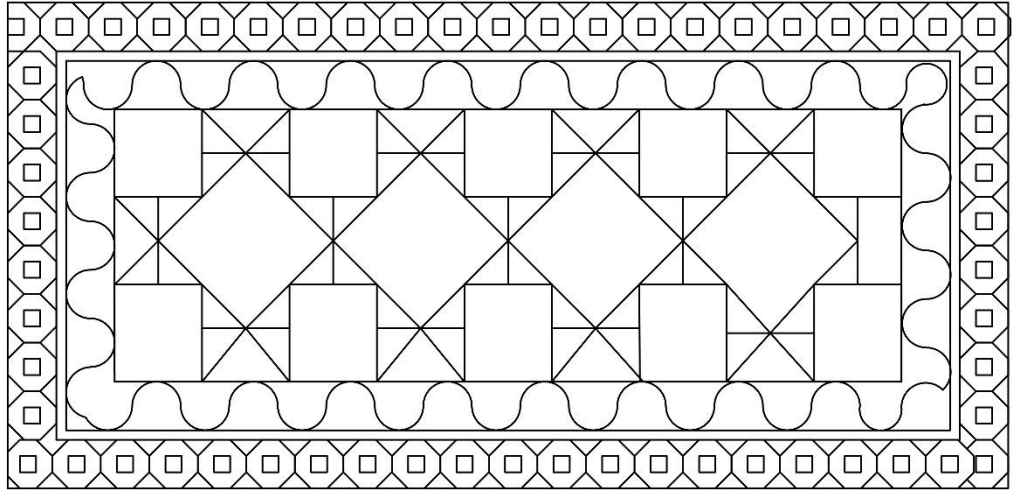
Çizim 42: Kat. No. 15 Çardak mozaïği

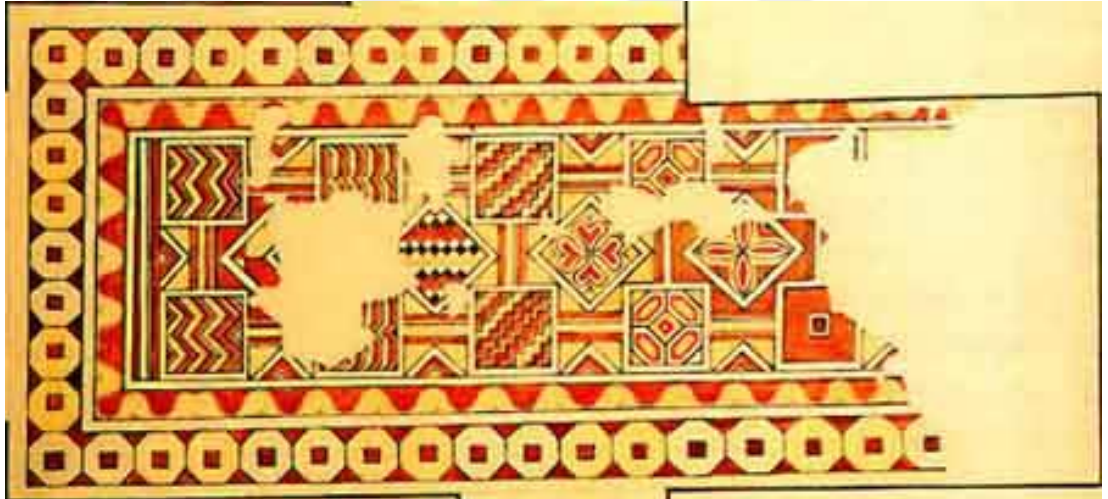
Çizim 43: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika

Çizim 44: Anemurium Büyük Hamam III 2b Koridor Mozaïği (Campbell, 1998: fig. 59)

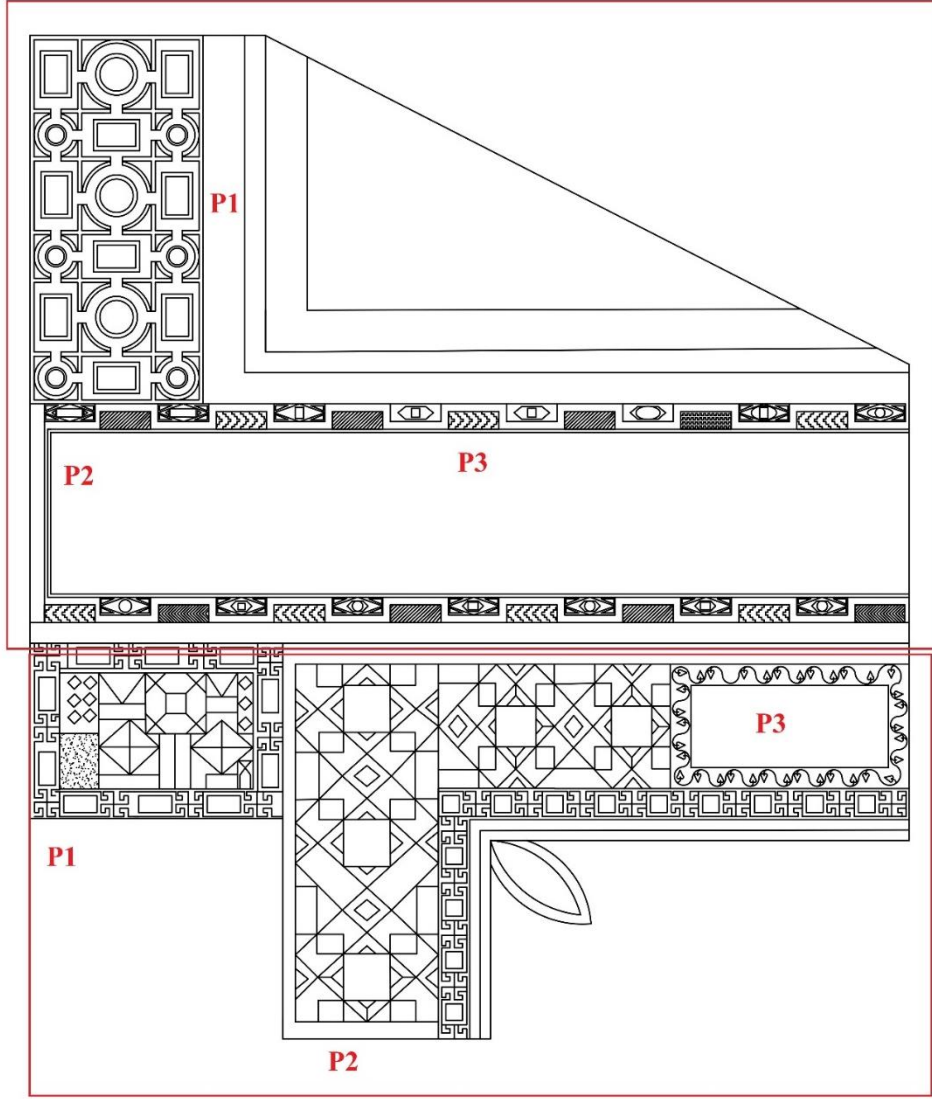

Çizim 45: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 1

Çizim 46: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 1 <http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm>

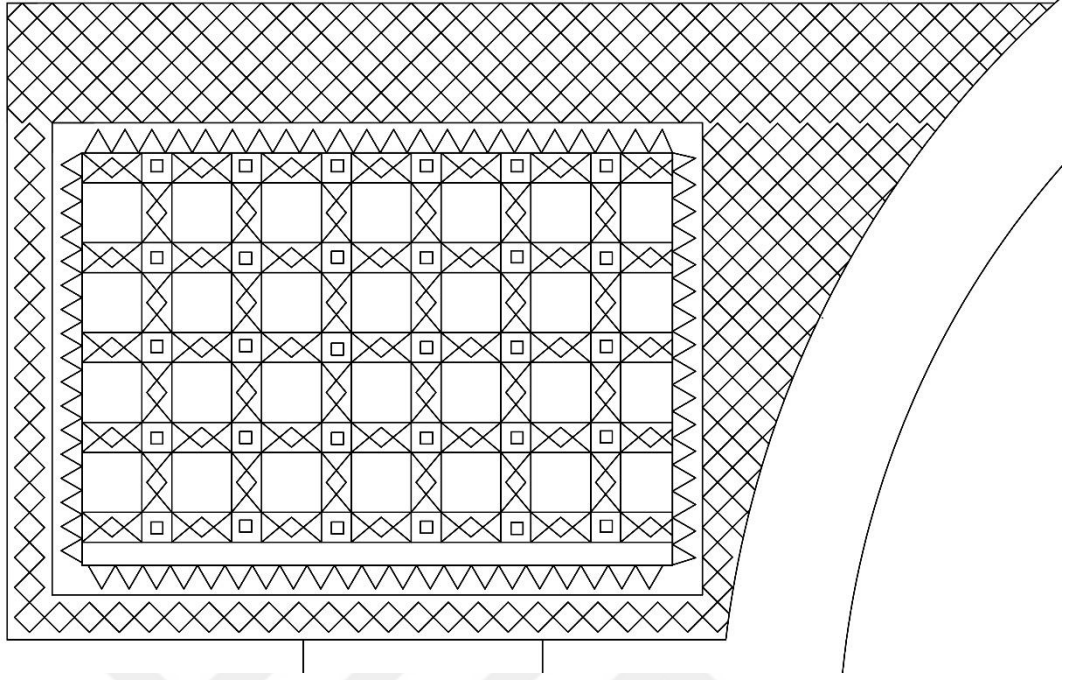
ÜNİTE 1

ÜNİTE 2

0 5 m

Çizim 47: Kat. No. 11 Dere Mahallesi

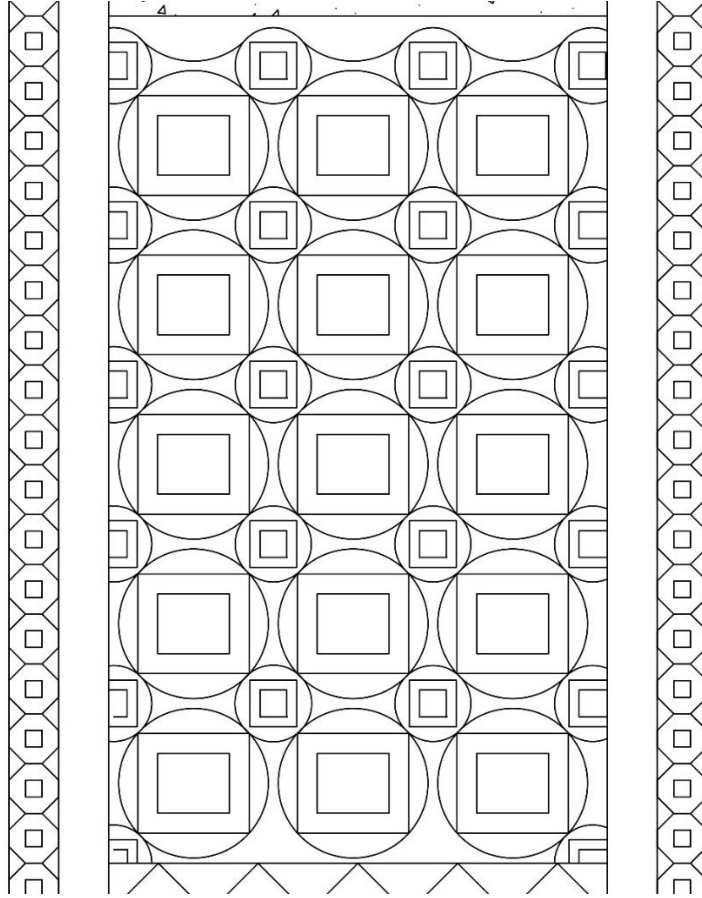
Çizim 48: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel

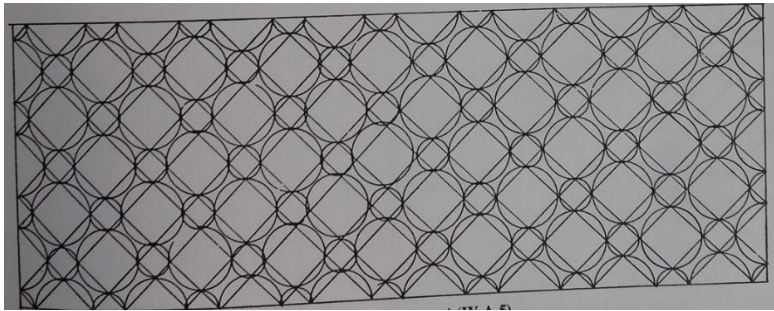
Çizim 49: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel <http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm>

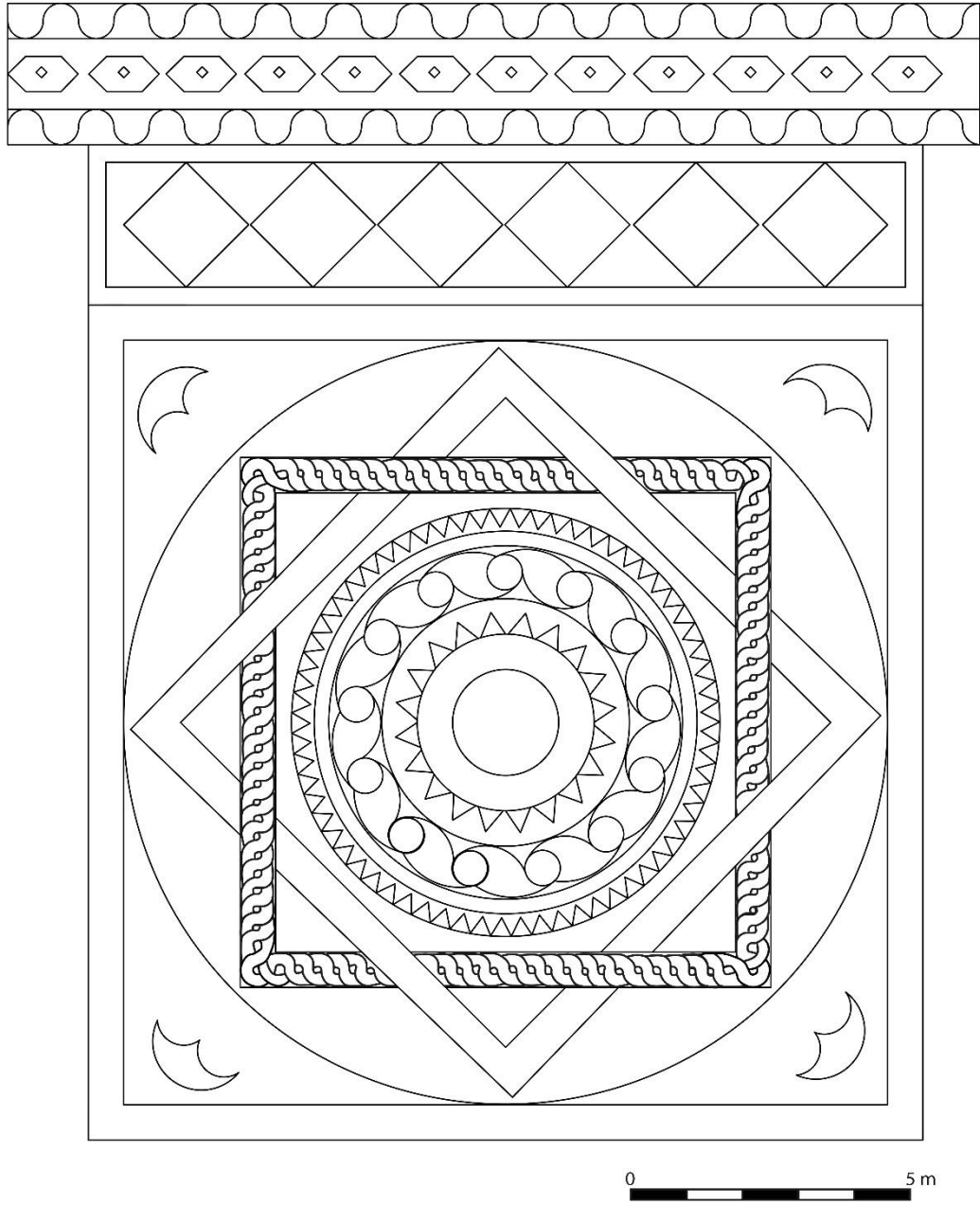
Çizim 50: Misis (Budde, 1969: fig. 4)

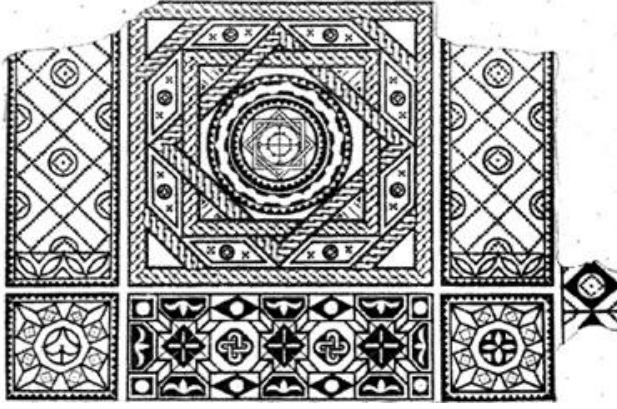
Çizim 51: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 2

Çizim 52: Antakya Hamam D Oda 4 Mozaïği (Campbell, 1988: fig 8)

Çizim 53: Kat. No. 5 Yarbaşı Mozaïği

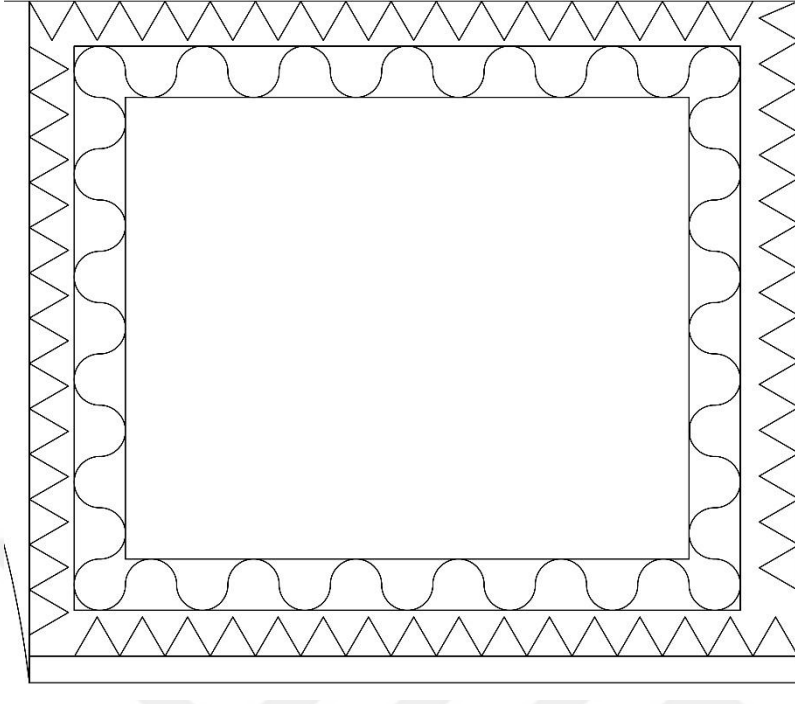
Çizim 54: Anemurium Büyük Hamam III 2b (Tülek, 2004: fig. 27.69)

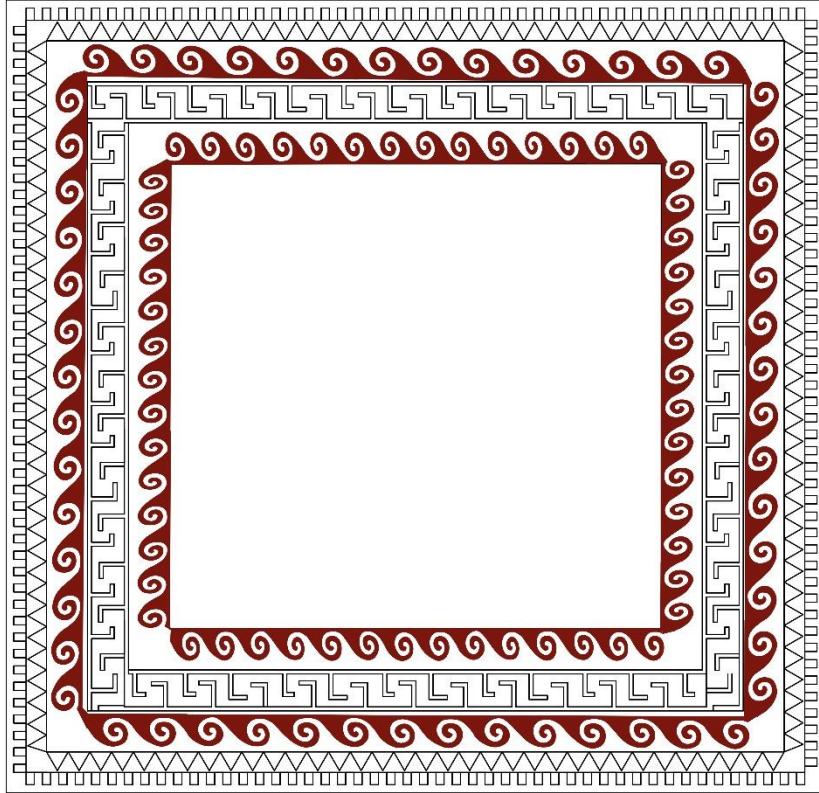
Çizim 55: Adana Misis (Budde, 1969: fig. 28)

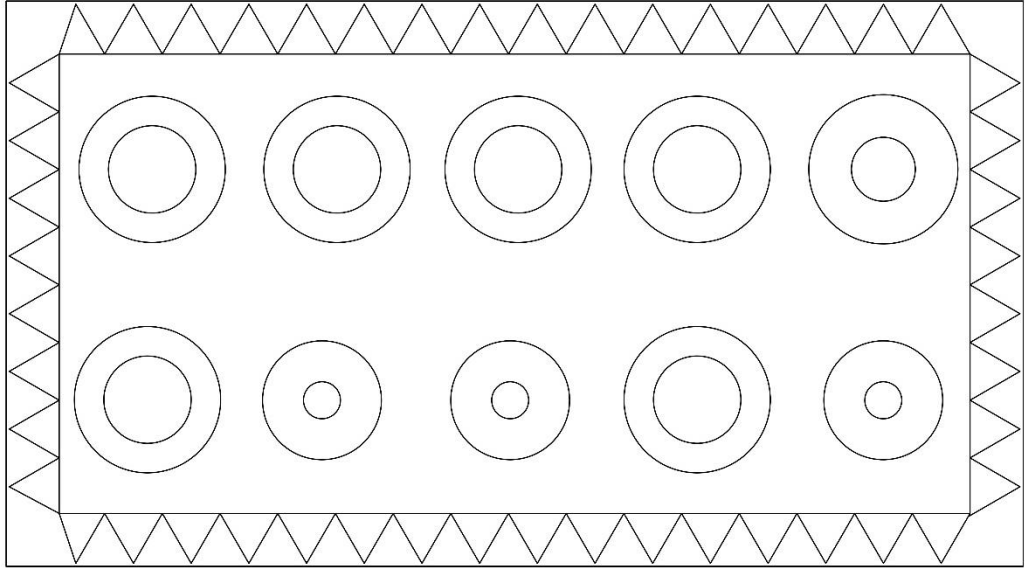
Çizim 56: Anemurium Al Oda (Campbell, 1998: fig. 59)

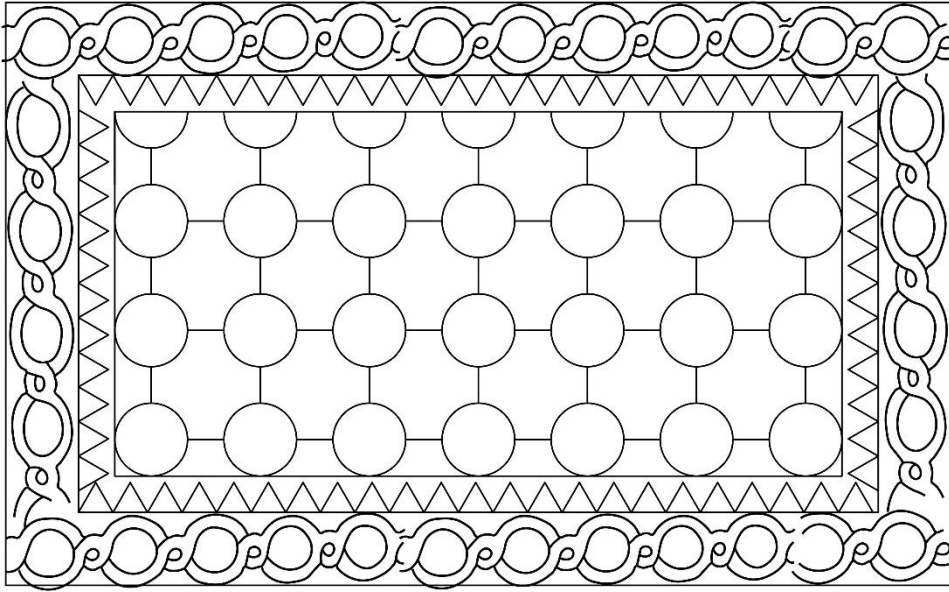
Çizim 57: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Şapel

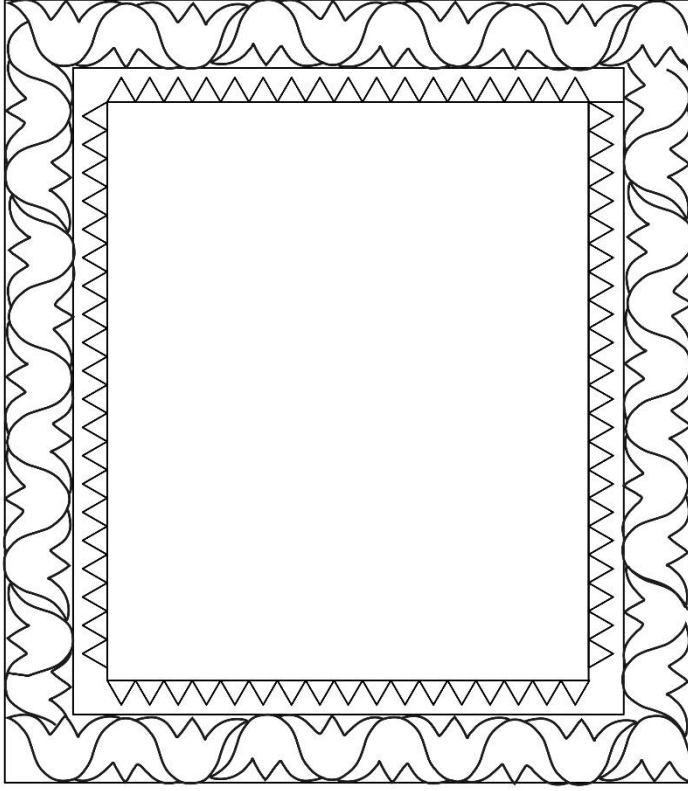
Çizim 58: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu Pano 2

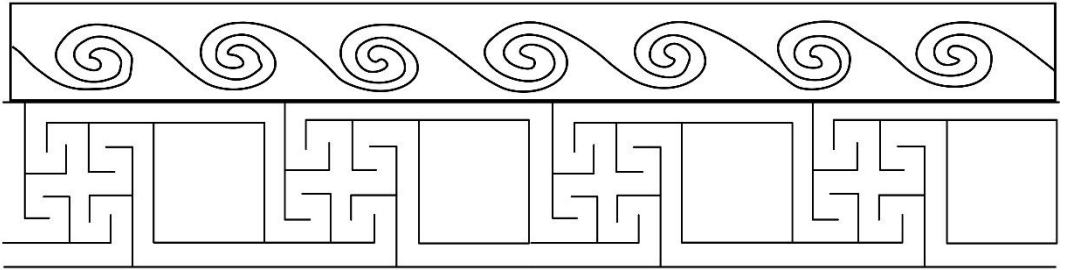
Çizim 59: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Avlu

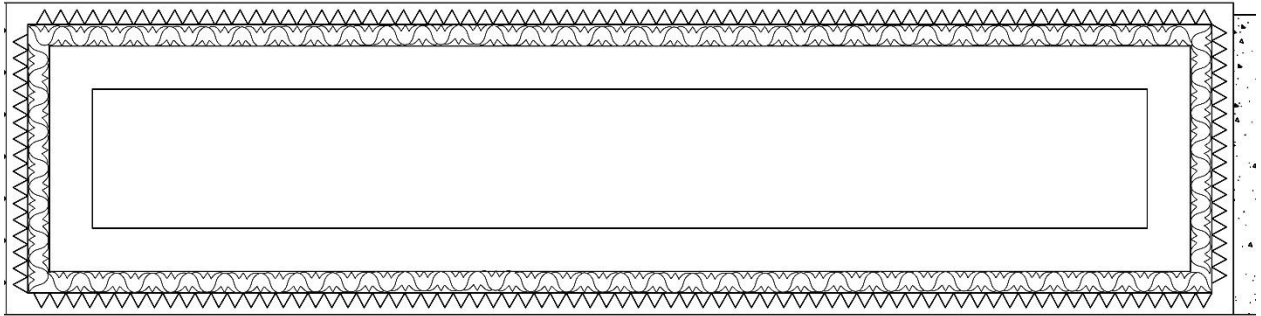
Çizim 60: Kat. No. 13 Şeritbelen Kilise

Çizim 61: Kat. No. 20 Kızlaroturağı Kilise

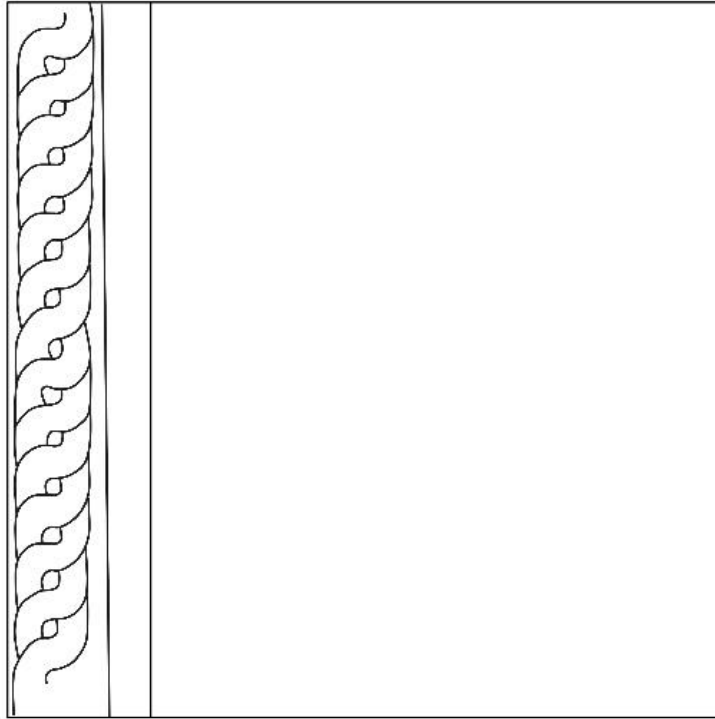
Çizim 62: Kat. No. 9 Aşağı Bozkuyu

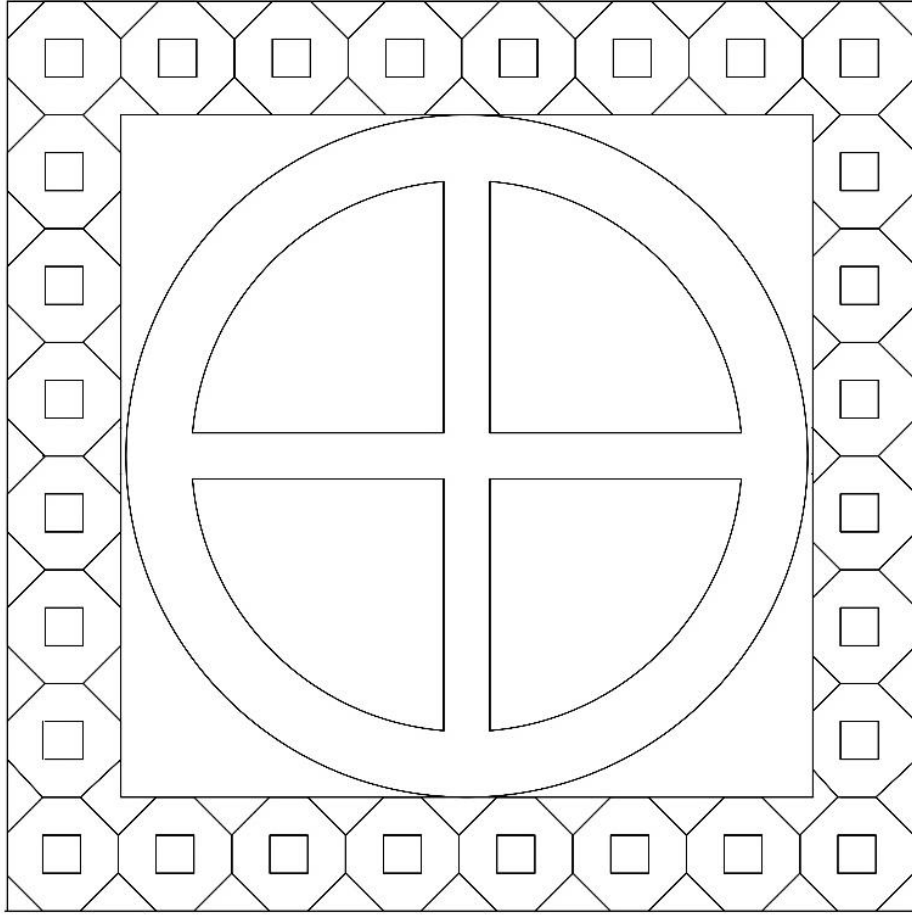
Çizim 63: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Nef

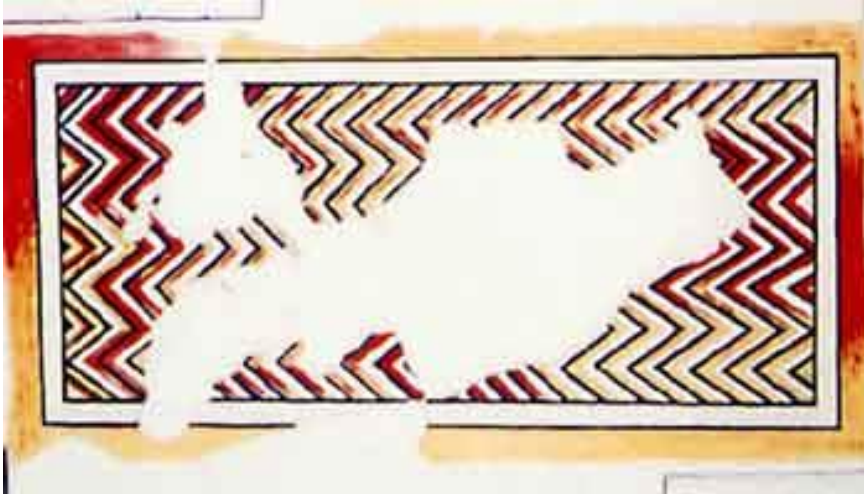
Çizim 64: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Şapel <http://www.AlacamiBazilikabasilica.co.uk/index.htm>

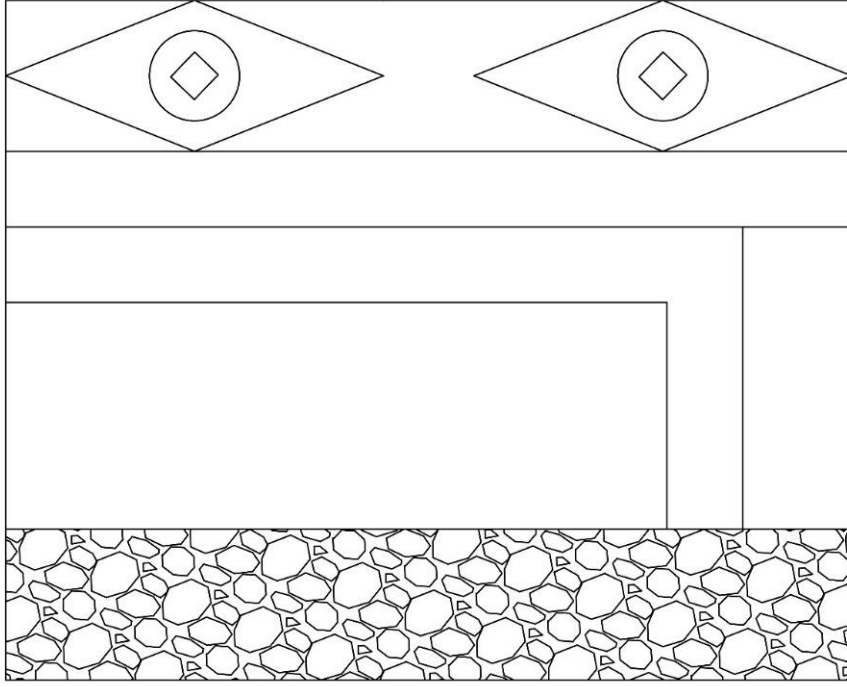
Çizim 65: Kat. No. 1 Kardere Mozaïği

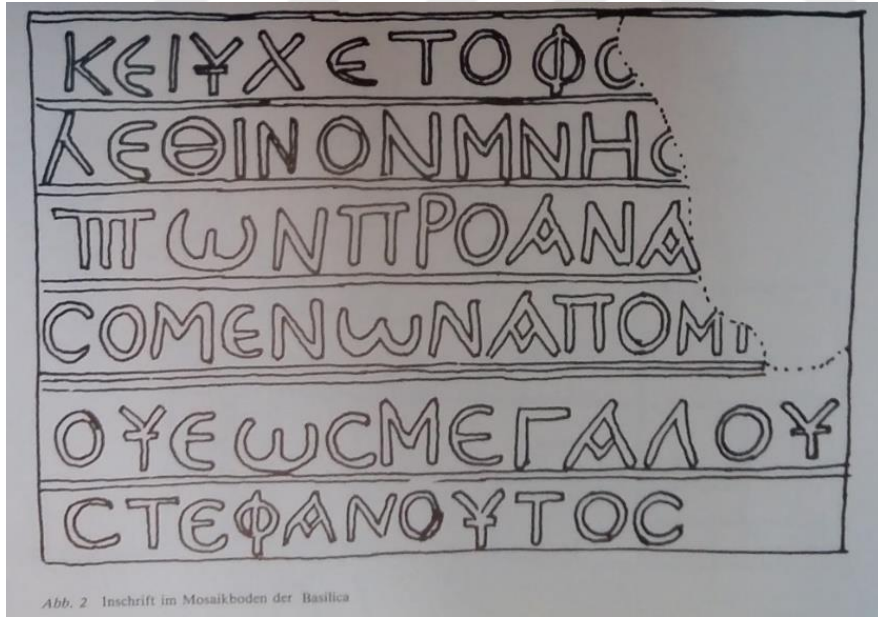
Çizim 66: Kat. No. 14 Tapu Tepesi

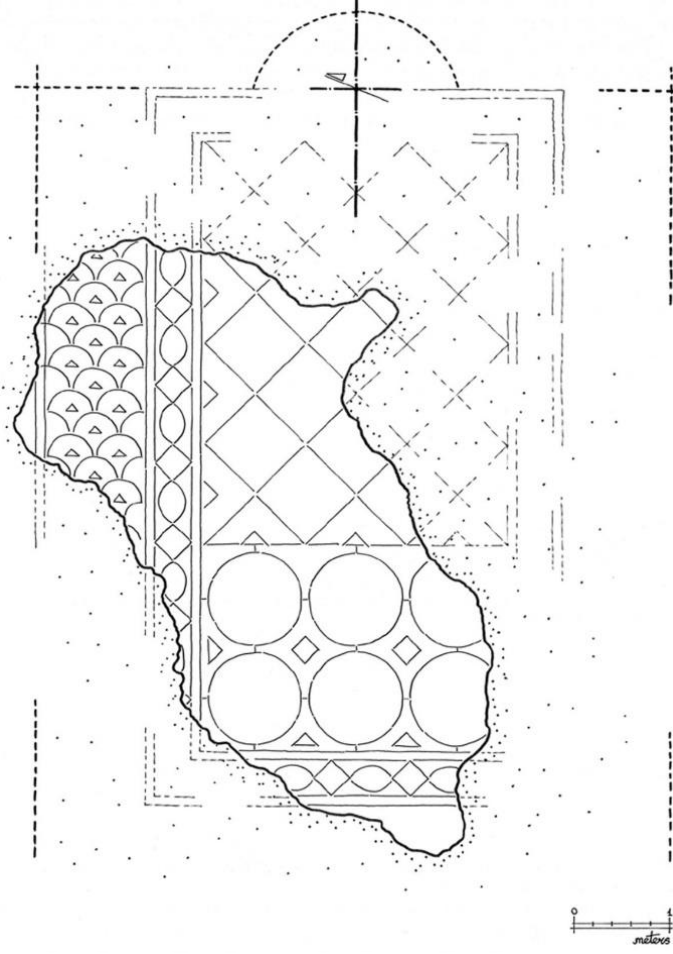
Çizim 67: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Narteks Pano 2

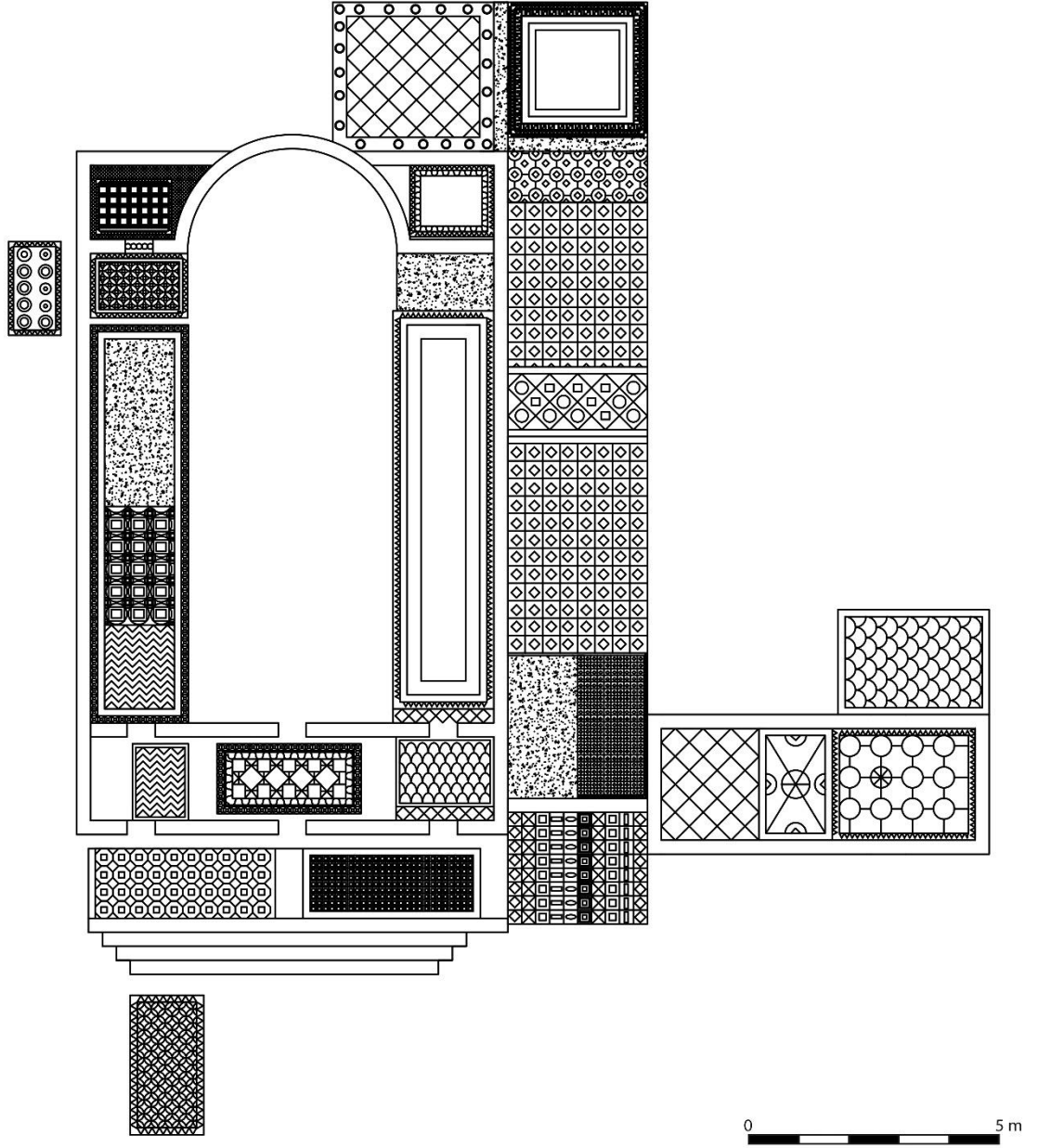
Çizim 68: Gafarlı mozaîği

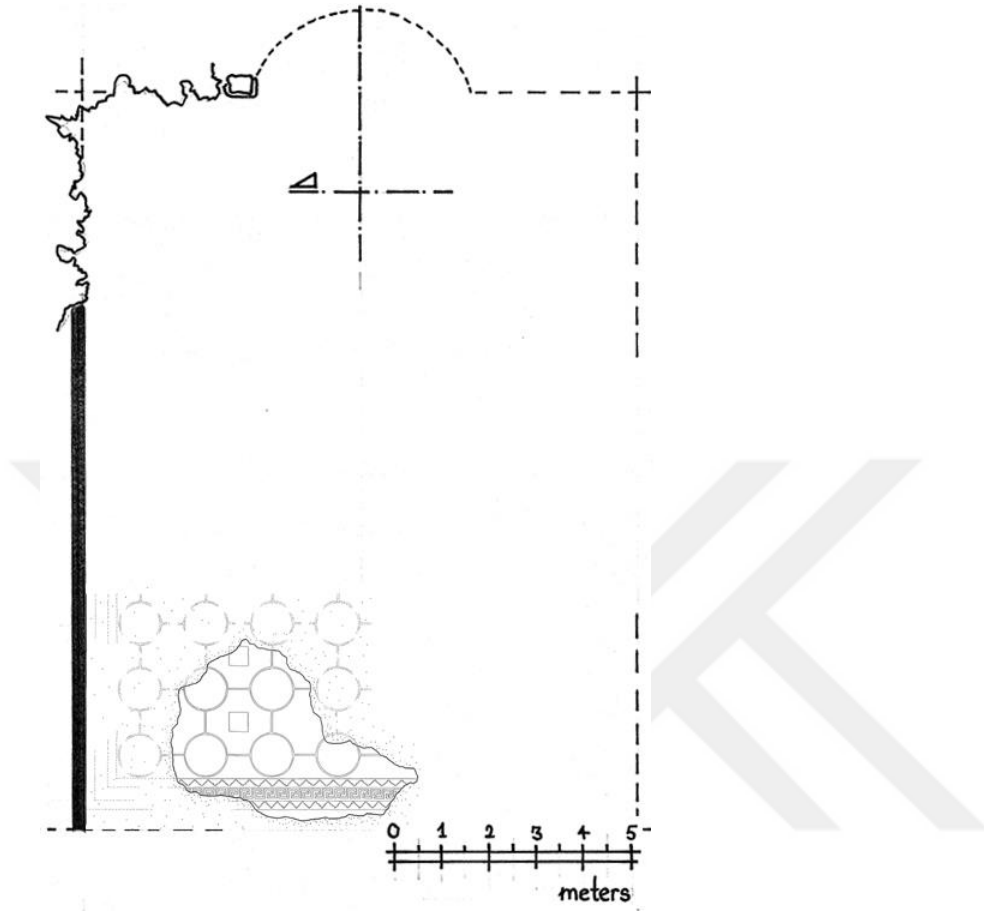
Çizim 69: Domuztepe-Pınarözü BasilikaBasilika mozaikte yer alan yazıt (Çambel, 1989: fig. 2)

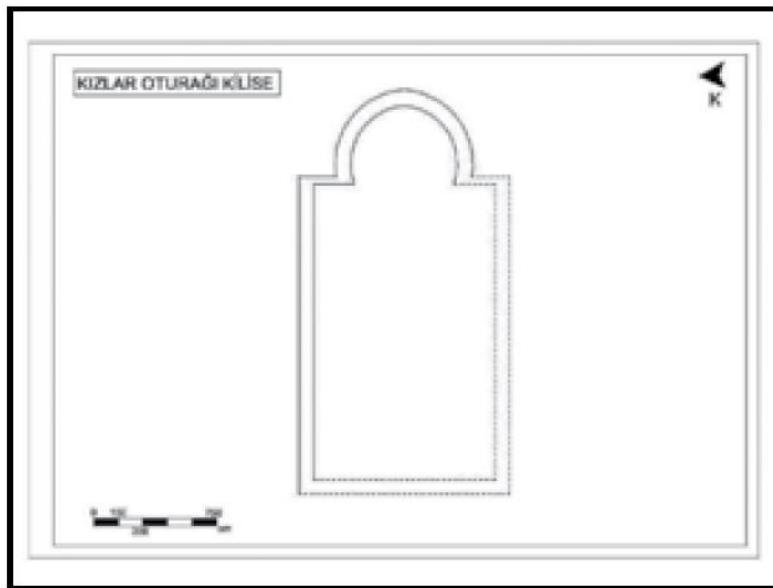
Çizim 70: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika (Tülek, 2006a: res. 13)

Çizim 71: Kat. No. 8 Alacami Bazilika

Çizim 72: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise Kilise

Çizim 73: Kat. No. 20 Kızlar Oturağı Kilise (Tülek, 2014: res. 12)

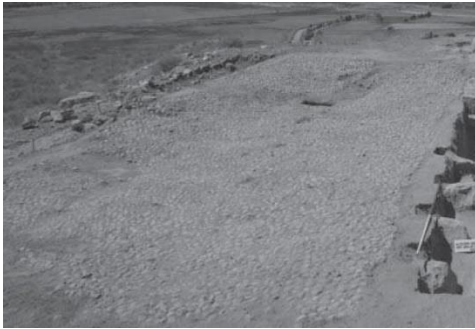
RESİMLER

Resim 1: Uruk-Warka Duvar Dekorasyonu <http://cargocollective.com/klink/history-cone-mosaic-mesopotamia> 05.05.2022

Resim 2: Gordion Yapı H Çakıl Taşı Mozaïği (Young, 1965)

Resim 3: Altintepe Bezemesiz Ç.T Mozaik (Karaosmanoğlu, 2008: res. 5)

Resim 4: Assos Nike Ç. T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 44)

Resim 5: Pergamon Askleipon Tapınağı Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 45)

Resim 6: Klazomenai Eros ve Psyche Ç.T Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 50)

Resim 7: Priene Konut Ç.T Mozail (Bingöl, 1997 fig. 48)

Resim 8: Sinop Ç.T Mozaik (Kaba ve Vural, 2018: res. 4)

Resim 9: Korint Kentaur Hamamı (Dunbabin, 1999: fig. 2)

Resim 10: Olynthos Ç.T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 5)

Resim 11: Sikyon Ç.T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 8)

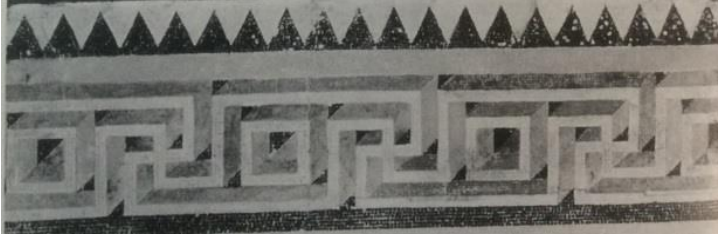
Resim 12: Eretria Ç. T Mozaik (Dunbabin, 1999: fig. 6)

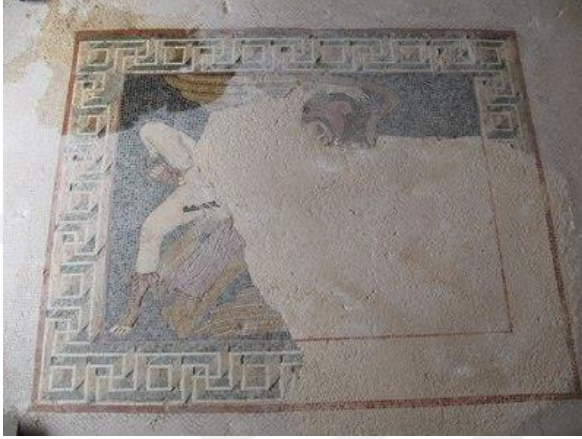
Resim 13: Rodos (Dunbabin, 1999: fig. 15)

Resim 14: Klazomenai Amphititre mozaïği (Bingöl, 1997: fig. 49)

Resim 15: Pergamon V Nolu Saray Opus Tessellatum Mozaik (Bingöl, 1997: fig. 58)

Resim 16: Morgantina Ganymedes Mozaïği
(<https://scholarexchange.furman.edu/art231/45/> 1.05.2022 15.00)

Resim 17: Kat. No. 7 Yanıkkışla (OSMMA)

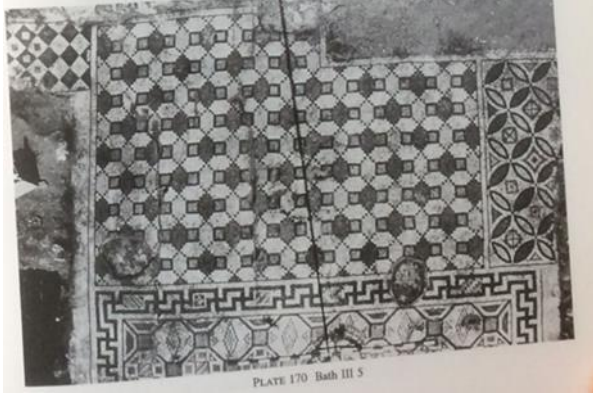
Resim 18: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Batı Avlu Panosu (OSYAA 2019)

Resim 19: Adana Cıvıklı apsis mozaïği (Tülek, 2004: s. 81, fig. 7.1)

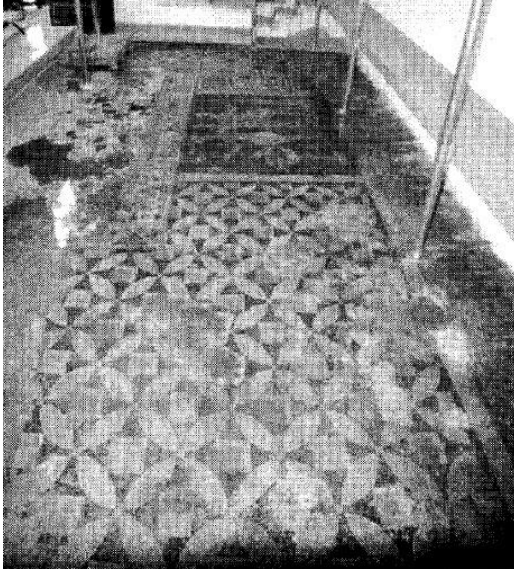
Resim 20: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise (OSYAA 2016)

Resim 21: Anemurium Hamam III 5 kesişen sekizgen motifi (Campbell, 1998: lev. 170)

Resim 22: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 3 (OSYAA 2019)

Resim 23: Narlıkuyu Poimenos Hamamı kesişen daire motifi (Tülek, 2004: fig. 34.1-2,5)

Resim 24: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 6 Pano 1 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 1)

Resim 25: Anemurium Exedra Yapı II 12E (Campbell, 1998: lev. 53)

Resim 26: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Yapı 2 Ünite 5 (OSMMA)

Resim 27: Kat. No. 2 Y1 Ü2 (Yastı ve vd, 2017: res. 11)

Resim 28: Kat. No. 2 Y1 Ü5 (OSMMA)

Resim 29: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Bazilika Ü1(OSMMA)

Resim 30: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü2 P1

<https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/osmaniyede-ortaya-cikarilan-bin-500-yillik-mozaikler-roma-donemine-isik-tutuyor-392725.html>

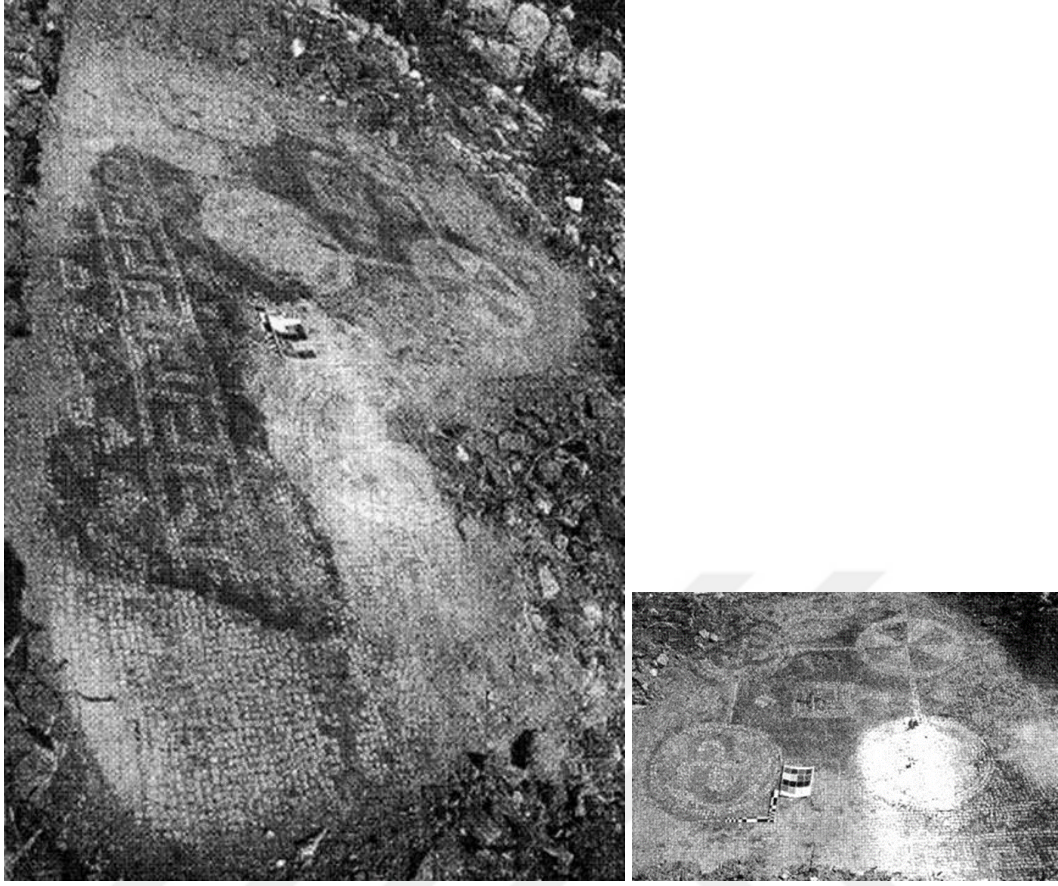
Resim 31: Kat. No 4 Koyuntaş Bazilika Ü2 P1 (OSMMA)

Resim 32: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P3 (OSYAA 2019)

Resim 33: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P6 (OSYAA 2019)

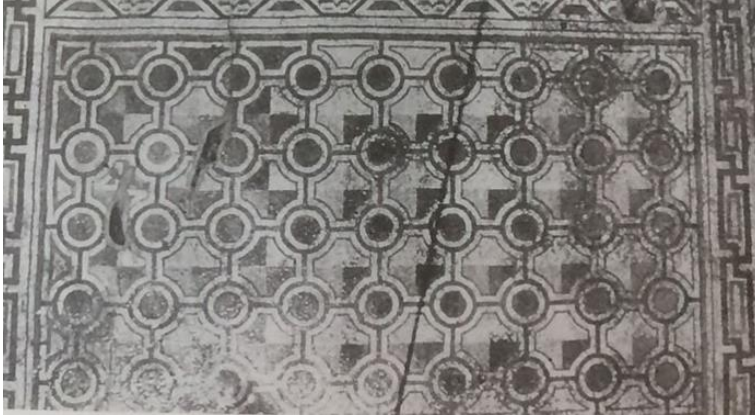
Resim 34: Kat. No. 10 Balıklağagözü Kilise Kilise (Tülek, 2004: fig. 5.1-5.2)

Resim 35: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ü3 P1 (Tülek, 2004: fig. 13.2-3)

Resim 36: Kat. No. 21 Sabanların Sırtı (OSYAA 2013)

Resim 37: Anemurium Hamam III 15 (Campbell, 1998: lev. 165)

Resim 38: Erzincan Altıntepe Kilisesi (Can, 2009: fig. 16)

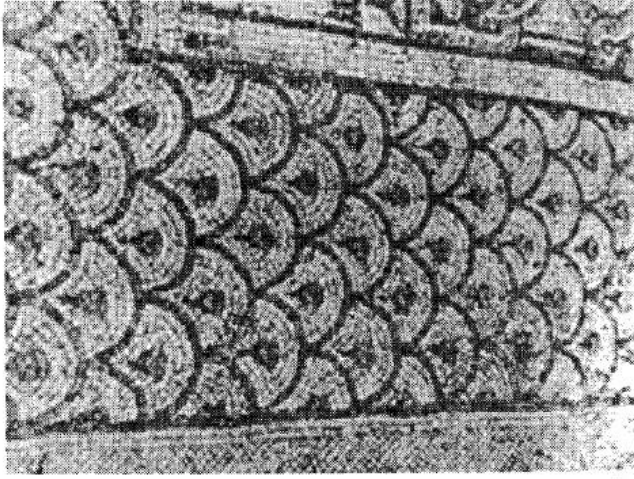
Resim 39: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü2 P2 (OSMMA)

Resim 40: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Ü3 P2 (OSMMA)

Resim 41: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu 7 (OSYAA 2019)

Resim 42: Dağ Pazarı apsis mozaïği (Tülek, 2004: s. 279, fig. 29.28)

Resim 43: Kat. No. 4 Koyuntaş Bazilika Ü2 P1 (OSMMA)

Resim 44: Yazlamazlı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 21.1)

Resim 45: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P 3.1 (OSYAA 2019)

Resim 46: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu P 4 (OSYAA 2019)

Resim 47: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu P1 (OSYAA 2019)

Resim 48: Kat. No. 19 Gençaliler mozaïği (OSYAA 2013)

Resim 49: Anemurium Hazine Kilisesi III 13C (Campbell, 1998: lev. 179)

Resim 50: Antakya İncil Yazıtlı Mozaik ve Ananeosis Mozaïği (Levi, 1947: lev. CXXXI b-d)

Resim 51: Kat. No. 17 Mağaralı Tepe (OSYAA 2006)

Resim 52: Antakya Kirmızı Döşemeli Ev (Levi, 1947: fig. 32)

Resim 53: Koyuntaş Basilika Basilika Ünite 1 (OSMMA)

Resim 54: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 1 (OSYAA 2019)

Resim 55: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Avlu Pano 2a-2b (OSYAA 2019)

Resim 56: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney batı Avlu (OSYAA 2019)

Resim 57: Anemurium Hamam II 7A (Campbell, 1988: lev. 33)

Resim 58: Anemurium Hazine Kilisesi (Campbell, 1988: lev. 180)

Resim 59: Kat. No. 12 Karatepe-Sarıdüz Ünite 2 (Tülek, 2004: fig. 13.2-3)

Resim 60: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü7 P1 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 2)

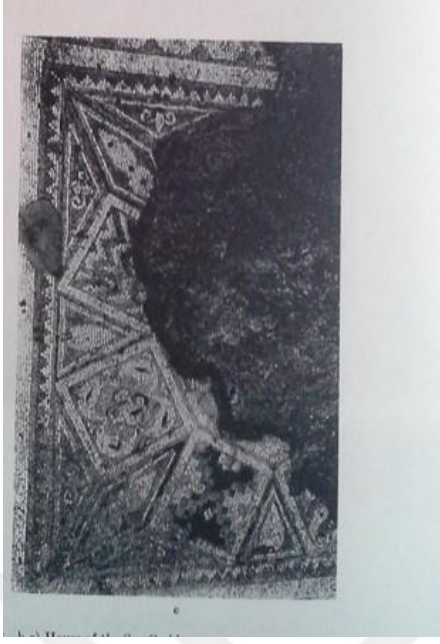
Resim 61: Kat. No. 15 Çardak mozaïği (OSYAA 2005)

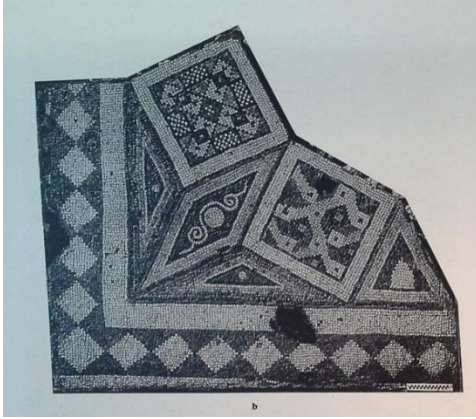
Resim 62: Antakya Kışla Evi (Levi, 1947: lev. CXXIX a-c)

Resim 63: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 4 (OSMMA)

Resim 64: Antakya Deniz Tanrıçaları Evi (Levi, 1947: s. 279, lev. CXI b)

Resim 65: Yakto Kompleksi Oda 21 (Levi, 1947: s. 349, lev. CXXXII c)

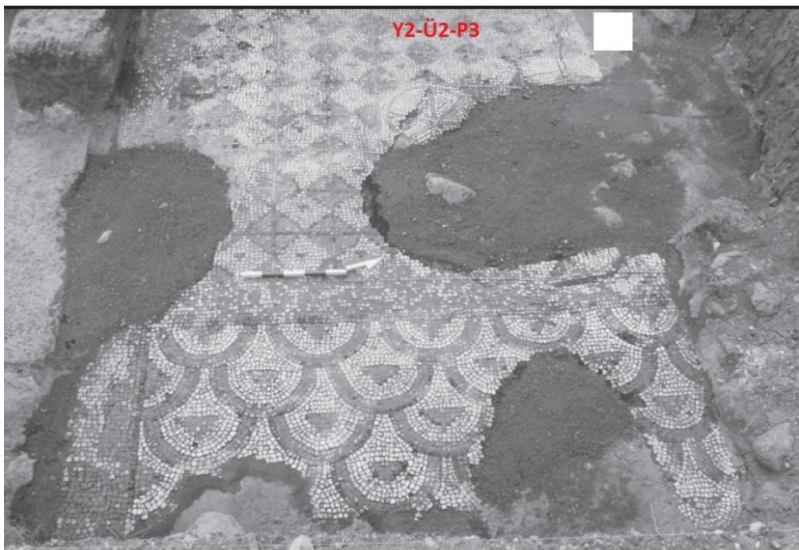
Resim 66: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 1 (OSMMA)

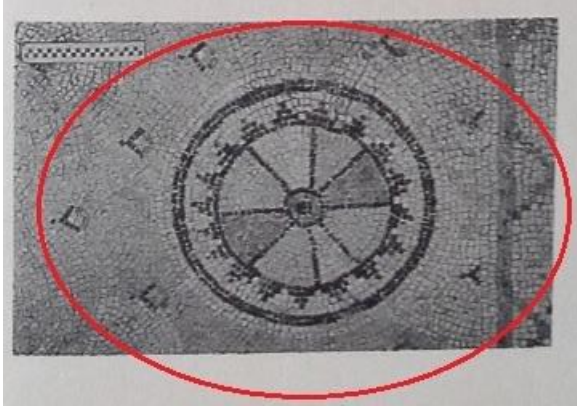
Resim 67: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Şapel (OSYAA 2019)

Resim 68: Baka Oda B mozaïği (Tülek, 2004: fig. 4.16)

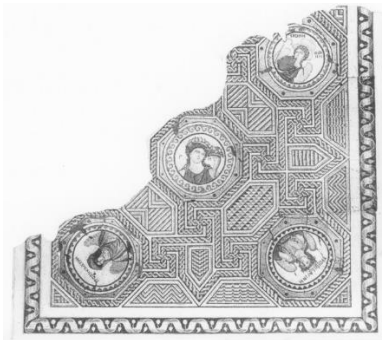
Resim 69: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2-Ü2-P3 (Türkmenoğlu ve vd, 2018: res. 4)

Resim 70: Machouka Kilisesi'nin kuzey nefi Campbell, 1988: s. 12, Pl. 43)

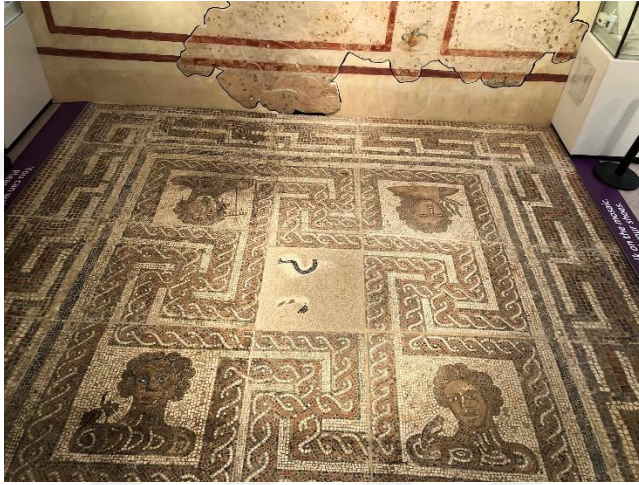
Resim 71: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ü1 P2 (OSMMA)

Resim 72: Antakya Ge ve Mevsimler Evi (Levi, 1947: lev. LXXXI b)

Resim 73: Hatay Ziyaret Mahallesi Mozaiği (Hatay Müzesi)

Resim 74: Yorkshire Müzesi Mevsimler Mozaiği

<https://www.yorkarchaeology.co.uk/case-studies-blog/2019/6/3/four-seasons-mosaic-yorkshire-museum>

Resim 75: Kat. No. 11 Ünite 1 Pano 1 <https://www.haberler.com/antik-cagin-mona-lisa-si-osmaniye-de-bulundu-13723478-haberi/>

Resim 76: Kat. No. 11 Ünite 2 Pano 2 (OSMMA)

Resim 77: Anemurium Nekropolis Kilisesi (Campbell, 1998: lev. 212)

Resim 78: Hamam A (Hatay Müzesi)

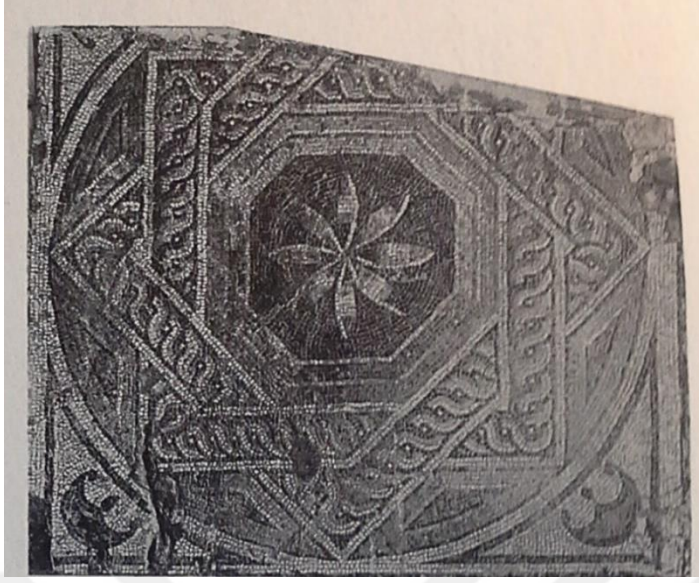
Resim 79: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Nef Pano 2 (OSYAA 2019)

Resim 80: Sardes Sinagog mozaïği (Campbell, 1979: fig. 15)

Resim 81: Kat. No. 5 Yarbaşı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 21.1)

Resim 82: Antakya A Evi (Levi, 1947: lev. XCVII d)

Resim 83: Antakya Soteria Mozaïği (Hatay Müzesi)

Resim 84: Zeugma Euphrates Villası Demeter? Gaia? Mozaïği (Zeugma Mozaik Müzesi)

Resim 85: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 3 (OSMMA)

Resim 86: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 2 (OSMMA)

Resim 87: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 3 (OSMMA)

Resim 88: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 5 (OSMMA)

Resim 89: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 6 (OSMMA)

Resim 90: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P2 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 10)

Resim 91: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 4 (OSMMA)

Resim 92: Anemurium Ev II 4W mozaiği (Campbell, 1998: fig. 59, lev. 18).

Resim 93: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P1 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 7)

Resim 94: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü1 (OSMMA)

Resim 95: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü4 (OSMMA)

Resim 96: Kat. No. Cumhuriyet Mahallesi Y2 Ü5 (OSMMA)

Resim 97: Kat. No 8 Alacami Bazilika Güney Nef (OSYAA 2019)

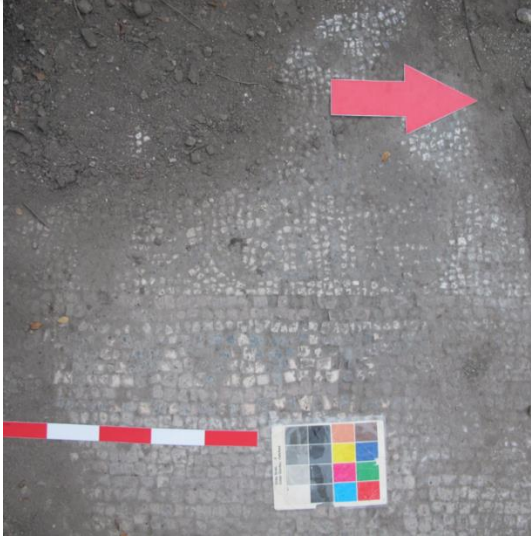
Resim 98: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Güney Doğu Avlu Pano 2 (OSYAA 2019)

Resim 99: Kat. No. 8 Alacami Bazilika Kuzey Avlu (OSYAA 2019)

Resim 100: Kat. No. 13 Şeritbelen Kilise (OSYAA 2016)

Resim 101: Kat. No. 14 Tapu Tepesi (OSYAA 2016)

Resim 102: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 1 Pano 1 (OSMMA)

Resim 103: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 1 (OSMMA)

Resim 104: Kat. No. Kat. No. 19 Gençaliler (OSYAA 2013)

Resim 105: Kat. No. 20 Kızlaroturağı Kilise

Resim 106: Aşağı Bozkuyu mozaïği (OSYAA 2009)

Resim 107: Kat. No. 16 Kayalı Bazilika Ünite 2 Pano 2 (OSMMA)

Resim 108: Kat. No. 11 Dere Mahallesi Ünite 2 Pano 3 (OSMMA)

Resim 109: Kat. No. 1 Kardere mozaïği (OSMMA)

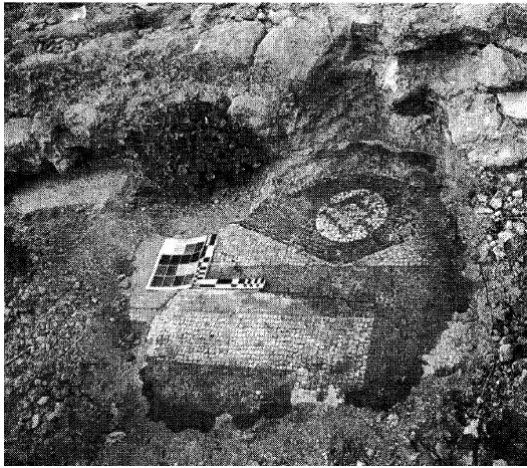
Resim 110: Kat. No. 14 Tapu Tepesi (OSYAA 2016)

Resim 111: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü1 P1

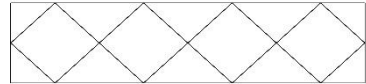
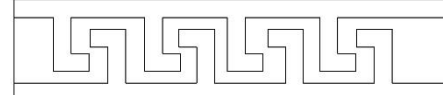
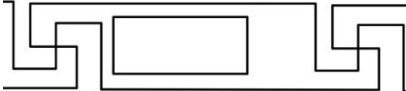
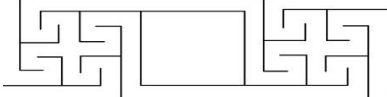
Resim 112: Kat. No. 2 Cumhuriyet Mahallesi Y1 Ü3 (Gerçek ve Yastı, 2016: fig. 8)

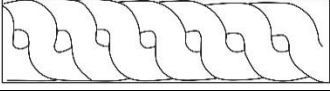
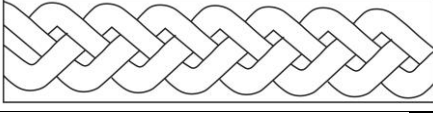
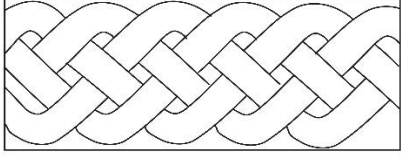
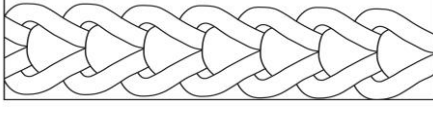
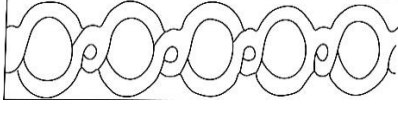
Resim 113: Gafarlı mozaïği (Tülek, 2004: fig. 10.1)

TABLolar

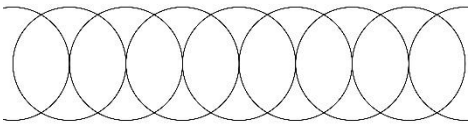
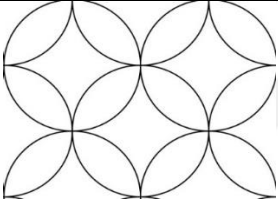
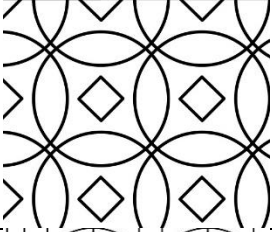
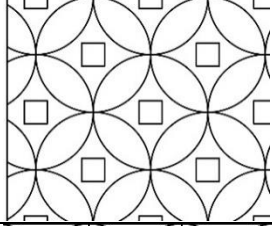
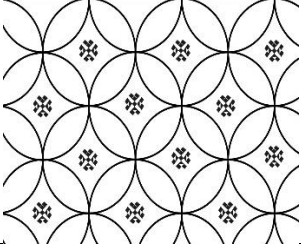
TABLO 1: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

MOTİF NO	GÖRSEL	LDG PL. NO	TÜR	İNGİLİZCE	TÜRKÇE ÖNERİ
Mot. 1		Pl. 10 a	Bordür	Crowstep Saw tooth	Üçgen Motifi
Mot. 2		Pl. 3 b	Bordür	Dentils	Diş Motifi
Mot. 3		Pl. 101 b	Bordür	Wave pattern	Dalga Motifi
Mot. 4		Pl. 15 a	Bordür	Row of tangent poised squares	Uç noktalarından birbirine teğet kareler
Mot. 5		Pl. 23 c	Bordür	Row of poised squares and horizontal spindles tangent to intervening colonnettes	Aralarında sütunlar yer alan kare ile elips dizisi
Mot. 6 Tip 1		Pl. 33 e	Bordür	Simple meander with single returns	Basit menderes (Tek dönüşlü)
Mot. 6 Tip 2		Pl. 33 a	Bordür	Segmented simple meander	Basit menderes Parçalı
Mot. 7 Tip 1		Pl. 38 b	Bordür	Swastika meander of spaced swastikas with a horizontal rectangle in each space	Aralarında dikdörtgenler yer alan tek dönüşlü gamalı haç şeklinde menderes
Mot. 7 Tip 2		Pl. 39 e	Bordür	Swastika- meander of spaced single- returned swastikas with a square in each space.	Aralarında kareler yer alan tek dönüşlü gamalı haç şeklinde menderes
Mot. 8		Pl. 62 a	Bordür	Row of adjacent trifid calices, alternately inverted, horizontally and identically.	Ters-düz lotus motifi

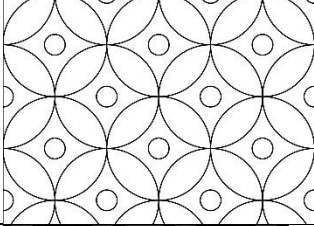
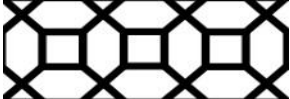
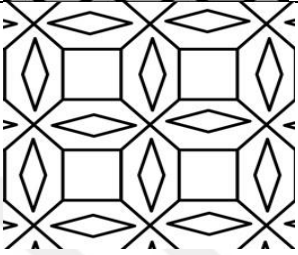
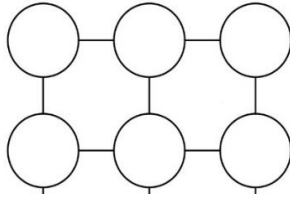
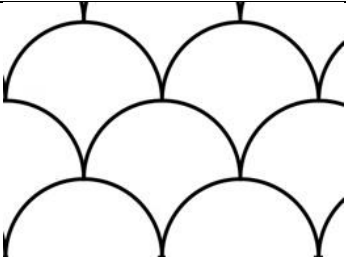
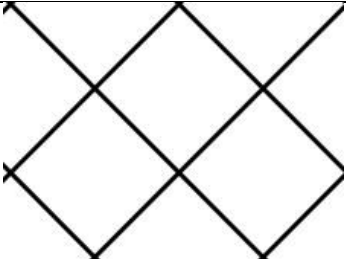
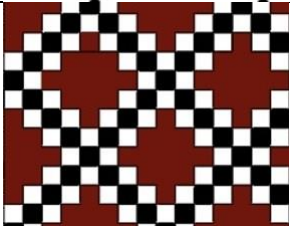
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 9 Tip 1		---	Bordür	Ivy Scroll	Sarmaşık sarmalı
Mot. 9 Tip 2		Pl. 64 f	Bordür	Interlaced ivy scrolls	Birbirine geçmiş sarmaşık sarmalı
Mot. 10 Tip 1		Pl. 60 g	Bordür	Row of tangent juxtaposed bells, forming tangent inverted bells and an undulating line	Dalgalı kuşak motifi
Mot. 10 Tip 2		Pl. 65 f	Bordür	Three-dimensional undulating and twisted ribbon with a twig alternately inverted in each.	Üç boyutlu, gölgelendirilmiş dalgalı kuşak şeklinde sarmaşık sarmalı motifi
Mot. 11 Tip 1		Pl. 71 a	Bordür	Simple guilloche	Basit Örgü
Mot. 11 Tip 2		Pl. 72 a	Bordür	Outlined three-strand guilloche.	Üç kollu örgü
Mot. 11 Tip 3		Pl. 73 c	Bordür	Four strand guilloche	Dört kollu örgü
Mot. 11 Tip 4		Pl. 74 f	Bordür	Round-tongued double guilloche opened to form eyelets	Düz dilli çift anahatlı örgü motifi
Mot. 11 Tip 5		Pl. 75 b	Bordür	Outlined round-tongued double guilloche	Yuvarlak dilli halkalar oluşturacak şekilde işlenmiş örgü motifi
Mot. 12		Pl. 69 f	Bordür	Pair of undulating asymmetrically bands, interlooped forming circles.	İlmeklerle birbirine bağlı daireler

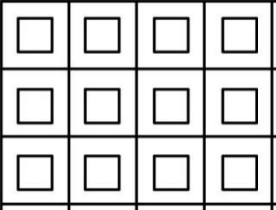
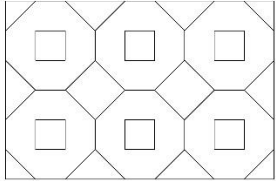
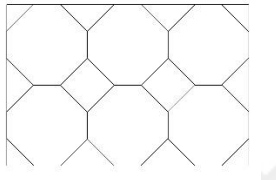
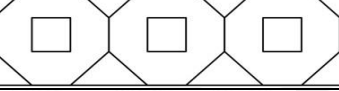
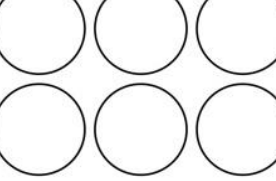
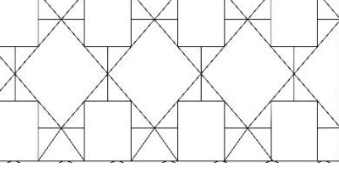
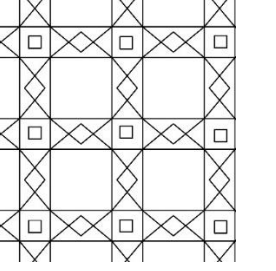
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 13		Pl. 82 c	Bordür	Strapwork of circles and horizontal lozenges interlooped tangentially, in asymmetrically shaded bands.	İlmeklerle birbirine bağlı daire ve elipsler
Mot. 14		Pl. 44 d	Bordür	Row of outlined intersecting and tangent circles	Kesişen ve teğet daireler dizisi
Mot. 15 Tip 1		Pl. 6 c	Bordür	Asymmetrically shaded band	Gökkuşağı Bandı
Mot. 15 Tip 2		Pl. 6 d	Bordür	Serrated and symmetrically shaded band	Gökkuşağı Bandı
Mot. 16 Tip 1		Pl. 46 a	Bordür	Intersecting circles	Kesişen Daireler
Mot. 16 Tip 2		Pl. 237 b	Izgara Komp Ana Motif	Intersecting circles	Kesişen Daireler
Mot. 16 Tip 3		Pl. 237 g	Izgara Komp Ana Motif	Intersecting circles	Kesişen Daireler (merkezlerinde eşkenar dörtgenler)
Mot. 16 Tip 4		Pl. 238 b	Izgara Komp Ana Motif	Intersecting circles	Kesişen Daireler (merkezlerinde kareler)
Mot. 16 Tip 5		Pl. 238 f	Izgara Komp Ana Motif	Intersecting circles	Kesişen Daireler (merkezlerinde haç)

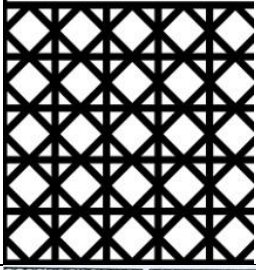
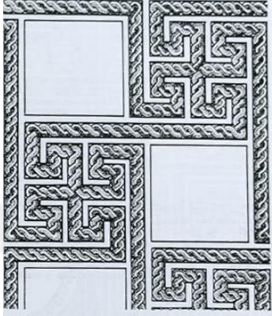
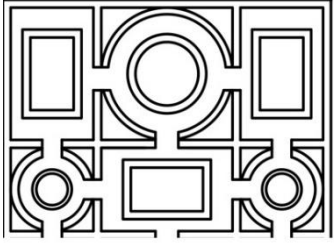
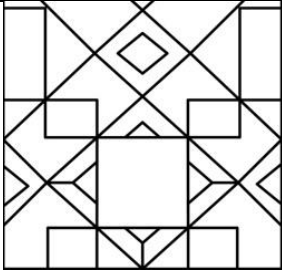
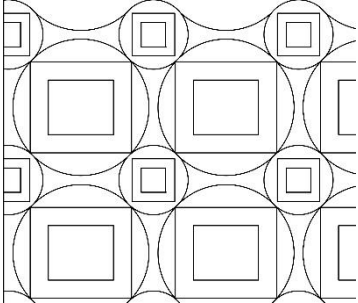
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 16 Tip 6		---	Izgara Komp Ana Motif	Intersecting circles	Kesişen Daireler (merkezlerinde küçük daireler)
Mot. 17 Tip 1		Pl. 28 c	Bordür	Intersecting octagons	Kesişen Sekizgen Motifi
Mot. 17 Tip 2		Pl. 169 e	Izgara Komp Ana Motif	Row of irregular outlined octagons intersecting on the longer sides (forming in each a central square and four surrounding oblong hexagons)	Kesişen sekizgenler
Mot. 18		Pl. 168 a	Izgara Komp Ana Motif	Outlined orthogonal pattern of adjacent irregular octagons with four concave sides (forming circles).	Aralarında daireler oluşturan içbükey kenarlı sekizgenler
Mot. 19		Pl. 215 c	Izgara Komp Ana Motif	Scales	Balık Pulu
Mot. 20 Tip 1		Pl. 124 d	Izgara Komp Ana Motif	Grid of serrated simple filets.	Çapraz Izgara
Mot. 20 Tip 2		Pl. 133 b	Izgara Komp Ana Motif	Polychrome orthogonal pattern of adjacent squares in four colours counterchanged, creating the effect of a grid of rows of tangent poised squares.	Dama tahtası şeklinde çapraz izgara

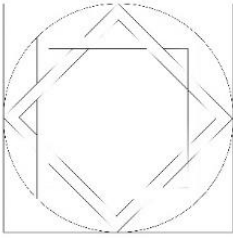
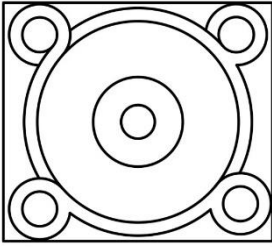
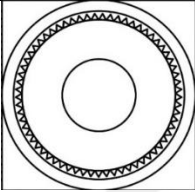
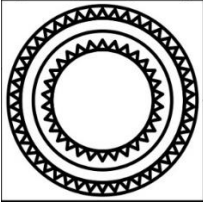
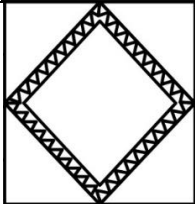
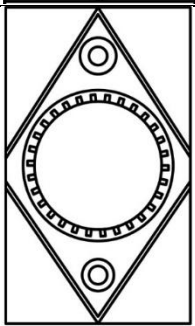
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 21		Pl. 123 c	Izgara Komp Ana Motif	Grid of simple filets	Basit ızgara
Mot. 22 Tip 1		Pl. 163 c	Izgara Komp Ana Motif	Outlined orthogonal pattern of adjacent octagons (forming squares).	Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizgenler (merkezlerinde kareler)
Mot. 22 Tip 2		Pl. 163 a	Izgara Komp Ana Motif	Tangent Octagons Forming Diamonds	Aralarında eşkenar dörtgen oluşturan teğet sekizgenler
Mot. 22 Tip 3		Pl. 27 a	Bordür	Row of adjacent outlined octagons	Teğet sekizgenler dizisi
Mot. 23		Pl. 231 a	Izgara Komp Ana Motif	Orthogonal pattern of tangent circles (forming concave squares)	Aralarında içbükey kareler oluşturan daireler
Mot. 24		Pl. 408 a	Izgara Komp. Ana Motif	Centralized excerpt of an orthogonal pattern of adjacent squares and lozenges	Köşelerden teğet kareler ve aralarında oluşmuş yatay-dikey baklavalılar
Mot. 25		Pl. 146 c	Izgara Komp. Ana Motif	Grid of outlined bands, with a lozenge inscribed in the rectangles and a poised square in the squares on the intersections	Izgara düzende dönüşümlü yerleştirilmiş aralarında dikdörtgenler olan baklava ve kareler motifi
Mot. 26		Pl. 120 f	Izgara Komp. Ana Motif	Chessboard pattern and the squares containing an inscribed poised square, alternately outlined and in counterchanged.	Eşkenar dörtgenlerden oluşan dama tahtası

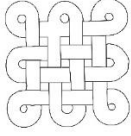
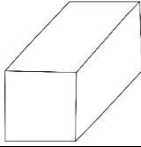
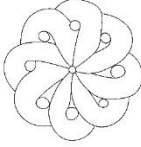
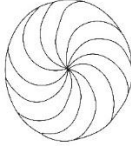
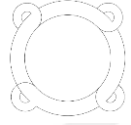
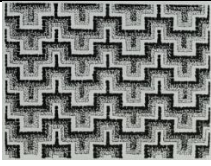
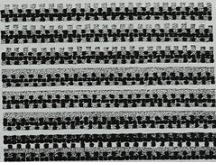
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 27		Pl. 123 b	Izgara Komp. Ana Motif	Grid of filets, the compartments containing inscribed poised squares	Eğik yerleştirilmiş eşkenar dörtgenler
Mot. 28		Pl. 194 c	Izgara Komp. Ana Motif (Benzer)	Orthogonal pattern of spaced swastika- meander with recessed returns, the spaces staggered and containing a square	Basit örgü ile işlenmiş aralarında kareler ve gamalı haç şeklinde menderes oluşturan motif
Mot. 29		-	Izgara Komp. Ana Motif	-	Dönüşümlü olarak yerleştirilmiş daire ve dikdörtgenlerden oluşan ızgara
Mot. 30		Pl. 147 a	Izgara Komp. Ana Motif	Grid of bands bearing poised squares of two size tangent at the opposite corners	Köşelerinde kareler taşıyan eşkenar dörtgenler
Mot. 31		Pl. 147 b	Izgara Komp. Ana Motif	Grid of bands with the compartments circumscribed by tangent circles and with small circles tangent to the larger at the intersections, the colours counterchanged.	Aralarında kum saati oluşturan ızgara düzende büyük ve küçük daireler

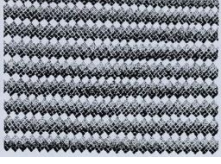
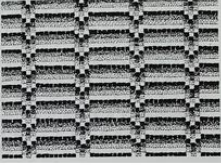
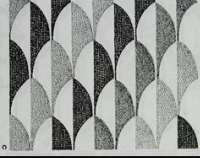
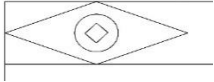
TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 32		Pl. 288 a	Merkezi Komp. Ana Motif	Star of two interlaced squares inscribed in a circle	Sekiz köşeli yıldız
Mot. 33		Pl. 397 a	Merkezi Komp. Ana Motif	Composite pattern, interlaced (here in monochrome band, the points of tangency interlooped, the outer circle having loops with eyelets)	Merkezi madalyona ilmeklerle bağlı dört daireden oluşan kompozisyon
Mot. 34 Tip 1		-	Merkezi Komp. Ana Motif	-	Kare içine teğet yerleştirilmiş daire (merkezinde ise daha küçük madalyon yer alır)
Mot. 34 Tip 2		-	Merkezi Komp. Ana Motif	-	Kare içine yerleştirilmiş daire
Mot. 35 Tip 1		Pl. 299 d	Merkezi Komp. Ana Motif	Lozenge contained in a square	Kare içine yerleştirilmiş baklava
Mot. 35 Tip 2		Pl. 299 e	Merkezi Komp. Ana Motif	Circle contained in a lozenge	Baklava içine yerleştirilmiş madalyon (burada baklava dikdörtgen içerisinde yer alır)
Mot. 36 Tip 1		S. 42	Bezeme	Solomon Knots	Süleyman'ın Düğümü

TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 36 Tip 2		S. 43	Bezeme	Square of interlaced bands with loops (Solomon knot and square with loops, interlooped).	Süleyman'ın Düğümü ile İç İç Geçmiş İlmekli Kare
Mot. 37		S. 39	Bezeme	Cuboid	Üç boyutlu dikdörtgenler prizması
Mot. 38		S. 43	Bezeme	Knot eight loops	Sekiz ilmekli dairesel düğüm
Mot. 39		S. 42	Bezeme	Turning wheel in polychrome	Çok renkli çarkıfelek
Mot. 40		S. 38	Bezeme	Circle with loops	Dört ilmekli daire
Mot. 41		S. 36	Bezeme	Hexagon	Altıgen
Mot. 42 Tip 1		Pl. 199 c	Bezeme	Zigzag rainbow-pattern of simple filets	Çok renkli zikzak motifi
Mot. 42 Tip 2		Pl. 200 c	Bezeme	Rainbow pattern of zigzag rows of tangent poised squares	Çok renkli dış şekilde işlenmiş zikzak motifi
Mot. 43		Pl. 112 f	Bezeme	Pattern of spaced bilaterally dentilled filets, the dentils opposed and staggered, forming the same pattern (here of bichrome double filets).	Çok renkli işlenmiş ağ motifi

TABLO 1 DEVAM: Görsel Geometrik Kompozisyon Dağarcığı

Mot. 44		Pl. 110 c	Bezeme	Polychrome pattern of juxtaposed simple filets, forming contiguous bands of rainbow pattern.	Çok renkli tesseraların bitişik nizamda dizilmesi ile oluşturulmuş motif
Mot. 45		Pl. 112 e	Bezeme	Polychrome pattern of striped bands and triple filet of superposed stepped chevrons, the rows of four repeating colours forming a rainbow pattern.	Çok renkli işlenmiş parantez şeklinde bezeme
Mot. 46		Pl. 218 c	Bezeme	Imbrication	Çok Renkli Üst Üste Binen Pullar
Mot. 47		-	Bezeme	Pelta	Pelta
Mot. 48		-	Bezeme	-	Baklava içine yerleştirilmiş daire ve eşkenar dörtgen

TABLO 2: Geometrik Bezemeli Mozaikler Zaman Dizini

	MOZAİKLİ ALAN	MS 2. YY	MS 3. YY	MS 4. YY	MS 5. YY	MS 6. YY
Kat. No. 2	Cumhuriyet Mahallesi					
Kat. No. 3	Domuztepe-Pınarözü Bazilika					
Kat. No. 4	Koyuntaş Bazilika					
Kat. No. 5	Yarbaşı					
Kat. No. 6	Yazlamazlı					
Kat. No. 7	Yanıkkuşla					
Kat. No. 8	Alacami Bazilika					
Kat. No. 9	Aşağı Bozkuyu					
Kat. No. 10	Balıklaağagözü Kilise					
Kat. No. 11	Dere Mahallesi					
Kat. No. 12	Karatepe-Sarıdüz					
Kat. No. 13	Şeritbelen Kilise					
Kat. No. 14	Tapu Tepesi					
Kat. No. 15	Çardak					
Kat. No. 16	Kayalı Bazilika					
Kat. No. 17	Mağaralı Tepe					
Kat. No. 18	Gafarlı					
Kat. No. 19	Gençaliler Köyü					
Kat. No. 20	Kızlar Oturağı Kilisesi					
Kat. No. 21	Sabanların Sırtı					

TABLO 3: Mozaik-Mimari Tablosu

	MOZAİKLİ ALAN	İLÇE	MİMARİ KONTEKST
1	KARDERE	BAHÇE	BİLİNMIYOR
2	CUMHURİYET MAHALLESİ	DÜZİÇİ	DİNİ İŞLEVİLİ YAPI KOMPLEKSİ
3	DOMUZTEPE-PINARÖZÜ BAZİLİKABAZİLİKA	DÜZİÇİ	BAZİLİKA
4	KOYUNTAŞ BAZİLİKA BAZİLİKA	DÜZİÇİ	BAZİLİKA
5	YARBAŞI	DÜZİÇİ	BAZİLİKA
6	YAZLAMAZLI	DÜZİÇİ	BAZİLİKA
7	YANIKKIŞLA	HASANBEYLİ	BAZİLİKA
8	ALACAMI	KADIRLI	BAZİLİKA
9	AŞAĞI BOZKUYU	KADIRLI	VİLLA RUSTICA
10	BALIKLAĞAGÖZÜ KİLİSE KİLİSE	SUMBAS	BAZİLİKA
11	DERE MAHALLESİ	KADIRLI	KONUT
12	KARATEPE-SARIDÜZ	KADIRLI	BAZİLİKA
13	ŞERİTBELN KİLİSE	KADIRLI	BAZİLİKA
14	TAPU TEPESİ	KADIRLI	VİLLA RUSTICA
15	ÇARDAK	MERKEZ	KONUT
16	KAYALI BAZİLİKA	MERKEZ	BAZİLİKA
17	MAĞARALI TEPE	MERKEZ	ÖLÜ GÖMME ALANI
18	GAFARLI	SUMBAS	BAZİLİKA
19	GENÇALİLER KÖYÜ	SUMBAS	BAZİLİKA
20	KIZLAR OTURAĞI KİLİSE	SUMBAS	BAZİLİKA
21	SABANLARIN SIRTİ	SUMBAS	VİLLA RUSTICA

TABLO 4: Yazıtlı Mozaik Tablosu

	MOZAİKLİ ALAN	YAZIT BİLGİSİ
1	KARDERE	MEVCUT DEĞİL
2	CUMHURİYET MAHALLESİ	İKİ ADET YAZIT BAĞIŞ YAZITI
3	DOMUZTEPE-PINARÖZÜ BAZİLİKABAZİLİKA	İNCİLDEN PASAJLAR İÇEREN YAZIT
4	KOYUNTAŞ BAZİLİKA BAZİLİKA	MEVCUT DEĞİL
5	YARBAŞI	ÇEVİRİSİ BULUNMAMAKTADIR- CHRISTOGRAM
6	YAZLAMAZLI	GÖRSELİ MEVCUT DEĞİL
7	YANIKKIŞLA	MEVCUT DEĞİL
8	ALACAMI	BAĞIŞ YAZITI
9	AŞAĞI BOZKUYU	MEVCUT DEĞİL
10	DERE MAHALLESİ	BAĞIŞ VE DUA YAZITI- FİGÜR İSİMLERİ- KİŞİLEŞTİRMELER
11	KARATEPE-SARIDÜZ	ÇEVİRİSİ BULUNMAMAKTADIR
12	ŞERİTBELEN KİLİSE	MEVCUT DEĞİL
13	TAPU TEPEŞİ	MEVCUT DEĞİL
14	ÇARDAK	MEVCUT DEĞİL
15	KAYALI BAZİLİKA	İKİ ADET YAZIT BAĞIŞ YAZITI
16	MAĞARALI TEPE	MEVCUT DEĞİL
17	BALIKLAĞAGÖZÜ KİLİSE	MEVCUT DEĞİL
18	GAFARLI	MEVCUT DEĞİL
19	GENÇALİLER KÖYÜ	MEVCUT DEĞİL
20	KIZLAR OTURAĞI KİLİSE	MEVCUT DEĞİL
21	SABANLARIN SIRTİ	MEVCUT DEĞİL

TEMEL SÖZCÜK DAĞARCIĞI

Tessera(-ae): Taş, pismiş toprak ya da camdan yapılabilen küp biçimli mozaik taşı.

Opus tessellatum: Aynı boyutlarda tesseraların yan yana yerleştirilmesiyle elde edilen mozaik türü.

Opus vermiculatum: Büyüklüğü 2mm'ye kadar küçülebilen tesseraların kullanıldığı, figürlü mozaiklerde kullanılan bir tür teknik.

Opus sectile: Oluşturulacak desene göre düzgün geometrik ya da figürlü parçalar biçiminde kesilen mermer levhaların, birbirine bitişik şekilde döşenmesiyle elde edilen mozaik türü.

Opus signinum: Tuğla tozu ile ince harç üzerine seyrek ancak belirli bir motif oluşturacak şekilde yerleştirilmiş tesseralardan oluşan bir tür teknik.

Emblemata: Yaklaşık 50cm x 50 cm boyutlarında mermer ya da pişmiş toprak altlıklar üzerine hazırlanan ve genellikle bu şekilde zemine yerleştirilen, opus vermiculatum tekniğinde döşenmiş mozaik pano.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı: Fatma

Soyadı: Yılmaz

Tecrübeler:

- 2016 yılı Osmaniye İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması
- 2017 yılı Osmaniye İli ve İlçeleri Yüzey Araştırması

Eğitim:

- Lisans: Kocaeli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü (2011-2016)
- Yüksek Lisans: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans (2017-Devam).

Yabancı Dil:

- İngilizce Okuma (İyi), Yazma (İyi) , Konuşma (Orta)

Bilgisayar Becerileri:

- Autocad 2D (MEB onaylı sertifika mevcut)
- Adobe Photoshop CS6 (Orta düzeyde)
- Microsoft Word, Excel, PowerPoint

Katıldığı Sempozyumlar:

02.05.2019-05.05.2019

- Uluslararası Mitoloji Sempozyumu / Düzenleyen: Ardahan Üniversitesi Sözlü Bildiri, Katılmış olduğum Sempozyumda ‘Klasik Mitolojide Kadının Kurban Edilme, Kaçırılma ve Cezalandırılması’ adlı sözlü bildiri. Ardahan, Türkiye.